

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 571
Παρασκευή
17 Φεβρουαρίου 1995
Δρχ. 400

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

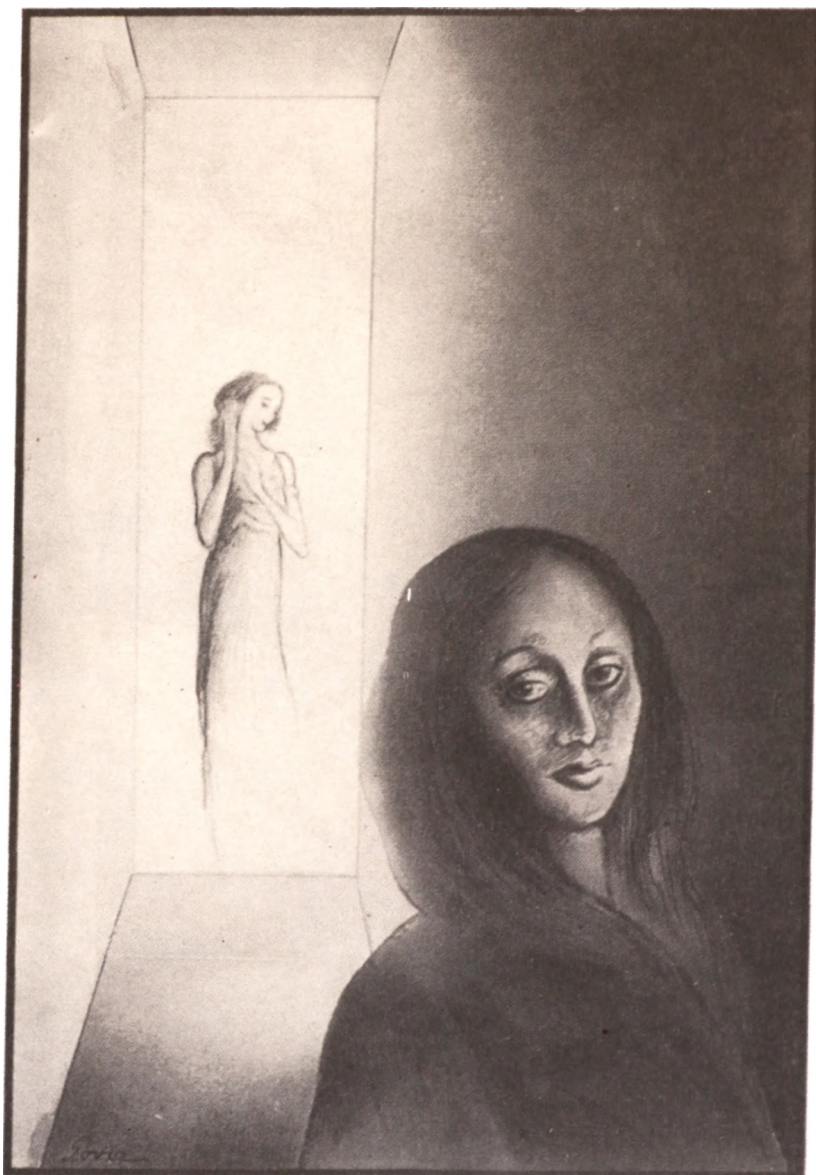
ΝΕΑ... ΕΚΚΙΝΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ!

ΠΕΝΤΕ ΝΕΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ:
ΙΩ ΑΓΓΕΛΗ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΘΑΝΙΤΗΣ • ΜΑΝΩΛΗΣ ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΡΗΓΟΣ ΘΑΝΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου ΝΑΤΑΛΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Κυκλοφορεί η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Δυο παράλληλες ιστορίες, που επιχειρούν να διαγράψουν την υποστασιακή αλλαγή της γυναίκας, τους χαμένους όρους της θυσίας της.

Γραμμένες με την αναλυτική γραφή της συγγραφέως, την ποιητική και βαθιά ανθρώπινη, οι νουβέλες σκιαγραφούν το πρόσωπο της σύγχρονης γυναίκας, το αντιφατικό και ανικανοποίητο, το πληγωμένο και υπερήφανο.

Είπε η συγγραφέας:

Στόχος μου ήταν να οδηγήσω τη Ναταλία και τη Χριστίνα σε μια μορφή «αυτοανάλυσης», έτσι ώστε να συνειδητοποιήσουν τα λάθη

τους, αλλά και τη δύναμή τους, και να φτάσουν στην αυτογνωσία, που σημαίνει στην απελευθέρωση του προσώπου τους.

Πιστεύω στην υπεροχή της γυναίκας από άλλους δρόμους, γιατί ουσιαστικά η απελευθέρωση είναι εσωτερική, είναι θέμα αντίλη-

ψης. Γι' αυτό και ακολούθησα στη γραφή την αναλυτική σκέψη.

Γράφοντας τις νουβέλες, έζησα αυτή τη δύναμη της μαγείας που κρύβει η ψυχογραφική κατάδυση στην ψυχή. Εκεί γνώρισα τις ηρωίδες μου, αλλά και τους ήρωές μου, που είναι θα έλεγα, πιο εύθραυστοι, και πιο τραυματικοί.

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ

- Λυκόφως της μοναξιάς
- Με τη λάμπα θυέλλης
- Σώμα, θυμήσου όχι μόνο το πόσο αγαπήθηκες

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΥΠΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΕΞΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 11

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 16

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Τις από τον κόσμο, σελ. 25

BLACK OUT

Γαύλος Μεθενίτης, σελ. 34

20/21

Άκης Μπογιατζής, σελ. 37

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 38

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

ΛΕΙΨΗ

Γέντευξη του προηγούμενου τεύ-
χους τον Γιώργο Λαζάνη και τη Μά-
ριμπεροπούλου είχε πάρει ο Ηλίας
Λης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο...ΣΥΜΠΙΛΙ-
ΔΗΣ ΤΩΡΑ
ΔΙΚΑΙΩΝΕ-
ΤΑΙ! Ο Ανδρέ-
ας Παπανδρέ-
ου έπαιξε το τελευταίο
καρτί του. Πρότεινε για
πρόεδρο τον υποψήφιο
του Σαμαρά. Δεύτερη
φορά που ο αρχηγός της
ΠΟΛΑΝ κάνει πλάτες
στο ΠΑΣΟΚ. Γράφει ο
Τάσος Παππάς (ΣΕΛ.
14) και ο **ΑΝΤΗΝΩΡ**.
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΑΥΤΟ-
ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ Α. ΠΑ-
ΠΑΝΔΡΕΟΥ: Ο Στέλιος
Καφαντάρης προτείνει

στον πρωθυπουργό πώς θα πληρώσει με τα πνευματικά δικαιώματα
της αυτοβιογραφίας του το χρέος της βίλας της συζύγου του. ΣΕΛ.
17 **ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ: ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ** Η Ελένη Κο-
λιοπούλου πίσω από τις προκαταλήψεις. ΣΕΛ. 22. **ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ**
ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ Ένα ουσιαστικό τριήμερο
για την ελληνική γλώσσα στην Ενωμένη
Ευρώπη είχε μεγάλη επιτυχία. Ρεπορτάζ:
Ποιος είπε τι, στο κατάμεστο Γαλλικό
Ινστιτούτο. ΣΕΛ. 42. **ΠΕΝΤΕ ΝΕΟΙ**
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ Τόπο στα νιάτα. ΣΕΛ. 50-

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 571 • Παρασκευή 17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΦΡΟΝΤΙΣΑΝ: η «αγωνία μας» πήρε τέλος. Μάθαμε την περασμένη Τετάρτη την εξαναγκαστική για τον Ανδρέα Παπανδρέου απόφαση με την οποία εκρίσθη υποψήφιος για την προεδρία της Δημοκρατίας ο Κωστής Στεφανόπουλος. Μάλιστα, η απόφαση ελήφθη «ομοφώνως» από το... Εκτελεστικό Γραφείο – αφού τα άλλα «θεσμικά» όργανα του Κινήματος ξεχάστηκαν. Με τον ίδιο τρόπο ξεχάστηκε και «παρελήφθη» από το πομπώδες προπαρασκευαστικό προοίμιο το γεγονός ότι ο κ. Σαμαράς είχε προαναγγείλει τον νέο πρόεδρο της Δημοκρατίας.

ΓΕΓΟΝΟΣ είναι ότι η φάση «προεδρολογία» με την οποία μας ζάλισαν επί μήνες πήρε τέλος. Ό,τι συμπεραίνει κανείς από τις διακυμάνσεις των προηγούμενων μηνών είναι πως το ΠΑΣΟΚ, διά του προέδρου του, έχει παγιδευτεί και η πορεία του είναι πλέον πορεία σε μονόδρομο: ο κραταιός και υπερήφανος ηγέτης έχει κουραστεί, έχει καμφθεί, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του και όσο ο καιρός περνά θα καθιζάνει μαζί του και το Κίνημα. Ο Ανδρέας δεν μπορεί να λειτουργήσει ως ενεργός πολιτικός και μόνη του φροντίδα είναι να ονομάζεται πρωθυπουργός για να διατηρεί έτσι και την ενότητα στο κόμμα του.

ΔΕΝ ΘΑ ΠΡΟΧΩΡΕΙ, λοιπόν, το έργο της κυβέρνησης; Δεν θα απεμπλακεί η χώρα από τις συμπληγάδες της αδιέξοδης εξωτερικής πολιτικής; Η οικονομία θα παραπαίει; Τα μεγάλα έργα θα αποτελούν απλώς το πεδίο σπαραγμού εργολάβων, βαρώνων των ΜΜΕ και πολιτικών που τα διαχειρίζονται αφήνοντας να καθεί μια τελευταία για τη χώρα ευκαιρία.; Ποιος νοιάζεται, όμως, για όλα αυτά;

ΤΟ ΜΕΛΗΜΑ των κυβερνητικών στελεχών είναι άλλο: Ο άτοκος αλληλοδανεισμός, η αποπεράτωση κατοικιών, η πλαστή εικόνα για το «πόθεν έσχες», η φοροδιαφυγή, οι εξαιρέσεις, το βόλεμα επί του παρόντος!

ΑΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ κοινωνικά, λειτουργίας της διοικητικής μηχανής, εξυγίανσης των ΜΜΕ, προβλήματα Παιδείας και προβλήματα Υγείας μένουν καθηλωμένα σε παρωχημένα σχήματα, όπου προέχει η εξυπηρέτηση «αλληλοδιαπλεκόμενων συμφερόντων» –όπως θα έλεγε ο Ανδρέας ή και ο Μητσοτάκης– κανένα από τα συντηρητικά ή τα νεοσυντηρητικά «σοσιαλιστικά» κόμματα δεν ενδιαφέρεται. Δεν αποτολμούν να σπάσουν τα καλά κτισμένα σχήματα, έστω και αν αυτά είναι αναχρονιστικά και αμετακίνητα.

ΓΙΑΤΙ βέβαια αυτά είναι τα προβλήματα. Και όμως, κόπονται τώρα προκειμένου να ωραιοποιήσουν πορτραίτα αποτυχημένων πολιτικών για να μας πείσουν ότι θα λειτουργήσουν ως ρυθμιστές αυτού του ξεχαρβαλωμένου οχήματος που συνεχίζουμε να ονομάζουμε Ελλάδα.

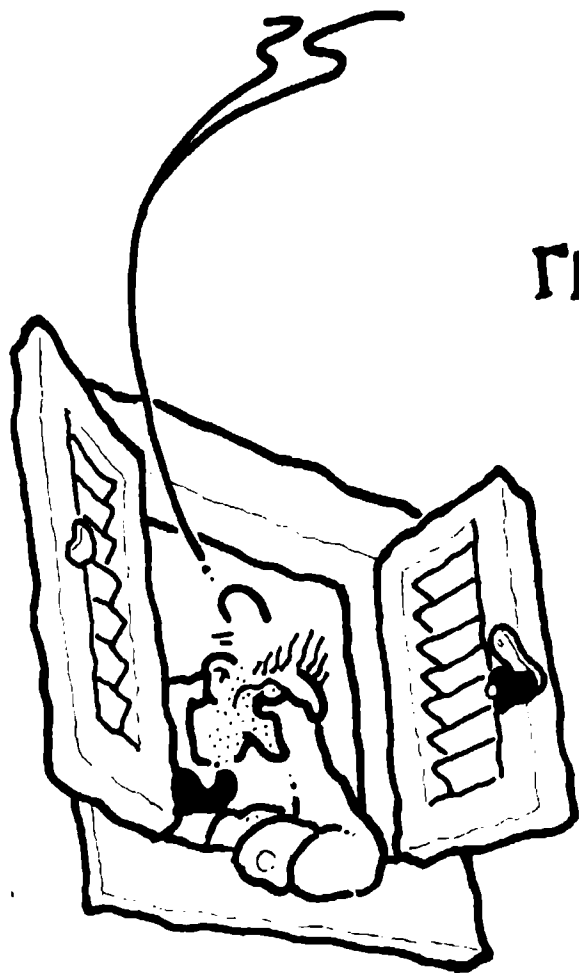
Η ΠΡΟΕΔΡΟΛΟΓΙΑ που πήρε τέλος, αλλά και οι μεθοδεύσεις και το αποτέλεσμα των συμβιβασμών που συντελέστηκαν με την επιλογή στο πρόσωπο του καλού καγαθού Κωστή Στεφανόπουλου, δεν απέδειξαν παρά τα όρια και τις δυνατότητες του πολιτικού κόσμου της χώρας. Παίξανε σε στενά χαρακώματα, υποκρίθηκαν τη σωτηρία της οικονομίας –αυτή την οποία καθημερινά καταποντίζουν– και, τελικά, τι κατάφεραν; Έδειξαν τα αδιέξοδά τους. Όμως, η χώρα δεν προχωρεί με μικροπολιτικούς συμβιβασμούς οι οποίοι αναγορεύουν πρόεδρο της δημοκρατίας αποκλειστικά για λόγους κομματικών σκοπιμοτήτων.

ΜΟΝΟΤΟΝΑ το επαναλαμβάνουμε και ίσως ακούγεται περίεργα σε αυτιά καθηλωμένων ή βαριεστημένων πολιτών, όμως η λύση πρέπει να αναζητηθεί σε άλλους δρόμους. Εκεί όπου νέες ευαισθησίες θα συναντήσουν την Αριστερά που κράτησε την τιμή της αkéραιν και την όρασή της σε εγρήγορση. Εκεί όπου η δράση δεν εξαντλείται στα παίγνια μιας παραπαίουσας εξουσίας.

ΤΙ ΑΚΟΥΣΑ ΚΩΣΤΗ;...
ΠΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΑΤΟ ΑΞΙΩΜΑ;...

ΟΧΙ ΡΕ'ΣΥ...
ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΑΩ!...

ΤΙ ΔΙΑΒΟΛΟ ΣΑΣ ΕΠΙΑΣΕ
ΟΛΟΥΣ ΚΑΙ ΡΩΤΑΤΕ;...
ΜΟΙΑΖΩ ΓΙΑ ΣΥΖΥΓΟΣ
ΤΟΥ ΠΡΕΘΥΠΟΥΡΓΟΥ;...

ΑΥΓ 15.2.95

ΔΕΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Ο «φωτογράφος» τελείωσε, η συντήρηση κέρδισε

...ΚΑΙ ΤΟΤΕ (Μάρτιος του '85), το ΠΑΣΟΚ, η Αλλαγή, το «συμβόλαιο με το λαό» κατέρρεαν... Αλλά, τότε, το «πρόβλημα» δεν ήταν διαζευκτικό (είτε η Βουλή εκλέγει πρόεδρο της Δημοκρατίας, είτε η χώρα πορεύεται προς εκλογές...), αλλά διττό: Και εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας και βουλευτικές εκλογές, εφόσον ο κ. Κ. Καραμανλής συμπλήρωνε, τις μέρες εκείνες, την πρώτη θητεία του στο ύπατο αξίωμα της πολιτείας και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ την πρώτη τετραετία της...

ΤΟ «ΠΡΟΕΧΩΝ», φυσικά, για τον κ. Α. Παπανδρέου ήταν οι βουλευτικές εκλογές – πώς να εξασφαλισθεί η δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ... Και οι οίωνοι – με βάση όχι κάποια αμφίσημα γκάλοπ, αλλά τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών Ιουνίου 1984 – ήταν εξαιρετικά δυσάρεστοι για το κυβερνών κόμμα... Το ΠΑΣΟΚ είχε χάσει σε εκείνες τις ευρωεκλογές επτά ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα η διαφορά μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας να μειωθεί στο 3,5%, από 12%... Έπρεπε, λοιπόν, το ΠΑΣΟΚ, να κερδίσει – πάση θυσία – τις βουλευτικές εκλογές Ιουνίου 1985. Για να κερδίσει, όμως, τις εκλογές αυτές, έπρεπε, προηγουμένως, να κερδίσει την Προεδρική Εκλογή. Όχι με απλούς αριθμούς (αυτό ήταν δεδομένο, αθροίζοντας τις ψήφους των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας), αλλά με... «ρήξη», με «συνεπή πάλη για την κοινωνική αλλαγή», με «αντιστοιχία των κοινωνικών δυνάμεων με την πολιτική τους έκφραση», κ.λπ. Στόχος: η «ολοκληρωμένη αλλαγή», την οποία, βέβαια, δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν οι «συναινετικές διαδικασίες» και η επανεκλογή του «συντηρητικού Καραμανλή» μπλα, μπλα, μπλα...

[ΤΟ ΤΙ σήμαινε για το κύρος της χώρας (διεθνώς) εκείνη η «πολιτική της τρικλοποδιάς», των έγχρωμων ψηφοδελτίων και του ευτελισμού των θεσμών είναι πράγματα γνωστά. Όλος ο ευρωπαϊκός Τύπος μιλούσε, τότε, για την «ευμετάβλητη φύση της ελ-

ληνικής κυβερνητικής ηγεσίας», ενώ η Ουάσιγκτον Ποστ κατέγραφε τη δήλωση «υψηλού κυβερνητικού στελέχους» (το όνομά του είναι γνωστό): «Δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας... Η απομάκρυνση Καραμανλή εξυπηρετεί στην ουσία τα αμερικανικά συμφέροντα, αφού η αριστερή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ θα μείνει στο ΠΑΣΟΚ και δεν θα στηρίξει τους κομμουνιστές»!]

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡΓΟΤΕΡΑ...

ΣΗΜΕΡΑ, Φεβρουάριος του '95 – δέκα χρόνια, δηλαδή, αργότερα – το θέμα της εκλογής του προέδρου της Δημοκρατίας δεν παρουσίασε (ως την ώρα, τουλάχιστον, που σύρονται οι γραμμές αυτές...) ούτε αιφνιδιασμούς, ούτε κραδασμούς... Απλώς, «ο πρωθυπουργός φωτογράφησε και ο πρόεδρος της Πολιτικής Άνοιξης έσπευσε να εμφανίσει τις φωτογραφίες»... Αλλά και αν δεχθούμε την αντίστροφη εκδοχή (που υποστηρίζεται από την Άνοιξη), ότι, δηλαδή, «ο Σαμαράς φωτογράφησε και ο Παπανδρέου ασχολήθηκε με την εμφάνιση», η κατάληξη είναι η ίδια: Το συνοικέσιο ΠΑΣΟΚ-ΠΟΛ.ΑΝ. – ένα συνοικέσιο άσχετο με τα μηνύματα των καιρών, τις ανάγκες της εποχής μας, τις αγωνίες ενός λαού, που θέλει την πατρίδα του όχι να σέρνεται (στα βαλτόνερα της συντήρησης και της «συναλλαγής»), αλλά να απογειώνεται! Η Ελλάδα είναι πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλά οι κυβερνήτες της σαν να ζούν ακόμα στον αυχένα της Μελούνας, διεθνώς απομονωμένοι και ανυποψίαστοι για ό,τι συμβαίνει γύρω τους.

ΘΑ ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ, ίσως, ότι η «σύμπτωση» ΠΑΣΟΚ-ΠΟΛ.ΑΝ. στο πρόσωπο του κ. Κωστή Στεφανόπουλου «συνάδει» με το πνεύμα του Συντάγματος, που ζητεί «ευρύτερες συναινέσεις», κ.λπ. Άλλο, όμως, «συναίνεση» και άλλο «συναλλαγή». Άλλο ανοιχτός, δημόσιος διάλογος, για την εξεύρεση ενός υποψήφιου προέδρου κοινής αποδοχής, και άλλο η υποκρισία, το θέα-

τρο, οι όρκοι ότι δεν υπήρξε «διάλογος κοινωνίας» μεταξύ των δύο συμβαλλόντων μερών!

Ο κ. Α. ΣΑΜΑΡΑΣ αισθάνθηκε την ανάγκη, λ.χ., προτείνοντας την υποψηφιότητα Κωστή Στεφανόπουλου, να «διανθίσει» την πρότασή του με μια οξύτατη κριτική όχι μόνον κατά της Ν.Δ. αλλά και κατά του ΠΑΣΟΚ! Και τα δύο μεγάλα κόμματα, έπρεπε, «βλάπτουν το ίδιο» τη... Συρία. Το που δεν είπε, βέβαια, είναι ότι, προσφέροντας τις 11 ψήφους τους στο ΠΑΣΟΚ (το πλαίσιο μιας δικομματικής «συνεργασίας», κ.λπ.) παρέτεινε – και παρατείνει – τον κοινοβουλευτικό βίο της σημερινής κυβέρνησης... Αλλά και ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, προτείνοντας, επίσης, την υποψηφιότητα του κ. Στεφανόπουλου, αποφύγε οποιαδήποτε λέξη περί «συναλλαγής» ή «συνεργασίας» με τον κ. Σαμαρά. Όσο απέφυγε να εξηγήσει το «άγχος» του για την αποτροπή πρόωγων εκλογών... «Πόσο πειστικοί, άραγε – διερωτάται η Καθημερινή – είναι οι «όρκοι και οι θυσίες» του ΠΑΣΟΚ στην ανάγκη συναινετικής προεδρικής εκλογής, μετά το προηγούμενο το 1985;»... Όμως τα πράγματα είναι απλά. Όταν η εκλογική δύναμη του ΠΑΣΟΚ αρχίζει να σκονιάζει καθημερινά – και συνεπώς σ' αυτό πότε η «καταραμένη βίλα», τότε ο Γ. Κουβελάκης και πότε άνδρες «επιφανείς και ευυπόληπτοι» όπως ο Ζορζ Νταλκ, ο Α. Αραβαντινός ή ο Μπάτλερ Νταλκ... – τότε η απλή λογική λέει ότι αποφεύγεις τις εκλογές. Και φυσικά, την απόφασή σου αυτή καλύπτεις με πρωτοχρονιάτικα διαγγέλματα που μιλούν για θεσμική ανασυγκρότηση, αναθεώρηση του Συντάγματος (όπως και το 1985...) και άλλα παρόμοια...

ΕΚΑΙ ΟΥΣΙΑ

ΔΕΛΤΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ του κ. Παπανδρέου (ως προέδρου της Δημοκρατίας) ορισμένοι σχολιαστές κατέγραψαν «μετριοφιλία» και «χαμηλούς τόνους». Το 1995 βέβαια, 1985. Αλλά η παραπληροφόρηση και σήμερα (όπως και τότε...) έπαι. Κατά ποια λογική λ.χ. η πρόταση ΠΑΣΟΚ είναι «ιστορική» ή «υπερτιμωμένη»; (Θα ήταν «ιστορική» αν το ΠΑΣΟΚ διέθετε, αυτοδύναμα, 180 ψήφους και επέλεγε, πραγματικά έναν υποψήφιο πρόεδρο εκτός του δικού του χώρου. Αλλά και πόσο ευσταθεί ο ισχυρισμός του κ. πρωθυπουργού ότι η επιλογή ανταποκρίνεται στην «υπεύθυνη λειτουργία των κομμάτων» και «συμβάλλει στην ανάπτυξη του Κοινοβουλίου και της ζωής μας»; (Ασφαλώς ούτε το βούλαιο «αναβαθμίζεται» ούτε τα ποσοστά ανταποκρίνονται στην «υπεύθυνη λειτουργία τους», όταν αντί του κοινού δημόσιου διαλόγου, έχουμε πανικό, συμπράξεις «κεκλεισμένων των θυρών» -à huis clos- και «αξιολογήσεις» που κανείς δεν ξέρει το περιεχόμενο

ΕΚΑΙ αν έχει το πράγμα, η ουσία γίνεται μία: ότι στην εξουσία παραμένει η τρεκλίζουσα (παραπαίουσα) κυβέρνηση, με έναν πρωθυπουργό που, όχι μόνο δεν μπορεί να συλλάβει τις ανάγκες της χώρας, αλλά και να ανταποκριθεί σωστά στις απαιτήσεις του αξιωματικού

ΩΡΑ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΩΡΑ, αφού ο «κίνδυνος» των εκλογικών τετραπλή (σηματοδοτώντας, ταυτόχρονα έναν νέο κύκλο συντηρητικών εξελίξεων), ο πρωθυπουργός προχωρεί στον μετασχηματισμό, ίσως και πριν από το Πάσχα -λένε κάποιοι στενοί συνεργάτες του- να δώσει «νέα πνοή στην κυβέρνηση». Και η «νέα πνοή» θα δοθεί με κιόπως η υπουργοποίηση του κ. Ευ. Κ. Τσολούκου (ίσως και του κ. Δ. Τσοβόρογγο με την «ανάθεση χαρτών σε όλα τα ανώτατα στελέχη που σήμερα εκτός κυβερνήσεως»! Πλάι πλάι, δημοσιεύονται πληροφορίες για την απόλυση του κ. Α. Τσοχατζόπουλου και την προώθηση του κ. Κ. Λαλιώτη στη θέση του αντιπροέδρου (οι αντιπρόεδροι να είναι και δύο και τρεις...) και την προώθηση του κ. Κ. Λαλιώτη στη θέση του γραμματέα του κόμματος. Οι

πληροφορίες αυτές έχουν εξοργίσει τον κ. Τσοχατζόπουλο («αυτός που τις διοχετεύει είναι ο Λαλιώτης» - λέει), ενώ από την πλευρά του ο κ. Λαλιώτης εμφανίζεται απρόθυμος να μετακινηθεί. «Επιθυμεί να ολοκληρώσει το έργο του στο ΥΠΕΧΩΔΕ» - λένε οι στενοί συνεργάτες του (Απορία: ποιο «έργο»;...)

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, αν όλα κυλήσουν βάσει των προβλέψεων, ο κ. Κ. Στεφανόπουλος θα ορκισθεί πρόεδρος της Δημοκρατίας στις 3 Μαρτίου, ημέρα Παρασκευή. Το μόνο που κανείς δεν ξέρει είναι τα περιθώρια βιωσιμότητας της σημερινής κυβέρνησης. Και επειδή κάποιοι σκέφτονται, από τώρα, την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1996), ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γ. Παπαντωνίου αισθάνθηκε την ανάγκη να μας διαβεβαιώσει ότι «είναι αδύνατο, μέσα σε δυο χρόνια, να πετύχουμε τους όρους είτε της ονομαστικής, είτε της πραγματικής σύγκλισης». Σε ποια Ευρώπη «μεταβλητής γεωμετρίας» θα υπαχθούμε, άραγε;

ΤΟ ΕΜΠΑΡΓΚΟ ΖΕΙ;

Η ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΠΑΣΟΚ-ΠΟΛΑΝ, στο θέμα της εκλογής προέδρου της Δημοκρατίας, συνέπεσε με τη συμπλήρωση έτους από την επιβολή του εμπάργκο κατά της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. και το μεν εμπάργκο αποδείχθηκε αποτελεσματικό. (Βάθυνε μόνο την απομόνωσή μας και βοήθησε κάποιους «αετονύχηδες» - κοινώς λαθρεμπόρους). Όμως το ερώτημα παραμένει: Τίνος έμπνευση υπήρξε το εμπάργκο; Και ποιος θα πληρώσει στην περίπτωση που η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι καταδικαστική για την Ελλάδα;

ΑΛΛΑ ΠΟΛΥ πέραν του εμπάργκο. Πότε, επιτέλους, θα αντιληφθούμε ότι με τρία μέτωπα ανοιχτά, προς την Αλβανία, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και την Τουρκία (για να μην προσθέσουμε και τη Βουλγαρία) είναι αδύνατο να έχουμε υπεύθυνη εξωτερική πολιτική; Επιτέλους, ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο; Ο σμήναρχος Βρακάς, ο μητροπολίτης Παντελεήμων ή ο κ. Στ. Παπαθεμελής που, ευκαιρίας δοθείσης, την περασμένη εβδομάδα, στο Κιλκίς, προειδοποίησε τους «ανθέλληνες Ευρωπαίους» όσο και τους «ενδοτικούς της Ελλάδας», ότι το γυμνό ξίφος των Ελλήνων δεν χωρατεύει. Ω, λυγερόν σπαθί μου... Είμεθα για κλάματα.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά:

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Η
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ
ΣΤΟ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

(576 σελίδες, 87 εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΟΙ ΚΑΙ ΑΣΥΝΕΠΕΙΣ

Καταφέραμε, για μια ακόμα φορά, να εμπλέξουμε σοβαρά θέματα της εξωτερικής πολιτικής μας με κομματικές διαμάχες. Πρόσφατο παράδειγμα αυτό των προεδρικών υποψηφιοτήτων. Το θέμα της τελωνειακής ένωσης της Τουρκίας, για το οποίο οι εταίροι μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση για πολλούς λόγους ενδιαφέρονται σφόδρα, το συνδέσαμε με την έναρξη των συνομιλιών για την ένταξη της Κύπρου στην Ένωση ως πλήρες μέλος. Και χειριστήκαμε το θέμα με τρόπο ακατανόητο, αφού κινδυνεύσαμε να παραιτήσουμε τον αναπληρωτή υπουργό του ΥΠΕΞ, που μόλις είχε ορκισθεί.

Θυμίζει η υπόθεση Φωτήλα, που επαύθη καθ' οδόν. Πάλι καλά. Μάθαμε, ίσως, κάποιους τρόπους. Αλλά το κύρος μας υπέστη ακόμα ένα πλήγμα στις Βρυξέλλες με την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης -επιστολή Παπανδρέου - να ζητήσει νέα διαπραγμάτευση επί τεσσάρων σημείων.

Δεν είναι κακό, αντίθετα επιβάλλεται να διεκδικεί κανείς στο χώρο της Ένωσης και να διαπραγματεύεται σκληρά. Όλοι το ίδιο κάνουν. Χρειάζεται, όμως, συνέπεια και σοβαρότητα για να μη γίνεται κανείς καταγέλαστος. Πώς ανέκνυσαν τα τέσσερα σημεία μετά τη συμφωνία των Βρυξελλών; Δεν μπορούσαν να είχαν εγκριθεί εγκαίρως; Και πώς συμβαίνει απ' τη μια μεριά ο πρόεδρος της Κύπρου Γλ. Κληρίδης να δηλώνει ικανοποιημένος (μολονότι ισχυρή μερίδα της ελληνοκυπριακής κοινής γνώμης απορρίπτει ευθέως την κατάληξη του θέματος) ενώ, απ' την άλλη, στην Αθήνα να γίνονται άλλες κινήσεις; Δεν αποκλείεται βέβαια μέχρι τις αρχές Μαρτίου κάτι παραπάνω να κερδίσουμε, έστω και με αυτές τις απερίγραπτες κινήσεις. Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η τελική επιλογή του προέδρου της δημοκρατίας θα προηγηθεί κατά τι του Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών της Ένωσης που θα αποφασίσει τελικά επί του θέματος. Ο νοών νοεΐτω. Δεν υπήρχε όμως άλλος τρόπος για να υπερασπίσουμε τα δικά μας και να διαπραγματευθούμε;

Κ.Β.

ΟΙ ΛΥΚΟΙ ΚΙ Η ΜΑΘΗΤΡΙΑ

Η Γεωργία, η 17χρονη μαθήτρια, που είχε την τύχη ή την ατυχία να γίνει πρώτο θέμα από τα Μέσα Μαζικής Εξημέρωσης, έχει κάθε δίκιο να είναι προβληματισμένη, μπερδεμένη και ανήσυχη. Όλοι ασχολούνται μαζί της, ορμώμενοι από τελείως διαφορετικά κίνητρα, όλοι τη σείουν, την καημένη την κοπέλα, σαν παντιέρα, για να δικαιολογήσουν τις προαποφασισμένες τους σταυροφορίες.

Πρώτα πρώτα το σκοτεινό πρόσωπο του Κράτους. Κάποιοι αφυδατωμένοι δικαστές την καθίζουν στο скаμνί ως υπεύθυνη για φθορές που έγιναν στο σχολείο της, στους Αμπελόκηπους, πριν από τρία χρόνια. Βέβαια, οι χαντακωμένοι τηλεπληκτοι θέλουν εφηβικά κορμιά για να κατασπαράξουν μεταξύ δύο σήριαλ.

Ύστερα, το φωτεινό πρόσωπο του Κράτους: το υπουργείο Δικαιοσύνης μετά τον ορυμαγδό κινεί διαδικασίες για άρση του εγκλεισμού της, ενώ ο Γιωργάκης ο Διάδοχος προσφέρεται να αναλάβει την κοινω-

νική και οικονομική στήριξή της. Ε, πώς αλλιώς, μια που οι δικαστές μάς ταλαιπωρούν εσχάτως με τα φοροαπαλλακτικά τους, κάτσε λοιπόν να δείξουμε εμείς οι αντιπρόσωποι του λαού πώς πιάνουν τόπο οι δικές μας φοροαπαλλαγές και τα αφορολόγητα βενζινοβόρα θηρία του ΟΔΗΣΥ.

Όσο για την οικογένειά της, και κει αδιέξοδο: ο πατέρας μίζερος επειδή είναι άνεργος κι η μάνα να τη νουθετεί ξυλοφορτώνοντάς την. Διόλου παράξενο που η κοπέλα προτίμησε το τρίτο και χειρότερο πρόσωπο του Κράτους, το Ίδρυμα. Τουλάχιστον εκεί, βρήκε για λίγο την ησυχία της, από τους γονείς και τα ανθρωποφάγα κανάλια, από τους υπουργούς και τους δικαστές. Μόνο που αυτό είναι κάτι που δεν τους επιτρέπει ο προγραμματισμός τους να καταλάβουν οι Λύκοι των Εξαρχείων, οι οποίοι, στην αντίπερα άκρη του φάσματος των «ενδιαφερομένων», καίνε πουλμανάκια για πάρτη της για τον «εγκλεισμό» της.

Σ' την έχουνε στημένη, Γιωργία, από όλες

τις μπάντες. Εσύ, ούτε φθοροποιός καταληψίας είσαι, ούτε μελό ηρωίδα του δελτιού των 8.30, ούτε η καλή κορούλα που ξεστράτισε, ούτε η Ζαν ντ' Αρκ των επαναστατών του προπανίου· εσύ θέλεις να βρεις τη Γεωργία, τον εαυτό σου, στις μοναχικές της διαδρομές από κελί σε κελί αυτής της εγκλειστης κοινωνίας. Η ίδια το είπες: «Θέλω να περπατάω στους δρόμους και να μη με γνωρίζει κανένας. Είναι δικαίωμά μου».

Π.Μ.

ΑΕΙ - ΤΕΙ

Συνεχίζουν οι καθηγητές των ΤΕΙ την αποχή τους από τις εξετάσεις, ενώ το υπουργείο έχει αναβάλει την κατάθεση του νομοσχεδίου για τα ΤΕΙ στη Βουλή μετά το κομφούζιο που έχει δημιουργηθεί και από την αντίδραση του Πολυτεχνείου και του Τεχνικού Επιμελητηρίου.

Στο χορό μπήκαν και οι Μηχανολόγοι Ηλεκτρολόγοι εργοληπτικών οργανώσεων που έκαναν μάλιστα και πανελλήνια αποχή από τις προγραμματιζόμενες δημοσιότητες δημοσίων έργων, καθώς και το Πανεπιστήμιο Αθηνών που απειλεί με επ' αόριστον κλείσιμο.

Ελάχιστοι βέβαια κατανοούν γιατί πρέπει τα ΤΕΙ να εξισωθούν με τα ΑΕΙ να υπάρξουν και οι τέσσερις βαθμίδες δακτικού προσωπικού. Για να βολευτούν ορισμένοι υψηλά ιστάμενοι του υπουργείου Παιδείας που προέρχονται από το χώρο των ΤΕΙ; Σκοπός των ιδρυμάτων αυτών να είναι η εκπαίδευση ανθρώπων για τη βιομηχανική παραγωγή. Δεν έχει θεσμοθετηθεί έρευνα σε αυτά τα ιδρύματα. Θα μπορούσαν να λειτουργούν όπως τα γερμανικά fachhochschule για τα οποία επίσης δεν προβλέπεται έρευνα. Τα σημερινά όποια προβλήματα οφείλονται κυρίως στην ποιότητα του υπάρχοντος προσωπικού τους.

Άνθρωποι με τα ίδια προσόντα έχουν κατανεμηθεί σε οποιανδήποτε από τις τρεις υπάρχουσες βαθμίδες τους, στην τελευταία δε βαθμίδα βρίσκουμε πτυχιούχους ΑΕΙ και ΤΕΙ, σε μια πρώτη εξίσωση που έγινε πριν από κάποια χρόνια απ την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Ν.Κ.

ΣΥΝΑΣΠΣΜΟΥ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Σε «ανέβασμα» των τόνων κριτικής στην πολιτική της κυβέρνησης προχωρεί αργά και με σταθερά βήματα ο Συνασπισμός· όπως ανέφερε στέλεχος του κόμματος στο Αντί «η αναγκαιότητα των προκείμενων εκλογών υπερβαίνει της εκλογής προέδρου της Δημοκρατίας. Η παραλυσία που παρουσιάζει σε όλους τους τομείς της πολιτικής της η κυβέρνηση, επαναφέρει στην επιφάνεια το αίτημα για αλλαγή του πολι-

τάρτη (καταγραφή του νέου πολιτικού ετισμού)».

τροβληματισμός που θα αναδείξει ο σπισμός θα έγκειται στο ότι «η κυβέρνη-
δεν μπορεί να ανταποκριθεί στα προ-
τα του τόπου, δεν έχει ουσιαστικά
ική και όπου έχει, εκδηλώνεται με συ-
πτική κατεύθυνση».

έση αυτή προσκρούει στην -αριθμητι-
ίντως αδύναμη- έκφραση ορισμένων
γόντων της παράταξης για ενεργο-
η του κεντροαριστερού σεναρίου
ΕΟΚ-Συνασπισμός) με αφετηρία τη
απανδρείκη εποχή και με την προϋ-
τη βέβαια ότι ο Συνασπισμός θα κα-
ρει να «εισχωρήσει» στη νέα Βουλή.
ρωνές αυτές εκτός από τον **Μιχάλη**
Γιαννάκη συγκαταλέγονται και αυ-
ερικών στελεχών σε επίπεδο Κεντρι-
πιτροπής.

τίθεση του Συνασπισμού θα εκδηλω-
τρεις διαφορετικές τροχιές: Στα κοι-
ά θέματα, τα θεσμικά, την εξωτερική
ική. Ηδη η τετραμελής ομάδα που
κινάλαβει την επεξεργασία προτάσε-
α τον κοινωνικο-οικονομικό τομέα
ηχανία, ΔΕΚΟ, υγεία, αποκρατικο-
εις κ.λπ) και η οποία αποτελείται
ους **Γ. Δραγασάκη**, **Σ. Λεωτσάκο**, **Α.**
Πουράρη και **Γ. Γιάνναρο** θα ανακοι-
εντός των ημερών τις προτάσεις της
ταξης για την ανεργία και τη σωστή
υργία των δημόσιων επιχειρήσεων ως
τηση στη λογική των ιδιωτικοποιήσε-
λλη επιτροπή του Συνασπισμού θα
ι στη δημοσιότητα την εισήγησή της
ς συνταγματικές αλλαγές.

ον αφορά την εξωτερική πολιτική, οι
ικούντες την Κουμουνδούρου θα επι-
υν στον επαναπροσδιορισμό της με-
θείας συνομιλίες για την επίλυση των
ρών με τη FYROM και την Αλβανία.
ο Κυπριακό πάντως δεν έχουν τεκμη-
ήνη θέση, λόγω των διαφορετικών
ων που παρουσιάζονται στο σημείο
έγγισης του θέματος.

Δ.Ζ.

ΓΙΑ

8,3%, σύμφωνα με τα επίσημα στοι-
νήλθε η ανεργία τον περασμένο μή-
μειώνοντας ελαφρά στατιστική άνο-
σχέση με πέρυσι (8,2%). Στην πραγ-
ότητα όμως, η «ανεπίσημη» ανεργία
κατά πολύ μεγαλύτερη, ιδιαίτερα με-
των νέων ηλικιών που εισέρχονται
γορά εργασίας χωρίς σοβαρές ελπί-
πασχόλησης. Τι καλύτερη απόδειξη
ει από τις δεκάδες χιλιάδες νέων
τεύδουν να δηλώσουν συμμετοχή για
θέσεις στο Δημόσιο;

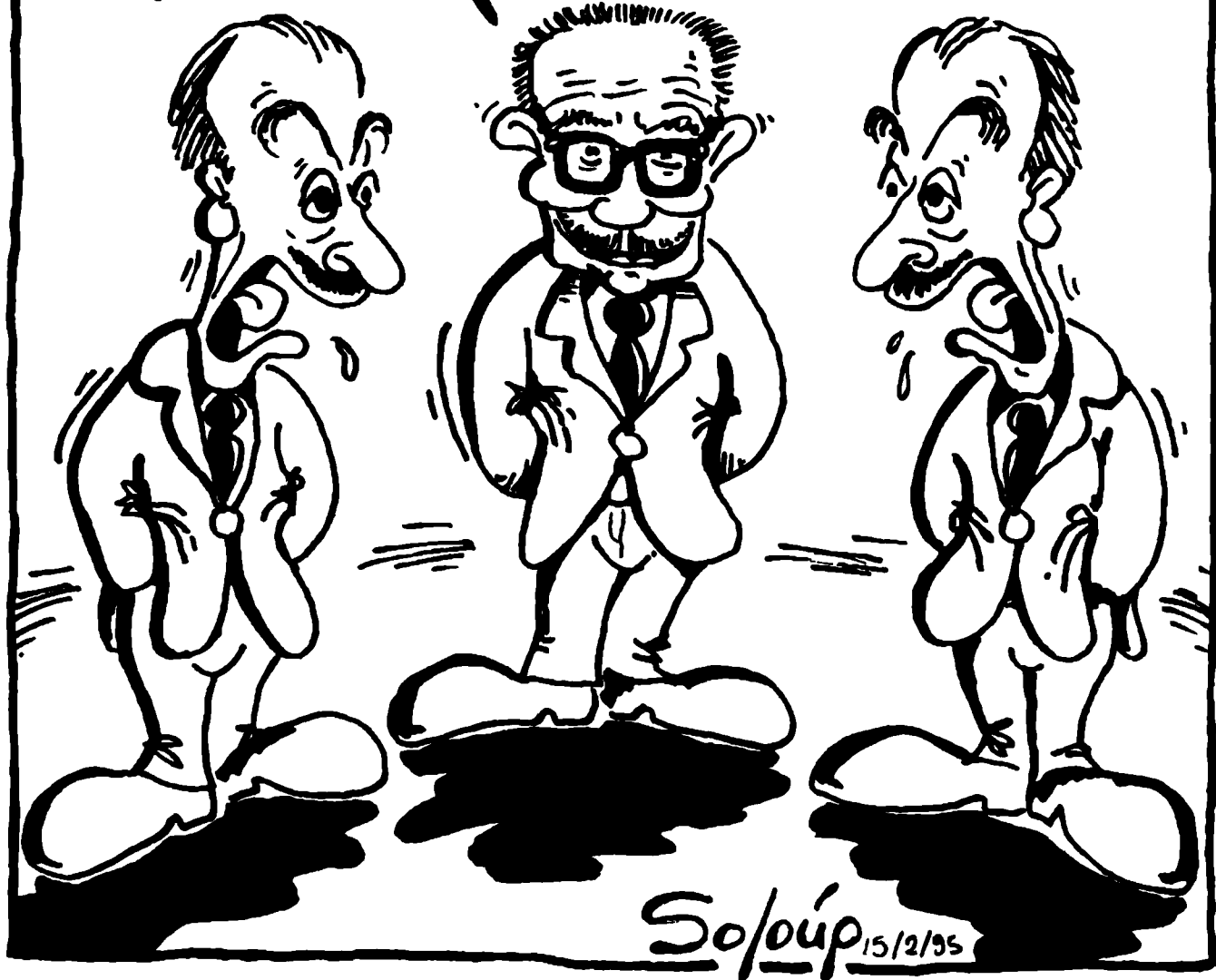
Β.Κ.

ΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ;

**Ο ΕΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥΣ
ΕΙΝΑΙ ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ.**

ΠΑΛΙ ΚΑΛΑ.

**ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ. ΟΙ ΔΥΟ ΣΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ
ΤΣΑΛΔΑΡΗΔΕΣ ΝΑ ΗΤΑΝ
ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΙ.**

ΚΡΑΤΟΣ ΕΝ ΚΡΑΤΕΙ

Τα όσα αποκάλυψε το δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* την περασμένη Τετάρτη για τη δράση του υπόδικου αρχιφύλακα **Αντώνη Αραβαντινού** αποκαλύπτουν πράγματι τους σκοτεινούς μηχανισμούς που λειτουργούν στα κυκλώματα των φυλακών και επιβεβαιώνουν τις καταγγελίες του παραιτηθέντος υπουργού Δικαιοσύνης κ. **Γ. Κουβελάκη** (παράξενη αυτή η χώρα, παραιτούνται συνήθως οι «πιο επιτυχημένοι» υπουργοί κι αυτοί που «γράφουν ιστορία»). Αραβαντινός - Λούβαρης, ΠΑΕ Ολυμπιακός, ραντεβού με γενικούς γραμματείς υπουργείων, επισκέψεις σε Κρήτη κι άλλα διάφορα από τα οποία συνίσταται η «δράση» του πολυπράγμονος αρχιφύλα-

κα-συνδικαλιστή. Και δεν χρειάζεται πολύ μυαλό για να υποθέσει κανείς ότι πρόκει-
ται μόνο για την κορυφή του παγόβουνου.
Άραγε, τα κυκλώματα θα συνεχίσουν να
κυβερνούν στο χώρο αυτό;

Κ.Β.

ΚΟΤΕΤΕΙΑ ΓΙΑ... ΚΟΚΟΡΕΣ!

Βουλευτική και κομματική αδεία, ο ανεκ-
διήγητος κ. **Ευ. Γιαννόπουλος** βρήκε και
πάλι την ευκαιρία να επιδείξει τη ρωμαλέα
αγωνιστικότητά του και το βαθύ δημοκρα-
τικό του φρόνημα. Εκνευρίστηκε, λέει, που
η βουλευτής της Ν.Δ. και πρώην υπουργός
Δικαιοσύνης κ. **Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη**
τον διέκοπτε κατά τη διάρκεια της ομιλίας
του στη συζήτηση για το «πόθεν έσχες» και
την έστειλε... στο κοτέτσι της. Ε, βλέπεις,

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ νημέρωση

κόλα τα πράγματα για ερίδες και περιοδικά σε ηρο τον κόσμο. Οι τελευταυήσεις στο χαρτί (μόνο έσσερις τελευταίους μήτην Ελλάδα η πρώτη ύλη ντύπων αγοράζεται σε τιως και 50% υψηλότερες ις περσινές) αρχίζουν να αντίκτυπο. Που άρχισε α πλήττει εφημερίδες και δικά – όχι μόνο στη χώρα

κατάλογο όσων κληθούν ηρώσουν τα σπασμένα ράρουν πάνω πάνω τα έντυπα. Έντυπα γνώ-ολόκληρος ο ειδικός Τύ-εκδοτικοί οίκοι που αρ-αι να ακολουθήσουν τις γές της μαζικής κουλτού-αι μικρές εφημερίδες κιν-ιουν με εξαφάνιση, ενώ αδασμοί από τις αυξη-φυσικά, όσο κι αν γίνουν ποί θα αντιμετωπισθούν α μεγάλης κυκλοφορίας α. Εκείνο που σίγουρα ηγεί είναι η νηφάλια γνώ-ι η χωρίς κραυγές δημο-αφία που –σε μέρες κατά-οίες ο εύκολος εντυπω-ός, οι κραυγές και ο κα-ωτισμός κυριαρχούν στο ο της ηλεκτρονικής δη-γραφίας και σε μεγάλη εφημερίδων και περιο-–συρρικνώνεται, γίνεται ι πιο μειοψηφία.

ώρα μας, σημαντικό μέ-τό το κόστος της αύξησης ηθούν να πληρώσουν οι ώστες. Οι εκδότες ήδη ρύν αύξηση της τιμής και ιθημερινών εφημερίδων δρχ., ελπίζοντας σε σύ-στροφή των τάσεων της ς, προκειμένου να μην αύξηση επιπτώσεις και λη των εφημερίδων αλλά

και στο προσωπικό που εργά-ζεται σ' αυτές. Αλλά μήπως, στο εξωτερικό, τα πράγματα δεν βαδίζουν σε αντίστοιχη φορά; Στη Γαλλία, για παρά-δειγμα, τα πράγματα επίσης αγριεύουν. Ήδη, η πριν από λίγο καιρό ανανεωμένη *Liberation* αύξησε την τιμή της κα-τά ένα φράγκο, μείωσε τις σε-λίδες της από 80 σε 60, την ίδια στιγμή που παραιτήθηκε ο δι-ευθυντής της **Ζαν Λουί Πενι-νού**. Δεν είχε καταφέρει, παρά την πρόσφατη ανανέωση που έκανε, να αυξήσει τον αριθμό των αναγνωστών της. Κι η αγο-ρά είναι αμείλικτη...

• Δυσκολίες, τόσες κι άλλες τόσες, αντιμετωπίζουμε κι ε-μείς, στο *Αντί*. Προς το παρόν, αντέχουμε. Ωστόσο, τώρα, εί-ναι περισσότερο αναγκαία η στήριξη των αναγνωστών μας.

• Στης ακρίβειας τον καιρό αποφάσισε και ο **Άγγελος Ελε-φάντης** του *Πολίτη* να μετα-τρέψει σε δεκαπενθήμερο το περιοδικό. Είχε ξανακάνει το τόλμημα, από το Νοέμβριο του 1983 ως το Νοέμβριο του 1986. Το ξανακάνει τώρα για να «εκ-φράσει ιδέες, ευαισθησίες, κρι-τικές, προσδοκίες, αναλύσεις, την αγανάκτηση συχνά μπρο-στά στον εκπεσμό και της πολι-τικής, την ευτέλεια των ιδεολο-γιών και των πρακτικών», όπως χαρακτηριστικά σημειώ-νει. Το πρώτο τεύχος του δεκα-πενθήμερου πλέον περιοδικού αναγγέλλεται πως θα κυκλο-φορήσει στις 10 Μαρτίου. Κα-λό κουράγιο...

• Για όσους, φανατικούς, της καλής κυριακάτικης εφημερί-δας *Εποχή*, ανησυχούν μήπως έτσι φτωχύνει η ύλη της, ο **Άγγελος Ελεφάντης** και οι συ-νεργάτες του που θα τον ακο-

λουθήσουν στο δύσκολο εγγεί-ρημά του έχουν διαβεβαιώσει ότι δεν θα πάψουν την τακτική τους συνεργασία και με το κυ-ριακάτικο φύλλο.

• Πολύς ο κομματικός λόγος, μονότονο και το κασέ του πε-ριοδικού *Άλφα*, που μόλις κυ-κλοφόρησε και εκφράζει την προβληματική του χώρου του ΣΥΝ και των πέριξ. Έχει νόη-μα ένα έντυπο που γεμίζει από τον ξύλινο κομματικό λόγο και βαρύγδουπες αναλύσεις, όταν απουσιάζει το κέφι που δένει την ομάδα, που την κάνει να πονάει τα προβλήματα με τα οποία καταπιάνεται και να συνδιαλέγεται δημιουργικά στο πλαίσιο της εκδοτικής έκ-φρασης; Μήπως πρέπει να ξα-νασκεφτούν το περιοδικό από την αρχή οι συντελεστές του;

• Αυτά από τον μικρό Τύπο. Αλλαγές και εξελίξεις, όμως, έχουμε και στον «μεγάλο». Με πρώτη, την κυκλοφορία εβδο-μαδιαίου κυριακάτικου ένθε-του περιοδικού από την *Απο-γευματινή της Κυριακής*. Τίτ-λος του περιοδικού, *Αν. Διευ-θυντής του ο Γ. Τσούτσιας*. Γνωστή μας φάνηκε η συνταγή και ο βασικός στόχος πρέπει να είναι κυρίως οι διαφημι-στές. Θα δείξει.

Εμείς, πάντως, ξαφνιαστήκα-με που βρήκαμε εκεί τον **Κω-στή Παπαγιώργη**. Έστω κι αν γράφει περί πνεύματος και... οινόπνεύματος.

• Αλλαγές και στο *ΕΨΙΛΟΝ* της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυ-πίας*. Νέος υπεύθυνος εχρίσθη ο **Φώτης Γεωργελές**, διευθυ-ντής του επιτυχούς πλην βρα-χύβιου *M2*, ενθέτου της *Νέας Μεσημβρινής*, που ασφαλώς θα επιχειρήσει την αναθέρ-μανση του αναγνωστικού εν-

διαφέροντος με κάποιες (ποι-ες;) αλλαγές. Ο έως τώρα υπεύθυνος **Χριστόφορος Κάσ-δαγλης** προήχθη και μεταπή-δησε σε θέση αρχισυντάκτη στην κυριακάτικη έκδοση της εφημερίδας.

• Με λιγότερες σελίδες και χωρίς πολλούς βασικούς συ-ντελεστές κυκλοφορεί η *Νίκη* του **Γ. Σκαρβελάκη**. Αιτία: η επίσχεση εργασίας των συντα-κτών της λόγω των δεδουλευ-μένων που έχουν λαμβάνειν εδώ και πολλούς μήνες.

• Η κρίση στον τηλεοπτικό ΣΚΑΪ δεν έχει τέλος. Ήδη, αυ-τή τη στιγμή, ο **Νίκος Κακαου-νάκης** αποτελεί παρελθόν στη διεύθυνση του σταθμού ενώ οι φήμες περί αποψίλωσης του σταθμού συνεχώς πληθαίνουν. Πάντως γίνεται προσπάθεια να πάρει ο σταθμός χαρακτή-ρα αμιγώς ειδησεογραφικού καναλιού (έτσι κι αλλιώς, ποι-ος μπορεί να πληρώνει την πα-ραγωγή σειρών και την αγορά ταινιών;), αλλά τα μηνύματα που έρχονται από το περιβάλ-λον του **Γιάννη Αλαφούζου** δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά. Η διάλυση προβάλλει ως απει-λή, ενώ απειλητική είναι και η ενδεχόμενη είσοδος εισαγγε-λέα στο σταθμό, μια που οι κα-ταγγελίες περί χρηματικών ανοιγμάτων, δανείων που δεν είναι δυνατόν να πληρωθούν και αποζημιώσεων που οφεί-λονται πληθαίνουν.

Έτσι κι αλλιώς, με ενδιαφέ-ρον αναμένεται η επερχόμενη αναδιανομή του τηλεοπτικού πεδίου κι οι εξελίξεις που θα επιφέρει. Γνωρίζουμε καλά, άλλωστε, ότι το παιχνίδι των ΜΜΕ είναι ένα πολιτικό παι-χνίδι.

Μωο62. Υποδήγµατα δηµοσιογραφι

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥΣ ΔΩΣΑΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Σύμφωνα με µίαν τελεφτέαν στατιστικήν, επί 260.000 Γαλικών λέξεων, οι 40.000 έχουν ρίζαν Έλληνικήν. Εγώ ανεκάλυψα τυχέως άλλες δύο με Ελληνικήν ρίζαν. Εις το έργον ΑΓΓΕΛΑ του κ. Γ. Σεβαστίκογλου, ο πρωταγωνιστής του έργου προσφέρων ένα κουτί εις την πρωταγωνίστριαν, της λέγει: «Σας έφερα ολίγα φοντάν». Η λέξις φοντάν όμως, αν δεν κάνω λάθος, προέρχεται από την Ελληνικήν λέξιν φοντάν που σηµένει γεμιστά γλυκά και την οποίαν από ετών γνωρίζουν όλοι οι πελάται ζαχαροπλαστείων και την χρησιµοποιούν και όλοι οι Έλληνες ζαχαροπλάσται. Άρα είναι µία αναµφισβήτητος αρχέα λέξις που κακώς χρησιµοποιούν οι Γάλοι και αλοιώς δεν θα την χρησιµοποιούσε ο αείµνηστος ελληνολάτρης συγγραφέας τόσον αβασάνιστα.

Η άλλη λέξις που με προβληματίζει από καιρόν και με βάζει σε υποψίας, είνε η λέξις «Μπακαλορεά». Κάτι μου λέγει ότι και αυτή έχει Ελληνικήν ρίζαν και εποµένως αι Γαλλικάί με ρίζαν Ελληνικήν, ανέρχονται κανονικώς εις 40.002.

Τώρα ερευνώ και δι' άλλας λέξεις που έχουν διαφύγη από τα Στατιστικάς υπηρεσίας και μέσω του ΑΝΤΙ θα φέρω εις την δηµοσιότητα αυτάς τα πολυτίµους γλωσσικάς «κοτρώνας» αξίας εκατοµηρίων, μόλις έχω αδιάσειστα στοιχεία. Έχων υπ' όψει τας τελεφτέας ανακαλήψεις που συνβαίνουν εις την Αίγηπτον, προσπαθώ να είµαι προσεκτικός ώστε να μην κατηγορηθώ ως ερασιτέχνης καραγκιόζης ερευνητής και ότι αι λέξεις που ανακαλήπτω έχουν Ρωµαϊκήν και όχι Ελληνιστικής ρίζας.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ

Την ώραν που ο Μέγας Αλέξανδρος απέθνησκε εις την Βαβυλώνα και πέριξ αφτού είχαν συγκεντρωθεί διάφοροι στρατιωτικοί, κάποιος αξιωματικός ερώτησε τον καλπάζοντα προς την αθανασίαν στρατηλάτην:

— Πού θέλετε να Σας θάψοµαι;

Και ο ψυχοραγών κατακτητής, με μόλις ακουοµένην φωνήν, επιθήρισεν.

— Αµµων.

Οι παριστάµενοι αξιωματικοί δεν κατάλαβαν τίποτε. Άλλοστε τι να καταλάβουν. Οι περισσότεροι ήσαν άξεστοι και αγράµατοι και το µόνον που ήξεβραν ήτο να πολεµούν. Οι πιο πολλοί µάλιστα δεν ήξεβραν ούτε ποιος έκτισε τον Παρθενόνα.

Ο Πτολεµέος όμως, ως πιο µορφοµένος που εγνόριζε και άψογον ορθογραφίαν, έσπασε την σιωπήν και είπε:

— Παιδιά, ο µελοθάνατος νεκρός ενοεί να τον θάψοµαι εις την άμ-

µων. Βάλτε λοιπόν όλοι ένα χεράκι να τον μεταφέροµαι εις την έρηµον Σίβα η οποία διαθέτει την ορεοτέραν άµµων.

Έτσι χάρις εις την μόρφωσιν του Πτολεµέου και την εφοστροφείαν του, ο νεκρός μετεφέρθη εις το μέρος όπου τόρα σκάπτει η κηρία Σουβαλτζή. Πάλιν καλά που αι γνώσεις του Πτολεµέου ήσαν περιορισµέναι και δεν έφθαναν μέχρι την άγνωστον Σαχάραν που φηµίζεται διά την καλητεροτέραν άµµων. Τότε όλοι οι εµπειρογνόµονες διά μελέτην των επιγραφών θα ήσαν αναγκασµένοι να µεταβούν εκεί, γονατίζοντες στα έξοδα το υπουργείου Πολιτισµού.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Έξω φρενών πάλιν ο κήριος Πλέβρης εναντίον του ανθέλληνος δηµοσιογράφου που είπεν τον Μεγαλέξανδρον σφαγέα των Λαών, τοποθετήσας αφτόν μαζί με τους άλλους µεγάλους σφαγείς

Μεγάλον Κωνσταντίνον, Μεγάλον Πέτρον, Μεγάλον Φρειδερίκον, Μεγάλον Ναπολέοντα και Μεγάλην Αικατερίνην, εις την ιδίαν µοίραν. Αλλά ο κ. Πλέβρης ελη-

σµόνησεν ότι όλοι οι ανωτέρω Μεγάλοι, έλαβον τον τίτλον μετά από επιτυχείς σφαγάς. Ουδείς απέκτησε τον τίτλον με το γάντι και με ευγενειαν ψυχής. Διάφοροι όμως άλλοι σφαγείς όπως ο κ. Χίτλερ που εξολόθρευσεν πλην των άλλων και 70.000 Εβρέους εις το Άουσβιτς (όπου λόγω κολύµατος δυστυχώς δεν παρευρέθηµεν), δεν εκρίθησαν άξιοι να φέρουν τον τίτλον του Μεγάλου, διότι φαίνεται υπολείποντο εις αριθµόν απωλειών. Ακόµη και διάφοροι Τσάροι, όπως ο λεγόµενος Ιβάν, ονοµάσθη απλώς Τροµερός, διότι η απόδοσίς του δεν εκρίθη υπό των Ιστορικών ως ικανοποιητική. Αφτήν την άδικον μεταχείρισιν είχαν και οι φιλότιµοι σφαγείς Αννίβας, Τζέγκις Χαν και Ταµερλάνος. Όλοι οι πράγµατι Μεγάλοι απέκτησαν τους τίτλους των εις τα παιδία των µαχών όπου με αφθουσίαν µόνοι διέπρεψαν. Ο Μέγας Κωνσταντίνος, μετά από αιµατηρούς και νικηφόρους αγώνας, έλαβε τον τίτλον μετά την σφαγήν και του υιού του, τον οποίον εδολοφόνησεν λόγω ερωτικής καχυποψίας. Ο Μέγας Πέτρος έσφαζεν και εκρεµούσεν τους Ρώσους από τας γενειάδας των όταν παρήκουον τας εντολάς του ή όταν δηµοσίως εκάπνιζον (από εκεί ίσως εκηκλοφόρησεν το σλόγκαν ότι ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΩΣ ΤΗΝ ΗΓΕΙΑΝ). Ο Μέγας Φρειδερίκος, έσπειρεν και αφτός αρκετούς εχθρούς εις το έδαφος, ο δε Μέγας Ναπολέων δεν άφησε ζωντανόν αιχµάλωτον, ούτε εις την Ιταλίαν ούτε εις την Ρωσίαν ούτε εφείσθη των Μαµελούκων εις τας ορέας τοποθεσίας των Πηραµύδων.

Όσον διά την Μεγάλην Αικατερίνην, δεν γνωρίζω πολλά στοι-

ινεξάρτητων ών κειμένων

αλά κάτι θα έκανεν και αφτή η Ρωσίς Κατίνα διά να της απο-
ο τίτλος της Μεγάλης. Εμείς πάντως από τους φλογερούς αλ-
νικάνους εραστάς Της δεν έχομεν παράπονα. Έκαναν ότι
ούσαν εις την Πελοπόννησον διά να μας επαναστατήσουν και
να μας εγκαταλείψουν εις την μάχεραν του Μεγάλου Τούρ-

τικώς τώρα διά τον μέγαν Αλέξανδρον, τον τόσον συκοφα-
έντα ως σφαγέα, αλλά και τόσον υμνηθέντα εφνιδίως από τον
ον Λαζόπουλον, είναι γνωστόν ότι μετά την πολύνεκρον μά-
ιε τον Δαρειόν αντιμετόπισε πλήθος Περσών που έπιπτον εις
όδια του και του έλεγαν με δάκρυα: «Μη μας σφάξετε. Εμείς
ίχαμε τίποτε εναντίον Σας. Οι Σατράπαι και Φεουδάρχοι μας
αν εις τας μάχας και μας υποχρέωσαν να Σας πολεμήσομαι.
σθήτε τα σηνθήκας της Γενέβης και τα ανθρώπινα δικεόματα.
μήσαμε με ανδρείαν και εχάσαμε τον πόλεμον. Δήξατε έλεος.

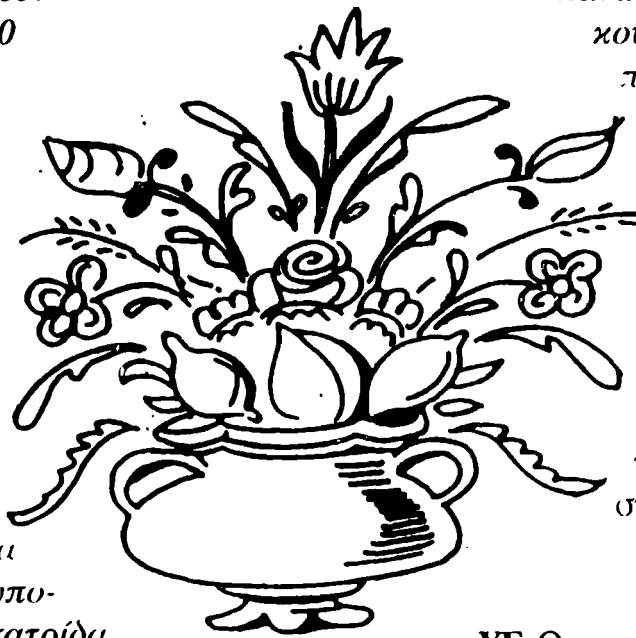
γίνεσθε Πατριάρχης σκληρότητος και πάσης αφθαιρε-
Απεφθυνόμεθα εις Σας τον πατέρα και παντο-
ορα της εξαπλόσεως του Σοσιαλισμού. Όσον
α μας εκπολιτίσετε, εμείς μετά από 2.000
τάλιν φερετζέ και σαντόρ θα φοράμε και
λίγους σατανικούς στίχους θα κυνηγάμε
ποιητάς μας μέχρι θανάτου. Ματαίως
ένως θα μας σφάξετε. Κανονικά σεις
συνομήλικοί σας επιφέρατε διακεκρι-
ς φθοράς εις το Κράτος μας κε η θέσις
είναι εις έν Ίδρυμα ανηλίκων και όχι
ο Πάνθεον των αθανάτων. Αν είχατε οι-
νειακά προβλήματα εις το σπίτι έπρεπε
ι λύσετε εις την Μακεδονείαν και όχι να
μετε μέχρι Αφγανιστάν».

ς αφτά ο Αλέξανδρος έλεγεν: «Εγώ έφυγα
την πατρίδα μου διά να σας εκπολιτίσω υπο-
τικώς και αυτεπαγγέλτως. Ήλθα εις την πατρίδα
λαφρότερος από μίαν ασπίδα χάρις εις τας πνοάς του
άρη. Εαν επερίμενα να Με καλέσετε διά να Σας μεταφέρω
Ελληνικόν Πολιτισμόν, θα επερίμενα επί ματαίω. Σεις όμως
τε τα όπλα εναντίον Μου και τώρα εχάσατε τον πόλεμον. Δυ-
ός δεν ημπορώ να διατρέφω όλους τους αιχμαλώτους. Το έρ-
Μου είναι εκπολιτιστικόν και όχι επισιτιστικόν. Ελάτε εις την
Μου. Εάν αύριον φθάσω έως την Κίναν όπως είναι το σχέδιον
και νικήσω και τους Κινέζους, δεν αντιλαμβάνεσθε πόσον θα
ολεφθή το έργον Μου με τόσους αιχμαλώτους; Που εμάθατε
ετά τας μάχας χρέος των νικητών είναι να ταΐζουν τους συ-
ανομένους; Εάν το νομίζετε, τότε "τα μυαλά σας και μία λίρα
ου μπογιατζή ο κόπανος". Έτσι λέμε εις την πατρίδα μου!
όσοι καθ' οιονδήποτε τρόπον καθίστανται άνεργοι και άχρη-
πρέπει να σφάζονται, είτε είναι Κινέζοι, είτε Πέρσαι, είτε Θη-

βαίοι. Δεν είμαι ρατσιστής. Εις την χώρα μου, προκειμένου να βο-
λέψουμε 100.000 άνεργους κάνουμε διαγωνισμόν διά να διαθρέ-
ψουμε τους 3.064. Για τους υπολοίπους λέγομεν "Κόφτε τον λαιμό
σας" που ισοδυναμεί με μίαν ιδιόχειρον αξιοπρεπή σφαγήν. Βλέ-
πετε λοιπόν ότι δεν κάνομεν διακρίσεις. Τα σκληρά μέτρα πρέπει
να είναι δι' όλους. Εαν πεινάτε, φάτε τους νεκρούς ελέφαντες που
στείλατε εναντίον μου. Εγώ δεν μπορώ να ελατόσω το σιτηρέσιον
του ιδικού μου στρατού χάριν των υμετέρων σας δυνάμεων και να
αφήσω νησιτικόν τον φίλον Μου Κλείτον και τον ίππον μου Βουκε-
φάλαν. Εν ανάγκη πουλήστε και διατραφείτε όπως-όπως με κα-
μίαν σπανίαν εικόνα, όπως κάνουν διάφοροι Πρέσβεις. Όλο και
κάποιος δικός σας ανώτατος ιερωμένος που εκτιμά τα αρχαία θα
σας χάρισεν κανέν σπάνιον Κοράνι διά Δημοπρασίαν. Κι' όταν τα
χρήματά σας τελειώσουν και φθάσετε εις το έσχατον σημείον εξα-
θλιώσεως, μόνοι σας θα ζητήσετε την λύτρωσιν από τα βάσανα της
αιχμαλωσίας. Κι' οστρατός μου θα σας βοηθήσει εις τούτο.

Πέστε με σφαγέα των Λαών. Δεν μ' ενδιαφέρει. Εγώ
κάνω το καθήκον Μου αφτήν την στιγμήν. Υπα-
κούω εις την φωνήν του πατρός του Αμμων-Ρά
που είναι θεός και δεν μπορώ να παρακούσω
θεϊκάς εντολάς. Δεν είμαι άθεος και απολίτι-
τος όπως εσείς που είσθε πηρολάτραι και
λατρέβεται τον ήλιον. Συνεπώς δεν δικαι-
ούσθε διά να ομιλείτε και να εκλιπαρείται.
Σας σφάζω και τιμώ τον τίτλο Μου. Πέστε
με σφαγέα. Στα παλιά μου τα παπούτσια.»
Αφού λοιπόν, αγαπητέ κήριε Πλέβρη, ο
ίδιος ο Μεγαλέξανδρος δεν νοιάζεται που
τον λέγουν σφαγέα των Λαών, εσείς γιατί
συγχίζεσθε;

ΜΠΟΣΤ

ΥΓ. Ο υπνωτιστής Καζέλα ερωτηθείς αν είναι Μάγος ή
ταχυδακτυλουργός απήντησεν: Μάγος, ταυδακτυλουργός, ότι
θέλετε. Αρκεί να υπάρχει δουλειά (εφημ. ΝΕΑ).

Το ίδιο απάνω-κάτω είπεν και ο Αλέξανδρος: Σφαγέας,
κατακτητής, ό,τι θέλετε. Αρκεί δουλειά να υπάρχει. Και στην εποχή
του είχε πολλή.

Με την ταφτόχρονον διένεξιν Καρδιολόγων κε Αρχεολόγων διά τον
Αλέξανδρον, ήλθεν εις φως (όχι ο τάφος αλλά) η πληροφορία ότι το
Ωνάσειον που έγινε προς τιμήν του Αλεξάνδρου, σήμερα έχει τιμήν
ανωτέραν των άλλων ιδρυμάτων. Δεν ξέβρω εάν εκφράζομαι
δημοσιογραφικώς ορθώς, πάντως οι αναγνώσται θα ενοούν ευκόλως
τι λέγω κε δια περισσότεραν σαφήνειαν ανακοινώ το τιμολόγιον διά
τους καρδιοπαθείς που με διαβάζουν:

• 900.000 στοιχίζει μία επέμβασις εις Μακεδονικήν περιοχήν και
3.200.000 περίπου εις τον Ελληνιστικόν χώρον της Πρωτεβούσης μας.

Ο Σιμπιλίδης τώρα δικαιώνεται...

του Τάσου Παπά

Τον αγαπημένο ρόλο του εκλήθη να παίξει ο Αντώνης Σαμαράς στην υπόθεση της προεδρικής εκλογής. Για ακόμη μία φορά τα τελευταία χρόνια η ευθύνη ανάληψης πρωτοβουλιών μεταφέρθηκε στους ώμους του μεσσήνιου πολιτικού...

Πριν από κάμποσο καιρό, η μετωπική αντιπαράθεσή του Αντ. Σαμαρά με τον Κ. Μητσοτάκη προκάλεσε την... αποδόμηση της νεοδημοκρατικής διακυβέρνησης. Στο πρόσωπο του κ. Σιμπιλίδη η χώρα ανακάλυψε τον εμβρυουλκό της νέας(;) πασοκικής κατάστασης. Αντικειμενικά, όπως θα έλεγαν και οι παλιοί κομμουνιστές, ο Α. Σαμαράς και οι περί αυτόν βουλευτές, τότε της Ν.Δ., βοήθησαν το ΠΑΣΟΚ να επιστρέψει στην εξουσία. Κατηγορήθηκαν τότε από τον Κ. Μητσοτάκη ως «ενεργούμενα» του Α. Παπανδρέου. Το διάστημα που ακολούθησε ο πρόεδρος της ΠΟΛ.ΑΝ. κατέβαλε φιλότιμες προσπάθειες να απολακτίσει το στίγμα της τσόντας του ΠΑΣΟΚ. Ο οξύς αντιδιπολικός τόνος του πολιτικού λόγου του, η τήρηση ίσων αποστάσεων από τα δύο μεγάλα κόμματα και η ισοπέδωση των διαφορών τους συνέβαλαν στο να δημιουργηθεί η εντύπωση πως το νέο πολιτικό εγχείρημα πορεύεται σε εντελώς αντίθετες απ' αυτές των δύο «μονομάχων» κατευθύνσεις. Την τρέχουσα περίοδο δόθηκε στον κ. Σαμαρά η δυνατότητα να αποδείξει ότι ξέρει να «τιμωρεί» και τον άλλο υπεύθυνο για την κακοδαιμονία της χώρας (προσφιλής ορολογία των επιτελών της Άνοιξης). Αυτός αποφάσισε να λειτουργήσει θεσμικά (:) και πρότεινε για την προεδρία

προσωπο που το ΠΑΣΟΚ δεν έχει κανένα λόγο να μην ψηφίσει. Η πράξη του Α. Σαμαρά αυτομάτως γέννησε δύο κατηγορίες επιχειρημάτων.

ΤΑ ΚΑΤΑ...

Αν η προσπάθεια του Μ. Έμπερτ να υπερκεράσει την ΠΟΛ.ΑΝ, ως προς το χρόνο ανακοίνωσης της υποψηφιότητας για την προεδρία της Δημοκρατίας ήταν όντως «λαχανιασμένη», τότε η απόπειρα του Α. Σαμαρά να εμφανιστεί και προστάτης των θεσμών και υπονομευτής του διπολισμού (και τα δύο υποτίθεται ότι εξυπηρετούνταν με την υποψηφιότητα Στεφανόπουλου)

πρέπει να χαρακτηριστεί, τουλάχιστον, μη σοβαρή.

Απεγνωσμένες αλλά ατελείωτες οι κινήσεις του προέδρου της ΠΟΛ.ΑΝ. να γεφυρώσει τα αφύρωτα. Γιατί δεν μπορείς να ανταγγέλλεις την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και, την ίδια στιγμή, μην αξιοποιείς τη μοναδική ευκαιρία που έχεις ώστε να οδηγήσεις τη χώρα σε εκλογές. Για τα επόμενα δυόμισι χρόνια η Πολιτική Άνοιξη δεν «δικαιούται» να μιλά για καταστροφική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και δεν νομιμοποιείται να ζητεί εκλογές αν δεν θέλει να προκαλεί τη χλεύη των αντιπάλων της. Κάθε φορά που ο κ. Σαμαράς θα κάνει λόγο για

αδιέξοδα στην οικονομική πολιτική και στα εθνικά θέματα θα εισπράττει -και δικαιολογημένα- την ειρωνεία του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ο οποίος θα του θυμίζει τη 12η Φεβρουαρίου του 1995. Το πρόβλημα για τον Α. Σαμαρά είναι σοβαρό και θα γίνει ακόμη σοβαρότερο αν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προχωρήσει σε λύσεις στα εθνικά ζητήματα (Σκόπια, τελωνειακή ένωση Κοινότητας-Τουρκίας) που δεν θα αρέσουν στην ΠΟΛ.ΑΝ. Αν μάλιστα η αναδίπλωση στα μειζονα εθνικά θέματα συνδυαστεί με την επιδίωξη της εσωτερικής κατάστασης, τότε ίσως ο Α. Σαμαράς δει το άστρο του να δύει.

πριν από την ώρα του στην πολιτική. Ο Α. Σαμαράς έχει συνδέσει το όνομά του με την πτώση της κυβέρνησης Κ.Δ. Στοιχειώδης συνέπεια με τις αρ-
ου έχει εξαγγείλει θα ήταν να «πλή-
» με το ίδιο νόμισμα και τον έτερο των
σαύρων. Διαφορετική στάση απέναν-
τον Α. Παπανδρέου θα καθιστούσε
Α. Σαμαρά ευάλωτο στις κατηγορίες
εναλλαγή.

ή σε γενικές γραμμές είναι τα επιχει-
ρια των εχθρών της ΠΟΛ.ΑΝ., οι
οι οποίοι πίσω από την επιλογή Σαμαρά -επι-
στήριξης της σημερινής κυβέρνησης-
τουν» την κίνηση ενός ιδανικού αυτό-
ς! Περιπτώσεις πολιτικής αυτοκτο-
έχουμε πολλές στην ιστορία μας. Αλ-
ήτη εδώ δεν μας μοιάζει για τέτοια...

ΠΕΡ...

Α. Σαμαράς υποχρεώθηκε να συρθεί
επιλογή Στεφανόπουλου για διάφο-
λόγους.

αι γεγονός ότι η πλειοψηφία των ε-
όν πολιτών δεν ήθελαν την προσφυγή

στις κάλπες. Κουρασμένοι από τις αλλε-
πάλληλες αναμετρήσεις μπορεί να τιμω-
ρούσαν αυτόν που θα έσπρωχνε τη χώρα
και πάλι στις κάλπες, χωρίς μάλιστα να
έχει διαφανεί στον ορίζοντα φερέγγυα
εναλλακτική κυβερνητική λύση.

• Οι σοβαρότεροι οικονομικοί παράγο-
ντες ήθελαν να αποτραπούν πάση θυσία οι
εκλογές. Την επιθυμία τους διεμήνυσαν
στον Α. Σαμαρά, ο οποίος βεβαίως πει-
θάρχησε γιατί σ' αυτούς τους παράγοντες
-διαπλεκόμενα συμφέροντα κατά τον κ.
Μητσοτάκη- οφείλει σε μεγάλο βαθμό την
ύπαρξή του και σ' αυτούς στηρίζει πολλά
για το μέλλον του πειράματός του.

• Τις εκλογές δεν ήθελαν και οι βουλευτές
της Πολιτικής Άνοιξης. Οι περισσότεροι
έχουν εκλεγεί οριακά ή από τις γνωστές
«καραμπόλες» του εκλογικού συστήματος.
Το πιθανότερο θα ήταν να μην επανεκλε-
γούν. Έτσι φρόντισαν να καταστήσουν σα-
φές στον αρχηγό τους ότι αυτοί θα κάνουν
ό,τι περνά από το χέρι τους για να μην οδη-
γηθεί ο τόπος στις εκλογές!

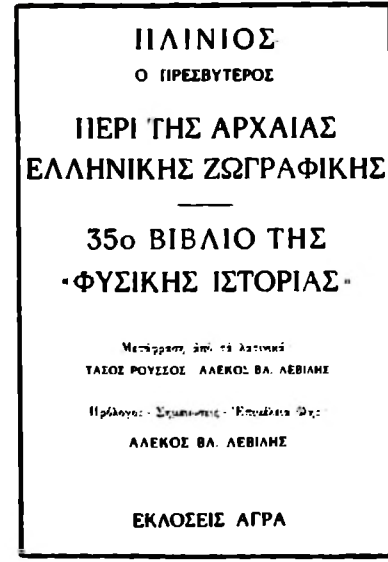
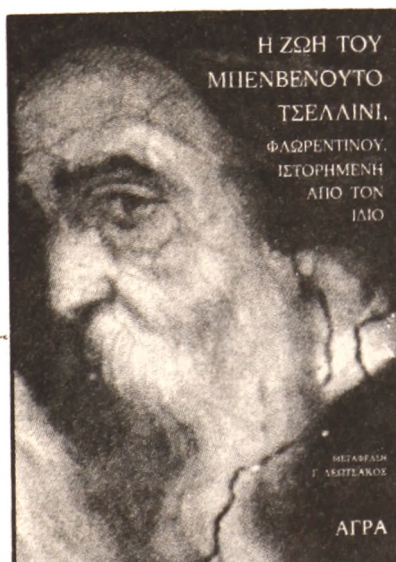
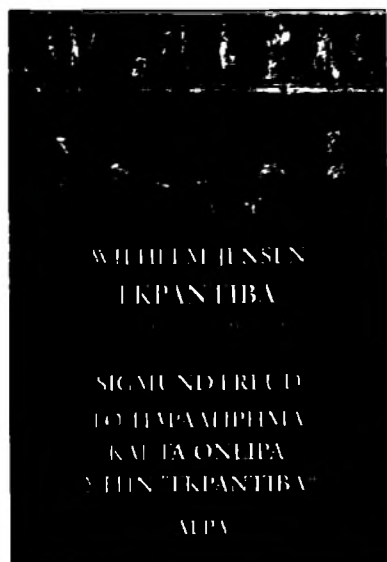
Η κίνηση Σαμαρά αποβλέπει στο να δημι-

ουργήσει διαύλους επικοινωνίας με το χώ-
ρο του ΠΑΣΟΚ, αφού, όπως ισχυρίζονται
στην Πανδρόσου, «ό,τι ήταν να πάρουμε
από τη Ν.Δ. το πήραμε, τώρα πρέπει να
κοιτάξουμε προς τη δεξαμενή του ΠΑ-
ΣΟΚ». Η μεταφορά ψήφων από το ΠΑ-
ΣΟΚ στην ΠΟΛ.ΑΝ. επιβεβαιώνεται και
από τις δημοσκοπήσεις. Για να «στηθούν»
όμως ουσιαστικοί μηχανισμοί υποδοχής
της δυσαρέσκειας που γεννά η πολιτική
του ΠΑΣΟΚ χρειάζεται πρώτα να εξευμε-
νιστεί ο μέσος ψηφοφόρος του κινήματος
και, στη συνέχεια, να πεισθεί ότι η
ΠΟΛ.ΑΝ. είναι μια λύση που δεν προ-
σβάλλει τη δημοκρατική παράδοση και τις
θεσμικές ευαισθησίες του.

Για το επόμενο διάστημα, και εφόσον
αποκλειστεί η περίπτωση εκλογικής έκ-
πληξης, πρέπει να αναμένουμε σκληρή
αντιπαράθεση μεταξύ Ν.Δ. και ΠΟΛ.ΑΝ.
Η πρώτη θα επιτίθεται και η δεύτερη θα
αμύνεται. Ο τρίτος της παρέας (ΠΑΣΟΚ)
έχει όλο το χρόνο να ανασκουμπωθεί.
Άλλωστε, φαίνεται ότι είναι ο μόνος ευ-
νοημένος από τις εξελίξεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

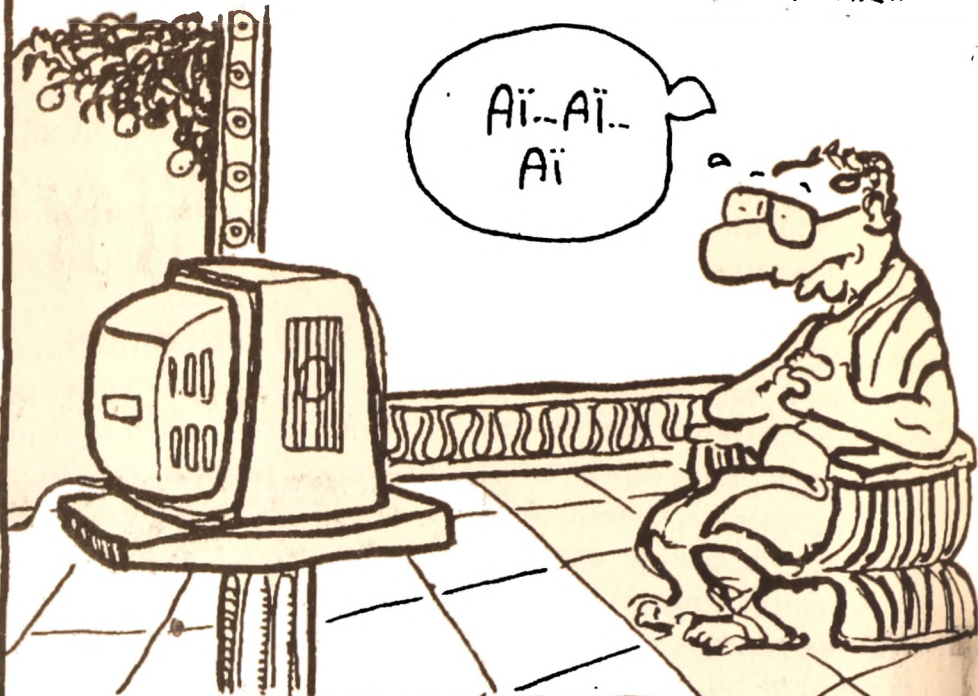

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Ο ΛΑΟΣ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΕΟΡΤΑΣΕΙ ΤΑ ΞΑΤΟΥΡ-
ΝΑΡΙΑ. ΕΓΩ, Ο ΑΝΔΡΕΑΣ, ΖΩ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ
ΜΟΥ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΚΑΙΡΟ ΤΩΡΑ...

ΣΤΗ ΘΛΙΨΗ ΜΟΥ, Η ΟΠΟΙΑ ΠΗΓΑΖΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΟΤΙ
ΑΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΕΚΛΕΓΩ ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ΟΠΩΣ ΔΙΑΚΑΘΕΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥ-
ΣΑ, ΗΛΘΕ ΝΑ ΠΡΟΣΤΕΘΕΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΕΛΟΙΟΠΟΙΗΣΗ...

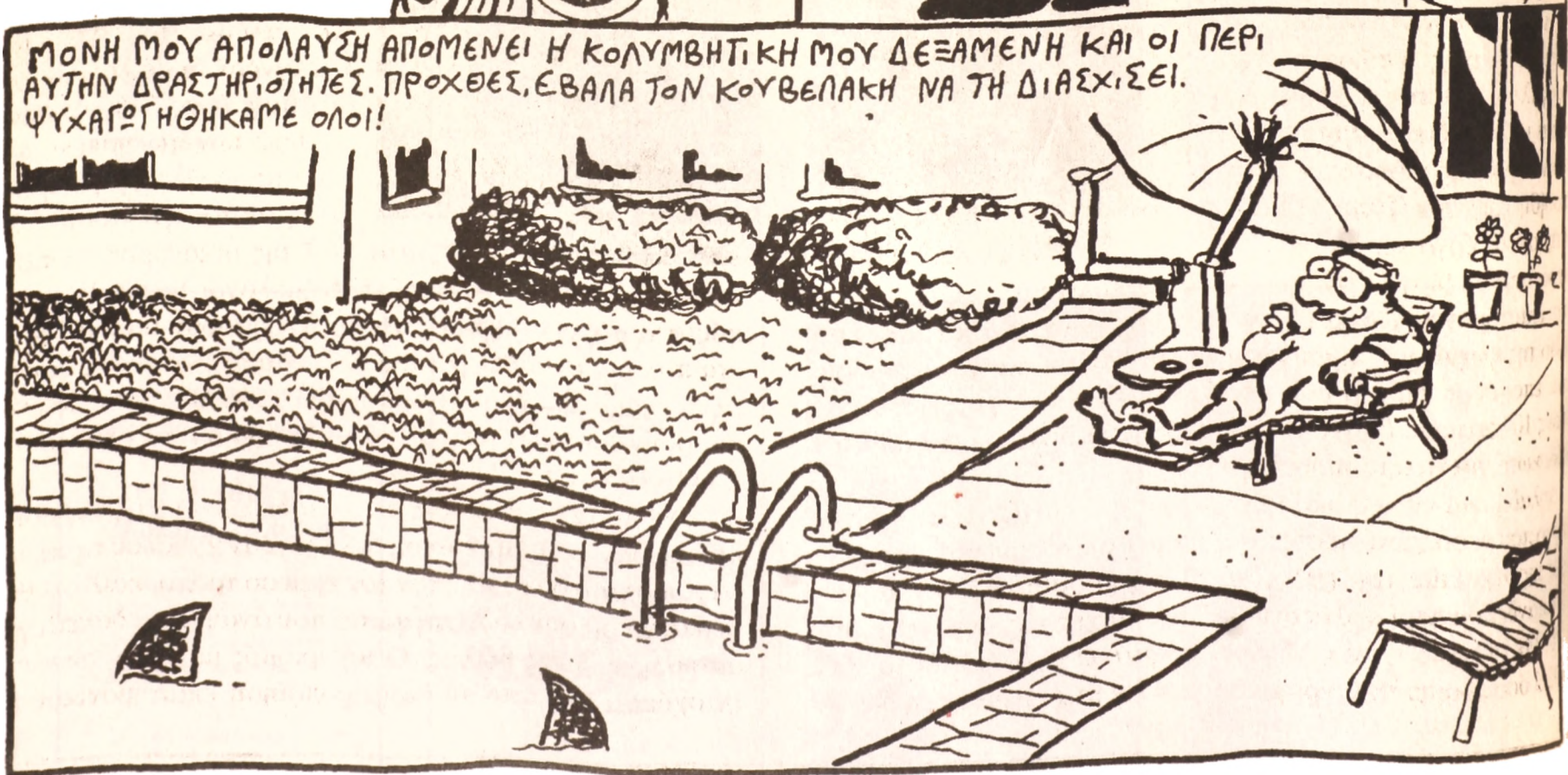
ΒΛΕΠΕΤΕ, Ο ΚΑΘ' ΕΞΙΝ ΖΗΜΙΟΓΑΝΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΠΡΟΕΔΡΟ ΙΣΑΞΙΟ ΤΟΥ.
ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ ΛΟΙΠΟΝ ΟΤΙ ΜΑΣ ΕΧΕΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΚΑΤΕ-
ΣΤΡΕΨΕ ΜΕ ΕΝΑΝ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΠΑΡΑΝΟΪΚΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΜΙΑ
ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑ ΣΥΝΑΨΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΔΥΣΜΑΣ
ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ...

...ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ΜΙΑ ΕΝΤΟΝΗ ΨΥΧΙΚΗ
ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΑΣ ΟΜΟΛΟΓΟΥΣ ΤΟΝ
Ο ΓΑΜΟΣ, ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΡΥΘΡΙΖΕ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ, ΑΝΕΒΛΗΘΗ
ΔΙ' ΟΛΙΓΟΝ. ΜΕΓΑΛΕΥΘΗΣ ΝΙΚΗ, ΑΝΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ!
ΜΑΣ ΜΟΥΝΤΖΟΝΟΥΝ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΟΣ!

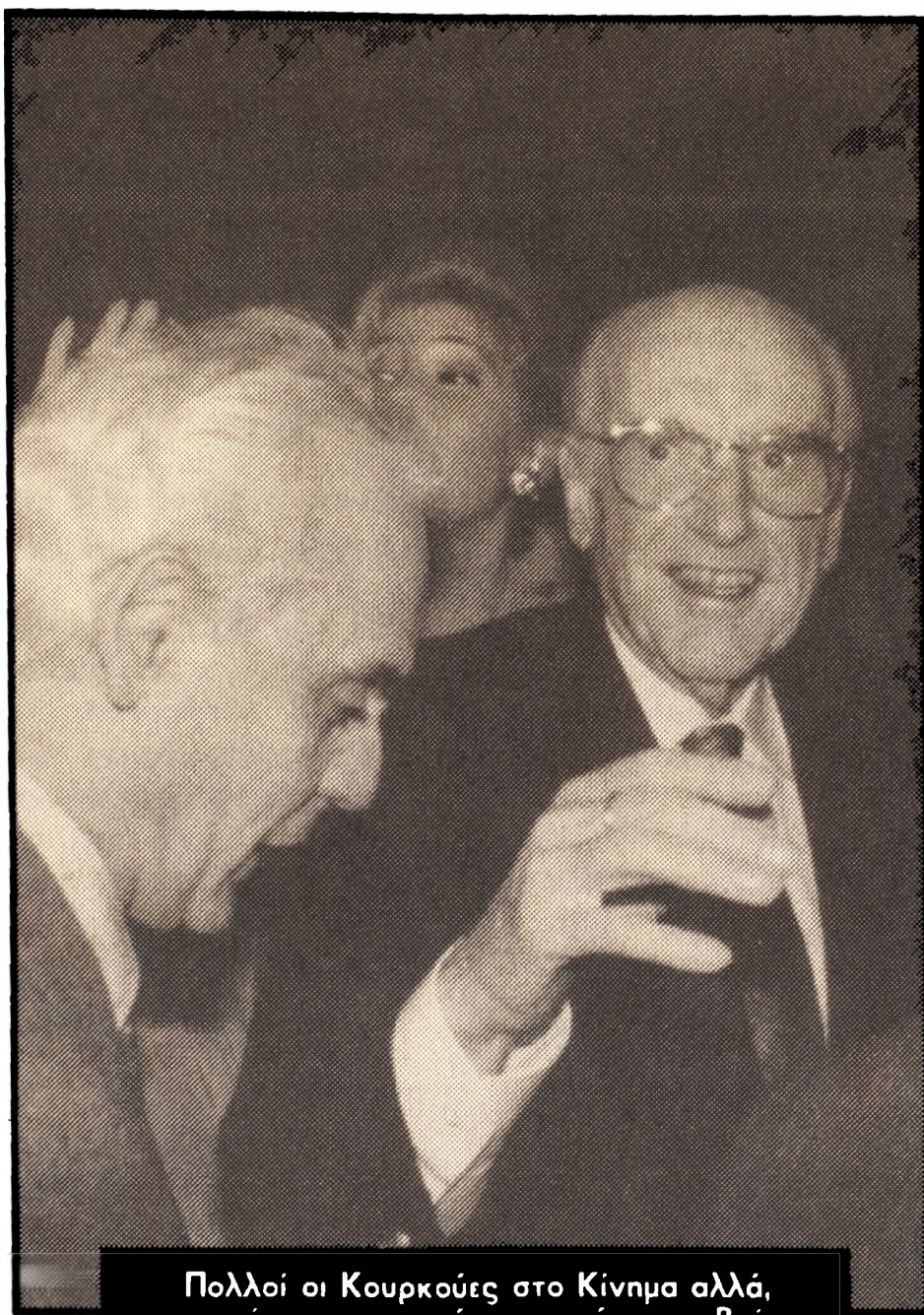

ΜΟΝΗ ΜΟΥ ΑΠΟΛΑΥΣΗ ΑΠΟΜΕΝΕΙ Η ΚΟΛΥΜΒΗΤΙΚΗ ΜΟΥ ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙ
ΑΥΤΗΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ. ΠΡΟΧΘΕΣ, ΕΒΑΛΑ ΤΟΝ ΚΟΥΒΕΛΑΚΗ ΝΑ ΤΗ ΔΙΑΣΧΙΣΕΙ.
ΨΥΧΑΓΟΓΗΘΗΚΑΜΕ ΟΛΟΙ!

Σχεδιάσμα της αυτοβιογραφίας Α. Γ. Παπανδρέου

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Πολλοί οι Κουρκούες στο Κίνημα αλλά, αναγνωρίσιμοι, τρεις τέσσερις μόνον οι Βρίγγες.

Η σκληρότερη ίσως κριτική που έγινε ποτέ στον Α.Γ. Παπανδρέου ήταν και η πιο έμμεση: Παρουσιάστηκε στον κοινό ότι κυοφορείται λύση των θεν έσχες προβλημάτων του. Όπως σχετικά με το ζήτημα της βίλλας με την προείσπραξη συγγραφικών δικαιωμάτων για το επιστημονικό του έργο και τη βιογραφία του. Υπήρχε μάλιστα η ένδειξη συγκεκριμένου ποσού προκαταβολής, 500.000 δολάρια για το επιστημονικό του έργο και 300.000 δολάρια για τη βιογραφία του.

Η ειρωνεία της είδησης είναι μεγάλη: Κατ' αρχάς, το πρωθύστερον αυτής της διορθωτικής κίνησης είναι η σαφέστερη ομολογία της αντικανονικής και αισθητικής επιλογής περί βίλλας. Έπειτα, η αποτίμηση και μάλλον διεστραμμένη είτε ως πηγή της είδησης ή παρεμφερής από τον Τύπο. Το επιστημονικό έργο να παίρνει περισσότερα από τη βιογραφία ενός τέτοιου πολιτικού ανδρός, έστω επιστήμονος; Και τι χορός εκατομμυρίων; Ακόμα και το βιβλίο της ψυχιάτρου πρώτης συζύγου –καίτοι σκανδαλοθηρικό επομένως εκβιαστικό– απαίτησε ελάχιστα (τάξεως μεγέθους 10 εκατομμ. δραχμών;) συγγραφικά δικαιώματα από τον εκδότη για να αποσυρθεί.

Ηλαδή, για να απλοποιήσουμε τα πράγματα, επιστημονικό έργο που οσοδήποτε μεστό και αν ήταν ολοκληρώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60 ή έστω με την προσθήκη των γραφών του Παπανδρέου περί πολυεθνικών στις αρχές της δεκαετίας του '80. Με τη διάλεξη στην Μπολόνια φτάνει τη δεκαετία του '80, ά όσο προσεκτικά γραμμένη και αν ήταν η διάλεξη δεν θα

είναι ικανή ως κράχτης ανανέωσης των ιδεών. Θα είναι ένα βιβλίο που ίσως ενδιαφέρει τους ερευνητές του Παπανδρέου, μικρό κλάσμα του συνόλου των ιστορικών της επιστήμης και πιθανόν ορισμένους επιστημολόγους μελετητές της σχέσης επιστήμης και εφαρμογής, το πολύ. Πώς θα μπορούσε να καταγάγει τέτοιο εκδοτικό θρίαμβο με συγγραφικά δικαιώματα εκατόν είκοσι πέντε εκατομμυρίων;

Ας γίνει ο στοιχειώδης προϋπολογισμός: Έστω συγγραφικά δικαιώματα 10% και λιανική τιμή βιβλίου \$30 (ως γνωστόν είναι η βέλτιστη τιμή ως προς την ελαστικότητα της ζήτησης για επιστημονικά βιβλία), όθεν προκύπτει ότι ο εκδότης πρέπει να πουλήσει 166.666 βιβλία για να καλύψει την προπληρωμή Παπανδρέου με λογικό κέρδος για τον ίδιο. Τώρα, από την πλευρά των πωλήσεων: Με τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις, δηλαδή αν το αγοράσουν όλοι οι

ιστορικοί της οικονομικής επιστήμης παγκοσμίως και οι σχετικοί επιστημολόγοι, θα πουλήσει τετρακόσια αντίτυπα. Ομοίως, αν το αγοράσουν παλαιοί μαθητές και παλαιοί συνάδελφοι του Α. Γ. Παπανδρέου, θα διατεθούν άλλα εξακόσια. Μόνο τα υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού μπορούν αποτελεσματικά να εξαντλήσουν το υπόλοιπο στόχο των 165.600, όπως έχουν αποδείξει ορισμένοι εκδότες.

Με τα παραπάνω απλώς θέλω να δείξω ότι τα μέσα που αναμετέδωσαν αυτή την είδηση δεν έλεγξαν καθόλου τις πηγές αλλά προσπάθησαν με αυτόν τον έμμεσο τρόπο, καθ' ότι θρασύδειλα, να ρίξουν λάδι στη φωτιά που άναψαν τα δάνεια για την αποπληρωμή της βίλλας. Ο ισχυρισμός μου περί συνωμοσίας ενισχύεται και από τη διαφοροποίηση επιστημονικού έργου

και βιογραφίας. Αν έμεναν μόνο στη βιογραφία, τότε είναι πιθανό να πληρωνόταν το σύνολο των δικαιωμάτων. Βεβαίως, προϋπόθεση για την επιτυχία της βιογραφίας είναι η πληρότητά της και οι αναζητήσεις της εις την σκοτεινή πλευρά των πραγμάτων.

Γιατί όμως δεν έχει γραφτεί ακόμα μία οποιαδήποτε βιογραφία του Παπανδρέου; Περί του **Καραμανλή** με τη μάλλον πεζή ζωή-πέραν των στιγμών της αφιξαναχώρησής του το 1963 και το 1974- υπάρχουν τρεις-τέσσερις μονογραφίες, δοκιμασία και αληθινός χρωματικός άθλος των βιογράφων. Του **Μητσοτάκη** υπάρχει μία σε δύο τόμους, ίσως τώρα να έγιναν τρεις αν βρήκε συγγραφέα για την ύστερη περίοδο. Παρεμπιπτόντως, αναφέρω ότι ο **Νίκος Γεωργιάδης** των τσιμέντων είναι απλώς μεταφραστής επιστημονικών συγγραμμάτων και μάλλον δεν έχει επιλεγεί. Ο **Ράλλης** έγραψε στοιχεία αυτοβιογραφίας και άλλοι λιγότερο περίοπτοι έγραψαν αναμνήσεις και σκέψεις.

Επί του θέματος έχω άγνοια αλλά υποπτεύομαι ότι η έλλειψη βιογραφίας Παπανδρέου έχει σχέση με τη δική του αντίληψη περί υστεροφημίας. Ο Ανδρέας Γ. Παπανδρέου, έχει αναφερθεί και παλαιότερα, είναι «εγνωσμένος αναλυτής των πιο αμαρτωλών πτυχών της ελληνικής ψυχής» και αναλύει πολύ καλά την συγκυρία, πετυχαίνει δηλαδή αυτό που λέει συνοπτικά timing, επομένως γνωρίζει επακριβώς πότε θα έρθει και η ώρα της βιογραφίας.

Όσο έγκριτοι και αν είναι οι βιογράφοι του και όσα ακριβή και καινοφανή στοιχεία και πληροφορίες και αν χρησιμοποιήσουν, το αποτέλεσμα της βιογραφίας θα ωχριά από κάθε άποψη, περιλαμβανομένης και της κερδοσκοπικής, σε σχέση με την αυτοβιογραφία του. Δεν είμαι πρόχειρος στα όσα έχουν γραφτεί για τα διάφορα θέματα της ζωής Παπανδρέου αλλά πιστεύω ότι μία ευθεία διήγηση των πράξεών του από τη δεκαετία του '30 μέχρι τουλάχιστον τη νίκη του 1993 θα ήταν συναρπαστικό και ποικιλοτρόπως δημοφιλές ανάγνωσμα.

Προτείνω δε, με δισταγμό γιατί δεν θέλω να υπεισέρχομαι σε τόσο προσωπικά κείμενα όπως είναι οι αυτοβιογραφίες, το ύφος να είναι αποστασιοποιημένο, συναξαριστικό και να χρησιμοποιηθεί το τρίτο πρόσωπο για εντονότερο δραματικό αποτέλεσμα. Αν μάλιστα ο Α. Γ. Παπανδρέου τολμήσει να ξεπεράσει τα ηθικά και επιστημονικά προβλήματα που δημιουργεί η αντιγραφή θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένα οποιοδήποτε χρονικό που ιστορεί βίους Βυζαντινών Αυτοκρατόρων.

Γνωρίζω ότι ο Παπανδρέου, παρά τη σοσιαλιστική κλίση, δεν έχει ιδεολογικούς ενδοιασμούς και εύκολα μπορεί να ταυτιστεί με Αυτοκράτορες του Βυζαντίου. Μάλιστα, αυτή η ταύτιση φαίνεται ισχυρότερη και από αυτήν του Καραμανλή, που ερωτοτροπεί με το βυζαντινό μοντέλο από παλιά, λόγω κλίσεως στο τελετουργικό, αλλά αστοχεί στη μηχανορραφία. Ακόμα και ο Τέως που είναι κατευθείαν απόγονος, είναι πολύ πλαδαρός, δεν έχει τη βυζαντινή στόφα Παπανδρέου. Ας μη λησμονείται ότι αρκετοί πόροι του Έθνους και φαιά ουσία του Παπανδρέου και των συνεργατών του πήγαν προς αυτή την κατεύθυνση, παρέχοντας στο πανελλήνιο πυκνούς, δευτέρας τάξεως συμβολισμούς εν μέση σοσιαλιστική προσπάθεια και αναπτύξει οραμάτων.

Ίσως, όμως, ο αυτοβιογραφούμενος να έχει αντιρρήσεις λειτουργικές να χρησιμοποιήσει την μπορχεσιανή μεθολογία της κατευθείαν αντιγραφής λέξη προς λέξη. Θα ήταν κρίμα μια τόσο πρώιμη απόρριψη καίριου υλικού που, για να συνεχίσω περισσότερο το συμβολισμό, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ψηφιδω-

τό για τη σύνθεση της προσωπικότητας και της ζωής του ηγεμόνα. Για να το αποδείξω, αντιγράφω από την πιο απλοϊκή και εκλαϊκευτική πηγή, το *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «Ηλίου»*, που έχοντας εκδοθεί προ πεντηκονταετίας, με το τέλος του Εμφυλίου, κάνει μοιραία συντηρητικές επιλογές. Παρουσιάζω τυχαίο δείγμα του βίου τριών Κωνσταντίνων Αυτοκρατόρων με συνεχόμενα αριθμητικά επίθετα, τον Ζήτα τον Ήτα και τον Θήτα.

Γράφει ο *Ήλιος* στο λήμμα «Κωνσταντίνος Ζ' ο Πορφυρογέννητος» (και πόσο ταιριάζει αλήθεια ο χαρακτηρισμός δεδομένης της ανάδειξης του Α. Γ. Παπανδρέου σε συνάρχοντα του κόμματος της Ένωσης Κέντρου επί αρχηγίας και πρωθυπουργίας του μπαμπά του Γεωργίου Παπανδρέου):

«Τότε... ουσιαστικώς εκυβέρνην η σύζυγός του Ελένη και ο παρακοιμώμενος Βασίλειος ο Πετεινός, επικουρούμενοι από τον περίφημον στρατηγόν Ιωάννην Κουρκούαν και τον συνετόν και δραστήριον Ιωσήφ Βρίγγαν. Ο Κωνσταντίνος εξηκολούθησε να ασχολήται πάντοτε με τα γράμματα...»

Όχι μόνο τον ίδιο αναγνωρίζει η αυτοβιογραφία, αλλά κατά θαυμαστό τρόπο και τον παρακοιμώμενο πετεινό. Πολλοί άλλοι στε οι Κουρκούες στο Κίνημα, αλλά αναγνωρίσιμοι σε περιορισμένο αριθμό, τρεις-τέσσερις μόνον οι Βρίγγες. Ωστόσο, και ομολογίαν και του ίδιου του αυτοβιογραφούμενου, πάσχει από πλευράς ταύτισης, η απασχόληση με τα γράμματα για την τελευταία εικοσαετία. Ίσως εννοούνται οι πολλαπλές αναγνώσεις του κύκλου της ζωής ή η μελέτη και έλεγχος των υπομνημάτων συνεργατών του.

Με περισσότερη επιφύλαξη αντλούνται ενδιαφέροντα αυτοβιογραφικά στοιχεία από το λήμμα «Κωνσταντίνος Η'»:

«...ως βωβόν πρόσωπον, ουδέν ενδιαφέρον δεικνύν διὰ τας υποθέσεις του κράτους αλλ' ασχολούμενος μόνον με τας διασκέδασεις, τας ιπποδρομίας και τα τυχηρά παίγνια... έζησε «ζωή Σαρδανάπαλου»... όχι μόνον εξηκολούθησε τον άσωτον βίον του, αλλ' ήρχισε να απομακρύνη εκ του περιβάλλοντός του τους έντιμους πολιτικούς και στρατιωτικούς λειτουργούς του κράτους, αντικαθιστών αυτούς με χαμερπείς και κακοήθεις κόλακους και χυδαίους ευνούχους...»

Εδώ χρειάζεται κάποια ευρεία ερμηνεία μόνον της έννοιας των τυχηρών παιγνίων. Ότι παλαιότερα έπαιζε πόκα είναι βεβαιωμένο και το επισημαίνει και ο ίδιος σε σπάνιες συνεντεύξεις του στο κάτω κάτω είναι και ένας τρόπος διανοητικής άσκησης συμπληρωματικός των μαρξιανών αναγνωσμάτων προς την κατεύθυνση του σοσιαλισμού, αλλά περαιτέρω και ευκαιρία προσήλτισμού μαθητευομένων αντιστασιακών που εξελίχθηκαν στον έσω κύκλο των κομματικών.

Αλλά βέβαια η πόκα κάθε άλλο παρά τυχηρό παίγνιο είναι ανεξάρτητα από τους ανόητους πουριτανικούς και υποκριτικούς νόμους υποβολιμαίους από την αστυνομική διεύθυνση ηθών και λεσχών που την τοποθετούν, κακώς κάκιστα για λόγους προφανούς σκοπιμότητας στα μεικτά. Ως τυχηρά παίγνια μάλλον θα πρέπει να αναζητήσουμε στην αυτοβιογραφία τις ποικίλες στρατηγικές κινήσεις αιφνιδιασμού των αντιπάλων κυρίως, αλλά και των φίλων δυνάμεων ως άμυνα κατά της πλήξης, αλλά και για μεγαλύτερη συγκίνηση και υψηλότερα στοιχήματα. Παραδείγματα υπάρχουν ατελεύτητα: Οι βάσεις που φεύγουν, ο Σαρζιτάκης που έρχεται, οι απολύσεις Σημίτη -παλιότερα αυτή την παραλλαγή την έπαιζε περισσότερο αλλά τελευταία μόνο όταν

ττει πολύ—, η σχέση με τον Κοσκωτά, το διαζυγίό του, η γνω-
ία και ο γάμος του, και πολύ πρόσφατα η αναστολή του Μη-
τάκη αφού πάλι ανέβασε τα στοιχήματα με την παραπομπή
προηγήθηκε.

λήμμα «Κωνσταντίνος Θ' ο Μονομάχος» μπορεί να εμπνεύ-
πιθανώς ισχυρότερη συμβολική μεταφορά, και δεν χρειάζε-
κανένα πρόσθετο φτιασίδι:

Ευγενής την καταγωγήν, ωραίος και επιμελημένης μορφώσε-
ηρέσκετο να περιβάλλεται από σοφούς και ωραίας γυναίκας.
δεόμενος με την ωραιότητα την Σκλήραιναν, την επέβαλεν εις
πύζυγόν του ως ισότιμον με αυτήν...»

Η ζαντινή αυτοκρατορική ιστοριογραφία είναι τόσο πλούσια
ευφάνταστη ώστε, και γυναικείο λήμμα αν χρησιμοποιήσου-
τάλι συμπληρώνεται επαρκώς η αυτοβιογραφία με αλλαγή
ως επιθέτων και αντωνυμιών, π.χ. στο λήμμα για την αυτο-
τειρα Ζωή την Πορφυρογέννητη βρίσκουμε τα εξής συμβο-

Ητο θελκτικωτάτη, λεπτοφυής και υπέρκομπος, μωρά όμως
τελείως αμόρφωτος, περιορίζουσα το ενδιαφέρον της εις τα
του καλλωπισμού...», ή αλλού, «Η γνωριμία της –τυχαία ή
ιοθηθεύσα με τον...– την απήλλαξε και από τα τελευταία
πλήξεώς της ως αυτοκρατείας. Μετ' ολίγον όμως ησθάνθη
“δαιμωνιώδη και μανικόν” έρωτα...», ή τέλος, «...καίτοι ήδη
ών δεν επείθετο να παραιτηθή των ερωτικών της περιπετει-
αι ...κατέφυγε και πάλιν εις τον γάμον, ως προς θεραπείαν
της ερωτομανίας της...»

μωρά και τελείως αμόρφωτος δεν έχει βεβαίως εφαρμογή.
πρέπει να ερμηνευτεί ως σχόλιο συλλογικό για το διαβόητο
βάλλον του, για ορισμένους συνεργάτες του και, όπως ακού-
ει τελευταία, και για υπουργούς του. Ο αυτοβιογραφούμενος
μένει εξαιρετικά μορφωμένος και διεισδυτικός όσο και
φορος να λάβει το αντίκρισμα των αναλύσεών του, πέραν
της επέκτασης της τρυφηλότητας ποικιλοτρόπως. Αποδείξη
ινωτέρω ισχυρισμού είναι η έκθεσή του στη σκανδαλώδη
εση των δανείων του τυραννείου της Εκάλης. Ενδέχεται
να βρίσκεται πριν από μας στο δρόμο της σύνθεσης ότι δη-
και αυτές οι επικρίσεις, όπως τόσες άλλες παλιότερες, θα
ζουν και θα πέσουν με τον χρόνο σαν απεχθή εξαμβλώμα-

ιος νομίζει ότι τα λήμματα είναι κατασκευασμένα δεν έχει
να ανατρέξει στον Ήλιο. Η μαγική ταύτιση ξεκινάει άλλω-
πό το όνομα της εγκυκλοπαίδειας που είναι και το μόνο
ολο του Πασόκ, που δεν έχει χάσει το χρώμα του ακόμα,
γιατί εξ αρχής ήταν πρασινωπό.

χρή παράθεση συμβάντων της ζωής Παπανδρέου, όσο φα-
γορική και αν αποδειχτεί, φοβούμαι ότι δεν δίνει την
μεικόνα. Η σωτηρία όλων μας από τη μιζέρια των τελευταί-
ιάντα ετών θα ήταν η αποκάλυψη ότι ήμασταν όλοι πειρα-
ωα στα χέρια του Α. Γ. Παπανδρέου, ο οποίος ετάχθη, εν-
ι αφ' εαυτού και όχι γιατί εξήτησαν ξένες δυνάμεις, να με-
ει σε μακρο-κλίμακα –και μάλιστα εθνική– τις αντιδράσεις
ε διάφορα διανοητικά και φυσικά πειράματα. Ένα τέτοιο
ητικό πρόγραμμα αποτελεί σίγουρα παγκόσμια πρωτοτυ-
ς οικονομικής επιστήμης. Μόνο τέτοια δοκιμασία δικαιο-
τόσον παραλογισμό μαζί με τόση κοινοτοπία, τέτοια διοι-
α στή και οργανωτική αυθαιρεσία και την έξαλλη ιδιωτική ζωή
χοντα.

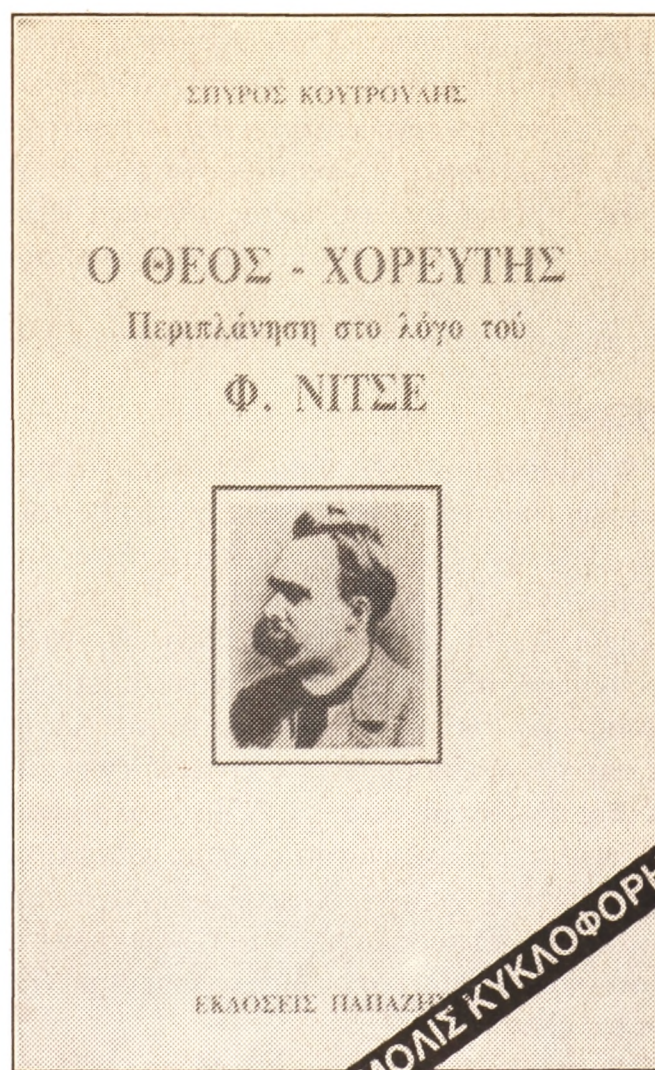
Όπως έγραψα και σε προηγούμενο σχόλιο («Απλά μαθήματα
πολιτικής οικοδομίας υπό Α. Γ. Παπανδρέου», *Αντί* 20.1.95)

«...η συνολική αδιαφορία του, η εγκατάλειψη της διοίκησης,
τα τυχάρπαστα οικονομικά προγράμματα, τα κοντά οράματα, η
άχρηστη λογορροή, τα ανακόλουθα σχήματα, οι παραβιάσεις της
κοινής λογικής, όλα τέλος πάντων που συνθέτουν την πολιτεία Α.
Γ. Παπανδρέου να είναι συνειδητά σχεδιασμένα για να αποκαλύ-
ψουν τελικά την έλλειψη ειρμού και κριτικής διάθεσης του λαού
και των εκπροσώπων του...»

Λίγοι πανεπιστημιακοί κατακτούν την πρωθυπουργία. Για σκε-
φτείτε όμως τους ερευνητικούς ορίζοντες που ανοίγονται όταν
εμφανίζεται αυτό το σπάνιο φαινόμενο! Αν συνδυαστούν όλα τα
χαρακτηριστικά του Α. Γ. Παπανδρέου, αυτή η έρευνα δεν είναι
απίθανο να έχει ήδη ολοκληρωθεί.

Η κρυφή μου ελπίδα προς αυτή την κατεύθυνση συντηρείται
επιπλέον και από μια αντίφαση που έχει επισημανθεί πιο πάνω:
Είναι η τερατώδης προπληρωμή που συζητείται ως αμοιβή του
για το επιστημονικό του έργο και που προσπάθησα να καταρρί-
ψω με απλή αριθμητική. Ίσως πράγματι να υπάρχει το υλικό που
υπόσχεται μία εκδοτική επιτυχία, το τελευταίο όντως μεγαλο-
φυές επιστημονικό έργο του, που ασφαλώς επισκιάζει νομπελί-
στες χαρτογιακάδες της μικρής στατιστικής και φέρνει συγγρα-
φικά δικαιώματα εκατοντάδων εκατομμυρίων.

Προτείνω χωρίς δέσμευση του συγγραφέα τον τίτλο: «Η οικονο-
μική ως επιστήμη και ως εφαρμογή: Συγκριτική στατική και ασύ-
γκριτη ζωή εφ' Ελλάδι»

150 χρόνια από τη γέννηση του ΝΙΤΣΕ.

Ένα έργο θεμελιώδες για το φιλοσοφικό στοχασμό
από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Πέραμα: Ο εφιάλτης είναι πάντα εκεί

του Γιάννη Κωστάκη

Ήταν θέμα πιθανοτήτων. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί με σοβαρότητα ότι το ατύχημα στην El Petrol ήταν κεραυνός εν αιθρία. Ήδη από το 1993 προλογίζαμε σχετικό ρεπορτάζ για τα «καζάνια του θανάτου» ως εξής: «Πόσοι από τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου γνωρίζουν ότι σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων από τα σπίτια τους υπάρχουν βόμβες τεράστιας ισχύος, που μόνο μία σπίθα αρκεί να φέρει την καταστροφή; Πόσοι από εμάς που πηγαίνοντας στη Σαλαμίνα περνάμε δίπλα από τις εγκαταστάσεις πετρελαιοειδών στο Πέραμα, συνειδητοποιούμε ότι περνάμε δίπλα από το θάνατο;».

Το ότι δεν θρηνήσαμε θύματα στο πρόσφατο ατύχημα, όπως είχε συμβεί στο παρελθόν, ήταν ζήτημα τύχης. Ο καλός θεός του Περάματος έβαλε το χέρι του. Πόσοι όμως μπορούν να κοιμούνται ήσυχα, εναποθέτοντας τη ζωή τους μόνο στο χέρι του θεού; Όταν μάλιστα έχουν να αντιμετωπίσουν την ασυδοσία των εταιρειών σε συνδυασμό με ένα υποταγμένο σ' αυτές κράτος, που εκφράζεται με οσφυοκάμπτες υπουργούς και υποτακτικές στα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου κυβερνήσεις.

Στο αγωνιώδες ερώτημα των κατοίκων του Περάματος, που μετέφεραν στη Βουλή οι **Γ. Αραβανής** και **Α. Λεντάκης**, «πότε επιτέλους θα φύγουν τα καζάνια του θανάτου;» ο αναπληρωτής υπουργός Βιομηχανίας **Χρ. Ροκόφυλλος**, εκφράζοντας με τον απλούστερο τρόπο τη νεοφιλελεύθερη αντίληψη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, δηλώνει: «Όταν χρειαστεί, όπως χρειαστεί και στο βαθμό που θα χρειαστεί!» Ταυτόχρονα ξεκαθαρίζει ότι «είναι πολύ δύσκολο να μην υπάρχει καμία εγκατάσταση καυσίμων εκεί». Παράλληλα, ο «εκσυγχρονιστής» υπουργός Βιομηχανίας **Κ. Σημίτης**, ακολουθώντας πολιτική δεξιότερη ακόμα και από τη Ν.Δ. καλύπτει την ασυδοσία των εταιρειών, ισχυριζόμενος ότι όλα λειτούργησαν καλά, αγνοώντας όχι μόνο μαρτυρίες πυροσβεστών αλλά και κυβερνητικών βουλευτών!

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ

Τρίτη 7 Φεβρουαρίου 1995. Ώρα 7:30 π.μ. ο ασύρματος ενός πλοίου ακούει ότι στις εγκαταστάσεις της El Petrol σημειώθηκε φωτιά. Περιέργως όμως, δεν παρατηρείται κινητοποίηση της πυροσβεστικής. Και πώς να παρατηρηθεί αφού δεν είχε ειδοποιηθεί; Οι υπεύθυνοι των εγκαταστάσεων, γνωρίζοντας ότι λειτούργουν χωρίς άδεια, επιχειρούν να αντιμετωπίσουν μόνοι τους τη φωτιά, ώστε να μη δοθεί δημοσιότητα. Αδιαφορούν για το ότι σε απόσταση είκοσι μέτρων είναι οι εγκαταστάσεις της Shell και στα πενήντα μέτρα της BP. Πιο δίπλα αποθηκεύονται προϊόντα υψηλής επικινδυνότητας, όπως μαζούτ, καύσιμα αεροσκαφών, βενζίνη, χημικά, ορυκτέλαια. Λίγο πιο κάτω βρίσκονται οι αποθήκες πυρομαχικών του ελληνικού στρατού. Πιο πέρα είναι ο ναύσταθμος, όπου διακινείται σημαντική ποσότητα πολεμικού υλικού...

Η πυροσβεστική ειδοποιήθηκε τελικά στις 9:15 π.μ., όχι από τους υπευθύνους, αλλά από τη Shell και το Δήμο Περάματος. Η εικόνα που βλέπουν οι πυροσβέστες, ο δήμαρχος Περάματος **Γ. Πατσιλινάκος** και οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ **Ν. Γαλανός**, **Γ. Διαμαντίδης** και **Κ. Λάλος** είναι ανατριχιαστική. Τίποτα δεν λειτουργούσε σωστά στα συστήματα πυρασφάλειας.

Το σύστημα πυρόσβεσης ετέθη σε λειτουργία μία ώρα αργότερα, όταν τα διεθνή στάνταρ ορίζουν ότι πρέπει να λειτουργήσουν εντός των κρίσιμων δύο-τριών πρώτων λεπτών από τη στιγμή εκδήλωσης της φωτιάς. Δεν υπήρχε καν νερό στις εγκαταστάσεις. Η εταιρεία δεν ήταν σε θέση να διαθέσει πυροσβεστικό υγρό, με αποτέλεσμα τα οχήματα της πυροσβεστικής όταν εξάντλησαν τα αποθέματα τους να ψάχνουν σε διπλανές εταιρείες. Οι αυλοί που υπήρχαν μέσα στην El Petrol δεν μπορούσαν να συνδεθούν με τα πυροσβεστικά οχήματα!

Αξιωματικός της πυροσβεστικής καταγγέλλει ότι δεν βρέθηκε κανείς υπεύθυνος της εταιρείας στο χώρο του ατυχήματος. Όταν εμφανίστηκε κάποιος υπάλληλος, δεν γνώριζε καλά καλά πού ήταν η βάνα αποκοπής εισροής πετρελαίου στον ελεγχόμενο αγωγό.

Συγκλονιστική είναι η κατάθεση στον εισαγγελέα του ανθυποπυραγού **Γ. Γιαννακόπουλου** Δηλώνει ότι ο πυροσβεστικός κρουνός όχι μόνο δεν έβγαλε νερό αλλά υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι περιείχε χημικά υγρά. Να σημειωθεί ότι στο αρμόδιο Λιμενικό Τμήμα τον αποθάρρυναν να καταθέσει, ενώ δεν είχαν διενεργήσει καμία έρευνα για τα αίτια της πυρκαγιάς. Η δικογραφία που απεστάλη στην εισαγγελία δεν περιείχε ούτε μία ένορκη κατάθεση.

ΧΟΡΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΙΩΝ

Οι εγκαταστάσεις που φιλοξενούν την El Petrol ανήκουν στον κ. **Μηναΐδη**. Κατά καιρούς έχουν υπενοικιασθεί στη Shell, την BP και σήμερα στον Μαιμιδάκη. Κανονικά έπρεπε να είναι ο ελεύθερος χώρος μεταξύ των εγκαταστάσεων Shell και BP. Αυτή είναι μια παρανομία. Άλλη, που έχει διαπιστωθεί ήδη από την περίοδο 1987-90, είναι ότι δεν πληρούν όλα τα μέτρα ασφαλείας, ενώ σήμερα δεν ισχύει καν η άδεια. Αυτά και όσα αναφερθούν στη συνέχεια είναι εν γνώσει όλων των κυβερνήσεων, που ουδέποτε επενέβησαν. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι ο βουλευτής της Ν.Δ. **Αν. Νεράτσης** διατηρεί επαγγελματική σχέση με τη Shell· ούτε το ότι ο **Κ. Σημίτης** προσπάθησε να υποβαθμίσει το ατύχημα και να αθωώσει την εταιρεία, χωρίς έστω τυπικά να περιμένει το πόρισμα της δικαστικής έρευνας.

Και ο χορός των παρανομιών συνεχίζεται. Οι δεξαμενές πετρελαίου, όλων των εταιρειών, βρίσκονται σε απαγορευτική, σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές, απόσταση τόσο μεταξύ τους όσο και με τον περίγυρο.

Στο μεταξύ και ενώ υποτίθεται ότι ερευνάται ο τόπος μετεγκατάστασής τους, οι εταιρείες κτίζουν νέες δεξαμενές, ενώ ο ΟΛΠ δίδει την έγκριση, αν και δεν έχει την αρμοδιότητα.

Χαρακτηριστικό άλλωστε του... ενδιαφέροντος για 100.000 κατοίκους είναι το ότι στη περιοχή Πλακούδα, πάνω στο πεζοδρόμιο, βρίσκεται ακάλυπτος αγωγός που μεταφέρει βενζίνη από τα διυλιστήρια του Ασπροπύργου στις εγκαταστάσεις της Total. Με δεδομένο ότι είναι ο μοναδικός δρόμος που συνδέει το Πέραμα με τον Πειραιά, με πυκνή κυκλοφορία, απ' όπου διακινείται το 40% των καυσίμων που καταναλώνει η πρωτεύουσα, ένα οποιοδήποτε τροχαίο ατύχημα είναι αρκετό για να μετατρέψει την περιοχή σε ολοκαύτωμα.

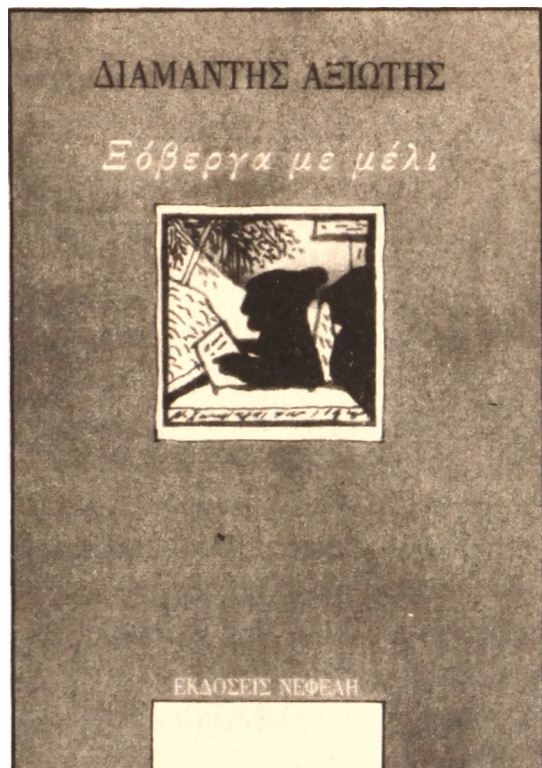
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Διαμαντής Αξιώτης

ΕΟΒΕΡΓΑ ΜΕ ΜΕΛΙ

(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

...Ο συγγραφέας ιστορεί τις παλιές μέρες της επαρχίας και της προσφυγιάς, χωρίς εξειδανικευτικές προθέσεις ή μελοδραματικά αποτελέσματα, υιοθετώντας τη φόρμα του λαϊκού λόγου...

Μια αφήγηση οικονομημένη και νευρώδης...

Π. ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ

...Ο Αξιώτης ψυχογραφεί με χιούμορ, που ενίοτε μεταστρέφεται σε συγκρατημένη δραματική ερμηνεία, την εικόνα ενός ελαφρώς πνιγμού, αλλά σίγουρα απτού και σαφώς αναγνωρίσιμου κόσμου...

Β. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ένα βιβλίο που αξίζει να διαβαστεί, όχι μονάχα για την πολύχρωμη ποικιλία που διακατέχει τα κείμενά του, αλλά και για τις αφορμές που δίνει στον αναγνώστη να αφεθεί μέσα σε μνήμες δυναμογόνες και ουσιαστικές...

Χ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ

Έλσα Λιαροπούλου

ΟΙ ΑΛΛΕΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Έχουν επιλέξει να ζουν στην απόλυτη μοναξιά, σαρκάζουν και υπονομεύουν τα πάντα, αδιαφορούν για την επικοινωνία και τις σχέσεις «οι άλλες». Η ματιά τους, όμως, καθαρή και διεισδυτική τις φέρνει κοντά μας, ο τρόπος που μετέχουν στα γεγονότα, η εμμονή τους στην περιγραφή των «μικρών» και «ασήμαντων» η διαύγεια με την οποία ορίζουν τη θέση τους και την εμπλοκή τους στα πράγματα σχεδόν μας πείθουν πως μπορεί όλοι μας να κουβαλάμε κάτι απ' αυτές, πως ίσως «οι άλλες» είναι ένα κομμάτι από αυτό που επιμελώς κρύβουμε στην προσπάθειά μας να διατηρήσουμε τις ισορροπίες.

Μέσα σ' ένα κλίμα ονειρικού ρεαλισμού με μοναδική δυνατότητα χειρισμού του γραπτού λόγου, η Έλσα Λιαροπούλου μας δίνει το πρώτο της βιβλίο — μια μικρή έκπληξη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το Ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ:

μύθοι και πραγματικότητα

της Ελένης Κολιοπούλου

Η μοίρα της επετείου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το έσχατο ίσως πολιτικό καταφύγιο στη σημερινή ιδεολογική κρίση, περιορίζεται κάθε χρόνο στην τακτική ημερομηνία της 10ης Δεκεμβρίου. Δηλώσεις, υποσχέσεις για τυχόν παραλείψεις των αδικημένων και μειονεκτούντων γεμίζουν πολιτικούς λόγους, έντυπα και συνθέτουν πολύχρωμες εικόνες «εκπληκτικών» λήψεων.

Όχι πως απορρίπτουμε την ανθρώπινη ανάγκη μας για γιορτές και πανηγύρια που έστω και θεωρητικά μας θυμίζουν τους φύσει και θέσει διαφοροποιημένους Τσιγγάνους στη Δυτική Αττική ή στη Μενεμένη, στην Αγία Σοφία και στον Εύοσμο Θεσσαλονίκης ή ακόμη και στον απομακρυσμένο Έβρο, καθώς και στις λιγότερο ή περισσότερο γνωστές περιοχές όπου βρίσκει καταφύγιο περισσότερο από το 1% των ελλήνων πολιτών¹.

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Έχουν περάσει τουλάχιστον τριάντα χρόνια από τη δεκαετία του '60, τότε που στο Μενίδι, στο Ζεφύρι, στα Άνω Λιόσια και λιγότερο στα Μέγαρα και στον Ασπρόπυργο άρχισαν να πληθαίνουν οι τσιγγάνικοι καταυλισμοί των εξαμελών έως και δεκαεπταμελών οικογενειών. Εποχή που το κύμα αστυφιλίας ήταν σε πλήρη έξαρση για τους «αυτόχθονες» Έλληνες, αλλά και για την τσιγγάνικη πλανόδια φυλή της ηπειρωτικής και νησιώτικης Ελλάδας. Ήταν τότε που οι οικονομικές επιταγές και η αγωνία επιβίωσης στη μεταπολεμική και μετεμφυλιακή περίοδο δεν διέκριναν φυλές, χρώματα, μουσικές, γλώσσα ή συνήθειες. Όπως ακριβώς συνέβη και πρόσφατα με την ανάκαμψη της ευρω-δεκαετίας του '80, που ευνόησε και τα «Τσιγγάνικα» της Αγίας Βαρβάρας αλλά και τους μικρομεσαίους ιθαγενείς.

Μπορεί, βέβαια, η ιστορία και ο χώρος να είναι κοινά, όμως τα βιώματα για τα τσιγγανάκια και τα ελληνόπουλα άρχισαν να διαφοροποιούνται ήδη από τα πρώτα χρόνια της συμβίωσής τους. Η διαμόρφωση των ηθών της νεοελληνικής μικροαστικής συνείδησης και η προσπάθεια ισχυροποίησης της ελληνικής ταυτότητας ήδη από την εποχή του μεσοπολέμου δεν άφηνε περιθώρια για διαφορετικούς τρόπους ζωής. Η

οικοδόμηση μιας ασφαλούς και περιχαρής κοινωνίας ήταν το αναγκαίο δίδαγμα στην μετεμφυλιακή Ελλάδα. Οι Τσιγγάνοι, με τα έντονα πάθη τους, την αστάθεια στη διαμονή τους, την ευκολία προσαρμογής και άσκησης οπουδήποτε των «πρωτόγονων» τρόπων συμπεριφοράς τους απειλούσε έντονα την ουτοπία της «ομοιομορφίας και της ισοπεδωτικής ομοιογένειας»². Το ζητούμενο τότε ήταν η δημιουργία της συλλογικής ταυτότητας, αναγκαία στο υπό διαμόρφωση ελληνικό κράτος που αδυνατούσε να δεχτεί τη θέσπιση της διαφοράς.

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Ο ρατσισμός απέναντι στους Τσιγγάνους εδραιώθηκε βαθμιαία και, ακολουθώντας τον αργό δρόμο της πολιτικής ωριμότητας στη σύγχρονη Ελλάδα, αποτελεί μέχρι σήμερα τροχοπέδη σε οποιαδήποτε προσπάθεια αναβάθμισης του άθλιου επιπέδου διαβίωσης τους.

Ενδεικτικά μόνο είναι τα παραδείγματα του περίφημου «κάμπινγκ» των Άνω Λιόσιων ή η παραγκούπολη των ποντικών του Ζεφυρίου, ενός από τους δήμους με τη μεγαλύτερη αναλογία τσιγγάνικου πληθυσμού. Στον Εύοσμο Θεσσαλονίκης οι 100 οικογένειες Τσιγγάνων απειλούνται από τα ποντίκια και τα φίδια, ενώ ο «κατάλληλος» δημόσιος χώρος για τη μόνιμη εγκατάστασή τους δεν έχει βρεθεί ακόμη από τη Νομαρχία. Περίπου 10% των ασθενών στα νοσοκομεία είναι Τσιγγάνοι, η πλειοψηφία, παιδιά, λόγω ανυπαρξίας ιατρικής πρόληψης.

Η προκατάληψη για τις διαφοροποιημένες κοινωνικές ομάδες, που ενισχύθηκε με την έξαρση του εθνικισμού την τελευταία τριετία, καθυστέρησε ακόμα περισσότερο την απαλλαγή από τη συμπλεγματική μας συμπεριφορά. Έχοντας ακόμα ανάγκη να

δικαιώνουμε τα οικογενειακά και τα εθνικά μας ήθη, καθυστερήσαμε στην υιοθέτηση μιας ορθολογικά σχεδιασμένης κοινωνικής πολιτικής για τις μειονότητες. Και όταν αναγκαστήκαμε να επωφεληθούμε από τα ευρωπαϊκά προγράμματα, η πολιτική βούληση ήταν ανύπαρκτη, με αποτέλεσμα την έλλειψη μέχρι σήμερα στοιχείων υποδομής σε πολλούς τσιγγάνικους καταυλισμούς (νερό, ηλεκτρικό, αποχέτευση).

Έτσι τα λεγόμενα αναπτυξιακά προγράμματα των δήμων της Δυτικής Αττικής ή εκπαιδευτικές προσπάθειες της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης για κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων σε 24 κομμάτια είναι σε πειραματικό στάδιο εδώ και μία δεκαετία. Η επιμόρφωση και η πρόληψη αναλφαβητισμού εξαντλείται σε σεμινάρια για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, όταν ακόμα και σήμερα τα Τσιγγάνοπουλα εκδιώκονται από τα ελληνικά σχολεία είτε γιατί δεν έχουν μόνιμη διεύθυνση είτε γιατί ασφυκτιούν κάτω από το βλέμμα της πλειοψηφίας της σχολικής κοινότητας που θέλει τα παιδιά λιγότερο μελανχλικά και πιο καθαρά.

Στο όνομα της ίσης μεταχείρισης και ισονομίας όλων των ελλήνων πολιτών, γκρεμίζουμε αυθαίρετες αυτοσχέδιες παράγκες αφαιρούμε άδειες οικοδόμησης Τσιγγάνων γιατί θυμόμαστε ότι η περιοχή έχει ανάγκη από πράσινο και πεζοδρόμια. Αναζητούμε την ευταξία και το σεβασμό της κοινής ησυχίας χαρακτηρίζοντας θορυβώδεις τις τσιγγάνικες γιορτές ή «εμπορικές συναλλαγές» τους γάμους ή, τέλος, καταρτίζουμε πρόγραμμα για μετάθεση των συσσωρευμένων προβλημάτων σε άλλες περιοχές³.

Δικαιολογούμε με αυτό τον τρόπο την υιοθέτηση όσο γίνεται πιο απλουστευτικών λύσεων για προβλήματα τα οποία για να

Ο χορός των τσιγγάνων...

ούν απαιτούν αλλαγή των κοινωνικών λήψεων και του εξατομικευμένου τρό-
ζωής μας. Για να αποφύγουμε, λοιπόν,
ειδωλοποίηση της διαφοράς και να πα-
εχτούμε τη διαφοροποίηση των Τσιγ-
ων, απαιτείται η νομιμοποίησή τους ως
τερης κοινωνικής ομάδας με τις ιδιο-
ρίες της και τα προβλήματα που συνε-
εται η επαφή τους με τις κοινά αποδε-
αρχές της κοινωνίας μας.

ΝΩΝΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

λέση σύμφωνα με την οποία οι Τσιγγά-
εν πρέπει να αποτελέσουν μια ειδική
γορία πληθυσμού για να μην γκετο-
θούν, δεν είναι πειστική. Για να ζήσει
ίς με την ιδιομορφία του, έχει ανάγκη
έναν χώρο για τη συνειδητοποίησή της
ην ανενόχλητη άσκησης της.

νο έπειτα από στοιχειώδη άμυνα απέ-
στις κοινωνικές επιβολές, μπορούν
ξωτερικευτούν οι περισσότερες δυνάμεις
διαφοροποιημένης ομάδας. Αυτό θα
έπει στα μέλη της, άφοβα πλέον, να
ουν στις κοινωνικές διαδικασίες με
ροοπτική μετεξέλιξής τους σε ό,τι πιο
υθερωτικό μπορεί να γεννήσει μια
νά δια-πολιτισμική κοινωνία.

οι Τσιγγάνοι στην Ευρώπη απολαμ-
ων των στοιχειωδών δικαιωμάτων του
η, έχοντας εξασφαλίσει συνθήκες ζω-
ν τους επιτρέπουν ισχυρές μορφές
ργάνωσης. Στις πρόσφατες δημοτι-
ιλογές στην Ουγγαρία, στη χώρα των
νικών μειονοτήτων, οι Τσιγγάνοι -η
ναμική μειονότητα (600.000)-, κατά-
να εκλέξουν τους περισσότερους
ικούς συμβούλους.

Για τους έλληνες Τσιγγάνους, η πολιτο-
γράφηση του αντρικού πληθυσμού τους
υπήρξε από την αρχή αναφαίρετο και
αδιαμφισβήτητο δικαίωμα λόγω στρατολο-
γικών σκοπιμοτήτων. Αντίθετα, οι γυναί-
κες-Τσιγγάνες, πέρα από τα ιδιαίτερα
προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη συ-
ντηρητική τσιγγάνικη κοινωνία, αγνοού-
νται συστηματικά από τις κυριαρχούμενες
ακόμα ανδροκρατικές προκαταλήψεις.
Γυναίκες, που δεν έχουν ακόμα εγγραφεί
στα δημοτολόγια με αποτέλεσμα να μην
μπορούν να έχουν διαβατήριο ή κατάλλη-
λα χαρτιά για επαγγελματικές άδειες, χο-
ρήγηση δανείων, κοινωνική και ιατροφαρ-
μακευτική περίθαλψη ή άλλες διευκολύν-
σεις που δικαιούνται ως πολίτες μιας ευνο-
μούμενης κοινωνίας. Ευτυχώς που σε προ-
εκλογική περίοδο καλύπτονται πολλές από
τις παραπάνω ατασθαλίες, μιας και οι ανά-
γκες των τοπικών αρχών θυμούνται και
αναζητούν τότε την ύπαρξη ακόμα και των
Τσιγγάνων...

Η «τσιγγάνικη κακοδαιμονία», όπως και
παρόμοιες εξηγήσεις για ιστορικά περιθω-
ριοποιημένες ετερογενείς κοινωνικές
ομάδες (Εβραίοι, Πολωνοί, Αλβανοί, μου-
σουλμάνοι, καθολικοί, άρρωστοι ή τρε-
λοί...), είναι ίσως ο εύκολος αντίλογος.
Ασφαλώς, φαινόμενα δυσπιστίας, πονη-
ριάς, μη συνεργασίας των Τσιγγάνων με
τους αρμόδιους φορείς υπάρχουν, αλλά
δεν δικαιολογούν την περιστασιακή και
συμπτωματική αντιμετώπιση των προβλη-
μάτων τους.

Η φτώχεια και η συντήρηση ενός χαμηλό-
τατου μορφωτικού επιπέδου οδηγεί στην
κοινωνική απόκλιση και τη συντήρηση των

πατριαρχικών δομών της τσιγγάνικης οι-
κογένειας, με επακόλουθο την ασφυξία
των μελών της. Στους Τσιγγάνους που γε-
μίζουν καθημερινά το προαύλιο της Ευελ-
πίδων δεν αρκεί η χαριστική αντιμετώπιση
του εκάστοτε δικαστή ή η ενδεχόμενη ευ-
ρωπαϊκή οικονομική υποστήριξη, που εισ-
ρέει ενίοτε σε κάποιο από τα ταμεία των
πολυάριθμων συλλόγων τους.

Η πλειοψηφία των Τσιγγάνων, ζωντανή,
παθιασμένη, περήφανη αλλά και συντηρη-
τική από καταβολής της, οπισθοδρομεί
ισχυροποιώντας μέσα σ' ένα εχθρικό κοι-
νωνικό χώρο τις αντιστάσεις της με ασπίδα
τη θρησκοληψία και τις δήθεν πανάρχαιες
παραδόσεις. Ήθη και έθιμα, γιορτές και
τραγούδια άλλοτε φθίνουν άλλοτε ξεπου-
λιούνται χάριν υπερπολυτελών κατασκευ-
ών σε οικόπεδα της Αγίας Βαρβάρας, τμή-
μα της νεοελληνικής ευμάρειας.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι λιγοστοί, αλλά
επαρκείς για τις προκύπτουσες ανάγκες
της τσιγγάνικης κοινωνίας, Τσιγγάνοι -
επιστήμονες αποστασιοποιούνται γρήγο-
ρα από τη φυλή τους. Αναζητώντας απε-
γνωσμένα την ένταξή τους στην ελληνική
κοινωνία, επιδιώκουν το διαχωρισμό τους
από όσους είχαν την ατυχία να γεννηθούν
σε τσαντήρια ή σε αυθαίρετες παράγκες
που δεν πρόλαβαν να νομιμοποιηθούν ή
από γονείς που ιδρώνουν ακόμα στα χω-
ράφια ή στη γυρολογία, ζώντας καθημερι-
νά με το φόβο της αστυνομικής επέμβασης.

Ο χρόνια βιωμένος κοινωνικός αποκλει-
σμός των Τσιγγάνων, όπως και κάθε περι-
χαρακωμένης μειονότητας, γυρίζει μπού-
μεραγκ στις πλάτες τους, αλλά και στην
κοινωνία που τους καταδίκασε σε αυτόν.
Ταυτόχρονα, όμως, αποτελεί και πραγμα-
τική εθνική πληγή που η θεραπεία της εξα-
ντλείται στο μηρυκασμό των προβλημάτων
και την υστερική τηλεοπτική εικονολα-
γνεία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι Τσιγγάνοι σήμερα στην Ελλάδα υπολογίζονται
γύρω στις 180.000 σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής
Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, σχετικός βέ-
βαια αριθμός αν λάβουμε υπόψη μας την ανάγκη και
την ιδιομορφία τους για διαρκείς μετακινήσεις που
δυσκολεύει το έργο της απογραφής τους.

2. Θάνος Λίποβατς, *Ζητήματα πολιτικής Ψυχολο-
γίας*, έκδ. Εξάντας, 1991, σ. 226.

3. Στην περιοχή της Σεμέλης, στην κοινότητα Διονύ-
σου Αττικής, ο Δήμος Άνω Λιοσίων αγόρασε έκταση
ενάμιση στρέμματος προκειμένου να εγκαταστα-
θούν σε κατοικίες είκοσι περίπου τσιγγάνικες οικο-
γένειες. Η τοπική αντίδραση, που προκαλείται από
την απειλή συμβίωσης με «τους παράξενους και ασυ-
νήθιστους τσιγγάνους» δεν έχει ακόμα παραμερι-
στεί.

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

1979-1994. Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

Σύμβουλος έκδοσης: ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Παῦλος Καλλιγᾶς ΘΑΝΟΣ ΒΛΕΚΑΣ	Κων/νος Μεταξᾶς Βοσπορίτης ΣΚΗΝΑΙ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ	Ἐμμανουήλ Λυκούδης ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Κων/νος Χρηστομάνος ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ	Δημήτριος Βικέλας ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ	Ζαχαρίας Παπαντωνίου ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Κων/νος Χατζόπουλος ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης Η ΦΟΝΙΣΣΑ	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης ΒΑΡΔΙΑΝΟΣ ΣΤΑ ΣΠΟΡΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ	Κων/νος Χρηστομάνος Η ΚΕΡΕΝΙΑ ΚΟΥΚΛΑ	Κωνσταντίνος Θεοτόκης ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ
Ψυχάρης ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ	Χρῆστος Χρηστοβασίλης ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΤΑΝΗΣ	Κωνσταντίνος Θεοτόκης Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ
Ἰωάννης Κονδυλάκης ΟΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Ἀνδρέας Καρκαβίτσας Ο ΖΗΤΙΑΝΟΣ	Ἀντώνης Τραυλαντώνης Η ΕΞΑΔΕΛΦΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Ἰωάννης Κονδυλάκης ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ	Ἰωάννης Κονδυλάκης Ο ΠΑΤΟΥΧΑΣ	Ἰωάννης Μ. Δαμβέργης ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΜΟΥ
Πλάτων Ροδοκανάκης ΤΟ ΒΥΣΣΙΝΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ	Ἀλεξ. Παπαδιαμάντης Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Γιάννης Βλαχογιάννης ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ ΕΠΑΧΤΙΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Γεώργιος Βιζυηνός ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ Α΄	Ἀργύρης Ἑφταλιώτης ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	Κων/νος Χατζόπουλος ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΚΛΑΡΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Γεώργιος Βιζυηνός ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ Β΄	Γρηγόριος Παλαιολόγος Ο ΠΟΛΥΠΑΘΗΣ	Κων/νος Χατζόπουλος Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ
Μιχαήλ Μητσάκης ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	Γρηγόριος Παλαιολόγος Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ	Ἀνδρέας Καρκαβίτσας Η ΛΥΓΕΡΗ
Παῦλος Νιρβάνας ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Ἀνδρέας Καρκαβίτσας ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ
Κώστας Παρορίτης ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	Κώστας Κρυστάλλης ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	Ἰων Δραγούμης ΣΤΑΜΑΤΗΜΑ
Ἐμμανουήλ Ροΐδης Η ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ	Γιάννης Καμπύσης ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ
Ἐμμανουήλ Ροΐδης ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ	Νικόλαος Ἐπισκοπόπουλος ΤΡΕΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Διονύσιος Κόκκινος ΜΙΑ ΤΟΥΦΕΚΙΑ ΣΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΝΕΡΟ
Κωνσταντίνος Ράδος Ο ΠΕΙΡΑΤΗΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΗΣ	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης ΝΑΥΑΓΙΩΝ ΝΑΥΑΓΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου ΚΟΡΗ ΕΥΠΕΙΘΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Ἰάκωβος Πολυλᾶς ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	Δημήτριος Βικέλας ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	

* Η σειρά συνεχίζεται μέ τήν διεύθυνση τοῦ ΝΑΣΟΥ ΒΑΓΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθοῦν τό ἑλληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744 - 3639962

Επέτειοι «επαναστατικοί»

Ιριν από δεκάξι χρόνια ο Αγιοτολάχ Χομείνι ανέτρεψε το καθεστώς του Σάχη στην Περσία ηγούμενος ενός λαϊκού επαναστατικού ρεύματος ιδεολογικο - κεντρικού χαρακτήρα που αντιδρούσε έντονα καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό και τη δυτική τούρα. Έσπευσαν τότε πολλοί, κυρίως της περάς, να εκφράσουν το θαυμασμό τους για επανάσταση» αυτή με το τεράστιο λαϊκό έρει- και να επισημάνουν την αξία της υποτιθέμε- δημοκρατίας της βάσης».

όσο, ο ισλαμικός φρονταμενταλισμός της ιρα- ; επανάστασης σύντομα αποδείχτηκε πείρα- ρρίς καμιά σχέση με την ελευθερία και τη δη- ατία, αλλά και απειλή για τη γενικότερη ροπία και σταθερότητα της Μέσης Ανατολής, τα διάφορα καθεστώτα κάθε άλλο παρά δη- ή ήταν.

ερα το καθεστώς των μουλάδων παραπαίει. θνης του θέση είναι επισφαλής. Ο αντιδυτικι- των φανατικών μουλάδων εμποδίζει κάθε οπαθή κίνηση για δημιουργία σταθερών και οδομητικών σχέσεων με τη Δύση. Το εξωτε- χρέος της χώρας ανέρχεται σε 30 δισ. δολά- ι η οικονομική κατάσταση βαδίζει απ' το κα- ο χειρότερο. Στο εσωτερικό οι «αντιφρονού- συλλαμβάνονται, καταδικάζονται ή «εξαφα- ται». Ομάδες διανοουμένων επικρίνουν πλέ- οιχτά το καθεστώς απαιτώντας κατάργηση

της λογοκρισίας και μεγαλύτερη ελευθερίας· εκτί- θενται έτσι σε μεγάλους κινδύνους.

Οι μουλάδες έχουν καταλάβει όλες τις καίριες θέσεις και αποτελούν πλέον την ηγετική πολιτική ελίτ. Ο απλός κόσμος πένεται και προσπαθεί να επιβιώσει όπως όπως. Στα παζάρια ο κόσμος μιλά- ει για τεράστια διαφθορά του καθεστώτος. Τα σκάνδαλα διαδέχονται το ένα το άλλο. Η κυβέρνη- ση ανέθεσε σε ομάδα μουλάδων την κατασκευή ηλεκτρικού σταθμού αξίας 1,2 δισ. δολαρίων. Άλλες ομάδες μουλάδων αγοράζουν κρατικά ερ- γοστάσια ή αποκτούν αποκλειστικά δικαιώματα εισαγωγής αγαθών πολυτελείας. Κάποιοι άλλοι εξαφανίζονται με αρκετά εκατομμύρια δολάρια στην τσέπη.

Το «λάδωμα» αποτελεί κανόνα επιβίωσης για τα πιο μικρά πράγματα, από τις δοσοληψίες με την κρατική διοίκηση έως τις ασήμαντες τροχαίες πα- ραβάσεις.

Η «επανάσταση», με λίγα λόγια, έκανε τους φτω- χούς φτωχότερους και του πλούσιους πλουσιότε- ρους, δημιουργώντας ταυτόχρονα μια νέα ισχυρό- τατη πολιτική και οικονομική ελίτ που επαναπαύε- ται στο θρησκευτικό φανατισμό της. Υπάρχουν όλα τα στοιχεία μιας εύφλεκτης ύλης που ίσως δεν αργήσει να πάρει φωτιά. Το τι θα αντικαταστήσει όμως ένα αποτυχημένο και κατά τα φαινόμενα διεφθαρμένο καθεστώς παραμένει ένα μεγάλο ερώτημα.

Τι θα
αντικαταστήσει
ένα
αποτυχημένο
και κατά τα
φαινόμενα
διεφθαρμένο
καθεστώς;

Μιλώντας για φτώχεια, ανεργία, κοινωνική ανισότητα

της Άννας Χαραλάμπη - Φωκά

Πάνω από ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι ζουν σήμερα μέσα στη φτώχεια, χωρίς δουλειά, χωρίς δυνατότητα να ικανοποιήσουν τις βασικές τους ανάγκες, χωρίς ελπίδα. Οι περισσότεροι κατοικούν στην ύπαιθρο της Ασίας και της Αφρικής, αλλά αρκετά εκατομμύρια βρίσκονται πιο κοντά μας, συνωστιίζονται στις μεγαλουπόλεις του βιομηχανοποιημένου κόσμου, όπου ζουν κάτω από συνθήκες που σιγά σιγά εξομοιώνονται με τις αντίστοιχες συνθήκες των μεγαλουπόλεων του Τρίτου Κόσμου. Πώς μπορεί αυτή η κατάσταση να αντιμετωπισθεί;

Λιγότερο από ένας μήνας μας χωρίζει από την έναρξη, στις 6 Μαρτίου, της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, στο συνεδριακό κέντρο «Μπέλλα» της Κοπεγχάγης, που θα προσπαθήσει να δώσει λύσεις σε μερικά τουλάχιστον από τα προβλήματα που συνδέονται με τη φτώχεια, την ανεργία, την αποσύνθεση του κοινωνικού ιστού.

Στην Ελλάδα, μια απ' τις πιο ομφαλοσκοπούσες χώρες της Ευρώπης, πολύ λίγα λέχθηκαν για τη σημασία αυτής της Διάσκεψης που οργανώνεται από τον ΟΗΕ, μετά τις Διασκέψεις του Ρίο για το Περιβάλλον (1992), της Βιέννης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1993), του Καΐρου για τον Πληθυσμό (1994), και ενώ προχωρεί η προετοιμασία για τη Διάσκεψη που θα γίνει φέτος τον Σεπτέμβριο στο Πεκίνο για τις Γυναίκες.

Η κυβέρνηση δεν ενημέρωσε ούτε συμβουλευτήκε κανέναν για τις θέσεις που υποστηρίζει σχετικά με τα κύρια θέματα της Διάσκεψης. Πώς τα αντιμετωπίζει στο εσωτερικό της χώρας και τι μέτρα προτείνει για την αντιμετώπισή τους σε εκείνες τις χώρες που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια και την ανεργία;

Κι όμως, η Διάσκεψη της Κοπεγχάγης αποτελεί μεγάλη ευκαιρία για να απαιτήσουν οι πολίτες από τις κυβερνήσεις τους την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων, μια κι οι 160 αρχηγοί κρατών που θα λάβουν μέρος στη Διάσκεψη θα υποχρεωθούν να προσδιορίσουν, όχι μόνον τα μέτρα που σκοπεύουν να πάρουν, αλλά και το σχετικό χρονοδιάγραμμα πραγματοποίησης για να καταπολεμήσουν διάφορες κοινωνικές ανισότητες.

ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ

Συγκεκριμένα, στην Κοπεγχάγη οι κυβερνήσεις θα κληθούν να δεσμευθούν επίσημα για την πραγματοποίηση εννέα σημείων πάνω στα οποία έχουν κατ' αρχήν συμφωνήσει, κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν τον τελευταίο χρόνο στη Ν. Υόρκη.

- Η πρώτη δέσμευση αφορά τη δημιουργία ενός αγωγίμου οικονομικού, πολιτικού και νομικού περιβάλλοντος που θα είναι σε θέση να επιτρέψει στον κόσμο την επίτευξη της κοινωνικής ανάπτυξης. Για να γίνει εφικτό κάτι τέτοιο, πρέπει να βρεθούν τρόποι –λέει το κείμενο απόφασης που η προπαρασκευαστική συνάντηση του περασμένου Γενάρη ενέκρινε κατά πλειοψη-

φία– «ώστε να αυξηθούν σημαντικά και να χρησιμοποιηθούν πιο αποδοτικά» υπάρχοντες πόροι για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, και συγχρόνως να διερευνηθούν νέες πηγές χρηματοδότησης – συμπεριλαμβανομένων αυτών που θα δημιουργηθούν «μέσω της κατάλληλης ελάττωσης των υπερβολικών στρατιωτικών δαπανών και του εμπορίου των όπλων» και των «επενδύσεων για την παραγωγή και απόκτηση όπλων».

Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η αναφορά στον εφοδιασμό με επαρκείς, προβλέψιμους, καινούργιους και πρόσθετους οικονομικούς πόρους δεν έχει προσυπογραφεί απ' όλες τις κυβερνήσεις στις προπαρασκευαστικές συναντήσεις, και θα τεθεί σε ψηφοφορία στην Κοπεγχάγη.

- Η δεύτερη δέσμευση αποσκοπεί να καταστήσει την απάλειψη της φτώχειας στον κόσμο ηθική, κοινωνική, πολιτική και οικονομική επιταγή της ανθρωπότητας. Συγκεκριμένοι στόχοι και σχετικά χρονοδιαγράμματα θα προσδιορισθούν από την κάθε χώρα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές της.

- Με την τρίτη δέσμευση, οι συμμετέχουσες κυβερνήσεις θα προωθήσουν την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης ως βασική προτεραιότητα της οικονομικής και κοι-

λικής πολιτικής τους και θα προσφέρουν τις δυνατότητες σε όλους τους άντρες τις γυναίκες να έχουν σίγουρους και ισίμους πόρους ζωής μέσω της ελεύθερης επιλεγμένης παραγωγικής απασχόλησης και εργασίας. Αναφορές στο σεβασμό συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) – συμπεριλαμβανομένης απαγόρευσης της καταναγκαστικής της παιδικής εργασίας, αλλά και της υγείας του συνδικαλιζέσθαι, δεν υποφεύγουν απ' όλα τα κράτη και θα τεθούν ηγεμονικά κατά τη Διάσκεψη.

ΟΣ ΔΙΚΑΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Οι αρχηγοί κρατών και οι κυβερνήσεις δεσμευτούν να προωθήσουν την κοινωνική ολοκλήρωση, ενισχύοντας σταθερές, ισχυρές και δίκαιες κοινωνίες, βασισμένες στην προώθηση και στην προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στη μη διάκριση, στην ανεκτικότητα, στο σεβασμό της διαφορετικότητας, στην ισότητα ως προς τις ευκαιρίες, στην αλληλεγγύη, στην αλληλεγγύη και τη συμμετοχή όλου του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων και τρωτών ομάδων και ατόμων.

Η πέμπτη δέσμευση αφορά την προώθηση πλήρους σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και την επίτευξη της ισότητας και δικαιοσύνης ανάμεσα σε γυναίκες και άντρες, καθώς και την αναγνώριση και κάλυψη της συμμετοχής και της προώθησης σε ηγετικούς ρόλους των γυναικών στην πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή, καθώς και στην κοινωνία των πολιτών και όσον αφορά την ανάπτυξη. Μένει να εγκριθεί στην Κοπεγχάγη η κοινή διατύπωση που αναφέρεται στην παροχή ευρύτατης κλίμακας υπηρεσιών, χωρίς κανενός είδους καταναγκασμό, σχετικών με την αναπαραγωγική και (το θέμα αυτό είχε προκύψει και στο

Κάιρο πέρσι κατά τη Διάσκεψη για τον Πληθυσμό, όταν η καθολική εκκλησία και μέρος της ισλαμικής ιεραρχίας αμφισβήτησαν διατυπώσεις που μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ευνοούν τον έλεγχο της γονιμότητας).

- Με την έκτη δέσμευση οι συμμετέχουσες στη Διάσκεψη κυβερνήσεις θα εγγυηθούν την επιτάχυνση της οικονομικής, κοινωνικής και από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού ανάπτυξης της Αφρικής και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Η γλωσσική διατύπωση που αφορά το επίμαχο θέμα του εξωτερικού χρέους αυτών των χωρών δεν μπόρεσε να προσδιοριστεί στις προκαταρκτικές συναντήσεις, και θα τεθεί κι αυτή στη Διάσκεψη Κορυφής.

- Η έβδομη δέσμευση αναφέρει ότι όταν γίνονται συμφωνίες για προγράμματα διαρθρωτικών προσαρμογών, πρέπει να συμπεριλαμβάνουν σκοπούς κοινωνικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα: απάλειψη της φτώχειας, προώθηση πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και διευκόλυνση της κοινωνικής ολοκλήρωσης.

- Όσον αφορά τους πόρους, η όγδοη δέσμευση ζητεί από τις συμμετέχουσες κυβερνήσεις να αυξήσουν σημαντικά τους πόρους που διαθέτουν για την κοινωνική ανάπτυξη. Κι εδώ δεν έχει επέλθει συμφωνία σχετικά με τη διατύπωση για το εξωτερικό χρέος των αναπτυσσόμενων χωρών.

- Με την ένατη δέσμευση οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θα εγγυηθούν τη βελτίωση και την ενίσχυση του πλαισίου για τη διεθνή, περιφερειακή και υποπεριφερειακή συνεργασία για την κοινωνική ανάπτυξη.

Όπως φαίνεται απ' αυτή την περιληπτική έκθεση των προτεινόμενων δεσμεύσεων, το προσχέδιο της Διακήρυξης που καλείται να εγκρίνει η Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής είναι ικανοποιητικό από τη στιγμή που αναμφισβήτητα ενστερνίζεται ένα ευρύτερο όραμα κοινωνικής ανάπτυξης και αναγνωρίζει την αναγκαιότητα βελτίωσης του οικονομικού περιβάλλοντος, προκειμένου αυτή να διευκολυνθεί. Κι αυτό παρ' όλα τα κενά που αφορούν τα ανθρωπίνια δικαιώματα τα σχετικά με την εργασία, τα δικαιώματα των γυναικών στον τομέα της αναπαραγωγής, τα μέτρα για την αντιμετώπιση του εξωτερικού χρέους των πιο φτωχών χωρών και κυρίως την πρόθεση για εξεύρεση πρόσθετων πόρων για την κοινωνική ανάπτυξη.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) όμως, έχουν ήδη ζητήσει περισσότερα. Αυτές οι ολόενα και πιο ισχυρές εκφράσεις της «κοινωνίας των πολιτών», οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας δηλαδή, που ασχολούνται με ειδικά θέματα όπως η ανάπτυξη, τα ανθρωπίνια δικαιώματα, η ανθρωπιστική δράση κ.λπ., προετοιμάζονται από καιρό, συμμετέχουν στις προπαρασκευαστικές συναντήσεις (πολλές φορές μάλιστα ως μέλη κυβερνητικών αντιπροσωπειών με συμβουλευτική ιδιότητα) και θα παραστούν και στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης με συμμετοχή, όπως δείχνουν τα πράγματα, πρωτοφανή. Μέχρι στιγμής έχουν διαπιστευθεί περίπου 1.500 για να παρακολουθήσουν τη Διάσκεψη, ενώ γύρω στις 3.000 αναμένεται να πάρουν μέρος στο Forum των ΜΚΟ που θα προηγηθεί, στη μεγάλη δηλαδή ανεπίσημη προδιάσκεψη της κοινωνίας των πολιτών, που θα συντάξει τα κείμενα με τις τελικές «συστάσεις» προς την επίσημη Διάσκεψη.

Οι ευρωπαϊκές ΜΚΟ για την ανάπτυξη, π.χ., μεταξύ των άλλων έχουν παρατηρήσει ότι στο προσχέδιο δεν έχει επισημανθεί η σχέση της βιώσιμης οικονομικής αύξησης με την κοινωνική πρόοδο. Ζητούν να περιληφθεί στο τελικό κείμενο αυτή η αντίληψη, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη και τις σχέσεις μεταξύ φτώχειας, υπερκατανάλωσης στον Βορρά και μη βιώσιμων παραγωγικών προτύπων στο Νότο. Παρατηρούν επίσης ότι στο κείμενο του προσχεδίου, οι «φτωχοί» λαοί εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται απλώς και μόνο σαν θύματα. Υποστηρίζουν ότι είναι απαράδεκτο άνθρωποι που ζουν στη φτώχεια να αντιμετωπίζονται ως άτομα χρίζοντα βοήθειας και όχι ως πολίτες με αναγνωρισμένα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.

Εδώ θα πρέπει ίσως να υπογραμμισθεί ότι οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται από τις κυβερνήσεις –και στον Νότο και στον Βορρά– για κοινωνική ανάπτυξη, δεν μπορούν να γίνουν πράξη, χωρίς την ευρεία συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Χωρίς δηλαδή τη συμμετοχή των ΜΚΟ και άλλου τύπου οργανώσεων και φορέων, όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι γυναικείες οργανώσεις, τα διάφορα Επιμελητήρια κ.λπ. Συμμετοχή όχι μόνο για την εφαρμογή του προγράμματος, αλλά και από τώρα, για το σχεδιασμό του.

Αγώνας δρόμου

του Δημήτρη Σκάλκου

Καθώς ο χειμώνας πλησιάζει στο τέλος του και μαζί του εκπνέει η εύθραυστη εκχειρία μεταξύ των εμπολέμων, ο διεθνής παράγοντας επιδίδεται σε έναν πραγματικό αγώνα δρόμου, προκειμένου να τερματισθεί η κρίση στην περιοχή – η οποία αν αφεθεί ανεξέλεγκτη απειλεί να εμπλέξει και άλλους παράγοντες και να επιφέρει περαιτέρω αποσταθεροποίηση στη Βαλκανική.

Η επιβεβλημένη από τα πράγματα χειμερινή εκχειρία –λόγω των καιρικών συνθηκών είναι αδύνατο να διεξαχθούν στρατιωτικές επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας, ενώ όλες οι πλευρές βλέπουν την κατάπαυση του πυρός ως ευκαιρία ανασύνταξης δυνάμεων ενόψει νέου γύρου συγκρούσεων–, αποδεικνύεται στρατηγικής σημασίας. Από την πλευρά των Μεγάλων Δυνάμεων πραγματοποιείται μεγάλος αριθμός διπλωματικών κινήσεων, προκειμένου να βρεθεί μια αποδεκτή λύση στο βοσνιακό πρόβλημα πριν από την άνοιξη, κατά την οποία εικάζεται ότι θα επαναληφθούν οι συγκρούσεις. Ακριβώς μια τέτοια εξέλιξη είναι αυτό που απεύχονται σχεδόν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην κρίση, διαπιστώνοντας πως η διαιώνισή της περιορίζει τις δυνατότητες ελέγχου της. Ο διεθνής παράγοντας, που δραστηριοποιείται μέσω της Ομάδας Επαφής, έντρομος μπροστά στο ενδεχόμενο μιας ευρύτερης ανάφλεξης στην περιοχή των Βαλκανίων (Σκόπια, Κοσσυφοπέδιο) που θα καταστήσει αναγκαστική την –ανεπιθύμητη γι' αυτόν– επέμβασή του, επιχειρεί να περιορίσει την κρίση εντός των ορίων της Βοσνίας. Γνωρίζοντας πολύ καλά πως η βοσνιακή τραγωδία δεν είναι παρά μία πράξη του δράματος της διάλυσης της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας και ένας κρίκος σε μια αλυσίδα αλληλεξαρτήσεων, επιδιώκει την προσέγγιση Σερβίας - Κροατίας από την οποία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό οι ενδογιουγκοσλαβικές ισορροπίες. Μια τέτοια προσέγγιση, που θα στηρίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση των εδαφών τους και στην οικοδόμηση οικονομικής συνεργασίας, είναι σε θέση να οδηγήσει σε τραγικά δυσχερή

θέση τους Σέρβους της Βοσνίας και να τους ωθήσει να αποδεχθούν ένα συμβιβαστικό ειρηνευτικό σχέδιο. Θα θέσει ωστόσο τις βάσεις για να οδηγηθεί στο τέλος της η γιουγκοσλαβική κρίση και να επανέλθει η σταθερότητα στην περιοχή.

Πράγματι, τόσο ο σέρβος ηγέτης **Σ. Μιλόσεβιτς** όσο και ο ομόλογός του κροάτης **Φ. Τούντζμαν** φαίνονται κάτι παραπάνω από διατεθειμένοι να προχωρήσουν στην αποκατάσταση των σχέσεων των κρατών τους. Ο σέρβος πρόεδρος έχοντας πραγματώσει τους στόχους του, επιδιώκει τώρα την άρση των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στη χώρα του. Η εξέλιξη αυτή θα επιτρέψει την αγωνιωδώς ζητούμενη οικονομική ανάκαμψη και την επανένταξη της Νέας Γιουγκοσλαβίας στο διεθνές σύστημα, ενώ συγχρόνως θα εδραιώσει την εξουσία του. Παράλληλα, ο Μιλόσεβιτς έχει διαπιστώσει πως η συνέχιση του πολέμου μπορεί να αποβεί μοιραία γι' αυτόν, αφού οι τοπικοί

πολέμαρχοι είναι σε μεγάλο βαθμό ανεξέλεγκτοι και νέοι πολιτικοί ηγέτες, πλειοδύοντες σε εθνικιστικές κορώνες, όπως ο **Β. Σέσελι**, απειλούν τη δημοτικότητά του. Από την πλευρά του, ο **Φ. Τούντζμαν** γνωρίζοντας πως η ευημερία της Κροατίας περνάει μέσα από την εξεύρεση ενός *modus vivendi* με τη Σερβία –αν και στο εσωτερικό της χώρας του έχει να αντιμετωπίσει μια σαφώς λιγότερο εθνικιστική αντιπολίτευση, πράγμα που διευκολύνει τις κινήσεις του–, επιθυμεί την προσέγγιση με το καθεστώς Μιλόσεβιτς.

Τα πράγματα, ωστόσο, δεν είναι απλά, καθώς στις σχέσεις τους παρεμβάλλεται ένα αγκάθι που απειλεί να καταστρέψει τα πάντα. Πρόκειται για τη **σερβοκρατούμενη** περιοχή της Κράινας, οι ηγέτες της οποίας αρνούνται να αναγνωρίσουν τα νόμιμα της Κροατίας παρά τις έντονες παρoσκηνιακές πιέσεις του Μιλόσεβιτς και το καθεστώς αυτονομίας που τους προσφέρεται από τον διεθνή παράγοντα. Η κατάσταση μάλιστα χειροτέρευσε, αφού διακόθηκαν οι συνομιλίες με το Ζάγκρεμπ όταν ο Τούντζμαν δήλωσε πως θα ζητήσει την αποχώρηση της δύναμης του ΟΗΕ από την Κροατία, αφού δεν κατάφερε να αποπλύνει τη σερβική μειονότητα. Οι Σέρβοι της Κράινας ενθαρρύνονται στην αδιαλλαξία τους και από το γεγονός πως το «παράδειγμα Κάρατζιτς» φαίνεται να φέρνει αποτελέσματα. Ο ηγέτης των Σερβοβοσνίων, χωρίς την παραμικρή διάθεση υποχωρητικότητας και γνωρίζοντας τις εγγενείς αδυναμίες του διεθνούς παράγοντα, έχει καταφέρει να είναι μονίμως κερδισμένος. Επίσης, συγκρούσεις του κροατικού στρατού με τη σερβική πολιτοφυλακή σημαίνουν την αυτόματη εμπλοκή των δυνάμεων του **Ρ. Κάρατζιτς**, εξέλιξη που δεν

Αλλαγή σκηνικού;

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η επιλογή του Λιονέλ Ζοσπέν για το προεδρικό χρίσμα, και μάλιστα με ποσοστό 60%, απέτρεψε την τελευταία στιγμή διάσπαση στο στρατόπεδο των Σοσιαλιστών, όπως πολλοί προοιωνίζονταν και δημιούργησε ελπίδες για τον δεύτερο γύρο. Από την άλλη πλευρά, η επιλογή των Σοσιαλιστών έγινε δεκτή με ικανοποίηση και από τους υποστηρικτές του Εντουάρεντ Μπαλλαντύρ, που, τώρα, ελπίζουν να αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά τον Ζακ Σιράκ

ρεί να αφήσει απαθή τον Μιλόσεβιτς εν επιθυμεί να υποσκελισθεί από την πολίτευση που θα αξιώσει τη συνδρομή τον αγώνα των «σέρβων αδελφών».

Το εμπόδιο του Ρ. Κάρατζιτς φαντάινυπέρβλητο. Η πρόσφατη μεσολάβηση Τζίμυ Κάρτερ και οι προσπάθειες ΗΠΑ να προσεγγίσουν την ηγεσία των βοσόνιων δεν έφεραν αποτελέσματα, ο διεθνής παράγοντας ετοιμάζεται κληρύνει και πάλι τη στάση του. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί το χαρτί της άρσης κυρώσεων στη Σερβία προκειμένου να πείσει τον Μιλόσεβιτς να παίξει έναν πιο γρήγορο ρόλο για την ειρήνευση στην περιοχή. Οι τελευταίες αυτές εξελίξεις το μόνο έχουν κατορθώσει είναι να δυσχεράσουν τους Μουσουλμάνους, οι οποίοι ντύνονται μόνο εκφράσεις συμπάθειας και λόγου βοήθεια. Η εγκατάλειψή τους αυτονόμως είναι άσχετη με τα φαινόμενα φονταλισμού που παρατηρούνται και εβανώνονται με καταγγελίες μελών προεδρείου της βοσνιακής κυβέρνησης. Οι τάσεις αυτές, με τη σειρά τους, λούν τη συνοχή της κροατο-μουσουλκικής ομοσπονδίας και κατά συνέπεια σορροπία δυνάμεων με τους Σέρβους βοσνίας.

Η πυρήνα, όμως, του προβλήματος που να αντιμετωπίσει ο διεθνής παράγοντας, βρίσκεται ο ίδιος. Με φανερό έλλειψή στο εσωτερικό του, με μια Ευρωπαϊκή Ένωση ανίκανη να αρθρώσει ή πολιτική, τις ΗΠΑ να μην έχουν καίριο στο τι βαλκανική πολιτική να ακολούθουν και μια Ρωσία με φανερά τα ίδια οπισθοδρόμησης, δεν είναι σε θέση να επεξεργασθεί και να επιβάλει μια λύση. Έτσι, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα πρόβλημα που ενώ γρήγορα λυοποιήθηκε, δεν μπορεί να επιλυθεί τη διεθνή κοινότητα. Εδώ ακριβώς ζεται το αδιέξοδο. Στο βαθμό πάντως α δεδομένα αυτά παραμένουν αμετάβλητα, οι κάθε λογής διασκέψεις, διαιτητικές και πρωτοβουλίες που θα έρθουν δεν είναι να φέρουν αποτελέσματα. Αντίθετα, η αναξιοπιστία των Μεγάλων Δυνάμεων ενθαρρύνει τους παράφρονες εθνικιστές από όλες τις πλευρές, απειλώντας με σύγκρουση των συγκρούσεων στην ευρύτερη περιοχή. Σε μια τέτοια περίπτωση, δεν θα δονται απλώς σε έναν διπλωματικό δρόμο, αλλά —όπως λέει η λαϊκή ρήση— θα τρέχουν μα δεν θα φτάνουν».

Τ

ο έκτακτο συνέδριο των Σοσιαλιστών στις 3 Φεβρουαρίου προέκρινε με ποσοστό 60% τον Λιονέλ Ζοσπέν για προεδρικό υποψήφιο. Το αποτέλεσμα αυτό απομάκρυνε το ενδεχόμενο διάσπασης που πολλοί φοβούνταν. Λίγες μέρες πριν από το συνέδριο ήταν διάχυτη η εντύπωση ότι το κόμμα απειλούνταν με διάσπαση και ότι με μαθηματική ακρίβεια θα οδηγούνταν σε συντριβή από τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών.

Η επιλογή του Λιονέλ Ζοσπέν, βέβαια, μπορεί να θεωρηθεί προσωπική ήττα του ηγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ανρί Εμμανουελί, ο οποίος μετά την απόσυρση της υποψηφιότητας του Ζακ Λανγκ προωθούνταν από τον κομματικό μηχανισμό για το προεδρικό χρίσμα. Ο ίδιος είχε δεσμευτεί ότι θα παραιτούνταν από την ηγεσία του κόμματος σε περίπτωση που δεν προκρινόταν η υποψηφιότητά του για τις προεδρικές εκλογές, αλλά μέχρι αυτή τη στιγμή δεν έχει ανακινήσει το θέμα.

Η πρόκριση της υποψηφιότητας του Ζοσπέν και η σύμπνοια που έδειξαν οι Σοσιαλιστές την τελευταία στιγμή οδήγησε πολλούς αναλυτές στον παραλληλισμό με τις προεδρικές εκλογές του 1965, όταν μετά την απόσυρση της υποψηφιότητας του Γκαστόν Ντεφέρ, οι Σοσιαλιστές αναζητούσαν και πάλι απεγνωσμένα υποψήφιο για να αντιμετωπίσει τον στρατηγό Ντε Γκωλ. Η υποψηφιότητα τότε του Φρανσουά Μιττερ-

ράν έπεσε ως κεραυνός εν αιθρία.

Από την άλλη πλευρά, το περιβάλλον του Μπαλλαντύρ δέχτηκε με ικανοποίηση την επιλογή του Ζοσπέν, μιας και έτσι τους δίνεται η δυνατότητα να αναγάγουν την προεκλογική εκστρατεία σε αντιπαράθεση Δεξιάς και Αριστεράς. Η προεκλογική εκστρατεία θα επικεντρωθεί στα πεπραγμένα των Σοσιαλιστών στην εξουσία και «στην καμένη γη» που βρήκε η κυβέρνηση Μπαλλαντύρ όταν ανέβηκε στην εξουσία.

Το γεγονός δυσχεραίνει τη θέση του Ζακ Σιράκ που θα πρέπει να διεξαγάγει διπλό προεκλογικό αγώνα, εναντίον του Μπαλλαντύρ αλλά και εναντίον του Ζοσπέν, ενώ είναι σαφές ότι οι αντίπαλοί του θα επικεντρώσουν την προεκλογική εκστρατεία στη μεταξύ τους αντιπαράθεση. Εννοείται, βέβαια, ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορεί ο Σιράκ να εξομοιώσει τους αντιπάλους του, γιατί αυτό θα έπληττε ανεπανόρθωτα τα νεογκωλικό στρατόπεδο, όπως πολύ σωστά επισήμανε ο υπουργός Εσωτερικών και υποστηρικτής του Μπαλλαντύρ, Σαρλ Πασκουά.

Όσο για τους Σοσιαλιστές, ίσως τώρα μπορούν να επανεξετάσουν αυτό που έλεγε στις 11 Ιανουαρίου ο Λιονέλ Ζοσπέν: «Η Αριστερά μπορεί να νικήσει τον Μπαλλαντύρ. Η Δεξιά είναι διασπασμένη. Το καλύτερό μας ατού είναι η ιδέα που έχει διαδοθεί ευρέως ότι δεν έχουμε τη δυνατότητα να τη νικήσουμε. Αν το μεταβάλουμε αυτό, μπορεί και να νικήσουμε».

Μόνο προβλήματα...

του Αλή Ταρτάνογλου

Ο γνωστός τραγουδιστής, συνθέτης, συγγραφέας και δημοσιογράφος Ζουλφού Λιβανελί στη στήλη του στη *Μιλιέτ* αναφέρθηκε σε μια εκπομπή που είδε στο CNN. Ο καλεσμένος ήταν ένας πρώην αξιωματούχος της CIA. Ο παρουσιαστής ρώτησε τον καλεσμένο του: «Στο παρελθόν, υπήρχαν πολλοί αμερικανοί πράκτορες στην ΕΣΣΔ. Τώρα έχουμε φιλικές σχέσεις με τη Ρωσία και έχουμε ανακαλέσει τους πράκτορες αυτούς. Πού βρίσκονται τώρα; Αν έχουν συγκεντρωθεί κάπου αλλού, τότε σημαίνει ότι η χώρα αυτή βρίσκεται σε ταραχώδη κατάσταση.

Πέστε μας, ποια χώρα βρίσκεται σε ταραχώδη κατάσταση;».

Ο πρώην αξιωματούχος απάντησε χωρίς κανένα δισταγμό: «Η Τουρκία!».

Κατάπληκτος ο παρουσιαστής, όπως και ο Λιβανελί, τον ρωτά: «Η Τουρκία; Γιατί;». «Ναι, η Τουρκία» απαντά ο πρώην αξιωματούχος και συνεχίζει: «Στο εγγύς μέλλον, η Τουρκία είναι η χώρα που θα βρεθεί στην πιο χαοτική κατάσταση. Δεν το έχετε συνειδητοποιήσει ακόμη, αλλά αυτή τη στιγμή η Τουρκία αποτελεί την υπ' αριθμόν ένα προτεραιότητα για όλους τους πράκτορες».

Στη συνέχεια, αναφερόμενος στη νοτιοανατολική Τουρκία και στην περιοχή του Αιγαίου, πρόσθεσε: «Όλοι οι πράκτορες του κόσμου έχουν μαζευτεί στην περιοχή αυτή».

ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΚΡΙΣΗΣ

Ακόμη κι αν κανείς αμφισβητήσει την αλήθεια των λεγομένων του πρώην αξιωματούχου της CIA, γεγονός παραμένει ότι αυτή τη στιγμή η Τουρκία αντιμετωπίζει μια πολύπλευρη κρίση. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι το ποσοστό εκείνων που υποστηρίζουν την κυβέρνηση συνεργασίας μειώθηκε από 48% σε 30%. Γι' αυτό και αποκλείεται το ενδεχόμενο να προχωρήσουν σε πρόωρες εκλογές. Αλλά και η αξιωματική αντιπολίτευση, το Κόμμα της

Μητέρας Πατρίδας, δεν φαίνεται να συνιστά εναλλακτική λύση.

Τόσο στην Κεντροδεξιά όσο και την Κεντροαριστερά επικρατεί γενικό κλίμα αταξίας και σύγχυσης. Και οι δύο πλευρές είναι κατακερματισμένες. Επί του παρόντος, η Δεξιά, τουλάχιστον τα δύο μεγαλύτερα κόμματα – το Κόμμα του Ορθού Δρόμου της **Τανσού Τσιλέρ** και το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας του **Μεσούτ Γιλμάζ** – δεν μπορούν να συνεργαστούν. Τα δύο από τα τρία κόμματα της Αριστεράς – το Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα του **Μουράτ Καραγιαλτσίν** και το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα του Λαού του **Ντενίς Μπαϊκάλ** – προσπάθησαν κι αυτά να συνεργαστούν. Το συνέδριο όμως που συγκλήθηκε για το σκοπό αυτό, στα τέλη Ιανουαρίου, κατέληξε σε φιάσκο, πράγμα που προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση σε πολύ κόσμο.

Το Κοινοβούλιο, λόγω πιέσεων που δέχεται από τους Ισλαμιστές, δεν είναι σε θέση να εφαρμόσει τις τροποήσεις του Συντάγματος, οι οποίες θα καθιστούσαν τη χώρα δημοκρατικότερη. Αλλά και τα δεξιά κόμματα, συμπεριλαμβανομένου του Κόμματος του Ορθού Δρόμου που συμμετέχει στον κυβερνητικό συνασπισμό, αντιτίθενται συστηματικά σε κάθε βήμα εκδημοκρατισμού.

Την ίδια στιγμή, ο πόλεμος στα νοτιοανατολικά της χώρας συνεχίζεται. Οι βομβαρδισμοί και οι δολοφονίες διανοούμενων συνεχίζονται. Οι δολοφόνοι εξακολουθούν να μην εντοπίζονται. Οι δίκες και οι φυλακίσεις όσων δεν συμφωνούν με τη πολιτική του κράτους στο κουρδικό ζήτημα συνεχίζονται. Τελευταίο παράδειγμα ο παγκοσμίως γνωστός συγγραφέας, κομμουνιστής καταγωγής, **Γιασάρ Κεμάλ**. Πριν από λίγο καιρό, ο δημόσιος κατήγορος ζήτησε να του επιβληθεί ποινή φυλάκισης 25 χρόνια, μόνο και μόνο γιατί έγραψε ένα άρθρο για το κουρδικό ζήτημα στο γερμανικό περιοδικό *Σπίγκελ*. (Ο δημόσιος κατήγορος ζήτησε μάλιστα να τιμωρηθούν και οι τουρκικές εφημερίδες που δημοσίευσαν τη μετάφραση του άρθρου του Κεμάλ.)

Στους καθηγητές, τους συγγραφείς, τους δημοσιογράφους, τους εκδότες, τους συνδικαλιστές που βρίσκονται στη φυλακή, προστίθενται συνέχεια καινούργιοι. Όλοι αυτοί οι διανοούμενοι διώκονται με βάση το άρθρο 8 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου. Ο νόμος αυτός απαγορεύει αριστερές θέσεις και θέσεις υπέρ του Κουρδικού, θεωρώντας τες ως προπαγάνδα. Αντιθέτως δεν απαγορεύει την εξάπλωση ισλαμικών ιδεών. Κι αυτό παρόλο που τα θρησκευτικά

ΤΟΥΡΚΙΑ

Ο κουρδικής καταγωγής συγγραφέας Γασάρ Κεμάλ. Στις 9.2. παραπέμφθηκε εκ νέου στη Διακαιοσύνη, γιατί μίλησε περί ισότητας Κούρδων και Τούρκων.

τα αντιτίθενται ανοιχτά και αντιστρα-
ται τον λαϊκό χαρακτήρα του κρά-
φτάνοντας στο σημείο να γράφουν:
ιηθεντείτε όπλα. Να είστε έτοιμοι.
ας ειδοποιήσουμε όταν φτάσει η ώρα
ίχης».

τροσπάθειες ιδιωτικοποίησης συνεχι-
ι. Ο πληθωρισμός συνεχίζει να ανε-
ι κι έχει ξεπεράσει το 160%. Το κρά-
εν είναι σε θέση να κάνει επενδύσεις.
θμός ανάπτυξης είναι αρνητικός. Η
γία αυξάνεται επικίνδυνα. Το επίτε-
ραγωγής είναι πολύ χαμηλό. Η κυ-
ση μπορεί να πληρώσει μόνο τα το-
εολύσια.

ισμός δεν εμπιστεύεται τα όργανα του
ους. Ούτε την κυβέρνηση ούτε το Κοι-
ύλιο ούτε τη νομοθετική εξουσία.
προσπαθούν να κάνουν κάτι για τον
τους και μόνο, να λύσουν τα προβλή-
τους μόνοι τους. Και όλα αυτά δημι-
ύν διαφθορά, διευκολύνουν τη δρά-
μαφίας, κ.ο.κ.

ΨΥΧΗ ΙΔΕΩΝ

ώς οι αξίες έχουν περιπλεχθεί, είναι
πολύ δύσκολο να διακρίνεις πιος εί-
Οι δεξιοί χρησιμοποιούν τα συνθή-
των αριστερών· η Αριστερά προσπα-
μοιάσει στη Δεξιά. Όπως ακριβώς ο
πρόεδρος Τουργκούτ Οζάλ, η πρω-
ργός Τανσού Τσιλέρ, από τη μια λέει
πε σοσιαλιστές», από την άλλη, επ'
ρία της ψήφισης του νόμου για τις
κοποιήσεις, υπερηφανεύεται ότι
στρέψαμε το τελευταίο σοσιαλιστικό
ς [ενν. την Τουρκία] στην περιοχή». **Πασλάν Τουρκέρ**, που είναι ο πρόε-
του Ριζοσπαστικού Εθνικιστικού

Κόμματος και κάποτε ορκισμένος αντίπα-
λος των κομμουνιστών, τώρα διαβάει ποι-
ήματα του **Ναζίμ Χικμέτ**. Ο **Νεκμεντίν**
Ερμπακάν, αρχηγός του Ισλαμικού Κόμ-
ματος, ορκισμένος εχθρός της κοσμικής
εξουσίας και του κεμαλισμού, λέει πως αν
ο **Κεμάλ Ατατούρκ** ήταν ζωντανός, θα
ήταν μέλος του δικού του κόμματος. Ο υπο-
ψήφιος του Ισλαμικού Κόμματος, κατά τη
διάρκεια των περσινών τοπικών εκλογών,
απήγγειλε κι αυτός ποιήματα του Ναζίμ
Χικμέτ. Από την άλλη πλευρά, ο Μουράτ
Καραγιαλτσίν του Σοσιαλδημοκρατικού
Λαϊκού Κόμματος τη μια στιγμή λέει: «Η
εργασία δεν είναι πια ύψιστη αξία. Σήμερα
η γνώση, η επιστήμη και η τεχνολογία μπο-
ρούν επίσης να παράγουν αξίες»· και την
άλλη: «Κάνουμε πολιτική στην υπηρεσία
των εργαζομένων μαζών». Ένας πρώην
αριστερός χρονογράφος έγραψε: «Ο μαρ-
ξισμός χαίρει ακόμη εκτίμησης αλλά οι
αριστεροί δεινόσαυροι της Τουρκίας πι-
στεύουν ακόμη ότι τα μέσα παραγωγής
πρέπει να ανήκουν στο κράτος». Λες και ο
μαρξισμός δεν υπαινίσσεται την ιδιοκτη-
σία των μέσων παραγωγής από το κρά-
τος... Από όλα αυτά φαίνεται ότι ο καθέ-
νας «παίζει» το παιχνίδι του, προκειμένου
να επιτύχει τις πολιτικές επιδιώξεις του. Ο
Μακιαβέλλι μπροστά τους ωχριά!

Σύμφωνα με τους άπιστους αυτούς πρώην
αριστερούς (ναι αριστερούς!), το ηλικίας
1500 ετών Ισλάμ (και ο Μωάμεθ) είναι
σύγχρονο, δημοκρατικό και προοδευτικό
σε αντίθεση με τον ηλικίας 70 ετών σοσια-
λισμό. Επειδή η ΕΣΣΔ κατέρρευσε. Ανά-
θεμα τον Κεμάλ Ατατούρκ! Γιατί είναι
αντιδημοκράτης, συντηρητικός και σταλι-
νικός!!!

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 20ο ΒΙΒΛΙΟ

του ψυχιάτρου

Δρ. ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΛΑΝΟΥ

ερευνητή της κοινωνικής
ψυχολογίας και ψυχιατρικής

Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗΣ

Το βιβλίο αυτό έρχεται 'να ταραξει τα
νερά' σ' ένα χώρο, που από πρώτη μα-
τιά θεωρείται γνωστός. Και όμως ο Γ.
Γαλανός, έχοντας τη σαραντάχρονη
πείρα της ψυχιατρικής και της μεγάλης
του ερευνητικής προσπάθειας, αποδει-
κνύει, πως στην ερωτοσεξουαλική ζωή
της γυναίκας –πριν και κατά το γάμο– η
ψυχολογία είναι ένας άγνωστος...

Έτσι, μέσα από τις σελίδες του αποδει-
κνύεται, πως η γυναίκα αγνοεί το ίδιο
της το σώμα και τις λειτουργίες του, που
μπορεί να γίνουν πηγή χαράς και ευτυ-
χίας, αλλά και αφετηρίας μιας τραγω-
δίας...

Το βιβλίο αυτό φωτίζει έναν χώρο απρο-
σπέλαστο, και θα γίνει το ερωτικό εγκόλ-
πιο κάθε γυναίκας που αποζητά την
αρμονία στον έρωτα και στο σεξ...

από τις εκδόσεις

ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ

Μαυρομιχάλη 1, τηλ.: 36.18.502

ΚΟΛ Ο ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ

Ο Καγκελάριος της Γερμανίας Κολ σκέφτεται πλέον μακροπρόθεσμα. Βολιδοσκοπεί τα ισχυρά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αναβολή στην ουσία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1986, η οποία θα αναθεωρήσει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Επιδιώκει να καθυστερήσει τις «σοβαρές διαπραγματεύσεις». Κι ο λόγος είναι ότι θέλει να γνωρίζει τα αποτελέσματα των βρετανικών εκλογών, οι οποίες αναμένονται να διεξαχθούν το καλοκαίρι του 1997. Είναι γνωστές οι αντιρρήσεις της Βρετανίας και για το ενιαίο νόμισμα και για την περαιτέρω ενοποίηση της Ε.Ε. Οι Βρετανοί αναμένουν και τα αποτελέσματα των γαλλικών προεδρικών εκλογών, ώστε να καθορίσουν από κοινού στρατηγική γραμμή άμυνας στην περίπτωση όπου οι Βρετανοί θα προβάλλουν επίμονα και αμετακίνητα βέτο στην περαιτέρω ενίσχυση των ευρωπαϊκών θεσμών.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ

Οι τελευταίες δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών στις οποίες συμμετέχουν στρατιώτες του Πακιστάν, της Μαλαισίας και του Μπαγκλαντές ετοιμάζονται να αποχωρήσουν από τη Σομαλία περι τα τέλη του μήνα υπό ισχυρή αμερικανική προστασία. Η παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών στη χώρα αυτή, που μασιτίζεται από 5ετή εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των

διαφόρων φυλών της, με στόχο να σταματήσει η εκατόμβη των θυμάτων που πέθαιναν καθημερινά από την πείνα, κατέληξε σύντομα σ' ένα τρομακτικό φιάσκο. Τα αμερικανικά στρατεύματα αποχώρησαν, αφού δεν μπόρεσαν να επιβάλουν κάποια τάξη και σταθερότητα στο πολιτικό χάος. Η αποχώρηση των τελευταίων δυνάμεων του ΟΗΕ αφήνει τη χώρα εντελώς στα χέρια των οπλαρχηγών και των σπαρασσόμενων φυλών. Ο εμφύλιος πόλεμος θα συνεχιστεί. Το αίμα θα συνεχίσει να τρέχει. Η πείνα θα εξακολουθήσει να θερίζει αθώα θύματα. Τελικά ίσως είναι προτιμότερο κάθε λαός να αφήνεται στη δυστυχία του - έστω κι αν ο ίδιος είναι ανήμπορος να την αντιμετωπίσει...

ΟΡΘΟΔΟΞΑ ΜΕΓΑΛΕΙΑ

Στη Μόσχα μπορεί ο λαός να ζητιανεύει και να κοιμάται στα παγκάκια, αλλά η ορθόδοξη Εκκλησία έχει φιλόδοξα σχέδια για την ανέγερση της Χρυσοποίκιλου Ναού του Σωτήρος, δίπλα στο Μουσείο Καλών Τεχνών Πούσκιν. Το έργο υπολογίζεται να στοιχίσει 22 δισ. δραχμές! Ο ναός θα ανεγερθεί στα ερείπια του παλαιού που γκρέμισε ο Στάλιν το 1931.

Συμβόλιζε τότε το μεγαλείο της Ορθοδοξίας και τη νίκη κατά του Ναπολέοντα. Σήμερα η ρωσική ορθόδοξη εκκλησία, ισχυρή και νεόπλουτη μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος αποπειράται να αναστηλώσει τα παλαιά τσαρικά μεγαλεία. Ο νέος καθεδρικός ναός θα

έχει χωρητικότητα 10.000 ατόμων και θα έχει ύψος ίσο περίπου με τον Άγιο Παύλο.

Στα υπόγεια θα διαμορφωθεί αίθουσα συνεδρίων για 1.200 άτομα, με κουζίνες και εστιατόρια, γκαράζ για τις λιμουζίνες του Πατριάρχη, τηλεοπτικό στούντιο, και άλλα πολλά και διάφορα. Σε δυο χρόνια ο ναός θα είναι έτοιμος με τη σθεναρή υποστήριξη του Δημάρχου της Μόσχας Γιούρι Λουζκώφ που κυβερνά την πόλη σαν να ήταν φέουδός του.

Οι δε νεόπλουτοι της ρωσικής πρωτεύουσας αναμένεται να βάλουν βαθιά το χέρι στην τσέπη, ώστε ο «λαός» να έχει κάτι να θαυμάζει και να τους αφήνει ήσυχους.

Η Ρωσία δεν μπορεί να ξαναγίνει μεγάλη χωρίς μεγαλοπρεπή μνημεία...

Ζήτησαν επανάσταση κραυγάζουν γυναίκες στο Ιράν στη 16η επέτειο του καθεστώτος των μουλάδων. Ένα καθεστώς που σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις αντιμετωπίζει οικονομικά κατάρρευση και πολιτική παράλυση. Ένα καθεστώς που φυλακίζει και διώκει Ένα καθεστώς διεφθαρμένο μέχρι το κόκκαλο λέει ο λαός στα παζάρια. Έτοιμο δηλαδή να πέσει ή να ανατραπεί.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΟΣΤΑΝΤΣΟ ΠΡΕΒΕ

Το λυκόφως

των κοινωνικών Θεών

ΜΑΡΕΙΣΜΟΣ, ΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Ο μηδενισμός, ένα από τα σημαντικότερα φιλοσοφικά ζητήματα για την ανασυγκρότηση της κομμουνιστικής σκέψης και του επαναστατικού κινήματος, είναι το αντικείμενο του *Κοσταντσο Πρέβε*.

Οι απόψεις των Νίτσε, Χάιντεγγερ, Βέμπερ αναλύονται στο βιβλίο αυτό διεξοδικά. Αναζητείται ο μη μηδενιστικός πυρήνας της σκέψης του Μαρξ και εντοπίζονται οι συνιστώσες της σκέψης του που οδήγησαν στο μηδενισμό. Εξετάζεται η μηδενιστική διάλυση της ιταλικής «Αριστεράς».

Σε βάση, τέλος, και τις υποδείξεις των Λούκατς και Αλτουζέρ, προτείνεται μια νέα αντίληψη του κομμουνισμού του περασμένου και της μοντερνικότητας, ικανή να αντιπαρατεθεί στο μηδενισμό.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΟΥΣΗ

Κομμουνισμός τέλος; Ή η αρχή της ιστορίας;

ΕΥΤΥΧΗ ΜΠΙΤΣΑΚΗ

Ένα φάντασμα πλανιέται

ΚΟΣΤΑΝΤΣΟ ΠΡΕΒΕ

Το ασίγαστο πάθος

Κέψεις ενός μαρξιστή φιλοσόφου πάνω στην κρίσιμη καμπή της εποχής μας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΧΡΥΣΗ

Ιδεολογία και κριτική

Λόγος και αντίλογος στη μαρξιστική θεωρία της ιδεολογίας

ΜΙΣΕΛ ΛΕΒΙ

Το εθνικό ζήτημα

Από τον Μαρξ μέχρι σήμερα

ΦΙΛΙΠΠΟ ΒΙΟΛΑ

Η κοινωνία της αφαίρεσης

Το σύστημα της αδιαφορίας και της αποξένωσης στην καθημερινή ζωή

ΠΕΡΥ ΑΝΤΕΡΣΟΝ

Θεωρίες για το τέλος της ιστορίας

Χέγκελ, Κουρνό, Κοζέβ, Φουκουγιάμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΤΑΧΥ

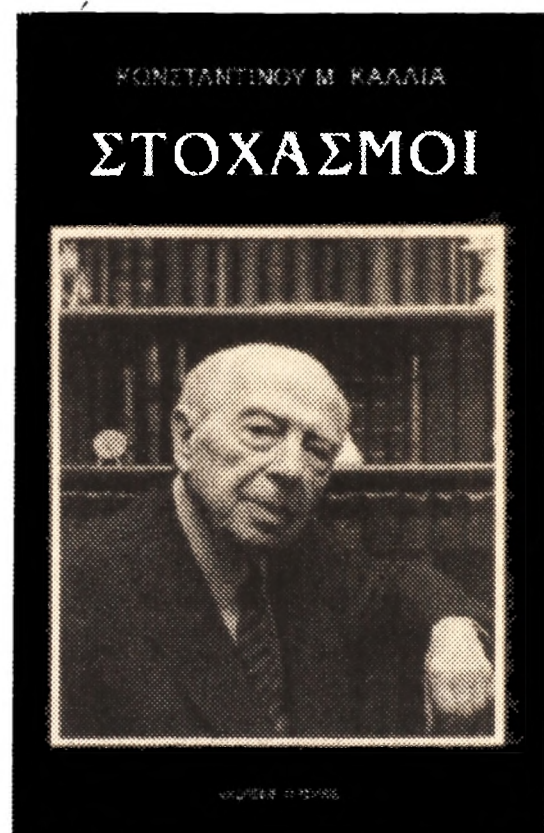
Κεντρική διάθεση: ΠΡΟΟΔΟΣ • Μεσολογίου 5 Αθήνα

Τηλ.: 38.30.884 - 38.21.001. • Fax: 38.29.207

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Το βιβλίο του
**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ.
ΚΑΛΛΙΑ**

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

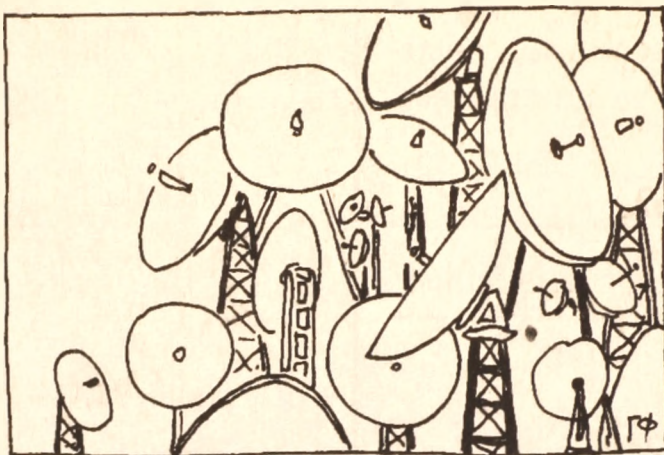
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

ΤΟΣΟ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ

Ομολογώ πως το slogan της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας με ανακούφισε, άλλαξε τη ζωή μου· ήδη νιώθω πολύ καλύτερα. Βλέπετε, έχω την τιμή να κατοικώ κοντά σ' έναν απ' τους χιλιάδες σταθμούς αναμετάδοσης του σήματος των κινητών τηλεφώνων, ο οποίος έχει εγκατασταθεί στην ταράτσα μιας πολυκατοικίας της γειτονιάς μου.

Πριν δημοσιοποιηθεί αυτή η σοφή ρήση, που αποδίδει με γλαφυρή περιεκτικότητα μian από τις βασικές αρχές του πολύτιμου δυτικού πολιτισμού μας, πως «ό,τι είναι προηγμένο είναι, εντέλει, καλό», όπως ας πούμε η πυρηνική ενέργεια, δυσανασχετούσα στην όψη του πυλώνα των κεραιών. Μου φάνταζε ξένο, απόκοσμο κι απειλητικό αυτό το τεράστιο ικρίωμα με τις ογκώδεις κοίλες κεραιές δορυφορικού τύπου, οι οποίες ξερνούν προς όλες τις κατευθύνσεις αδιάλειπτα κύματα σκληρής ακτινοβολίας τηγανίζοντας τα εγκεφαλικά κύτταρα πρώτα των ενοίκων της πολυκατοικίας κι έπειτα όλων των άλλων ανθρώπων της γειτονιάς. Δεν μπορούσα να καταλάβω πώς κατάφεραν οι ιθύνοντες της εταιρείας να πείσουν τους ενοίκους. Όσο υψηλό κι αν ήταν το αντάλλαγμα, πώς συναίνεσαν –αν όχι οι άλλοι, τουλάχιστον οι γονείς– στην εγκατάσταση ενός ισχυρότατου πομποδέκτη ακτινοβολιών πάνω απ' το κεφάλι τους, ο οποίος θα καβουρδίζει τα παιδάκια τους από μέσα προς τα έξω αργά και σταθερά, λες και τα παιδιά είναι κοτόπουλα σε φούρνο μικροκυμάτων;

Επιπλέον, θυμόμουν την εμπειρία μου με τα ραντάρ του στρατού, στα οποία η

πρώτη και κύρια οδηγία ασφαλείας προς τους χειριστές ήταν η εξής: «Ποτέ μην στέκεστε μπροστά απ' την κεραία όταν λειτουργεί, αν θέλετε να κάνετε παιδιά όταν απολυθείτε». Και σκεφτόμουν πως αν ένα κινητό τηλέφωνο από μόνο του μπορεί να σου κάνει το μυαλό κουρκούτι, αν μιλάς με δαύτο μέσα σε αυτοκίνητο, φανταστείτε, έλεγα, τις επιπτώσεις στη δημόσια υγεία αυτού του πυλώνα που εξυπηρετεί χιλιάδες κινητά, όλο το εικοσιτετράωρο, χωρίς διακοπή. Και συνέχιζα να βλέπω μαύρα τα πράγματα και να κινδυνολογώ σπεκουλάροντας πάνω στους πονοκεφάλους των ενοίκων: αν σήμερα υποφέρουν από ημικρανίες, αδυναμία συγκέντρωσης ή ιλιγγούς, φαντάσου πόσες νεοπλασίες, λευχαιμίες ή στειρότητες θα εμφανιστούν έπειτα από δέκα ή είκοσι χρόνια. Αφήστε που είχα και πρόβλημα αισθητικής, ο μωρός· το ικρίωμα με τα δορυφορικά «πιάτα» μου φαινόταν τερατωδώς άσχημο, ένα μεγαλιθικό εποίκοδόμημα τεχνο-φασιστικού στυλ, που ακόμα και τα περιστέρια απέφυγαν να κουτσουλήσουν.

Το ομολογώ: ήμουν βουτηγμένος στο βαθύ σκοτάδι του αρνητισμού μου, μέχρι που άρχισα να 'χω κι εγώ, σαν καλός υποχόνδριος που σέβεται τον εαυτό του, τα συμπτώματα των ενοίκων. Υπέφερα...

...Όσπου ανακοινώθηκε το μεγαλειώδες ρητό, κι όλες οι σκοτεινές μου αμφιβολίες διαλύθηκαν, εξανεμίστηκαν μαζί με τους πονοκεφάλους μου. Μα, σκεφτείτε το για λίγο: Είναι τόσο προηγμένη η κινητή τηλεφωνία της εταιρείας, που γίνεται ανθρωπινή! Είναι τόσο ορθολογικά σχεδιασμένη, τόσο εξαντλητικά μελετημένη, τόσο υπερσύγχρονα υλοποιημένη και τόσο αυστηρά ελεγχμένη από τέτοια πλειάδα επιστημονικών ιδιοφυιών, ώστε όχι μόνο αποκλείεται να θέλει το κακό μας αλλά, αντίθετα, επαγρυπνεί στο πλευρό μας, προστρέχει στην ανάγκη μας και χαίρεται με τη χαρά μας σαν ένας καλός, ισχυρός και σοφός φίλος με ζεστό, ανθρώπινο πρόσωπο. Σαν ένας από μηχανής Θεός κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν ανθρώπου, οικτίρμων, αρωγός και πολυεύσπλαγχος.

Μετά απ' αυτή την επιφοίτηση, βλέπω το ικρίωμα των κεραιών μ' άλλο μάτι· τώρα μου φαίνονται επιβλητικές, ιερατικής μεγαλοπρέπειας, σαν Κιβωτοί της Διαθήκης, μέσω των οποίων ρέει η αγαθοποιός Δύναμη της εταιρείας του Μεγάλου Αδελφού με το ανθρώπινο πρόσωπο. Κι όσο για τις ακτινοβολίες, δεν νομίζω πως βλάπτουν κανέναν που πιστεύει ειλικρινά στην ωφελιμότητά τους· τουναντίον, είμαι πεπεισμένος πως κάνουν καλό στο μυαλό και σκοπεύω να το αποδείξω αυτό εμπράκτως, μετακομίζοντας στο ρετιρέ ή στο δώμα της συγκεκριμένης πολυκατοικίας, για να έχω άμεση οπτική και απτική επαφή με τις κεραιές, καθώς θα τηλεφωνώ με το κινητό μου στον ψυχίατρο.

Παύλος Μεθενίτης

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Βολταίρος
ΜΙΚΡΟΜΕΓΑΣ

Μετάφρ.: Αλέκα Μουρίκη

Πηνελόπη Δέλτα
Ο ΤΡΕΛΑΝΤΩΝΗΣ

Αντουάν Ντε Σαιντ Εξυπερύ
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ

Μετάφρ.: Βερονίκη Δαλακούρα

Τζέιμς Θέρμπερ
ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ
ΤΟ ΑΣΠΡΟ ΕΛΑΦΙ

Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Λιούις Κάρολ
Η ΑΛΙΚΗ
ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Λιούις Κάρολ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΡΕΠΤΗ

Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Ράντγιαρντ Κίπλινγκ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΖΟΥΓΚΛΑΣ

Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Κάρλο Κολόντι
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΙΝΟΚΙΟ

Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Ελένη Μαντέλου
ΤΟ ΔΑΚΡΑΚΙ

Ελένη Μαντέλου
ΕΝΤΑΞΕΙ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΤΣΑ; ...
ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΕΙΠΑΜΕ...

Βούλα Μάστορη
Η ΨΥΛΛΟΕΛΕΝΗ

Φιλίπ Μπαρμπώ
Ο ΤΥΦΛΟΠΟΝΤΙΚΑΣ

Μετάφρ.: Σουλβάννα Ζερβακάκη

Λ. Φράνκ Μπάουμ
Ο ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΜΑΓΟΣ ΤΟΥ ΟΖ

Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Έβελυν Μπριζού-Πελέν
Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ

Μετάφρ.: Λυδία Κοντογεωργοπούλου

Πιέρ Μακ Ορλάν
Η ΑΓΚΥΡΑ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

Μετάφρ.: Σουλβάννα Ζερβακάκη

Όσκαρ Ουάιλντ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΙΣ ΡΟΔΙΕΣ

Μετάφρ.: Σύνια Κούσουλα

Παυλίνα Παμπούδη
Ο ΣΙΓΑΝΟΣ ΠΟΥ ΜΙΛΑΕΙ
ΜΕ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ζαχαρίας Παπαντωνίου
ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

Σαντρίν Περνύς
ΤΑ ΜΕΛΕΝΙΑ ΛΟΓΙΑ

Μετάφρ.: Άντα Κλαμπατσέα

Ιωσήφ Κόνραντ
Η ΦΡΕΓΓΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΦΤΑ ΝΗΣΙΑ

Μετάφρ.: Γιώργος Πράτσικας

Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Μάρκ Τουαίν
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΧΩΛΚΜΠΕΡΙ ΦΙΝ

Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Ευγένιος Σπαθάρης
Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΤΩΝ ΣΠΑΘΑΡΗΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

• Μεγάλες μέρες έζησε το άλμα εις μήκος γυναικών και ανδρών, στο Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Κλειστού Στίβου, χάρη στην ολυμπιονίκη μας (και υποπλοίαρχο του Πολεμικού Ναυτικού...) **Βούλα Πατουλίδου**, αλλά και στον επανεμφανιζόμενο καλό αθλητή **Κώστα Κουκοδήμο**. Τα πανελλήνια ρεκόρ, τα οποία σημείωσαν με 6.68 μ. και 8 μ. αντίστοιχα, αφήνουν σαφώς περιθώρια για παραπέρα βελτίωση και μπράβο μας. Οι δύο επιδόσεις ήταν με απόσταση τα σημαντικότερα γεγονότα του δεκαπενθήμερου και καλό θα ήταν τόσο ο **Γ.Γ.Α. Γ. Βασιλακόπουλος** όσο και ο υφυπουργός του λαού **Γ. Λιάνης** να κοιτάξουν τον κλασικό αθλητισμό κάπως περισσότερο από την... ΕΣΚΑΝΑ και τη διαιτησία ποδοσφαίρου, αντίστοιχα.

• Ο Ολυμπιακός στο μπάσκετ είδε την πορεία του για το «φάιναλ φορ» από «ξέφρενη» να μετατρέπεται σε μάλλον αγωνιώδης μετά την ήττα της πειραϊκής ομάδας από τη γαλλική Λιμόζ στο στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Για τον καλό σύλλογο του Πειραιά, η ήττα αυτή ήταν κάτι περισσότερο από βλαβερή, αφού απέτυχε δεύτερη φορά στο ίδιο γήπεδο (μην ξεχνάμε την τουρκική Εφες Πίλσεν...) τη στιγμή κατά την οποία είχε καταφέρει να γεμίσει ασφυκτικά τις εξέδρες. Με ακόμη μία ήττα, ο κόσμος του Ολυμπιακού θα ξαναγυρίσει... στο ποδόσφαιρο, παρά τα προβλήματα του «Θρύλου». Η Λιμόζ, χάρη στην αυτοπεποίθηση, και όχι μόνο, του σέρβου κόουτς **Μαλίκοβιτς**, πείθει ότι μπορεί να κερδίσει θέση στο βάθρο και τα κάποια δισεκατομμύρια από τηλεοπτικά δικαιώματα, διαφημίσεις, χορηγό, ΦΙΜΠΑ κ.λπ.

• Στο ποδόσφαιρο δεν υπήρξαν δυνατές συγκινήσεις, τουλάχιστον σε υψηλό-βαθμολογικά-επίπεδο. Ο Παναθηναϊκός «πέρασε» και από την Εδεσσα, εκεί όπου δύο χρόνια απέτυχανε να πάρει τη νίκη. Τίποτε πλέον δεν τον σταματά. Ούτε καν τα σχόλια επωνύμων (Γ. Διακογιάννη σε συνέντευξη-προς την κυρία Δ. Μόραλη) ότι... τάχα, η σημερινή πανίσχυρη ομάδα του «τριφυλλίου» είναι έργο του Ιβάν Όσιμ...

Ήταν σαφές χαρτί για τον μάλλον ημιμαθή (προπονητικώς) κύριο Ρότσα, το οποίο η στήλη συμεριζεται...

• Η φωνή του Αισχύλου ονομάζεται το μυθιστόρημα των εκδόσεων Λιβάνη το οποίο παρουσιάστηκε στην αίθουσα συνεδρίων της ΕΣΗΕΑ. Το έγραψε ο αθλητικός συντάκτης **Χρήστος Μότσιας** λίγο πριν «φύγει» και η εκδήλωση είχε το χαρακτήρα τιμής προς τον απόντα. Συγκινητική υπήρξε στη σύντομη ομιλία της η παλιά πρωταθλήτρια **Άννα Βερούλη**, όπως και οι **Χρήστος Παπανικολάου**, **Βασίλης Γκούμας**, οι οποίοι υπήρξαν φίλοι και συνεργάτες του Χρήστου Μότσια. Αλλά το γεγονός ήρθε να αποδείξει πως υπάρχουν αθλητικοί συντάκτες οι οποίοι μπορούν να λειτουργήσουν με αξιόλογες επιδόσεις τόσο στη λογοτεχνία όσο και στις πέραν των γηπέδων πολιτιστικές αναζητήσεις. Την οργάνωση της εκδήλωσης ανέλαβε ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αθλητικών Συντακτών με επικεφαλής τον άξιο συνάδελφο **Τάκη Χαλαμπίδη** και ήταν βεβαίως μια καλή ευκαιρία προκειμένου να διασκεδάσει ο κλάδος τις εντυπώσεις από τα όσα λέγονται ή δημοσιεύονται για «λίστες» κ.λπ.

• Απέτυχαν οι «Ευρωπαίοι» μας στα Κύπελλα πόλο. Τόσο ο πρωταθλητής Εθνικός όσο και ο συμπολίτης του Ολυμπιακός βρέ-

θηκαν σε δυσχερή θέση απέναντι σε ανωτέρους (και πολύ καλύτερα οργανωμένους) αντιπάλους και «βυθίστηκαν». Το πόλο δυστυχώς, αν και το άθλημα με τις καλύτερες προοπτικές για τα ελληνικά χρώματα, δεν βοηθιέται από την πολιτεία. Η Ομοσπονδία κολύμβησης δεν έχει χρήματα και οι σύλλογοι πένονται, αν και (ο Ολυμπιακός, ας πούμε) δεν θα 'πρεπε. Κρίμα. Κάποτε θα συνειδητοποιήσουμε ότι ο **Νώντας Σαμαρτζίδης** είναι ίσως ο περισσότερο προικισμένος πολίτης στην Ευρώπη, αλλά δεν το ξέρει ούτε ο ίδιος...

• Όλο και λιγοστεύουν οι τηλεοπτικές μεταδόσεις της Κυριακής που αφορούν το ποδόσφαιρο. Αλλά και ο τηλεοπτικός σταθμός Σκάι, που έχει τη μερίδα του λέοντος, φροντίζει με τις επιλογές του παρουσιάστη **Χάρη Αλευρόπουλου** να εκνευρίζει το κοινό, αντί να το ενημερώνει. Για παράδειγμα, την περασμένη Κυριακή περίμεναν οι φίλαθλοι ενημέρωση από τα γήπεδα, αλλά ο χρόνος «γέμιζε» από ατελείωτο μπλα μπλα μεταξύ «πατέρων» της διαιτησίας, και μάλιστα στρογγυλοκαθισμένων στο στούντιο. Αν είναι δυνατόν. Οι κύριοι **Γερμανάκος**, **Βουράκης**, **Λαγογιάννης** κ.ά. είπαν τόσα πολλά που δεν μπορούσες να συγκρατήσεις «κάτι». Προφανές το περιεχόμενο...

Γιώργος Αρκουλής

20
21

Ο πλανήτης καλωδιώνεται

του Άκη
Πογιατζή

Α ΔΙΚΤΥΑ ενσωματώνουν σήμερα κάθε δόση πληροφορία, εικόνα (ακίνητη ή κινητή), ήχο, κείμενο, σε μια υπερ-φόρμα (νομάστηκε *hypertext*), προσβάσιμη θεωρητικά σε όλους. Η άρχουσα τάξη, εποταλμιώνοντας το ατέλειωτο πλήθος υπηρετών του απλού πολίτη, έχει ήδη κτίσει τις βάσεις ενός ιστού εκμετάλλευσης των υπηρεσιών αυτών προς όφελός της.

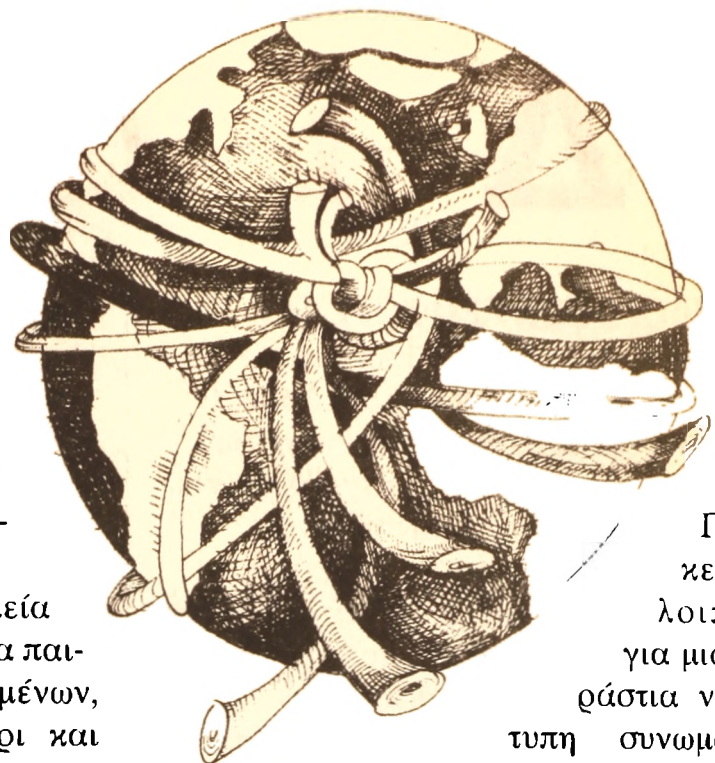
Εφημερίδες, περιοδικά, τηλεοπτικοί και ιδιοφωνικοί σταθμοί, μέχρι πρότινος πάντως ανυποψίαστοι, σπεύδουν να μεταβάσουν τις τελευταίες δικτυακές μόδες. Πολιτικοί έως χθες έχοντες άγνοια, ή ακόμη και πολέμιοι της τεχνολογίας, αποφασίζουν να μπουν στον «χώρο». Τη στιγμή αυτό το *Ίντερνετ* γίνεται το πιο καυτό νέο πράγμα στον πλανήτη. Έχει διατυπωθεί, με περισσή αυταρέσκεια, ότι «το μέλλον είναι εδώ». Είναι αλήθεια ότι αυτό σκιαγραφείται «προσεκτικά», αποφεύγοντας επίμαχα θέματα. Κάποτε το μότο ήταν, «μάθετε τις μηχανές γιατί αλλιώς θα σας καταπιούν οι μηχανές», προτροπή μέσα σε κάποιο νεοεργιστικό πνεύμα, εν πολλοίς ορθή, καθώς οι μηχανές αποδείχθηκαν τρομερά συμπρακτικές για πολλούς. Αποδείχθηκε πως ημιτελής. Και ο λόγος είναι ότι η εξέλιξη στα συστήματα αυτά προηγείται με μια σημαντική χρονική διαφορά σε σχέση με την αντίληψη που έχει ο κοινός χρήστης αυτά. Ότι έχουμε σήμερα στο γραφείο μας ή χρησιμοποιεί η κάθε τριτοκοσμική ούρα στη μηχανογράφηση και την οργάνωσή της, έχει αναπτυχθεί και εφαρμοστεί στο πολλού (μιλάμε για δεκαετίες) από τις γρατιωτικές υπηρεσίες, κυρίως των ΗΠΑ. Και το *Ίντερνετ* δεν αποτελεί εξαίρεση. Ήλπιζε σαν *ARPAnet*, κατάλληλα μελετημένο, ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται ένα μεγάλο σύνολο υποδικτύων, χωρίς να υποδιζείται η λειτουργία του από οποιαδήποτε καταστροφή, και χωρίς να μπορεί κάποιος να το ελέγξει απόλυτα. Αυτή είναι, λωστε, και η μεγάλη του δύναμη που το οδήγησε να προσελκύσει τεράστιο ενδιαφέρον, για να φτάσει σήμερα να χρησιμο-

ποιείται, με τη μορφή που το γνωρίζουμε, από χρήστες σε όλο τον κόσμο.

Στο *Ίντερνετ* αναπτύσσονται εργαλεία θαυμαστά, σαν παιχνίδια για μεγάλα παιδιά. Εγκυκλοπαίδειες, βάσεις δεδομένων, πεδία ανταλλαγής απόψεων, μέχρι και άμεσες «ηλεκτρονικές συνεδριάσεις» σε κάθε φύσεως ζήτημα.

Σε κάποιο βαθμό, όμως, υπάρχει αρκετή παραπληροφόρηση για τη δύναμη των δικτύων, διότι μερική μόνο δημοσιότητα γνώρισε το μείζον ζήτημα του κρυπτογραφικού ελέγχου σε κάθε διακίνηση πληροφορίας μέσω των δικτύων, με όχημα το *Clipper chip*. Με αυτό επιχειρείται να ανακτηθεί ο κεντρικός έλεγχος των δικτύων που υπήρχε από την κατασκευή τους. Το σχέδιο είναι, κανένας υπολογιστής να μην πωλείται εφεξής χωρίς το υποχρεωτικό αυτό κύκλωμα. Η ενσωμάτωση του λόγου, της τέχνης, της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών σε μια ενιαία φέρουσα μορφή, αποτελεί την πεμπουσία της ελευθερίας της έκφρασης, με πρόσβαση στην ίδια τη δημοκρατία· και επειδή η λειτουργία της δημοκρατίας έχει πολλά γνωστά τρωτά, η άρχουσα τάξη ζήτησε να ελέγξει κάθε ύποπτη επικοινωνία που θα έβρισκε άσυλο στην ελεύθερη διακίνηση ιδεών.

Κάθε κωδικοποιημένο μήνυμα (όπως αυτά που χρησιμοποιούν οι λαθρέμποροι ναρκωτικών, κάθε είδους εγκληματίες ή ακόμη και τρομοκρατικές ομάδες) μέσω των δικτύων θα ελέγχεται. Ταυτόχρονα, όμως, οι ιθύνοντες θα έχουν ένα άγρυπνο μάτι σε κάθε ιδέα που κατά την αυθαίρετη κρίση τους θα αποτελεί «κίνδυνο» για τους θεσμούς. Οι ομάδες ακτιβιστών που έχουν βρει μέσα στα δίκτυα τον παράδεισό τους, θα σκοντάφτουν επάνω σε μια κεντρική υπηρεσία με τεράστια μάτια και τσιμπίδα. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και κάθε απόπειρα επέμβασης στο επίμαχο τσιπ θα γίνεται γνωστή μέσω κάποιου ειδικού οπτικού συστήματος λείζερ. Οποιοσδήποτε ολοκληρωτικός στόχος θα είναι πλέον εφαρμόσι-

μος. Πρόκειται, λοιπόν, για μια τεράστια νομοτυπη συνωμοσία

γύρω από τα τερατικά μας, που αποτελούν το άσυλο εκατομμυρίων κατοίκων του παγκόσμιου χωριού.

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ των δικτύων δεν είναι παρά μόνον η αρχή· αποτελούν απλώς τη «μαγιά» που θα στηρίξει ένα γενικευμένο και κεντροποιημένο σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου. Ποιος μπορεί να πιστέψει πλέον ότι το γιγαντιαίο σύστημα των 840 δορυφόρων της *Teledesic*, της εταιρείας που ίδρυσε ο Bill Gates (αυτός της *Microsoft*), θα είναι απλώς το θαύμα που θα διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ κάθε περιοχής επάνω στον πλανήτη;

Με τη νέα τεχνολογία (αναπτύσσεται τώρα από την *Lockheed*, την *Orbital Sciences*, και την *World View*) που επιτρέπει διακριτική ικανότητα 1-2 μέτρων επιφανείας της γης από το διάστημα, είναι λίγο δύσκολο να πιστέψουμε ότι δεν αποτελούν και ένα άγρυπνο μάτι για κάθε «ύποπτη» δραστηριότητα, εγκληματικού ή και πολιτικού χαρακτήρα. Δεν μας φτάνει ο χώρος για να αναφέρουμε πολλά ακόμη συστήματα υπερυψηλής τεχνολογίας που αναπτύσσονται σε διάφορα μέρη του πλανήτη για παρεμφερείς σκοπούς. Και μην περιμένετε να υπάρξει έστω και ένα βήμα προς τα πίσω, απορρίπτοντας την τεχνολογική εξέλιξη. Ήδη, έχουμε σιωπηρά αποδεχθεί τη στρατιωτική χρησιμοποίηση κάθε σχεδόν προϊόντος.

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η Τεχνολογία αποτελεί μονόδρομο για όλους μας. Γι' αυτό, σε πολλά επίσης μέρη του πλανήτη αναπτύσσεται (δειλά είναι η αλήθεια) η ακόμη πιο δημιουργική χρήση της, ώστε να αποτρέψουμε την πλήρη αφομοίωσή μας μέσα στο αυταρχικό σύστημα που εξυφάνεται σήμερα αποτελεσματικότερα από ποτέ.

ΔΙΛΩΣ

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΛΕΩΦΟΡΕΙΩΝ

Από τον κ. Ανδρέα Βαρδουλάκη
λάβουμε την επιστολή που ακολουθεί
και αναφέρεται στη συνέντευξη του
συνδικαλιστή Χρήστου Σταμούλου, που
δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο
τεύχος. Το Αντί, πάντως, θέλει να
σημειώσει ότι η ανάμειξη του ονόματος
του τ. υπουργού κ. Νικ. Γκελεστάθη
στην υπόθεση της αγοράς των
λεωφορείων του ΣΕΠ ήταν άσχετη,
πολύ περισσότερο που ο κ. Ν.
Γκελεστάθης δεν προϊστάτο του
υπουργείου Μεταφορών το
συγκεκριμένο χρονικό διάστημα:
Κύριε διευθυντά,

Με έκπληξη και αγανάκτηση διάβασα
στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού σας
(570/3.2.1995) τη συγκοφαντική συνέντευξη
του «γνωστού» συνδικαλιστή κ. Χρ. Στα-
μούλου αναφερόμενη και στο όνομά μου.

Αφού σας εκφράσω τη διαμαρτυρία μου
διότι δεν θελήσατε, πριν δημοσιεύσετε
τους εξωπραγματικούς, απαράδεκτους και
συγκοφαντικούς ισχυρισμούς του παραπά-
νω «κυρίου», να τους επαληθεύσετε με
απλή έρευνά σας των σχετικών επισήμων
στοιχείων, όπως επιβάλλει η δημοσιογρα-
φική δεοντολογία, παρακαλώ να δημοσι-
εύσετε στην ίδια θέση και με τα ίδια στοι-
χεία, στο περιοδικό σας, για την αληθή
ενημέρωση των αναγνωστών σας, τα πα-
ρακάτω:

1. Η επιλογή των λεωφορείων έγινε από
τους ιδίους τους μετόχους των ΣΕΠ, μετα-
ξύ 5 κατασκευαστών (Mercedes, Neoplan,
Van Hool, DAF και ELBO). Η επιλογή
ήταν ελεύθερη και έγινε με βάση τα τεχνι-
κά χαρακτηριστικά, την αξία και τους
όρους της δανειακής σύμβασης που συνό-
δευε την κάθε προσφορά. Και τούτο διότι
κάθε κατασκευαστής είχε έλθει με την
Τράπεζά του. Η διαδικασία επιλογής που
έγινε με έγγραφες προτιμήσεις κάθε ζεύ-
γους μετόχων, άρχισε τον Μάρτιο και τε-
λείωσε περί τον Ιούνιο του 1993. Η δια-
πραγμάτευση με τους αντιπροσώπους
όλων των κατασκευαστών, ξεχωριστά, έγι-
νε από τους προέδρους των 8 ΣΕΠ κατόπιν
αποφάσεων των Γενικών Συνελεύσεων
όλων των ΣΕΠ.

Ας σημειωθεί ότι επετεύχθησαν εκπώ-
σεις επί των αρχικών τιμών όλων των προ-
σφορών και ότι όλοι οι όροι των δανεια-
κών συμβάσεων έτυχαν της εγκρίσεως του
υπουργείου των Οικονομικών.

Κατ' αυτόν τον τρόπο επελέγησαν και πα-
ρηγγέλθηκαν 614 λεωφορεία από όλες τις
ΣΕΠ, αριθμός που καθορίστηκε από το
ύψος του αποθεματικού που είχε δημιουρ-
γηθεί μέχρι τότε από την παρακράτηση του
10% επί των εισπράξεών τους. Παρηγγέλ-
θηκαν 300 λεωφορεία Mercedes, 119 Neo-
plan, 119 Van Hool, 30 DAF και 50 ELBO.

2. Τα συμβόλαια αγοράς καθώς και τα δα-
νειακά συμβόλαια για κάθε λεωφορείο,
ξεχωριστά, υπεγράφησαν από τους προέ-
δρους των ΣΕΠ βάσει ρητού συμβολαιο-
γραφικού πληρεξουσίου κάθε ζεύγους με-
τόχων, στο χρονικό διάστημα από 7.7.1993
έως 20.9.1993. Ο ΟΑΣ, του οποίου ήμουν
πρόεδρος και γεν. διευθυντής, μετά από
έγκριση των αρμοδίων υπουργείων Μετα-
φορών και Επικοινωνιών και Οικονομι-
κών, εγγυήθηκε στις δανειακές συμβάσεις
που υπεγράφησαν μόνο την αποπληρωμή
των δανείων, για τα οποία υπήρχε μερική
εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου από τις
εισπράξεις των ΣΕΠ, και τούτο για την
πλήρη εξασφάλιση του Δημοσίου.

Όλη αυτή η διαδικασία έγινε με απόλυτη
διαφάνεια και με πλήρη έλεγχο, τόσο από
τις υπηρεσίες των αρμοδίων υπουργείων
και άλλων υπηρεσιών όσο και από τους
3.300 μετόχους των ΣΕΠ, οι οποίοι και
ανελάμβαναν όλες τις υποχρεώσεις απο-
πληρωμής της αξίας των λεωφορείων. Οι
συμβάσεις που υπεγράφησαν ήταν από κά-
θε πλευρά νόμιμες, ηθικά άψογες και επω-
φελείς για το Δημόσιο και για αυτό το λόγο
τις συνέχισε και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Κατόπιν των παραπάνω εύκολα βγαίνει
το συμπέρασμα για την πραγματικότητα
της διαδικασίας για την προμήθεια των λε-
ωφορείων των ΣΕΠ, και κατά συνέπεια η
συγκοφαντική διάθεση του κ. Χρ. Σταμού-
λου σε βάρος του προσώπου μου, την
οποία τόσο αβασάνιστα καταχωρίσατε στο
περιοδικό σας, χωρίς τουλάχιστο να με
ερωτήσετε σχετικά προ της δημοσιεύσεώς
της.

Άλλωστε το ότι τα αναφερόμενα από τον

παραπάνω «κύριο» στην συνέντευξή του
δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικό-
τητα είναι ότι αναφέρει και τα ονόματα
των κυρίων Κυρ. Στεφανάκου, τότε γεν.
γραμματέως του υπουργείου Μεταφορών,
που δεν είχε καμία ανάμειξη στην υπόθεση
αυτή και Νικ. Γκελεστάθη, πρώην υπουρ-
γού Μεταφορών και Επικοινωνιών, ο
οποίος όμως είχε αποχωρήσει από το
υπουργείο από τις 3 Δεκεμβρίου 1992, πο-
λύ πριν αρχίσει η διαδικασία προμηθείας
των λεωφορείων.

Με τη ρητή επιφύλαξη παντός νομίμου δι-
καιώματός μου, διατελώ

Με τιμή
Ανδρέας Γ. Βαρδουλάκης
Πολιτικός Μηχανικός

• Την επιστολή του κ. Βαρδουλάκη
θέσαμε υπόψη στον κ. Σταμούλο, ο
οποίος απάντησε ως κατωτέρω:

«Κατανοώ την “ευθυμία” του κ. Βαρδου-
λάκη γιατί απλά “όποιος έχει τη μύγα μυ-
γιάζεται”. Να ανοιχθεί ο φάκελος της αγο-
ράς των λεωφορείων με όλα όσα αυτό σι-
νεπάγεται και τότε θα φανούν όλες οι πα-
ράμετροι εις βάρος του κοινωνικού συνό-
λου προς όφελος ορισμένων. Όσο για το
περί συγκοφαντίας εις βάρος του, ας τα
αφήσει στη γωνία. Ο ίδιος και πολύ περισ-
σότερο η πολιτική που υπηρετεί έχουν ένα
σκοπό, ένα στόχο, ΝΑ ΣΥΚΟΦΑΝΤΟΥΝ
με κάθε τρόπο τους κοινωνικούς αγώνες
για να περάσουν αντιλαϊκές επιλογές.
Όσα ΔΗΛΩΣΑ στο Αντί τα ξαναδηλώνω
και ΕΙΜΑΙ ΕΤΟΙΜΟΣ ΑΝΑ ΠΑΣΑ
ΣΤΙΓΜΗ ΝΑ ΤΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΩ οπου-
δήποτε και κύρια στους απλούς ανθρώ-
πους, στους εργάτες, για τους εργάτες, κά-
τι που ο ίδιος και η πολιτική που υπηρετεί
καμία σχέση δεν έχουν.

Χρήστος Σταμούλος

ΛΗΣΜΟΝΗΣΑΜΕ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ:

Για την απαράδεκτη απουσία της
Ελλάδας από την επέτειο γιορτασμού
του Άουσβιτς γράφει νεαρός
αναγνώστης μας:

Κύριε διευθυντά,

Πριν λίγο καιρό τιμήθηκε η επέτειος από
τα πενήντα χρόνια της απελευθέρωσης του
στρατοπέδου θανάτου του Άουσβιτς. Πε-

ήντα ολόκληρα χρόνια πέρασαν απ' την μέρα εκείνη που ο ρωσικός στρατός άνοιξε τις πύλες του φοβερού κολαστηρίου, μέσα στο οποίο βρήκαν φρικτό θάνατο μερικούς πιο απάνθρωπους τρόπους ενάμισι κατομύριο άνθρωποι στο όνομα της «αίας φυλής» και του εθνικοσοσιαλισμού.

Μισός αιώνας όμως από εκείνη την φιαλτική εποχή, δυστυχώς, δεν φαίνεται να έχει διδάξει την ανθρωπότητα. Ο κίνδυνος μάλιστα σήμερα είναι πολύ μεγαλύτερος. Η αναβίωση του νεοναζισμού, του ρατσισμού, του αντισημιτισμού, της ξενοφοβίας αρχίζει και πάλι να εδραιώνεται στον ευρωπαϊκό χώρο.

Πενήντα χρόνια μετά, και όμως τα γεγονότα του σήμερα προμηνύουν ένα ζοφερό έλλον: Οι τρεις στους τέσσερις μαθητές τη Γερμανία αγνοούν το Άουσβιτς. Το σύγχρονο κύμα του «αναθεωρητισμού» μπισβητεί ή και επικροτεί το Όλοκαύτωμα και τα επαίσχυντα εγκλήματα του Γ' Ράιχ. Οι επιθέσεις των γερμανών σκίνχεντ συνεχίζονται με αμείωτη ένταση σπέρνοντας παντού τον τρόμο. Η σφαγή του Εβραϊκού λαού δεν θεωρείται άξια σημαίας απ' τον πολωνικό λαό, γεγονός που υποδεικνύει και η στάση της πολωνικής κυβέρνησης, που αγνόησε σχεδόν εντελώς τη μνήμη των εβραίων θυμάτων στις εκδηλώσεις του Άουσβιτς. Και ακόμα, η ίδια μας η πατρίδα, η ίδια η ελληνική κυβέρνηση δεν παρευρέθη ούτε καν στις ανεπίσημες τελετές, που οργάνωσαν ξεχωριστά οι Εβραϊκές κοινότητες, για να τιμήσει τους 5.000 Ελληνοεβραίους, που άφησαν την ζωή τους στο Άουσβιτς - Μπίρκεναου, με δικαιολογία της ανάρτησης της σκοπιάς σημαίας με το ελληνικό σύμβολο της εργίνας. Η χώρα μας, βέβαια, έπρεπε να τιμωρήσει, αλλά όχι με αυτό τον τρόπο.

Αυτή είναι λοιπόν η εικόνα της σύγχρονης εποχής μας, της τόσο προοδευτικής, αντιιμπεριαλιστικής και νεωτεριστικής; Θα αφήνουμε τη λήθη να υπερισχύσει της μνήμης; Και δεν είναι καθήκον της ανθρωπότητας μόνο να θυμάται σε κάθε επέτειο τα παράλογα εκείνα εγκλήματα. Αποστολή όλων μας είναι κυρίως να μην αφήσουμε κανέναν να τα επαναλάβει ποτέ.

Με τιμή
Μορδοχαί Φριζής
Μαθητής Γ' Λυκείου
Αθήνα

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ ΚΙ Ο ΣΑΜΑΡΑΣ

Ανοικτή επιστολή προς τον υπουργό Πολιτισμού απευθύνει ο επιμελητής της Εθνικής Πινακοθήκης κ. Μάνος Στεφανίδης.

Η μαφία των εικαστικών χτύπησε πάλι. Πρόκειται για τους ίδιους που εξανέστησαν ενοχλημένοι από την παρουσία του Κουνέλλη στην Ελλάδα και διερωτήθηκαν τι θέλει ο «Ιταλός» στον πολιτιστικό μας παράδεισο! Εννοούσαν βέβαια τι θέλουν επήλυδες στην εγχώρια αγορά «μας». Πρόκειται, επίσης, για εκείνους που έκαναν το όποιο τους όνομα διεκδικώντας «διεθνή ταυτότητα» και απολακτίζοντας την όποια «ελληνικότητα». Αυτοί τώρα -πρόμαχοι των θεσμών κατ' τ' άλλα- πείθουν τον υπουργό Πολιτισμού να αποσύρει υπ' ευθύνη του (;) τον Σαμαρά, τον οποίο ο ίδιος επέλεξε για να παίξει ο Τάκης. Πρόκειται λοιπόν για πρωτοφανή παλινωδία και ανήκουστη απρέπεια που μας εκθέτει διεθνώς. Κι όλα αυτά, σε βάρος ενός μεγάλου καλλιτέχνη που τίμησε την Ελλάδα αποδεχόμενος ενθουσιωδώς την τιμή που η Ελλάδα του έκανε προτείνοντάς τον για την Biennale Βενετίας 1995.

Ανήκουστα πράγματα που αποδεικνύουν τον προσωποπαγή φαβοριτισμό και το οργανωτικό μπάχαλο ανάμεσα στο ΥΠΠΟ και την ήδη παραιτηθείσα γνωμοδοτική επιτροπή των εικαστικών. Και πρωτίστως, την παντελή έλλειψη πολιτιστικής πολιτικής παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις, και κυρίως καμία δυνατότητα για «διεθνές» παιχνίδι.

Η Ελλάδα έτσι, επειδή κάποιοι αυθαιρετούν «δημοκρατικότερα», έχασε μια μοναδική ευκαιρία για ένα βραβείο στην Biennale, αλλά πάνω απ' όλα απώλεσε τη δυνατότητα να διεκδικήσει ένα μεγάλο όνομα της Διασποράς ενσωματώνοντάς το στην εθνική της εικαστική πολιτική.

Εν Ελλάδι βέβαια τα μεγάλα μεγέθη είθισται να μειώνονται είτε από άγνοια είτε από το σύμπλεγμα του ένδοξου επαρχιωτισμού μας. Και το άκρον άωτον της γελοιότητας έγκειται στο ότι κάποιοι -μεταξύ των οποίων και η Εταιρεία Ελλήνων Τεχνοκριτών- διερωτήθηκαν ρατσιστικά για την εθνικότητα της κομισαρίου ή του Σαμαρά του ίδιου, έστω κι αν παντού βιβλιογραφικά αναφέρεται ως Greek Born Artist, ο ίδιος.

Τρεις μήνες, λοιπόν, πριν από την επίσημη έναρξη της φετινής Biennale ο Σαμαράς «αδειάζεται». Η προσβολή όμως αυτή δεν αφορά τόσο σ' αυτόν όσο σ' εμάς που μετέχουμε στην εικαστική κοινότητα. Αυτό μάλιστα που μ' ενοχλεί περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, είναι αυτή η απαράδεκτη συνωμοσία σιωπής που εκάλυψε το γεγονός. Ο υπογραφόμενος πριν από 20 μέρες είχε παραδώσει κείμενο για την Κυριακάτικη Καθημερινή με τίτλο: «Μην πυροβολείτε τον πιανίστα - η περίπτωση Σαμαρά», το οποίο ουδέποτε δημοσιεύθηκε. Μεταξύ των άλλων, περιελάμβανε και την ενυπόγραφη μακέτα του έργου με το οποίο ο Σαμαράς θα μας εκπροσωπούσε στη Βενετία. Τίτλος του «ΤΡΙΓΩΝΑΙΟΝ»: δηλαδή τρίγωνο, το τέλειο σχήμα, η τριαδική μορφή και τρία ο τέλειος αριθμός του Πυθαγόρα. (Γλωσσολογική σημείωση: η μητέρα του καστοριανού καλλιτέχνη λέγεται Τρυγόνα).

Με το σμπάρο πάντως του υπουργού χάσαμε και δύο και τρία τρυγόνια, αλλά κυρίως χάσαμε τη σοβαρότητά μας.

Επ' αυτού, ποιος άραγε θα αναλάβει τις ευθύνες του;

Μάνος Στεφανίδης

ΘΕΑΤΡΟ

ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

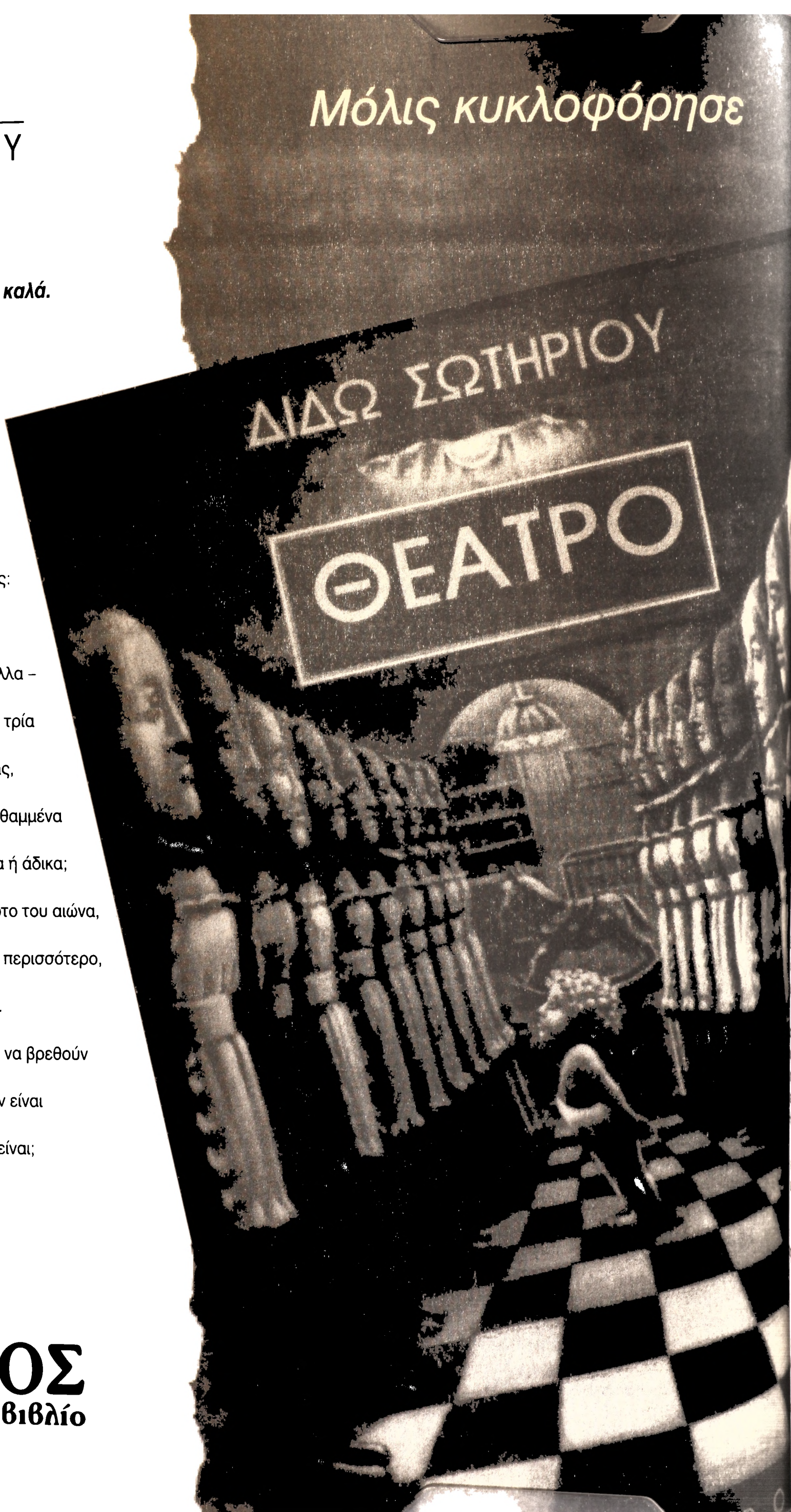
Περιπέτεια δίχως τέλος.

Στον πλανήτη Γη όλα πάνε καλά.

Πολιτεία κωφαλάων.

Δύο θεατρικά έργα και ένας «μονόλογος», από την πένα της Διδώς Σωτηρίου, βλέπουν σήμερα το φως της δημοσιότητας: τρία αποξεχασμένα χειρόγραφα, παραπεταμένα – μαζί με πολλά άλλα – σε μια αποθήκη. Γραμμένα και τα τρία στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας, από το 1968 ως το 1969, έμειναν θαμμένα για ένα τέταρτο του αιώνα. Δίκαια ή άδικα; Μα κι έτσι, ύστερα από ένα τέταρτο του αιώνα, τα θεατρικά της Διδώς κρατάνε – περισσότερο, ίσως, από ποτέ – το μήνυμά τους. Ανοίγουν «μια μια τις πόρτες» για να βρεθούν ξανά «πίσω στη ζωή». Αν αυτό δεν είναι το μήνυμα της τέχνης, τότε ποιο είναι;

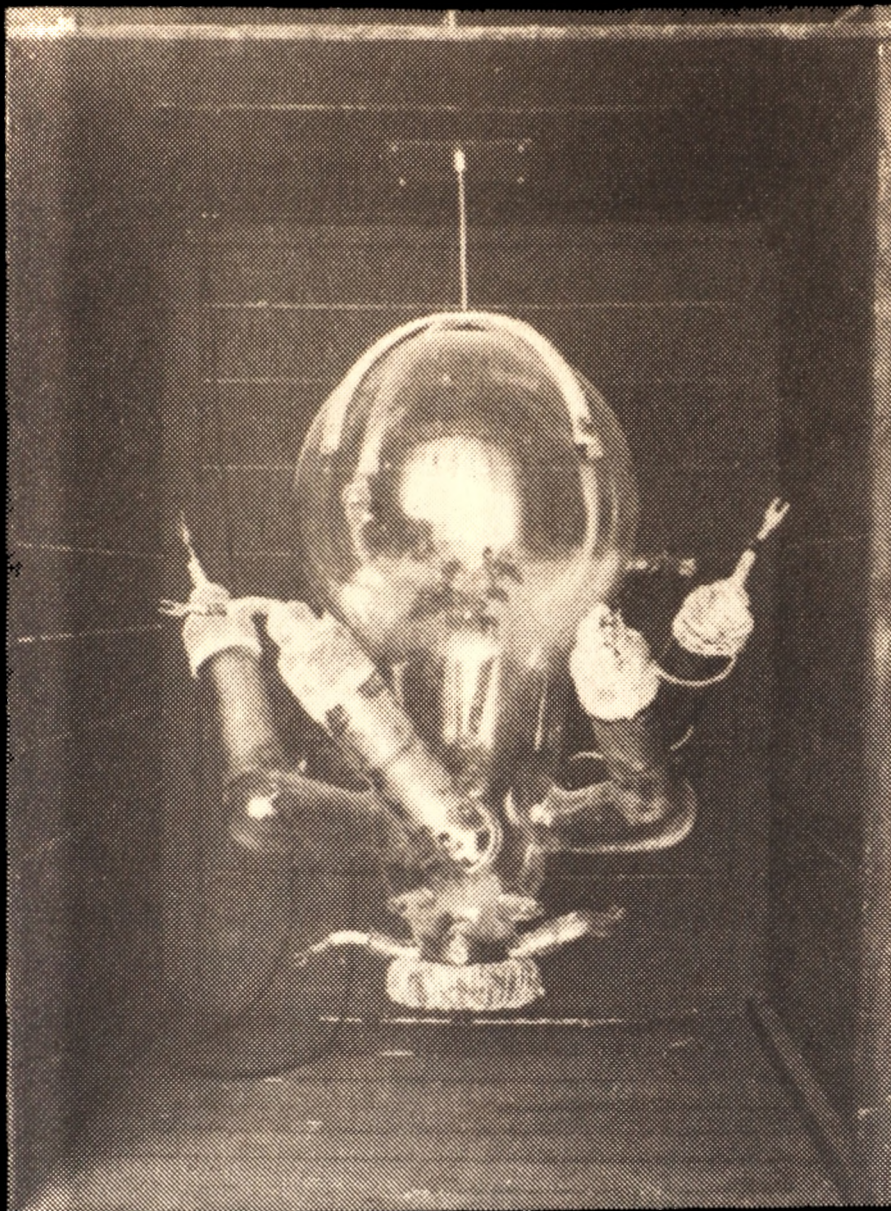
Μόλις κυκλοφόρησε

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

ΕΠΙσημαίνουμε

Προσωπική παρέμβαση του υπουργού Πολιτισμού, κ. Θ. Μικρούτσικου, καταγγέλλουν παραιτούμενα τέσσερα μέλη της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Εικαστικών Τεχνών του ΥΠ.ΠΟ. (Δ. Ιωάννου, Ορ. Δουμάνης, Γ. Τζιρτζιλάκης, Ιλ. Μούντα). Αφορμή, το θέμα της αιφνίδιας αλλαγής τευθύνσεως ως προς το θέμα της εκπροσώπησης της Ελλάδας στην Biennale της Βενετίας από τον Λουκά Σαμαρά, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον Τάκη με πρωτοφανείς μεθοδεύσεις. Ως προς το θέμα αυτό, προσυπογράφουμε το κείμενο του επιμελητή της Πινακοθήκης κ. Μ. Στεφανίδη που φιλοξενούμε στις στήλες του διαλόγου. Ως προς το ζήτημα της πολιτικής του ΥΠΠΟ, όμως, στα εικαστικά πράγματα του τόπου, δεν μπορούμε να μην ανατρέξουμε στο κείμενο των «τεσσάρων»: «Η χάραξη μιας εθνικής πολιτικής για τις εικαστικές τέχνες δεν είναι ζήτημα αορίστων διακηρύξεων και μακροσκελών ποσχέσεων αλλά καρπός καλά ιεραρχημένων ενεργειών και αποτελεσματικής δράσης». Αντ' αυτών, πολιτική που ευνοεί την «καμαρίλα» και την δράνεια, κύριε Υπουργέ;

46 Ο ΤΑΚΗΣ ΣΤΟ «ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ» ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ: «ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ» ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Μπρούντζος, τηλέφωνα, διακόπτες, τηλέφωνα, ξύλινα δοκάρια, ρελίκ, γεωτρύπανα, μαγνήτες, ηλεκτρομαγνήτες, ατσάλινες ταινίες, καρφιά, ρινίσματα σιδήρου: μερικά από τα υλικά του Τάκη, που μεγάλη αναδρομική έκθεσή του παρουσιάζεται στη νέα αίθουσα της ΑΣΚΤ, στο παλιό Σικιαρίδείο της οδού Πειραιώς. Για τον σημαντικό αυτόν καλλιτέχνη του κόσμου και το έργο του γράφει ο Δ. Χαρίτος.

42

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Αναλυτικό ρεπορτάζ των πεπραγμένων του επιτυχούς συμποσίου με τίτλο Γλωσσικός πλουραλισμός και γλωσσοεθνοκεντρισμός», που διοργανώθηκε από το ANTI και το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου

50-59 ΠΕΝΤΕ ΝΕΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ηώ Αγγελή, Δημήτρης Αθανίτης, Μανώλης Ζαχαριουδάκης, Κώστας Ρήγος, Θάνος Σταθόπουλος: Τόπο στα νιάτα...

Κάτι σαν απολογισμός

Αν η προσέλευση του κόσμου, ο ζωντανός διάλογος και οι απόψεις που κατά γενική ομολογία αντιμετώπισαν την ουσία των ζητημάτων είναι ο δείκτης για την επιτυχία μιας εκδήλωσης όπως το Συμπόσιο για την ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, που διοργάνωσαν στις 3, 4 και 5 Φεβρουαρίου το ΑΝΤΙ και το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών (υπό την διεύθυνση της κ. Κατρίν Βελισσάρη), τότε, ναι, το Συμπόσιο σημείωσε επιτυχία. Όσοι δεν υπήρξαν τυχεροί και δεν παρευρέθηκαν στις τριήμερες εργασίες του θα έχουν την ευκαιρία να διαβάσουν τα πρακτικά του Συμποσίου, που θα κυκλοφορήσουν πολύ σύντομα. Κατά τ' άλλα, μια γεύση για τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε, μπορείτε να έχετε στις σελίδες που ακολουθούν.

ι εργασίες του Συμποσίου εγκαινιάστηκαν το απόγευμα της Παρασκευής 3 Φεβρουαρίου με τον χαιρετισμό που απηύθυναν η διευθύντρια του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών **M. Mussot** και ο εκδότης του *Αντί*, **Χρ. Γ. Παπουτσάκης**.

Στην εναρκτήρια εισήγησή του, ο **Claude Truchot**, διευθυντής του Groupe d'Etude sur le Plurilinguisme Européen, αφού αναφέρθηκε στη γλωσσική ιστορία της Ευρώπης, εξέτασε στη συνέχεια τις βαθιές αλλαγές που επισυνέβησαν από τα μέσα του 20ού αι., με την ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και ανθρώπων. Η βασική συνέπεια στο γλωσσικό επίπεδο από τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων, της επιστήμης και της κουλτούρας, αλλά και από την ανάπτυξη των δικτύων πληροφορικής όπως το Internet, είναι ο παραγκωνισμός των εθνικών γλωσσών και η ολοένα και εντονότερη τάση για χρήση μίας και μόνης γλώσσας, της αγγλικής. Πώς, λοιπόν, η Ευρώπη μπορεί να εγγυηθεί τη διεθνή επικοινωνία διαφυλάσσοντας ταυτοχρόνως την πολλαπλότητα των γλωσσών της; Ο Claude Truchot τόνισε τη σημασία που θα αποκτήσει στο μέλλον η συστηματική εκμάθηση ξένων γλωσσών και η βιομηχανία της γλώσσας (με ιδιαίτερη δουλειά στην ορολογία). Και επέμεινε ότι το μεγάλο στοίχημα, τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τα κράτη-μέλη, είναι να προασπίσουν μια ουμανιστική και όχι στενά εργαλειώδη αντίληψη της Ευρώπης.

Το θέμα της πρώτης συνεδρίασης, με συντονιστή τον **Τίτο Πατρίκι**, ήταν *Η μετάφραση: διάβαση των γλωσσικών συνόρων*. Ο ποιητής και μεταφραστής **Dominique Grandmont** υπογράμμισε ότι η μεταφραστική εμπειρία δείχνει πως η γλώσσα είναι ο καρπός μιας αδύνατης αφομοίωσης. Στο νέο πολιτικό μόρφωμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε Ευρωπαίος, σύμφωνα με τον ομιλητή, θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί στη χώρα του τη δική του γλώσσα, ακόμη και στις εμπορικές συναλλαγές ή τον τουρισμό. Ειδικά, όμως για την ελληνική, γλώσσα καθοριστική στην ιστορία του πολιτισμού, ο D. Grandmont πρότεινε να ανακηρυχτεί μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς και να τεθεί υπό την προστασία της Ουνέσκο.

Ο συγγραφέας **Τάκης Θεοδωρόπουλος**, εκκινώντας από την πο-

λυγλωσσία της μυθιστορηματικής γλώσσας, κατέθεσε την υπέρμετρη αισιοδοξία του για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας στη μεγάλη Ευρώπη. «Οι καλύτεροι προπαγανδιστές μιας γλώσσας είναι τα κείμενά της», είπε. Απέδωσε το θόρυβο που συνόδευσε την πρόταση της γαλλικής προεδρίας για περιορισμό των επίσημων γλωσσών στη γνώριμη «νομολαγνεία» της νεοελληνικής ζωής και υποστήριξε, αντιστικτικά, ότι η ψυχή μιας γλώσσας κρίνεται από τις δυνατότητες της δημιουργίας και της σκέψης που μπορεί να παράγει.

Ποιον και τι υπηρετεί σήμερα η μετάφραση της λογοτεχνίας ήταν τα ερωτήματα στα οποία επιχείρησε να απαντήσει ο κριτικός λογοτεχνίας και μεταφραστής **Άρης Μπερλής**. Πέρα από τα προφανή κέρδη του φιλομαθούς αλλά μη γλωσσομαθούς αναγνώστη, του συγγραφέα του πρωτοτύπου, των εθνικών λογοτεχνιών στις οποίες ανήκουν πρωτότυπο και μετάφρασμα, ο εισηγητής επέμεινε στα κέρδη των γλωσσών, ημεδαπής αλλά και αλλοδαπής. Υπογράμμισε την ανθεκτικότητα, τη γενναιοδωρία, αλλά και τη μικρότερη ή μεγαλύτερη συγγένεια των γλωσσών, την οποία αναδεικνύει και ενδυναμώνει ο μεταφραστής σε κάθε διάβαση των γλωσσικών συνόρων που επιχειρεί.

Ο συγγραφέας και μεταφραστής **Βαγγέλης Μπιτσώρης**, αφού επισήμανε ότι ο χώρος της μετάφρασης είναι ο κατ' εξοχήν τόπος όπου επικρατεί και βιώνεται αδιάλειπτα ο γλωσσικός χωρισμός μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος, τόνισε ότι το μεταφραστικό ενέργημα δεν νοείται χωρίς γλωσσικά σύνορα. Ο εισηγητής διέκρινε δύο μεθοδεύσεις απέναντι στο ξένο στοιχείο: την ιδιοποίηση του (εθνοκεντρική μεθόδευση) και τον ξενισμό του (ηθική μεθόδευση).

Στην ύπαρξη ακόμη και σήμερα μορφών διαλεκτικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα έστρεψε την προσοχή του ο τελευταίος εισηγητής, αναπληρωτής καθηγητής της κλασικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών **Γιώργης Γιατρομανωλάκης**. Δεδομένου ότι η λογοτεχνία αυτή καθεαυτή συνιστά εκτροπή από την κοινή καθημερινή γλώσσα, ο ομιλητής υποστήριξε ότι ο λογοτέχνης οφείλει να είναι γλωσσικά ανυπάκουος και αιρετικός, η δε γλώσσα της υψηλής λογοτεχνίας αντι-εθνο-γλωσσο-κεντρική. Κατέληξε με την προτροπή να αρθεί η προκατάληψη απέναντι στις ιδιω(μα)τικές φωνές, ώστε

αταλάβουν τη θέ-
του δικαιωματικά
ανήκει στην ε-
γλωσσοκεντρική
ράτεια.

ην πρωινή συνε-
ση του Σαββάτου
με θέμα: *Το μέλ-
της ελληνικής
σας: παρέμβαση
πρόσκοπτη απο-
η; και συντονιστή
Γ. Δ. Μπαμπινιώ-
γκαινιάσε η Άννα
στασιάδη-Συμε-
η. Η αναπληρώ-
καθηγήτρια*

σσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ εξέτασε τα γενικά
ακτηριστικά του λεξιλογίου μιας γλώσσας και εν συνεχεία το
νόμμο του νεολογικού δανεισμού, με τις δύο όψεις του: δανεί-
αι / δανείζω. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος, αφού επισήμανε τις
ιδιόμορφες σχέσεις γλωσσικού δανεισμού στις ευρωπαϊκές γλώσ-
πρότεινε την ενεργητική ή παθητική εκμάθηση εκ μέρους των
παίων πολιτών δύο τουλάχιστον γλωσσών αντιπροσωπευτι-
των γλωσσικών ομάδων στις οποίες κατατάσσονται όλες οι
ημες γλώσσες της Ε.Ε. (πλην της φινλανδικής).

Ελένη Καραντζόλα, γλωσσολόγος και συντάκτρια του *Αντί*,
φέρθηκε στις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχει στη γραπτή
φή της νέας ελληνικής η συστηματική χρήση της πληροφορικής
ί και η θέωρησή της ως δύναμη ξένης γλώσσας για τους υπό-
τους εταίρους. Καθώς τα νέα δεδομένα μοιάζουν να ενισχύουν
ίτημα ορθογραφικών αλλαγών προς την κατεύθυνση της απλο-
σης, η ομιλήτρια υπογράμμισε την ανάγκη να εξεταστεί ο δια-
γματεύσιμος ή μη κάθε φορά χαρακτήρας τους. Για το λόγο αυ-
πρότεινε τη συγκρότηση ερευνητικής ομάδας με αντικείμενο
ελέτη της ιστορίας των ορθογραφικών συστημάτων στην ελλη-
και την αξιολόγηση των διαφόρων προτάσεων ορθογραφικών
αγών εντός και εκτός της Ελλάδας.

αναπληρωτής καθηγητής Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή
ΑΠΘ, **Γιάννης Βελούδης** αναφέρθηκε εκτενώς στη βασική
ριση *μιλώ μια γλώσσα / μιλώ-για μια γλώσσα* και στις εκτροπές
παρατηρούνται. Επισήμανε την γλωσσική ανακύκλωση που
ειρείται στο σχολικό μάθημα της έκθεσης ιδεών όπου η γλώσ-
ίναι το μέσο και την ίδια στιγμή ο στόχος, ή τη σύγχυση που δη-
οργείται, κατά τη γνώμη του ομιλητή, με την κατάργηση της διά-
της παρελθόν (ιστορία) / παρόν μιας γλώσσας.

γλωσσολόγοι **Ρέα Δελβερούδη** και **Σπύρος Μοσχονάς** εξέτα-
τις πρακτικές και τις αντιλήψεις του φαινομένου του γλωσσι-
καθαρισμού. Προσδιόρισαν τον καθαρισμό ως μια μεταγλωσ-
στάση που συνδέει μια κοινωνική διαλεκτική (Εγώ - Άλλος)
ια γλωσσική διαλεκτική (Σωστό - Λάθος). Αφού διέκριναν τη
ά εξάπλωσης των καθαριστικών αντιλήψεων: ελίτ - μικρό κοι-
πλατύ κοινό, εστίασαν την προσοχή τους στο λόγο του μικρού
ού. Μέσα από τη μελέτη ενός σημαντικού σώματος επιστολών
επιφυλλίδων που βρίσκεται εν εξελίξει, οι ομιλητές περιέγρα-
τα συστατικά στοιχεία της καθαριστικής αντίληψης και κατέ-
αν την πρακτική σιγματισμού που τη συνοδεύει. Υπογράμμι-
τέλος το «σισύφειο» έργο του καθαριστή, ότι δηλαδή επιμένο-
στη μεταγλωσσική συνείδηση του λάθους, του απρεπούς, του

κατώτερου, ο καθα-
ριστής προσπαθεί να
θεραπεύσει της αντι-
θέσεις που ο ίδιος
έχει θέσει.

Η πρωινή συνεδρία-
ση του Σαββάτου
ολοκληρώθηκε με
την εισήγηση του φι-
λολόγου **Μίλτου Πε-
χλιβάνου** σχετικά με
το κατά πόσον επη-
ρεάζουν την καθημε-
ρινή συμβατική
γλώσσα οι αποκλί-
σεις του ποιητικού
λόγου. Εκκινώντας

από τη διατυπωμένη θέση σύμφωνα με την οποία «η θεραπεία της
γλώσσας είναι έργο της λογοτεχνίας», ο Μ. Πechλιβάνος εξέτασε
τις κατηγορίες του *κλασικού* και εκείνη της *καθαρότητας* του λό-
γου. Τέλος, υπογραμμίζοντας την αυτοαναφορικότητα της ποιητι-
κής λέξης, αναρωτήθηκε μήπως οι παρενέργειες ενός τέτοιου φαρ-
μάκου στις γλωσσικές πράξεις της καθημερινότητας εντός και
εκτός των συνόρων υπερτερήσουν τελικώς των θεραπευτικών του
ιδιοτήτων.

Στην πρώτη απογευματινή συνεδρίαση του Σαββάτου, η εισήγηση
του εθνογλωσσολόγου **Claude Hagège**, καθηγητή στο Collège de
France, υπήρξε μια ένθερμη υποστήριξη της ολιγογλωσσίας έναντι
της μονογλωσσίας. Ο γάλλος ερευνητής υποστήριξε ότι η επιλογή
των επίσημων ευρωπαϊκών γλωσσών θα πρέπει να βασιστεί στην
πολιτιστική λάμψη και διάδοση που γνώρισαν στη γηραιά ήπειρο
σε προηγούμενες ιστορικές περιόδους. Το κριτήριο αυτό το πλη-
ρούν η γαλλική και η γερμανική, αλλά όχι η αγγλική, η διδασκαλία
της οποίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οφείλει, κατά τον Cl.
Hagège, να αποκλειστεί. Πρότεινε επίσης να μαθαίνουμε οπωσδή-
ποτε και τις γλώσσες των γειτόνων μας, έτσι ώστε να καταλαβαί-
νουμε ο ένας τον άλλο.

Για τον καθηγητή γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών **Γ. Δ.
Μπαμπινιώτη**, ο γλωσσικός πλουραλισμός στην Ευρώπη είναι ζή-
τημα αρχής - θεσμικό, πολιτικό και πολιτισμικό. Τόνισε ότι πρέπει
να συνεχιστεί η πολιτική που εγκαινιάστηκε με το κοινοτικό πρό-
γραμμα *Lingua*, προκειμένου να αποφευχθεί είτε καθεστώς μονο-
γλωσσίας, με την επικράτηση του γλωσσικού ηγεμονισμού της αγγ-
λικής, είτε καθεστώς ολιγογλωσσίας. Ο Γ. Μπαμπινιώτης κατέλη-
ξε λέγοντας ότι τη μόνη καταπίεση που δεν φαίνεται ότι είναι δια-
τεθειμένοι να ανεχθούν οι απλοί πολίτες της Ε.Ε. είναι ο αποκλει-
σμός ή η υποτίμηση της μητρικής τους γλώσσας, δηλαδή της εθνικής
συνείδησης και ταυτότητάς τους στη δι-εθνική αλλά όχι και υπερ-
εθνική Ευρώπη.

Ο νεοελληνιστής στο πανεπιστήμιο του Μοντρεάλ και μεταφρα-
στής **Jacques Bouchard** αναφέρθηκε στη γλωσσική πολιτική του
Κεμπέκ, το μόνο -μη κυρίαρχο- κράτος στη Βόρεια Αμερική όπου
οι γαλλόφωνοι πλειοψηφούν. Με την ψήφιση της *Charte de la
langue française* το 1977, ορίστηκε επίσημη γλώσσα της διοίκησης,
των υπηρεσιών, του εμπορίου και της εκπαίδευσης η γαλλική. Κατά
τον J. Bouchard, η περίπτωση του Κεμπέκ δείχνει ότι όταν μια κοι-
νότητα πάρει στα χέρια της, με δημοκρατικό τρόπο, τη γλωσσική
και πολιτισμική της τύχη, υποχρεώνει τους αριθμητικά και πολιτικά
πιο ισχυρούς γείτονες της να τη σεβαστούν.

Η δεύτερη απογευματινή συνεδρίαση του Σαββάτου, με συντονιστή τον Δ.Ν. Μαρωνίτη είχε τίτλο: *Ιδεολογίες και Εθνική γλωσσική πολιτική*. Ο καθηγητής γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ Αναστάσιος -Φοίβος Χριστίδης εξέτασε ένα σύμπλεγμα ιδεών για την ελληνική γλώσσα, που κυριαρχεί στις σχετικές συζητήσεις από τη μεταπολίτευση και μετά. Ός τα μέσα της δεκαετίας του '80, ο μύθος που κατασκευάζεται, κατά τον ομιλητή, συνοψίζεται στη διατύπωση «η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει» που συνοδεύεται από το μυθικό επιχείρημα της *μοναδικότητάς* της (ενιαίος και συνεχής χαρακτήρας). Στη δεύτερη περίοδο, οι απόψεις για τη γλώσσα ανασηματοδοτούνται στην κατεύθυνση μιας *εθνικιστικής* μυθολογίας. Ο ομιλητής κατέληξε ότι στο χώρο της γλωσσικής πολιτικής η *ετερότητα* μπορεί να διαμορφωθεί μόνο μέσα από την *απομυθοποίηση* της μητρικής γλώσσας.

Η επίκουρος καθηγήτρια της νεοελληνικής ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Ρένα Σταυρίδου -Πατρικίου, μίλησε για τη γλώσσα ως φορέα ιδεών και συμβόλων. Υπενθύμισε την πορεία (κατά τη δεκαετία 1910-1920) μέσα από την οποία ο δημοτικισμός έγινε συνώνυμο του εκσυγχρονισμού και του εξευρωπαϊσμού, και η γλώσσα, απόδειξη εθνικής ενότητας, εθνικής συνέχειας και «όργανο» του σοσιαλισμού. Και επέμεινε ότι, στο ζήτημα επαναπροσδιορισμού της συνομιλίας μας που τίθεται σήμερα, η γλώσσα δεν είναι παρά το όχημα με το οποίο ταξιδεύει το πολιτιστικό προϊόν.

Η καθηγήτρια κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης στο Π.Τ.Ν. Άννα Φραγκουδάκη επισήμανε την ιδεολογική διάσταση αλλά και την ισχύ που έχουν οι μεταγλωσσικοί μύθοι στην ελληνική κοινωνία. Ως προς τη γλωσσική πολιτική της Ε.Ε. εισηγήθηκε την υιοθέτηση ως κοινής γλώσσας ενός είδους εσπεράντο, προκειμένου να αφαιρεθεί το προνόμιο ορισμένων, των οικονομικά και πολιτικά ισχυροτέρων, να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα στην επικοινωνία και τις διαπραγματεύσεις τους με τους υπολοίπους.

Θα υποταχθούν οι γλώσσες των ευρωπαϊκών κοινωνιών στους νόμους της ελεύθερης αγοράς, του ελεύθερου ανταγωνισμού; Κρατώντας από την ιδεολογία του νεοφιλελευθερισμού (στη γλώσσα) την πραγματική απειλή που εμπεριέχει, ο εκδότης του περιοδικού *Ο Πολίτης* Άγγελος Ελεφάντης αναφέρθηκε σε δύο δεδομένα που, κατά τη γνώμη του, δημιουργούν το πλαίσιο εντός του οποίου τελούνται τα γλωσσικά δρώμενα: την παγκοσμιοποίηση και τη μετά το Μάαστριχτ ομοσπονδιακή πολιτειακή οργάνωση της Ε.Ε. Για να καταλήξει ότι οι ευρωπαϊκοί λαοί πρέπει, όντας ανοιχτοί στους διπλανούς τους, να υπερασπίσουν ό,τι τους διαφοροποιεί.

Ο Χρήστος Λάζος, -συγγραφέας, μεταφραστής αλλά και στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής- αναφέρθηκε στα ουσιαστικά προβλήματα και τις πραγματικές προκλήσεις που οι ευρωπαϊκές γλώσσες καλούνται να αντιμετωπίσουν στην υπό διεύρυνση και εμβάθυνση Ε.Ε. σε τομείς όπως η διοίκηση, οι επιχειρήσεις, η πληροφορική, οι επιστήμες, τα ΜΜΕ, κ.λπ. Υπογράμμισε ότι επείγει η χάραξη μιας εθνικής γλωσσικής πολιτικής και η αποτίναξη του εθνοκεντρισμού που, εκτός από παραπλανητικός, είναι και πολιτικά επικίνδυνος.

Ο ποιητής και κριτικός της λογοτεχνίας Παντελής Μπουκάλας, αφού σκιαγράφησε παραστασιακά το αέναο αλισβερίσι των γλωσσών, εστίασε την προσοχή του όχι στον αριθμό των επείσαστων λέξεων στην ελληνική αλλά στις αιτίες της εισαγωγής τους. Στη συστηματική χρήση ξενικών όρων διέγινωσεν κάποτε διάθεση επίδειξης κοσμοπολίτικης πολυγλωσσίας και πολιτισμικής διαφοράς, κάποτε εσκεμμένη φενακιστική λειτουργία. Ανάμεσα στην επιστημονική ουδετερότητα των γλωσσολόγων και την ανάθεση του «γλωσσικού καθαρισμού» σε κρατικούς και κομματικούς μηχανισμούς, ο

εισηγητής φάνηκε να προκρίνει τη μορφολογική αφομοίωση των λεξικών δανείων.

Η συνεδρίαση ολοκληρώθηκε με την ανακοίνωση του κριτικού κνηματογράφου και συντάκτη του *Αντί Ηλία Κανέλλη* για την «κοινή» γλώσσα των ΜΜΕ. Ο ομιλητής αναφέρθηκε στην προβλεπόμενη από το *Πράσινο Βιβλίο για το Οπτικοακουστικό* δημιουργία ενός ενιαίου χώρου πληροφοριών και στην προσπάθεια να κεφαλοποιηθεί η μακραίωνη αλλά και ανομοιογενής ευρωπαϊκή καλλιτεχνική παράδοση. Σύμφωνα με τον Η. Κανέλλη, η πρώτη αποπώληση έρχεται από τον κόσμο των εικόνων: η τηλεοπτική γλώσσα δεν είναι τίποτε άλλο από τα broken English της σύνθετης και πολύσημης γλώσσας των εικόνων.

Το θέμα της απογευματινής, και καταληκτικής συνεδρίας, της Κυριακής 5/2, που συντόνισε ο Jacques Bouchard, ήταν: *Μέσα και προοπτικές μιας ελληνικής γλωσσικής πολιτικής*. Ο καθηγητής κλασικής φιλολογίας στο ΑΠΘ και πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ) Δ.Ν. Μαρωνίτης στο πρώτο μέρος της εισήγησής του διατύπωσε μεθοδολογικές προτάσεις γύρω από το ζήτημα της γλωσσικής αγωγής και επιχείρησε να προσδιορίσει το αντικείμενο, τα υποκείμενα και τα μέσα με τα οποία θα ασκηθεί. Στο δεύτερο μέρος, ο Δ.Ν. Μαρωνίτης έδωσε συστατικές πληροφορίες για τη συγκρότηση και τη λειτουργία του ΚΕΓ και υπογράμμισε ότι η στήριξη και η διάδοση της ελληνικής γλώσσας εντός και εκτός της χώρας απαιτεί συντονισμένη συνδρομή όλων των αρμόδιων φορέων.

Ο ακαδημαϊκός και πρόεδρος του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού Μιχαήλ Σακελλαρίου σκιαγράφησε τη γλωσσική πολιτική του ιδρύματος που ως βασική αποστολή του έχει την καλλιέργεια, την προβολή και τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό. Ακριβέστερα, αναφέρθηκε στην προβολή και διάδοση του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό, στη συστηματική ενίσχυση οργάνωσης συνεδρίων, στην ίδρυση νέων διδακτικών θέσεων και την αρωγή στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας για τους ελληνογενείς πληθυσμούς του εξωτερικού.

Ο δημοσιογράφος Ριχάρδος Σωμερίτης, αφού επισήμανε ότι η γλώσσα ταυτίζεται με τις γλωσσικές κοινότητες που την έχουν διαλέξει για να εκφράζονται και να αυτοχαρακτηρίζονται, υποστήριξε ότι τα ελληνικά κινδυνεύουν όχι από την Ευρώπη αλλά από τη χωρίς αντίσταση παράδοσή μας στα αγγλικά. Όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, τα πλέον απαραίτητα, κατά τον ομιλητή, είναι: η ορθογραφική, γραμματική και συντακτική ομογενοποίηση, η επιβολή κανόνων σχετικά με τη γλώσσα στα ΜΜΕ και τη διαφήμιση, η θέσπιση ελληνικών όρων και κανόνων για την πολιτογράφηση ξένων όρων.

Τέλος ο Μιχάλης Κασσωτάκης, ως πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι.), μίλησε για τη γλωσσική πολιτική του ιδρύματος. Με δεδομένο ότι το Π.Ι. έχει την ευθύνη του διδακτικού υλικού τόσο στην Ελλάδα όσο και στα σχολεία του εξωτερικού (Αμερική και Γερμανία), έχει εγκαινιασθεί μια ερευνητική προσπάθεια αξιολόγησης διδακτικών προγραμμάτων και βιβλίων. Ο ομιλητής αναφέρθηκε επίσης στη θέληση του Π.Ι. να προχωρήσει σε αλλαγή της γλωσσικής διδασκαλίας με βάση πάντα το επικοινωνιακό μοντέλο και διευκρίνησε ότι δεν έχει την πρόθεση αναβίωσης των αρχαίων ελληνικών.

ΥΓ. Λόγοι ανεξάρτητοι από τη θέλησή του, δεν επέτρεψαν στον Δημήτρη Τομπαΐδη, καθηγητή νεοελληνικής γλώσσας στο ΑΠΘ, να παραστεί στο Συμπόσιο. Το κείμενο της εισήγησής του, με θέμα *Το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού: Πέρα από τον εφησυχασμό και την κινδυνοφοβία* θα συμπεριληφθεί στα Πρακτικά.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1979-1994. ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΝΕΦΕΛΗ

Μανώλης Ανδρόνικος

Ο ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ

Εμμανουήλ-Γεώργιος Βακαλό

ΟΠΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Μετάφρ.: Κυρ. Σταμέλος

Εμίλ Βεραρέν

REMPPANT

Μετάφρ.: Π. Βερνάρδος

Δανιήλ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1973-1985

Αγάπη Ευαγγελίδη

ΧΟΡΟΙ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ

ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Στέλλα Θεοδωράκη

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ

Βασίλι Καντίνσκυ

ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Μετάφρ.: Μηνάς Παράσχος

Πάουλ Κλέε

ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ 1898-1918

Μετάφρ.: Γιώργος Κεντρωτής

Ρίτσαρντ Κράους

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Μετάφρ.: Γ. Σιδηρόπουλος - Μ. Κακαβούλια

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα

Ο ΡΟΝΤΕΝ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα

ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΖ

Νύκη Λοϊζίδη

Ο ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΤΕΧΝΗ

Νύκη Λοϊζίδη

Ο ΤΖΙΟΡΤΖΙΟ ΝΤΕ ΚΙΡΙΚΟ

ΚΑΙ Η ΣΟΥΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Νύκη Λοϊζίδη

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΥ

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Νύκη Λοϊζίδη

ΑΠΟΓΕΙΟ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ

ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Μωρίς Μερλώ-Ποντύ

Η ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΖΑΝ

ΤΟ ΜΑΤΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Μετάφρ.: Αλέκα Μουρίση

Γιώργος Μουρέλος

ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ

ΤΕΧΝΗΣ

Γιώργος Μουρέλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ

ΔΥΝΑΤΟΥ

Μονρόε Μπέρντσλεϋ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ

Μετάφρ.: Δημοσθένης Κούρτοβικ

Επιμέλεια: Παύλος Χριστοδουλίδης

Τσέζαρε Μπράντι

ΑΡΚΑΔΙΟΣ Ή ΠΕΡΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ

Μετάφρ.: Σπύρος Ηλιόπουλος

Νιζίνσκυ

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ

Μετάφρ.: Βερονίκη Δαλακούρα

Έρβιν Πανόφски

ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΙΚΟΝΟΛΟΓΙΑΣ

Μετάφρ.: Ανδρέας Παππάς

Γιάννης Παπάς

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ζωρζ Πεγέ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

Μετάφρ.: Άλκης Χαραλαμπίδης

Τζαφφέ - Ρότερς

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

Μετάφρ.: Άλκης Χαραλαμπίδης

Λόρα Τσάπμαν

Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Μετάφρ.: Ανδρέας Λαπούρτας κ.ά.

Επιμέλεια: Παύλος Χριστοδουλίδης

Ε. Φοσιγιόν

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

Μετάφρ.: Αφροδίτη Κούρια

Πήτερ Φούλερ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Μετάφρ.: Ηρώ Κανακάκη

του Δημήτρη Χαρίτου

Η γλυπτική είναι μετασχηματιστής που αναμεταδίδει τ' αποτελέσματα μιας εμπειρίας.

Τάκης

Το μέχρι σήμερα έργο του **Τάκη** αντιμετωπίζεται –κυρίως στον γενέθλιο τόπο του– πάντοτε με θαυμασμό. Εντούτοις είναι αναπόφευκτη και μια άλλη γωνία θεώρησης αυτού του έτσι κι αλλιώς σημαντικού έργου από εκείνη που κρίθηκε κυρίως πρώιμα και «εν θερμώ» στις δεκαετίες του '50 και '60, τις «μυθικές» –για πλήθος λόγους– εκείνες δεκαετίες. Ήταν νωπές ακόμα οι μνήμες του Β' παγκόσμιου πολέμου, τα φρικτά ολοκαυτώματα και η απαξίωση της ανθρώπινης ζωής. Ο «ψυχρός πόλεμος» και το βαθύ ιδεολογικοπολιτικό ρήγμα που χώρισε τον κόσμο, καθώς και το γεγονός ότι στην ευφορία της οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της Δύσης οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» αντέτασσαν τον απολιθωτικό σοσιαλιστικό ρεαλισμό, οδήγησαν τις καλλιτεχνικές δυνάμεις της πρωτοπορίας στην απόλυτη απόρριψη και τη διακοπή κάθε δεσμού με οποι-

οδήποτε ανθρωπομορφικό παρελθόν. Στο προσκήνιο των εικαστικών αναζητήσεων εισβάλλουν οι δυνάμεις της φύσης. Οι επιστήμες της φυσικής, της χημείας και των μαθηματικών, ο ηλεκτρισμός, η υδροστατική, ο μαγνητισμός, η ηλεκτρονική εξοβελίζουν τον πολεμαϊκό εγωκεντρισμό και το ναρκισσισμό που τον συνοδεύουν. Το συναισθηματικό και το ψυχολογικό κίνητρο αποτελούν ακαδημαϊκό παρελθόν. Με συνεχείς ανατροπές, αμφισβητήσεις και υπερβάσεις, ο καλλιτέχνης απογειώνει τη φαντασία του και τις κατασκευές του προς ένα συμπαντικό ραντεβού.

Στην πραγματικότητα, το ανταγωνιστικό αμώκ στην επιζήτηση του διαρκώς καινούργιου, εντυπωσιακού εφευρήματος συχνά κατέληγε στο εξεζητημένο, στο φαιδρό και το εφήμερο και πιο σπάνια στην ολοκληρωμένη εικαστική κατασκευή και το μνημειακό. «*Η Τέχνη δεν ηρρείτο πλέον* –έγραφε ο Alain Jouffroy– *να είναι "τέχνη"*». Βασικά αυτό σήμαινε ότι η αισθητική και η φόρμα στη γλυπτική δεν ενδιέφεραν πλέον. Οι πάντες αναζητούσαν δηλαδή μια «τέχνη» που θα προέρχεται από την ύλη και τα φαινόμενά της και όχι από τις

ιδέες. Στη διάρκεια αυτών των δύο δεκαετιών είδαν το φως περισσότερα από εξήντα καλλιτεχνικά κινήματα, ομάδες και τάσεις. Τα περισσότερα από αυτά δεν διάρκεσαν παρά ένα-δυο χρόνια και είτε συγχωνεύτηκαν στις παραλλαγές που τα ακολούθησαν, είτε στη διαμετρικά αντίθετη πορεία που αυτά ενέπνευσαν. Η **Art Cinétique** (κινητική τέχνη), από τις πιο σημαντικές τάσεις εκείνης της περιόδου, έδειξε αντοχή και έργο με ενδιαφέρον και προοπτική. Από τους επιφανέστερους του κινήματος, ο Τάκης έψαξε με πάθος, έμαθε, δούλεψε σκληρά και καθιερώθηκε.

ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑ

Η περιδιάβαση ετούτης της αναδρομικής έκθεσης, της πληρέστερης του έργου του Τάκη που έχει γίνει ποτέ στην Ελλάδα, αποκαλύπτει με τρόπο εντυπωσιακό τη διαδρομή, την έκταση και τον πλούτο που είχαν οι αναζητήσεις του, η αυθεντικότητά του ταλέντου αλλά και η αυθεντικότητά –συνεπακόλουθα– του έργου του, που εξακολουθεί να εντυπωσιάζει (και να συγκινεί), οπωσδήποτε όμως για λόγους διαφοροποιημένους από εκείνους του παρελθό-

, όπου η αποκάλυψη απλών δυνατοτή- της φυσικής και της χημείας προκα- αν στους θεωρητικούς της τέχνης ρο- αικό παραλήρημα γραφής στο όνομα **μονο**) μιας επιστημονικής αντι-αισθη- 5.

κλωβισμένο σήμερα όλο αυτό το απο- σμα της δημιουργικής πορείας μιας ληρης ζωής στο χαοτικό μέγεθος της ούτοις εντυπωσιακά) αναπαλαιωμέ- αίθουσας του εργοστασίου της πρώην λοελληνικής Εριουργίας και παρ' όλα εκσυγχρονιστικά παραφερνάλια που προστέθηκαν, μοιάζει να λειτουργεί με ρωμένο δυναμισμό (κυρίως τα μικρού θους έργα, ενώ τα μεγάλα σινιάλα ζητούν τον υπαίθριο, ανοιχτό ορίζο- . Στις εξαιρέσεις μπορούν να συγκα- χθούν οι κατασκευές που παράγουν ρεί μουσικούς ήχους, οι οποίοι αντη- εντυπωσιακά και απολύτως εναρμο- μένα με το συνολικό περιβάλλον, όπως της και η διευθέτηση του συνταρακτι- και εφιαλτικού happening «Ο Αιώνας Κάφκα». Βέβαια, είναι δύσκολο να πασθεί κανείς έναν άλλο χώρο, εδώ Αθήνα, που να μπορούσε να φιλοξε- ει ένα τόσο μεγάλο δείγμα του έργου Τάκη.

πλουσιότερες σε έργα περίοδοι που προσωπεύονται στην αναδρομική εί- αυτές του '50, '60 και '70. Η περασμένη αετία υπάρχει με δύο έργα του '69 *dran* και *Dial*) μεταποιημένα το 1988 τρία εξολοκλήρου καινούργια (*Ηλέ- α 1983, Αιώνας του Κάφκα 1984* και *εινά σινιάλα (βίδα του Αρχιμήδη)* 5). Επομένως, για τα αμέσως προηγού- χ δέκα χρόνια δεν υπάρχει τίποτα στην εση ετούτη. Κόπωση; Αμφιβολία και ασβήτηση των παλαιών «αμφισβητήσε- ; Είμαστε μάρτυρες ενός ολοκληρωμέ- ήδη έργου που προσφέρεται για κα- χήν απολογισμό; Ο *Αιώνας του Κάφκα* θα μπορούσε να εκτιμηθεί ως ένα εί- περιληπτικού απολογισμού αλλά ταυ- ρονα και ως μια «επιστροφή»; Μπρού- ρς, τηλέφωτα, ξύλινα δοκάρια, ρελίκ, τρύπανα, μόνιμοι μαγνήτες, ηλεκτρο- νήτες και ατσάλινη ταινία είναι τα υλι- του ο ίδιος ο Τάκης ονομάζει ότι χρησι- οιήθηκαν σ' αυτό το πιο ώριμο, μεστό περασμάτων έργο της έκθεσης. Η πρω- ή προοπτική απ' όπου αντικρίζουμε τα ετήσια όργανα του ανθρώπου, σπαράγα ανθρώπινων κορμιών, δεν μπορεί να κρύψει από την προσοχή μας τα μισο- μμένα, σκουριασμένα στην αχρησία 5, επίσης σπαράγματα της βιομηχανι- ανταγωνιστικότητας. Έκρυνε, λοιπόν,

ο άνθρωπος στα σπλάχνα του ένα ακόμα λάθος, αν τέτοιο πρέπει να θεωρηθεί η αφοπλιστική εμπιστοσύνη στα μηχανου- γήματα, ερήμην του ανθρώπινου υποκει- μένου, του ηθικού μαγνητισμού που μόνο αυτός μπορεί και παράγει συγκινησιακές ταλαντώσεις;

ΤΕΧΝΗ Ή ΕΠΙΣΤΗΜΗ;

Τέχνη και επιστήμη δεν πρόκειται ποτέ να ταυτισθούν. Η πρώτη υπάρχει για να πα- ράγει οπωσδήποτε συγκίνηση και καθα- ρση· αντίθετα, η δεύτερη κατά κανόνα κυο- φορεί χρήση – αλλά μια τέχνη χρηστικής απομίμησης είναι τέχνη δευτερογενής. Η μόνη της συμβολή μπορεί να είναι στο design, κι αυτό στην καλύτερη περίπτωση. Σίγουρα, αν η τέχνη δεν είναι υποχρεωτι- κά μόνο αυτό το ένα –όποιο τυχόν προσ- διορίζοταν αυταρχικά ως τέτοιο– τότε τέ- χνη μπορεί να είναι τα πάντα, αρκεί να αντιμετωπίζεται με τη ζωή σαν μια ολότη- τα.

Ανταποκρίθηκαν τελικά, ποιοι και πώς, στα «μηνύματα» που έστελναν τα πρωτεϊ- κά «σινιάλα» του Τάκη; Υπάρχουν άραγε για να ακούμε τη γοητεία της ματαιότητας ή και το μάταιο της γοητείας, αυτή την υπερβολή στη γοητεία του «άχρηστου»; Όχι βέβαια, αφού η αισθητική και η φόρ- μα είναι αυτό που απομένει και διατηρεί ζωντανό ένα έργο τέχνης. Οι ιδέες που το γέννησαν ανήκουν στις ανάγκες που γέν- νησαν τις ιδέες. Οι ανάγκες είναι κοινωνι- κές εκφράσεις με πεπερασμένη διάρκεια με εξελικτική ή ανακυκλούμενη μορφή, αφού δεν υπάρχει πλέον θεός για να τον ενσαρκώσουμε με ανάλογα εικονοποιητι- κά τοτέμ.

Τα έργα αυτού του μεγάλου έλληνα γλύ- πτη δεν παύουν μέσα στον παιγνιώδη σκανδαλισμό που προκαλεί η ιδιοφυής εφευρηματικότητά τους, να αποτελούν διακοσμητικά αντικείμενα, κάτι που παρα- μένει πάντοτε βασική χρηστικότητα της τέ- χνης ύστερα από τη θρησκευτική διαμεσο- λάβηση που τελείωσε μαζί με την Αναγέν- νηση. Μηχανουργήματα όλα (πηνία, αντι- στάσεις, συμπυκνωτές, μετασχηματιστές, λυχνίες, μαγνήτες), μηχανικά και ηλεκτρι- κά εξαρτήματα της πριν από την «πληρο- φορική» εποχής, των οποίων τέλειωσε ο χρηστικός βίος, επαναπροτείνονται ως «καλοί αγωγοί» ανασύνθεσης αισθητικών και μορφικών προτάσεων «πέρα από τα όρια της μνήμης». Είδε, άραγε, ο Τάκης σ' αυτή του την προσήλωση μια άλλη «τέχνη» ή μιαν άλλη εκδοχή της πραγματικότητας;

Τέκνο αυθεντικό της παρόρμησης, ο σύγ- χρονος τούτος «Οδυσσέας» της τέχνης· κι

αν «εξαφάνισε» την ανθρώπινη φιγούρα από τα έργα του, ο ανθρωπομορφισμός παραμένει αυτονόητα και κυρίαρχα πα- ρών αφού η εσωτερική, η (υποκειμενική) έμπνευση στην αναζήτηση τρόπων σχέσης και δέσμευσης του αντικειμενικού κόσμου προέρχεται και καθοδηγείται από τον άν-θρωπο. Αυτός καθορίζει τις απαρχές, οριοθετεί τις φόρμες και καθορίζει τις λει- τουργίες στις δικές του κατασκευές. «*Νους ορά και νους ακούει*» γιατί η φύση από μό- νη της δεν κάνει τέχνη, αγνοεί την τέχνη. Δεν παράγει –δεν είναι στις λειτουργικές της προθέσεις– συγκίνηση. Το μόνο συγγε- νές σημείο φύσης και τέχνης είναι ότι και οι δύο είναι καθαυτές «άχρηστες». Είναι απο- τρόπαιη η σιωπή του σύμπαντος.

Είναι η ψυχολογική αδηφαγία που μας κρατάει σε μόνιμη εκκρεμότητα απέναντι στην τέχνη και την ανάγκη δημιουργίας τε- χνουργημάτων «καθ' ομοίωσιν» του μέσα μας σύμπαντος. Είναι ακόμα η γοητεία, η θρησκευτικότητα που κληρονομείται στα γονίδια και συντηρεί –κληρονομιά– αυτή την υπέρτερη μορφή παιχνιδιού, την έσχα- τη ετούτη προσπάθεια διάψευσης του θα- νάτου και κατασκευής αιωνιότητας.

ΣΙΝΙΑΛΑ ΠΑΘΟΥΣ

Εδώ, σ' αυτό το πάθος –ιδιότητα κι αυτό ανθρώπινη– αξιολογούνται τα έργα του Τάκη. Τον άνθρωπο δοξάζουν, τη δική του «βαρύτητα» χρησιμοποιούν. Τέρψη του ματιού χαρίζουν είτε με την ευγένεια είτε με την έπαρση είτε με το μυστικισμό είτε με τις δραματικές τους υπομνήσεις. Και επι- μένουν να διεκδικούν, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, την αισθητική τους αρτιότητα και την άμεμπτη οριστικότητα της φόρμας τους. Τα άγρια χρόνια μέσα στα οποία αν- δρώθηκε ο ίδιος είναι μοιραίο να «μετα- σχηματίζουν αυτές τις εμπειρίες» σε «γήι- νο» έργο.

Όπως ανηφορίζουμε την Πειραιώς προς την Αθήνα, αντικρίζουμε στην κορυφή του Υμηττού το δάσος από τα άλλα, τα σύγχρο- να «σινιάλα» τις κεραίες των τηλεοπτικών καναλιών και τους αναμεταδότες τους. Αυ- τά τα όντως χρηστικά σινιάλα δεν έχουν να κάνουν τίποτα με το μύθο των Ατρείδων του Τάκη. Γνωρίζουμε πολύ καλά όλοι μας τι «μύθους» μεταδίδουν, τι καφκικές απο- γνώσεις της ευτέλειας εικονοποιούν καθη- μερινά, παρ' όλη την καθεαυτή εξωτερική ομορφιά της κατασκευής τους. Η τέχνη; Πού «κατοικεί» σ' αυτά η τέχνη;

Και ετούτη, η μεγάλη εικαστική εκδήλωση οφείλεται στην ορθή πολιτιστική παρέμβα- ση της χορηγίας του «*Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου*».

Η απάτη των εικόνων

του Ανδρέα Τύρου

ΒΕΡΟΛΙΝΟ (του απεσταλμένου μας)

Ενα μόλις 24ωρο πριν από την προβολή του στις αίθουσες της πόλης, το *Quiz Show* πραγματοποιεί την ευρωπαϊκή του πρεμιέρα στο επίσημο πρόγραμμα του 45ου φεστιβάλ του Βερολίνου. Ούτε ο **Ρόμπερτ Ρέντφορντ**, όμως, έρχεται τελικά ούτε κάποια διάκριση διεκδικεί. Εκτός συναγωνισμού, η τέταρτη ταινία που σκηνοθετεί ο αμερικανός πρωταγωνιστής στοχεύει ψηλότερα, καθώς συγκεντρώνει υποψηφιότητα για αρκετά βραβεία Όσκαρ (σεναρίου, σκηνοθεσίας, καλύτερης ταινίας κ.ά.). Φέτος, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, το επίσημο τουλάχιστον τμήμα της Μπερλινάλε μετατρέπεται σε έναν ακόμα μοχλό διαφημιστικής υποστήριξης του χολυγουντιανού παιχνιδιού. Άλλες έξι αμερικανικές παραγωγές βρίσκονται μοιρασμένες στο τετραήμερο που απομένει μέχρι τη λήξη της διοργάνωσης, τη Δευτέρα το βράδυ.

Προηγήθηκε το κοινωνικό δράμα του **Ρόμπερτ Μπέντον** *Δεν είμαι το κορόιδο κανενός*. Μπορεί η ελληνική εκδοχή του *Nobody's fool* να κατάγεται από γνωστό λαϊκοφανές άσμα («Δεν θέλω τη συμπόνια κανενός»), όμως το πορτραίτο του εξηντάρη εργάτη που διατηρεί την αισιοδοξία και την πίστη του στις βασικές αξίες της ζωής σίγουρα αποτελεί συνέχεια του αμερικανικού ονείρου, όσο και επιβεβαίωση της υγείας της αμερικανικής κοινωνίας. Λίγο φλερτ με τη **Μέλανι Γκρίφιθ**, λίγη προσπάθεια επικοινωνίας με το γιο του (**Μπρους Γουίλις**), ικανή δόση αλληλοεκτίμησης με την **Τζέσικα Τάντι** και ο **Πωλ Νιούμαν** βρί-

Με αφιέρωμα στον «αγέλαστο» Μπάστερ Κίτον γιορτάζεται η επέτειος των εκατό χρόνων κινηματογράφου.

σκεται ξανά απέναντι στο χρυσό αγαλματίδιο. Αν μη τι άλλο, πρόκειται για έναν αληθινό χαρακτήρα, όχι για καρτούν με ανθρώπινες διαστάσεις (**Φόρεστ Γκαμπ**). Όσο για το τηλεοπτικό σκάνδαλο που «αποκαλύπτει» στην κοινή γνώμη ο νεαρός ντετέκτιβ του *Quiz Show*, δεν προσθέτει το παραμικρό στην αληθινή ιστορία του 1959. Κατασκευασμένα είδωλα, προεπιλογή νικητών σε παιχνίδι γνώσεων με «στημένες»

ερωτήσεις, πολιτικές φιλοδοξίες και σκοπιμότητες, κυνισμός των στελεχών, παντοδυναμία του χορηγού... Σήμερα, όλοι στην Ελλάδα αναζητούν τον μεταμφιεσμένο Μπερλουσκόνι που δήθεν παραμονεύει, για να κρίψουν καλύτερα τον εαυτό τους και το περιεχόμενο των εκπομπών. Ακριβώς 36 χρόνια πριν, η αμερικανική τηλεόραση εφευρίσκει τους μηχανισμούς - πρότυπα για κάθε ενδιαφερόμενο. Ο *Ανθρωπάκος* απ' το Queens γριζίζει στην ανωνυμία του (**Τζον Τορτούρο**), ο γόνος των Βαν Ντόρεν γίνεται εξώφυλλο του περιοδικού *Time*.

Τι ειρωνεία, ο Φιντέλ Κάστρο μόλις είχε επικρατήσει στην Κούβα. Ο Κέννεντυ ετοιμαζόταν να νικήσει τον Νίξον και να οδηγηθεί στο φιάσκο του «κόλπου των χοίρων». Η δύναμη της τηλεοπτικής «απάτης» διασχίζει το Βιετνάμ, το Γουατεργκάιτ και τον Περσικό Κόλπο, αφού αποτελεί την άλλη όψη του πλέγματος της «πραγματικής» εξουσίας. Ως γνήσιος φιλελεύθερος ο Ρ. Ρέντφορντ παραμένει αμύχανος, τη στιγμή που ο Φιντέλ

εξώφυλλο στο *Time* αυτής της εβδομάδας κλείνει το μάτι πονηρά στην ιστορία. Σαν να λέει: «εγώ είμαι εδώ». Ενώ ο Γκεβάρα είναι αλλού. Στο ντοκυμαντέρ *Τσε*, το ημερολόγιο της *Βολιβίας*, του *Ρίτσαρντ Νάιγκο*. Δηλαδή, πέραν της μυθολογίας του.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Υπάρχει, ευτυχώς, το «φόρουμ», με περισσότερα ντοκυμανταίρ. Για την εφιαλτική εξάπλωση του AIDS στην δυτική και κ-

ή *Αφρική μου*, του **Ιντρίσα Ουεο-όγκο**. Για την Κίνα της πλατείας Τιεν Τεν (*Κινώντας το βουνό*), από τον **Μάι-πτεντ**. Για τον εμφύλιο της Βοσνίας *κοβαρ Ποστ Ροστάντ*), του **Μπόρο ίσκοβιτς**. Με λίγα λόγια, εικόνες του ματικού, σ'αντίθεση μ' εκείνες που ταλλεύονται πραγματικά γεγονότα.

ένα για τον ιδρυτή της Γαλλικής Ταινίας, τον **Ανρί Λανγκλουά** (*Ο πολίτης κλουά*), που άλλαξε τον τρόπο αντι-πισης του κινηματογράφου. Τίποτε τερο για τον πρώτο αιώνα του σινεμά. ερολίνο, πρώτο από τα μεγάλα φεστι-εύχεται «Χρόνια Πολλά» στην τέχνη αιώνα μας, με την προβολή των έργων **Μπάστερ Κήτον** και δύο ευρωπαϊκές ες. Η πρώτη, *Εκατό και μια νύχτες*, δί-την **Αννιές Βαρντά** την αφορμή να εν-τώσει, σε μια προσχηματική αφήγη-λασικές σκηνές όλων των εποχών και, ο από τον **Μισέλ Πικολί**, να οργανώ-μα συνάντηση πρωταγωνιστών. Κορύ-η του ονείρου της, η λιγόλεπτη σκηνή **Κατρίν Ντενέβ** και του **Ρόμπερτ ντε**. Λιγότερο αφελής, η *Νύχτα του δημι-ού* του κατά τα άλλα (*Heimat*) συμπα-**Έντβαρ Ράιτς**, εξαντλείται στην πε-αφή των σχέσεων ανάμεσα στους σύγ-ους συμπατριώτες του (**Βέντερς**, **Χέρ-κ**, **Σλέντορφ** κ.ά.) και στο κινηματο-ρικό παρελθόν (εξπρεσιονισμός, να-κό και μεταπολεμικό σινεμά).

ΞΕΡΤΗΤΟΙ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ ΤΗΝ ΑΣΙΑ

όσο, πίσω από τα γενέθλια και τους χμούς, η Ευρώπη συνθλίβεται μετα-ιερικανικής και ασιατικής παρουσίας. α στον **Φεράρα**, τον **Μπέντον**, τον **Ρέ-ρντ** και τους άλλους, υπάρχουν 22 ται-του ανεξάρτητου αμερικανικού κινη-γράφου, ενώ, με επτά ταινίες στο δια-πτικό τμήμα, το **Χονγκ-Κονγκ**, η **Ταϊ-**η **Κορέα** και η **Κίνα** συνθέτουν ένα μι-«κίτρινο Χόλυγουντ». Όμως, γι' αυτά ο πιο σημαντικά φαινόμενα της φετι-**Απερλινάλε** θα χρειαστεί ένα επόμενο ώμα. Για την ώρα, βρίσκεται σ'εξέλι-επιχείρηση τόνωσης του φεστιβάλ, σε εδο εντυπώσεων. Δεξιώσεις, συνε-εις, συνέδρια και διήμερη «επίδειξη» μώμενου **Αλαίν Ντελόν**. Ο **Σαμουράι** η να παραλάβει **Χρυσήν Άρκτον** (μέρας), διά την συλλογήν του. Πράγμα λάχιστα ενδιαφέρει τους νεαρούς πι-ων προβολών, ιδιαίτερα όσους κα-ούν στον ανατολικό τομέα του Βερολί-

νου. Γι' αυτούς, μεγαλύτερη σημασία έχει το ότι τελειώνουν πια τα έργα και στη «γέ-φυρα των κατασκόπων» (όπου παλιότερα το **Check Point Charlie**) θα ξαναρχίσει η

ελεύθερη κυκλοφορία των αυτοκινήτων. Μια βόλτα παραπάνω, αλλά και χρόνος κερδισμένος. Η Ιστορία, στο βυθό του πο-ταμού.

Διάβασες το νέο βιβλίο
του **ΘΕΟΔΟΣΗ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ**
«**χειραψίες με την τρέλα**»;
αν όχι, διάβασέ το τώρα
να τρελαθείς !

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΕΙΡΑΨΙΕΣ

με την

ΤΡΕΛΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«**ΑΠΗΝΣΡ**»

ΗΡΑΣ 14 - 166 74 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 89 49 795

«Υπάρχουν τρεις υποθέσεις για τους κατοίκους της πόλης: 'Ότι μισούν τη γη. 'Ότι τη σέβονται τόσο πολύ ώστε αποφεύγουν κάθε επαφή. 'Ότι την αγαπάνε όπως ήταν πριν απ' αυτούς και με κυάλια και τηλεσκόπια, στραμμένα προς τα κάτω, δεν κουράζονται να την επιθεωρούν θαυμάζοντας την ίδια τους την απουσία». Δάνειο από τις *Αόρατες πόλεις* του 'Ιταλο Καλβίνο το απόσπασμα που προτάσσουμε, στάθηκε αφετηρία έμπνευσης για τη ζωγράφο Ηώ Αγγελή, που, αυτές τις μέρες, στην γκαλερί Κρεωνίδης, παρουσιάζει καινούργια δουλειά της με τίτλο «Πόλεις και παρατηρητήρια». Με την ευκαιρία αυτή, μιλήσαμε μαζί της για το ιδιαίτερο στίγμα της στο corpus της σύγχρονης ελληνικής σκηνής, για τις επιρροές της, για τις καλλιτεχνικές αντιδικίες, για τα βαθύτερα κίνητρα της καλλιτεχνικής έκφρασης. Η Ηώ Αγγελή ξεκινάει τη συνομιλία της μαζί μας, προσδιορίζοντας τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζει τα θέματά της: προσφεύγοντας στην ιστορικότητά τους και επιζητώντας τον τρόπο με τον οποίο η φόρμα θα γίνει η δίοδος μέσω της οποίας θα εισβάλλει το νόημα:

Η

δουλειά μου έχει την πρόθεση να ψάξει απ' τα παλιά τις αρχετυπικές μορφές πόλης ή οικισμού, το πώς ξεφυτρώνουν πάνω στο έδαφος σχεδόν από μόνες τους και σιγά σιγά εξελίσσονται. Είναι δηλαδή μια προβολή της δικής μου αίσθησης για την πορεία συγκρότησης των πόλεων.
• *Επιθυμείς, δηλαδή, να σχολιάσεις τις σημερινές πόλεις του βιομηχανικού πολιτισμού;*
- Δεν υπάρχει καμία πρόθεση κριτικής για το σύγχρονο αστικό μοντέλο. Απλώς, η πόλη συνιστά τους χώρους όπου ζω (και μ' αρέσει να

«ΟΤΑΝ ΑΠΛΩΣ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΣ ΑΠΟΜΟΝΩΝΕΣΑΙ. ΔΕΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙΣ»

ζω στην πόλη) και μ' ενδιέφερε να παρακολουθήσω τη μακρά εξελικτική πορεία που οδήγησε στη σύγχρονη μορφή της πόλης. Επιπλέον, δεν με ενδιαφέρει να δω την πορεία αυτή αρχιτεκτονικά ή κοινωνιολογικά. Μάλλον, αφήνομαι να οδηγηθώ από μια εσωτερική παρόρμηση...

• *Και μέσα στους εσωτερικούς αυτούς δρόμους της «καρδιάς», τι δουλειά έχουν τα παρατηρητήρια;*
- Όταν απλώς παρατηρείς απομονώνεσαι. Δεν συμμετέχεις. Επικοινωνείς πιο πολύ με τα δικά σου, τα προσωπικά βιώματα. Βρίσκεσαι εκτός του κοινωνικού χώρου, δεν είσαι δρων πρόσωπο. Είσαι ένας τρίτος, ο οποίος μιλάει με τον εαυτό του.

• *Τα παρατηρητήρια, δηλαδή, υπαινίσσονται το δικό σου τρόπο να στέκεσαι απ' έξω και να κοιτάζεις;*
- Θα μπορούσε να μην είναι καν παρατηρητήρια. Θα μπορούσε να είναι σημεία ψηλά. Τα παρατηρητήρια, όμως, έχουν μια παραπάνω φόρτιση. Μπορεί κανείς να τα εννοεί αρχικά ως τόπους από τους οποίους μπορεί να ανιχνεύει το χώρο, να βλέπει τον ορίζοντα, να αγναντεύει στο βάθος, η κατάληξη

όμως είναι να ελέγχει τα πράγματα. Τα παρατηρητήρια υπαινίσσονται δυο λειτουργίες. Η μία έχει να κάνει με μια ρομαντική εξερεύνηση του χώρου. Η άλλη, όμως, έχει να κάνει με μια αρχετυπική σύλληψη της εξουσίας. Στις σύγχρονες μορφές κοινωνικής ζωής, τα παρατηρητήρια υπαινίσσονται τον έλεγχο...

Αυτή την εξέλιξη προσπαθώ να καταγράψω, στην παράλληλη πορεία της. Ζωγραφίζω, λοιπόν, διπτυχα κατά βάσιν θέματα, όπου η εξελικτική πορεία της πόλης όπως αφαιρετικά τη συλλαμβάνω με τη ζωγραφική μου συναντάται με την εξελικτική πορεία των παρατηρητήριων.

ΖΩΓΡΑΦΙΖΟΝΤΑΣ, ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΕΙΣ

• *Νομίζω πως είναι η ώρα να δώσεις κάποιες εξηγήσεις για τον τρόπο με τον οποίο σκέπτεσαι τη ζωγραφική σου...*

- Στη ζωγραφική τα πράγματα είναι λίγο παράξενα. Κάπου σε πάει εκείνη και κάπου την οδηγείς εσύ. Ζωγραφίζοντας ανακαλύπτεις συνεχώς καινούργια πράγματα. Εγώ, τουλάχιστον, δεν ξεκινώ έχοντας προκατασκευάσει στο μυαλό μου

Ο ΤΗΣ ΗΩΣ ΑΓΓΕΛΗ, ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ «ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ»

ποτέλεσμα που θα προκύψει. Ω, λοιπόν, το χώρο έργο με το οποίο, κι ό,τι με οδηγεί είναι ένα νήμα ένας βασικός ιστός. Ξεκινώ συνεπώς, από μια πόλη, αυτή που ονομάζω *Πόλη των ιστορικών έργων*, που ήταν το πρώτο έργο που άρχη από την οποία ξεκίνησα να «χτίσω» όλο αυτό το καινούριο εικαστικό έργο, εξελίχθηκε η ιδέα να ζωγραφίσω πόλεις γεμάτες από ψηλά. Ωστόσο, κι από ψηλά μπορεί και να σηκωθείς και να κοιτάς τις πόλεις από πάνω. Δεν με ενδιέφερε κάτι τέτοιο. Ήταν πολύ εικονογραφικό. Ήθελα τρόπους προς την πομπή, μετάπλασης του τοπίου. Τι είχε παλιότερα, τι υπάρχει σήμερα... Όμως, αν έπαιρνα κατά μέτωπο τις απαντήσεις σ' αυτό το θεματικό διάζευγμα θα έφταναν οι αρχιτεκτονικά ή δομικά τις φωνές πόλεις, αν έπεσε μπροστά μου χτίστηκαν άσχημες πολυκα-

τοικίες... Ούτε αυτό με ενδιέφερε. Εγώ ήθελα να βρω την ψυχή του τοπίου, αν μπορούσε να μιλήσει το τοπίο, να εξιστορήσει το παρελθόν του και να το συνδέσει με το παρόν του.

• *Η κοινωνική ζωή, ωστόσο, σ' αυτές τις πόλεις που παρατηρείς από ψηλά απουσιάζει. Υπάρχουν τα κτίσματα, σημάδια της ανθρώπινης παρουσίας...*

— ...Μπορεί να λείπουν οι άνθρωποι, υπάρχει όμως το αποτέλεσμα της παρουσίας τους. Αλλωστε, στη ζωή ο άνθρωπος υπάρχει ούτως ή άλλως. Δεν είναι αναγκαίο να αναπαρίσταται στην τέχνη για να δηλωθεί η παρουσία του. Τα ίχνη του εντοπίζονται σ' ό,τι κατασκευάζει αλλά και σε ό,τι καταστρέφει.

Αλλά γιατί να μένουμε προσκολλημένοι στη θεματική της δουλειάς μου; Στο κάτω κάτω, στην ιστορία της ζωγραφικής, τα θέματα είναι πάντα συγκεκριμένα. Πάντα τα ίδια, αναλογικά ειπωμένα με βάση

Στην Καλών
Τεχνών
βλέπαμε, π.χ.,
ένα μήλο και
έπρεπε να το
θαυμάζουμε
επειδή είχε
ωραία
χρώματα –
αλλά δεν
μπορούσαμε
να το κόψουμε.

τις κοινωνικές συνθήκες και το αίτημα της εποχής. Σημασία έχει να δούμε πώς η θεματολογία αυτή εγγράφεται στη φόρμα της ζωγραφικής.

ΟΙ ΚΡΥΦΕΣ ΟΥΦΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

• *Ωραία, λοιπόν. Απ' την αρχή της συζήτησής μας αυτό δεν είναι το ζητούμενο; Από πού; Πώς; Γιατί; Με ποια εφόδια; Και πώς τα εφόδια και οι προβληματισμοί που τίθενται κάθε φορά αθροίζονται και, στην πορεία, δίνουν το καλλιτεχνικό σου στίγμα;*

— Απ' την αρχή έζησα μια αντίφαση. Έχοντας σπουδάσει πρώτα στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Ελλάδα ήμουν μέσα σε μια ζωγραφική που ήταν πολύ παραμυθιάρικη, εξωστρεφής και εκδηλωτική. Ωραία χρώματα, ευχάριστα θέματα – αυτό ήταν το ζητούμενο. Βλέπαμε, π.χ., ένα μήλο και έπρεπε να το θαυμάζουμε επειδή είχε ωραία χρώματα – αλλά δεν μπορούσαμε να το κόψουμε. Στη συνέχεια, πηγαίνοντας στην Αγγλία, ήρθαν τα πάνω-κάτω. Εκεί το πρόβλημα μπήκε διαφορετικά, και πάντως πιο κοντά στην ουσία του. Δεν μας ενδιέφερε πια να κάνουμε ωραία πράγματα, μας ενδιέφερε να μπορούμε να τα εξηγήσουμε. Εκεί ανακάλυψα τη σχετικότητα του ωραίου – όχι πάντως χωρίς κάποιο σοκ. Εκεί άρχισε να διαφοροποιείται κι η δική μου η δουλειά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι διέγραψα τις ελληνικές μου καταβολές. Έτσι, ωστόσο, οδηγήθηκα στην αναζήτηση των πιο απόκρυφων όψεων της πραγματικότητας. Ξεκίνησα, λοιπόν, όπως οι εργάτες ανοίγουν λάκκους στο έδαφος, κι εγώ να θέλω ν' ανοίγω τρύπες στο τελάρο. Σ' αυτή τη φάση άρχισα να διαπιστώνω πως τα πράγματα δεν είναι έτσι όπως μας προσφέρονται. Ανακάλυπτα την ιστορικότητα κάθε μου θέματος. Κάνοντας, λοιπόν, «ανασκαφές» ψάχνω την ιστορία μου. Την ιστορία του βλέμματός μου. Την προσωπική ιστορία μου. Μέσα σ' αυτή την προσωπική μου ιστορία διηθούνται ακούσματα, διαβάσματα, εμπειρίες... Αποκνήματα της φαντασίας μου...

«Ποιος είναι αυτός ο φανατικός "σινεφίλ" που καταφέρνει να μπολιάσει τις κινηματογραφικές μνήμες του με την επιθυμία του να κάνει σινεμά επιτυγχάνοντας ένα μικρό, ιδιαίτερα χαμηλού κόστους μικρό φιλμ, στο οποίο, αν μη τι άλλο, τα πρόσωπα ζουν, αισθάνονται, ονειρεύονται;», αναρωτιόμαστε από το ΑΝΤΙ, αμέσως μετά το 35ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Σήμερα, που η ταινία *Αντίο Βερολίνο* βγαίνει σε κεντρική αθηναϊκή αίθουσα (STUDIO), είναι η καλύτερη ευκαιρία να το μάθουμε. Βρήκαμε λοιπόν τον σκηνοθέτη Δημήτρη Αθανίτη και βαλθήκαμε μαζί του να δώσουμε απαντήσεις σε κείνες και σε άλλες ερωτήσεις.

-ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ: -ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΣΜΟΣ

δεν είχαν δημιουργική παρουσία στη δουλειά, σίγουρα θα έλειπαν πολλά – και κυρίως θα έλειπε η ψυχή της. Το πρώτο που κατάλαβα, λοιπόν, είναι ότι άλλο πράγμα είναι το έργο ενός και άλλο πράγμα η σχέση της ομάδας να συνεισφέρει ισότιμα σε έναν στόχο που τελικά γίνεται συλλογικός. Κι η ταινία οφείλει αρκετά στον πρωταγωνιστή **Παναγιώτη Θανασούλη**, στον μοντέρ **Στάθη Πλώτα**, στην καλλιτεχνική διεύθυνση της **Άσσης Δημητρουλοπούλου**. Ο Παναγιώτης έγραψε μάλιστα δυο μικρά κομμάτια από τους διαλόγους, για τη Cellyloid Company και για τον Στροχάιμ.

• **Ανακάλυψες, δηλαδή, καταρχάς ότι δεν αρκεί να λες «μια ταινία του...».** Προϋποτίθεται η συνεργασία στο σινεμά, που είναι συλλογική τέχνη.

– Δεν μπορείς με τα χρήματα να αγοράσεις τους συνεργάτες σου, προκειμένου να φτάσεις στο αποτέλεσμα που ζητάς. Όσο καλοπληρωμένοι και νά 'ναι, δεν σημαίνει αυτομάτως ότι δίνουν το παρών με ενάργεια και εγρήγορση. Με τίποτα. Μπορεί να είναι τυπικά άψογοι... Είναι άλλο όμως αυτό και άλλο να έχουν μπει τελείως μέσα προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος. Διότι, το μεγάλο κεφάλαιο σε ένα κινηματογραφικό γύρισμα είναι η δουλειά του κόσμου. Άλλωστε, όσοι βρέθηκαν πίσω από την κάμερα, στο *Αντίο Βερολίνο*, δεν έχουν πάρει δραχμή. Μέχρι στιγμής, τουλάχιστον.

• **Οι ηθοποιοί της ταινίας, ούτε αυτοί ήσαν ερασιτέχνες;**

– Κανείς δεν ήταν ερασιτέχνης. Απλώς, αφέθηκαν στο πνεύμα της ταινίας ξεχνώντας, μη επιδεικνύοντας την δηλαδή, τη θεατρική παιδεία (η πρωταγωνίστρια, η **Ζαχαρένια Αθητάκη**, π.χ., που με ρωτούν πολλοί αν είναι όντως επαγ-

γελματίας, μόλις είχε αποφοιτήσει από τη δραματική σχολή). Δούλωσα πολύ μαζί τους. Στη συνέχεια, άλλωστε, θέλω να δουλέψω περισσότερο με τους ηθοποιούς...

• **Με τους δικούς σου ηθοποιούς – Όχι κατ' ανάγκην. Άλλωστε, αυτό εξαρτάται από το τι θέλεις να κάνεις. Το είπα άλλωστε, παρά το ότι μου αρέσει να οργανώνω τη λεία τη δουλειά, μου αρέσει να αφήνομαι και στις εκπλήξεις που καραδοκούν στο γύρισμα...**

• **...Να αφήνεις την πραγματικότητα να τρυπώνει...**

– Ανακαλύπτεις συνεχώς καινούργια πράγματα. Και αλίμονο. Είναι δυνατό να μην ανακαλύπτεις; Αφού στο χαρτί φανερώνονται νέες διαστάσεις, σε μια κατάσταση αφηρημένη. Δεν θα ανακαλύψεις σε μια φάση, όπως το γύρισμα, όπου έχεις όλα τα ερεθίσματα;

ΤΟ ΣΙΝΕΜΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

• **Να ρωτήσω... Άραγε, δεν θα χε ακούσει ότι, πιθανόν, η ταινία σου να μη θύμιζε Ελλάδα – ή, τουλάχιστον, ό,τι έχουμε μάθει να βλέπουμε ως ελληνικό στο σινεμά. Απ' την άλλη, πολλοί πιστεύουν ότι είναι μια άσκηση κινηματογραφοφιλίας που συμπεριλαμβάνει τις εικόνες μιας ιδιαίτερης σχολής: απ' τον Τζάρμους μέχρι τον Καουρισμάκι χωρίς να παραγνωρίζουν τις ομοιοτητες με το Δύο μέσ' στη σούπα του Αλεξ Ρόκγουελ...**

– Τις ξέρω καλά όλες αυτές τις κόνες. Τις έχω δει τις ταινίες των σκηνοθετών που ανέφερες. Και μου αρέσουν. Αν όμως ένας θεατής ήθελε να δει λιγάκι πιο προσεκτικά, θα διαπίστωνε ότι η ταινία που ανοίγει και κλείνει μ' έναν τρόπο που διαφοροποιείται από τα προαναφερθέντα πρότυπα. Μια και μιλάς για κινηματογράφο

Μπορεί να μη φαίνεται, αλλά το *Αντίο Βερολίνο* υπήρξε άρτια οργανωμένη παραγωγή. Ταυτόχρονα, όμως, υπήρχε και το περιθώριο να αυτοσχεδιάζουμε, να ανακαλύπτουμε δυνατότητες που δεν είχαμε φανταστεί... Σούπερ οργάνωση απ' τη μια, αλλά απ' την άλλη και κάποια ελευθερία...

• **Σούπερ οργάνωση με ημιεπαγγελματίες;**

– Δεν ήταν ημιεπαγγελματίες. Όλοι όσοι δούλεψαν στην ταινία ήταν επαγγελματίες, που είχαν κάνει (οι τεχνικοί, κυρίως) μια τουλάχιστον δουλειά ως βοηθοί. Απλώς, για όλους ή ταινία ήταν το πέρασμα από το «βοηθηλίκι» στην ευθύνη μιας δουλειάς που θα την υπέγραφαν.

• **Μολονότι το Αντίο Βερολίνο είναι ταινία νεανική, ελεύθερη, έχει παράλληλα χωνεμένη, αφομοιωμένη μια κινηματογραφική παράδοση.**

– Όταν ξεκινούσα, νόμιζα προπετώς ότι γνώριζα τα πάντα για το σινεμά. Στην πορεία, ανακάλυψα δυο-τρία πράγματα. Το πρώτο είναι το πόσο σημαντικό είναι να βάλεις μέσα σε μια ιστορία, που κατά βάσιν θεωρείται ότι είναι δική σου, κάποιους άλλους, εκτός από σένα. Έτσι, αν οι συντελεστές της ταινίας, οι ηθοποιοί και οι τεχνικοί,

ΧΑΡΕΝΙΑ ΑΘΗΤΑΚΗ ΣΤΟ «ΑΝΤΙΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ»

α, όμως, μπορώ να σου πω ότι, ελκτική ανάλυση, εκείνο που μ' έλκει στο σινεμά είναι το κλασικό γιά.

ή θα ήθελα να απαντήσω και μέλος της ερώτησης για το αν νία κυκλοφορεί στην Ελλάδα. Θα σταθώ, για παράδειγμα, στους χώρους. Οι γέφυρες, οι δρόμοι, οι μισογυρισμένοι θερινό σινεμα δωματία του ξενοδοχείου, οι εντεντ ακόμη είναι χώροι της ελκτικότητας στην οποία ζούμε. Είναι μάλιστα, χώροι που συμπυκνώνουν την εικόνα της Αθήνας.

ησέ μας για τα πρόσωπα της ζωής.

τι ταινία και να κάνω, δεν μπορώ παρά να δω όλα τα πρόσωπα με θετική ματιά. Ακόμα και ο άσχημος. Αν δεν ενδιαφέρει ο χαρακτήρας που παίζει, αν δεν θα ήθελα να έχω σχέση μαζί του (να τον αγαπώ, να τον εντριγκάρω, να μου λέει κάποιον θα έκανα τον κόπο να τον γράψω. Ούτε θα έμπλεκα μια κη εντριγκα, να ανεβάσω κάποιον ψεύτικα, να κατεβάσω κάποιον άλλο ψεύτικα, ώστε να κλέψω ενδιαφέρον της πλοκής.

ρα που λέω αυτά, θυμήθηκα τον προέκτυπο στα γυρίσματα. Η σκηνή παίζει το ρόλο του νουβουλού καμαριέρη στο ξενοδοχείο. Ένας Σύριος (που τώρα έχει σχέση με τη βίτσα του, παρεμπι-

πτόντως), ο Τάρεκ. Όταν ερωτάται στο γύρισμα από τον πρωταγωνιστή «Από πού είσαι;», εκείνος ξαφνικά, και χωρίς να έχει γραφτεί στο σενάριο, απαντά: «Από το κόσμος». Ξαφνικά, δηλαδή, έδειξε τη συνείδηση που έχει εκείνος για τον εαυτό του, για το χώρο στον οποίο φιλοξενείται. Αυτό είναι το σινεμά: Ένας χώρος ανοιχτός στους πολιτισμούς που διασταυρώνονται και ανθούν, λαμβάνοντας υπόψη ένας τον άλλο.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΙΝΕΜΑ ΧΩΡΙΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

• Και μετά το Αντίο Βερολίνο;

— Θέλω να κάνω σινεμά. Όχι μια ταινία («την ταινία μου») — παρ' όλο που θέλω ό,τι κάνω να αρέσει σε μένα πρώτα απ' όλα. Επειδή, λοιπόν, στο σινεμά κάνεις διάφορες ταινίες, τη μία μετά την άλλη. να πω ότι προετοιμάζω κάτι καινούργιο. Απλώς, οφείλω να λάβω υπόψη μου την ελληνική κατάσταση: το ότι δεν υπάρχει μεγάλη και οργανωμένη παραγωγή, το ότι ένας άνθρωπος πρέπει να κάνει τα πάντα... Υπάρχει και ένα θετικό με την περίπτωση μου: το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου με αντιμετωπίζει πια με αρκετή συμπάθεια. Κι αυτό βοηθάει.

• Μια που μιλήσαμε για το Κέντρο, οι παραγωγές του οποίου δύσκολα κατεβαίνουν στο μεγάλο κοινό (και

Το σινεμά είναι χώρος ανοιχτός στους πολιτισμούς που διασταυρώνονται και ανθούν.

Π. ΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ

ιδίως στο κοινό της Ευρώπης), πες μας: σε απασχόλησε ποτέ το ενδεχόμενο να δουν τις ταινίες σου στις αίθουσες της Ευρώπης; Υπάρχει δυνατότητα να δείξουμε όψεις του ελληνικού κινηματογράφου στο ευρωπαϊκό κοινό;

— Σήμερα, στην Ελλάδα, σε γενικές γραμμές, παράγουμε είτε ταινίες που υποτίθεται ότι παρουσιάζουν την Ελλάδα και την ελληνικότητα αλλά στην πραγματικότητα είναι βυθισμένες στον φολκλορισμό είτε κάποιες άλλες που υποτίθεται ότι αφορούν την αγορά αλλά δεν αφορούν τους έξω. Εμένα με ενδιαφέρει ένα σινεμά το οποίο βλέπεται παντού κι αυτό δεν το εμποδίζει να έχει την ιδιαιτερότητά του και την ποιότητά του. Νομίζω ότι αυτό είναι το αίτημα. Να κάνεις μια ταινία εδώ και να μπορεί να παιχτεί στο Παρίσι, στο Λονδίνο, στη Ρώμη — και να βλέπεται. Να ενδιαφέρει. Να αρέσει.

• Κι αφού μιλάμε για Ευρώπη, γενικά, τι πιστεύεις για το νέο μοντέλο των ευρωπαϊκών συμπαραγωγών;

— Τι να πιστεύω; Αρκεί να πω ότι δεν θα βρεις ούτε ένα ενδιαφέρον κομμάτι κάτω από την επιγραφή Eurimages. Οι εικόνες που προκρίνει το υπό ανάπτυξη μοντέλο των ευρωπαϊκών συμπαραγωγών είναι αποδυναμωμένες εικόνες, χωρίς ταυτότητα. Το μόνο που έχουν είναι μια επίφαση συνάντησης των πολιτισμών μεταξύ τους — στην πραγματικότητα όμως δεν είναι παρά ένας συγκερασμός επιφανειακών στοιχείων που όλα συγκλίνουν σε απρόσωπες εκφράσεις, χωρίς νεύρο, τελικά χωρίς νόημα.

• Τελικά, κινδυνεύει ο κινηματογράφος;

— Σίγουρα, μπορώ να πω ότι αποδυναμώνεται. Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι στην Ευρώπη λιγοστεύουν οι δημιουργοί, εκείνοι στων οποίων τις ταινίες διακρίνεις μια θεώρηση του κόσμου πάνω απ' όλα. Το σημαντικότερο είναι ότι δεν υπάρχει ούτε η βάση, δεν υπάρχουν σκηνοθέτες του μέσου όρου που δεν κάνουν τα αριστουργήματα αλλά κρατούν την εμπορική βάση του κινηματογράφου. Δεν είναι πλήγμα το ότι κανείς δεν αντικατέστησε έναν Σέρτζιο Λεόνε, έστω έναν Ζακ Ντεραί;

Ο Μανώλης Ζαχαριουδάκης, από τότε που τέλειωσε τη Σχολή Καλών Τεχνών, δεν έχει σταματήσει να εκθέτει. Δεν υπήρξε χρονιά την τελευταία δεκαετία δίχως κάποια ατομική του έκθεση, ενώ κατά καιρούς εκπροσωπεί τη χώρα μας σε σημαντικές διεθνείς διοργανώσεις. Ένας εργασιομανής κι ανήσυχος, όπως αυτός, δεν θα μπορούσε να αρκεστεί στις περιπέτειες του τελάρου. Πίνακες, κατασκευές, σκηνικά, εικονογραφήσεις βιβλίων, computer graphics, ως και διακοσμήσεις κέντρων διασκέδασης, αποτελούν τους κρίκους μιας αλυσίδας όπου η θετική σκέψη και η διάθεση για παιχνίδι εναλλάσσονται δημιουργικά.

Πριν από λίγους μήνες ο Μ. Ζαχαριουδάκης παρουσίασε μια σειρά από ζωγραφιές πάνω σε χειροποίητο χαρτόνι, εμπνευσμένες από το Έπος του Γκίλγκαμες (Γκαλερί 3), καθώς και μια σειρά παραβάν όπου απλώνονταν αισθησιακά γυναικεία σώματα, έργα επηρεασμένα από τον Ντε Κούνινγκ (γκαλερί Όλγας Γεωργαντέα). Έως πριν από λίγες μέρες, η αίθουσα «24» της οδού Κλεομένους ήταν γεμάτη από «Επίπεδα δάση». Μ' άλλα λόγια, εικαστικές συνθέσεις πάνω σε συναρμολογημένα ξύλα. Μια νέα φουρνιά «Silva mensae», μικρότερων διαστάσεων αυτή τη φορά, που υπήρξε και η αφορμή για τη συζήτηση που ακολουθεί. Πρώτη ερώτησή μας, γιατί επανέρχεται συνεχώς στο ίδιο θέμα:

«Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟΛΙΖΕΙ. ΔΕΝ ΠΑΡΗΓΟΡΕΙ!»

SILVA MENSÆ XXXI (1993),
ΞΥΛΟ, ΜΕΙΚΤΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

«...ύλα» φτιάχνω εδώ και δέκα χρόνια, από τότε που τέλειωσα τη Σχολή. Ασχολούμαι συνέχεια μ' αυτά, άλλοτε πιο τακτικά, άλλοτε πιο αραιά. Πάντα υπάρχει ένα «ξύλο» στο εργαστήριο. Το πρόβλημα μ' εμένα είναι ότι πλατιάζω. Θέλω και να ζωγραφίζω και να κατασκευάζω και να δουλεύω στο κομπιούτερ, πράγμα κουραστικό και φθοροποιό ταυτόχρονα. Πλατιάζοντας, εξαντλείς γρήγορα όσα έχεις να πεις. Γι' αυτό αναζητήσα

ένα σταθερό θέμα με σκοπό να προχωρήσω σε παραλλαγές πάνω σ' αυτό και ν' απλώσω όσο γίνεται περισσότερο τις αισθητικές μου δυνατότητες. Αυτό άλλωστε είναι και ο μοντερνισμός, παραλλαγές σ' ένα θέμα.

• Σε κάθε έργο της σειράς συναντάμε ένα μόνιμο μοτίβο: δυο δέντρα. Κρύβεται πίσω τους κάποιος συμβολισμός;

ΜΑΝΩΛΗΣ ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗΣ: Τα δέντρα, αυτές οι δύο σταθερές

μορφές, προσφέρουν ένα είδος συναισθηματικής ασφάλειας. Το ένα πλάι στο άλλο, σαν να δηλώνουν μια παντοτινή αγάπη. Μ' αρέσει να το σκέφτομαι έτσι... Γι' αυτό και φτιάχνω «επίπεδα δάση» για πολλά χρόνια ακόμη. Γύρω απ' τα δέντρα, ο υπόλοιπος χώρος γεμίζει όπως καλλιέργειες έναν κήπο. Σχεδιάζεις τα παρτέρια του, φυτεύεις λουλούδια σε μια γωνιά, τοποθετείς πετραδάκια... Τα υλικά που χρησιμοποιώ είναι παλιά -αλλά

...σάπια- ξύλα, χρώματα διάφα-
που αφήνουν τα νερά του ξύλου
διακρίνονται, πανιά, χαρτιά,
ιώδια... Παλιότερα χρησιμοποι-
τα ευτελή υλικά στις κατασκευ-
μου. Οχι πια. Από μια στιγμή κι
τα δεν μ' άρεσε που τα έβλεπα
καταστρέφονται.

ΕΛΩ ΝΑ ΦΤΙΑΧΝΩ ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ ΕΡΓΑ»

...ώς υποδέχεται ο κόσμος τα πα-
τάνω έργα;

Ζ.: Τα Silva mensae έχουν απή-
η σ' ένα ευρύ φάσμα κοινού.
ή άλλες δουλειές μου αντιμετω-
νται με απορία, καχυποψία,
μα και απώθηση, τα «ξύλα»
σουν σε όλους. Ευτυχώς! Ο πί-
ας είναι στολίδι για έναν χώρο.
ζωγραφική στολίζει, δεν παρη-
εί. Κι εγώ θέλω να φτιάχνω αι-
δοξα έργα. Το πρόβλημα είναι
από την ώρα που κάτι γίνεται
ολα, μια υποψία μανιερισμού
ατρέχει εμένα τον ίδιο. Μόλις
θω ότι καταφεύγω στην ευκο-
σταματάω για λίγο. Ξεχνάω τα
τα κι αναγκάζομαι να τ' ανα-
ύψω ξανά. Γι' αυτό υπάρχουν
ρνια έργων. Μπορεί μια δεκά-
α μην τελειώσει ποτέ. Μετά το
λειμμα» ξεκινάω από μια νέα
ίδα.

...ενασχόλησή σου με τους υπο-
στές επηρέασε τις κατασκευές
ζωγραφική του;

Ζ.: Τις κατασκευές μου καθό-
Εκεί μ' ενδιαφέρει πιο πολύ η
ητική. Στη ζωγραφική μου,
ς, έπαιξε μεγάλο ρόλο. Πριν
ξω το παραμικρό σκετσάκι,
ω στον υπολογιστή ολόκληρο
ριο! Πρώτα αφηγούμαι την «ι-
ία» με φράσεις κι έπειτα με
μές.

ΟΙ ΥΛΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

...για μια εποχή που κατακλύζεται
εικόνες, όπως η σημερινή, πό-
ζωγραφική κινδυνεύει;

Ζ.: Θα μπορούσε να πει κανείς
η ζωγραφική, σαν σταγόνα
ωκεανό, κινδυνεύει να κα-
θθεί. Όμως η ζωγραφική πα-
ει εικόνες χειροπιαστές. Εικό-
ου έχουν μια υλική υπόσταση,
ός που τις διαφοροποιεί απ'
τις άλλες κάνοντας κάθε έργο

μοναδικό. Η ομορφιά ή η αφηγη-
ματική ικανότητα ενός έργου μπο-
ρεί να έχει μικρότερη σημασία στις
μέρες μας, αλλά η μοναδικότητά
του τού προσδίδει ακόμα μεγαλύ-
τερη αξία. Η ζήτηση των έργων τέ-
χνης, αντί να μειώνεται, αυξάνε-
ται. Το ζητούμενο είναι το ίδιο το
αντικείμενο. Γι' αυτό και δεν υπάρ-
χουν στις μέρες μας ευδιάκριτα
κριτήρια καλού γούστου.

• Πώς βλέπει ένας μαθητής του
Κεσσανλή την περίφημη διαμάχη
των «εννοιοκρατικών» με τους «πα-
ραστατικούς»;

Μ.Ζ.: Είδα την έκθεση των απο-
φοίτων της ΑΣΚΤ και διέκρινα
πράγματι και τις δύο τάσεις. Αν
στην αρχή ο πόλεμος ήταν πυροτέ-

Μόλις νιώθω
ότι καταφεύγω
στην ευκολία,
σταματάω.
Ξεχνάω τα
κόλπα, κι
αναγκάζομαι
να τα
ανακαλύψω
ξανά.

SILVA MNSAE XXXVI (1993),
ΞΥΛΟ, ΜΕΙΚΤΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

χνημα, τώρα είναι πραγματικότη-
τα. Κάθε ζωγράφος θέλει ν' απο-
κτήσει μια ταυτότητα, χωρίς απα-
ραίτητα ν' ανήκει σε μια ομάδα.
Του κάνει καλό, ωστόσο, να συ-
μπορεύεται μ' ένα ρεύμα. Η Ελλά-
δα δεν έβγαλε ποτέ καλλιτέχνες
που ν' ανήκουν σε μια παγκόσμια
σχολή. Όμως τα τελευταία χρόνια,
οι σχολές χάνονται παντού. Δεν γί-
νεται κάτι καινούργιο. Νιώθεις
όλο και περισσότερο μόνος σου,
άρα αναζητάς όλο και πιο έντονα
την ετικέτα.

Το σίγουρο είναι ότι ο διαχωρι-
σμός ανάμεσα στους καλλιτέχνες
είναι λιγότερο σαφής και αυστη-
ρός, απ' ό,τι νομίζουμε.

«ΜΑΣ ΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ»

Ο Κώστας Ρήγος, ένας από τους σημαντικότερους νέους έλληνες χορογράφους και χορευτές, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1967. Σπούδασε στο Οικονομικό Τμήμα της Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, και στην Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης. Το 1989 ιδρύει το «Χοροθέατρο Οκτάνα», ενώ παράλληλα συνεργάζεται και με άλλα σχήματα (Θέατρο Τέχνης - Κάρολος Κουν κ.ά.). Χορογραφίες του έχουν βραβευθεί, και παρουσιαστεί και στο εξωτερικό. Η σημαντικότερη δουλειά του ξεκινά το 1992 με το *Άντε Καλημέρα* (σε συνεργασία με τη Βάλια Παπαχρήστου), συνεχίζεται με τους *Γάμους* (1993, σε μουσική Ιγκόρ Στραβίνσκυ) και το *Φθινόπωρο '44* (1994), για να καταλήξει, φέτος, με το *Δάφνις και Χλόη*, σε μουσική Μωρίς Ραβέλ, που ήδη έχει προκαλέσει πολύ θερμή ανταπόκριση και σχόλια – όλα με το «Χοροθέατρο Οκτάνα», για το σημερινό δυναμικό του οποίου δεν κρύβει τον ενθουσιασμό του. Ξεκινήσαμε τη συζήτηση με τον Κ. Ρήγο, ρωτώντας τον (μολονότι είναι παραπλανητικός ο όρος «γενιά»), αν υπάρχει μια ομάδα ανθρώπων, λίγο-πολύ συνομιλήκων, που να έχουν αναζωογονήσει το χορό στην Ελλάδα. Με την απάντησή του ξεκίνησε η συνέντευξη:

Ν

αι, πιστεύω πως υπάρχουν 3-4 ομάδες νέων ανθρώπων αυτή τη στιγμή που έχουν δώσει μια τονωτική ένεση στο χορό, που θα κάνουν σπουδαία πράγματα, και θα εκπροσωπήσουν επάξια την Ελλάδα στο εξωτερικό. Η έξαρση που υπήρχε στο ελληνικό θέατρο πριν από κάμποσα χρόνια, βλέπω να υπάρχει σήμερα στο χορό.

• Βλέπετε κάποια κοινά στοιχεία ή κοινές προσδοκίες, που θα δικαιολογούσαν τον καταχρηστικό όρο «γενιά», μεταξύ των νέων Ελλήνων χορευτών και χορογράφων;

– Νομίζω πως το πιο σημαντικό αυτής της γενιάς είναι ότι πιστεύ-

ουν πάρα πολύ σ' αυτό που κάνουν, και πιστεύουν πως μπορούν να αντεπεξέλθουν στους στόχους που έχουν θέσει – δεν είναι άνθρωποι που τους έτυχε ο χορός μπροστά τους, ούτε παιδιά πλουσίων οικογενειών, με γαλλικά και μπαλέτο! Είναι όλοι νέοι άνθρωποι πολύ καθημερινοί, πολύ σημερινοί – απλώς, τα πράγματα που τους αφορούν τα μετουσιώνουν σε χορό. Είναι πολύ σημαντικό αυτό, γιατί μόνο έτσι μπορούμε να πούμε ότι έχουμε ένα πράγμα ζωντανό, που μας αφορά, με οποιοδήποτε τρόπο, είτε με τρόπο παραμυθίας, είτε με τρόπο έντονα βιωματικό. Μπορεί να είναι κάτι πολύ ποιητικό και να σε αφορά, μπορεί να είναι κάτι πολύ καθημερινό και να σε αφορά επίσης. Το αν σε αφορά ή δεν σε αφορά έγκειται στο αν είναι καλά φτιαγμένο, σε τίποτ' άλλο.

ΚΑΙ ΠΙΝΑ ΜΠΑΟΥΣ, ΚΑΙ ΜΠΑΛΑΝΣΙΝ

• Μια και κάθε καλλιτέχνης δημιουργεί ο ίδιος την παράδοσή του, εσείς ποιους προγόνους θα διαλέγατε;

– Στην Ελλάδα, πολλοί έχουν κάνει παλιότερα σπουδαία δουλειά στο χορό. Όσο για μένα, έχω επηρεαστεί περισσότερο από το ελληνικό θέατρο και τον ξένο χορό. Πολύ έντονα θυμάμαι τις παραστάσεις του Κ. Κουν, που τις έβλεπα από 14 χρόνων, να με συγκινούν

και να μην μπορώ να εξηγήσω ήταν αυτό που αισθανόμουν. Στην άλλη, θαυμάζω πολύ την Πίνα Μπάους, αλλά το ίδιο πολύ θαυμάζω και τον Μπαλανσίν, που είναι ακριβώς το αντίθετο. Και ο κινηματογράφος μ' έχει επηρεάσει, και ζωγραφική: ως εικόνες, ως σημειότυπα, που δημιουργούν συναισθήματα. Είναι πολύ περίεργο πως μπορούν να σ' επηρεάσουν πράγματα διαφορετικά μεταξύ τους, και να σ' οδηγήσουν πια σε κάτι που αλλού. Μπορείς στο καθένα να βρίσκεις πράγματα που σε αφορούν, και ταυτόχρονα να σου δίνεται η ευκαιρία ν' αναιρείς όλα τα άλλα. Χορό, βέβαια, είδα πρώτα φορά με τον Μπεζάρ...

• ...Όπως τόσοι από μας... Μιλώντας για «αναίρεση»: θέλει αρετή θάρρος και αυτοπεποίθηση να αναιρείς κάτι που έχεις κάνει ή που σου έχει αρέσει στο παρελθόν, διατηρώντας ωστόσο μια εσωτερική πορεία, που ενδεχομένως ούτε και τη γνωρίζεις ο ίδιος.

– Ναι, θέλει. Αλλά εκεί είναι το ρίσκο και η ευχαρίστηση αυτή της δουλειάς. Είναι πολύ ωραίο να παίζεις με την ιστορία, καμιά φορά. Έτσι, σ' ένα έργο σημερινό, *Δάφνις και Χλόη*, βρίσκει κανείς κατά τη γνώμη μου, μια νεοκλασική διάθεση, ενώ χρησιμοποιούνται και κινησιολογικά στοιχεία που θυμίζουν Μπαλανσίν, νεοκλασικά.

«ΔΑΦΝΙΣ ΚΑΙ ΧΛΩΗ» ΑΠΟ ΤΟ ΧΟΡΟΘΕΑΤΡΟ ΟΚΤΑΝΑ

ΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ιονή, με τους Γάμους πέρσι, Δάφνις και Χλόη φέτος, στα τα του Ντιαγκίλεφ των αρχαίων, είναι όντως εμμονή, σύμπτωση; Μπορούσε να είναι και εμμονή του αιώνα είναι η περσόνα που γίνανε πολλά μεγάλα στην τέχνη γενικότερα, κινήθηκε και ο μοντέρνος χορός. Νομίζω πως τώρα, στο τέλος του αιώνα, είναι καλό να ριξουμε μια στο τι έγινε πριν, και να κοιτάξουμε στα επόμενα. Και να θυμάται ότι πάντα υπάρχει καιρός και τη δική σου άποψη σε αυτό είναι ήδη δεδομένο. Ο Δάφνις και Χλόη, το είναι μια νεαρή ομάδα, έναν νεο-χορογράφο, η κατηγορία του χορού δεν πρέπει να είναι μακριά... Νομίζω ότι το θέμα είναι αϊκό, ούτε βέβαια το προ-έτσι. Αντίθετα, έχει μια ιδέα, τη φρεσκάδα ενός έρω-μας αφορά πάντα. Για μέ-ρωτικό στοιχείο είναι πρω-το, είναι ζήτημα ζωής.

ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

• Όντως, το ερωτικό στοιχείο είναι πολύ έντονο. Και σε αντίθεση με τους Γάμους, που είχαν έναν σπα-ραγμό, μια εξάντληση των σχέσεων, στο Δάφνις και Χλόη μοιάζει να κυριαρχεί η αθωότητα, παρά την παρουσία ενός βιασμού. — Ναι, στους Γάμους υπήρχε μια ουσιαστική βιαιότητα και μια στρέ-βλωση, ένα πάθος έντονο· ενώ εδώ έχουμε ένα ρομάντζο: είναι όλοι ευτυχισμένοι! Ήταν θέμα επιλο-γής: ήθελα να δώσω την αθωά πλευρά του έρωτα, την άλλη όψη του νομίσματος. Φυσικά, είναι καθοριστική η επιλογή της μουσικής, που καθορίζει και την κινησιολο-γία. Συνήθως χορογραφώ «πάνω» στη μουσική, μπορεί να μην τη «με-τράω», αλλά την ακούω πολύ κα-θαρά. Επίσης, χορογραφώ «πάνω» στους χορευτές της ομάδας: είναι άνθρωποι που μπορούν να κάνουν πάρα πολλά πράγματα, κι είναι έτοιμοι να τα κάνουν. Αλλά καμιά φορά τους ζητάω να κάνουν και άλλα απ' αυτά που θα ήθελε. Κι είναι πολύ ωραίο να φέρνεις τους

*Είναι πολύ
ωραίο να
φέρνεις τους
ανθρώπους
αντιμέτωπους
με τον εαυτό
τους και να
βλέπεις ότι
πολύ εύκολα
τον
ξεπερνάνε...*

ανθρώπους αντιμέτωπους με τον εαυτό τους, και να βλέπεις ότι, τε-λικά, πολύ εύκολα τον ξεπερνάνε. Αυτό είναι και η μαγεία της τέχνης: ότι μπορεί να σε κάνει να ξεπερά-σεις οτιδήποτε έχεις οριοθετήσει εσύ γύρω σου. Αλλά για να ξανα-γυρίσω στην ερώτησή σας, το Δάφ-νις και Χλόη αφήνει πράγματι στο τέλος μια γλυκιά αίσθηση και μια ευγένεια – ακριβώς αντίθετα απ' τους Γάμους.

• Παρ' όλα αυτά, η τελευταία σκη-νή, με το μοίρασμα της τράπουλας, είναι σχεδόν απειλητική...

— Ναι, είναι· πάντα υπάρχει μια απειλή στον έρωτα: δεν ξέρεις τι θα σου ξημερώσει η επόμενη μέρα.

• ...Κι αν ο άσος είναι δικός σου...

— ...Ή του αλλουνού... Και, τέλος πάντων, ποιος θα αποκαλύψει τον εαυτό του περισσότερο...

ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ, ΟΛΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΡΧΗ

• Παρουσιάζετε τρεις Χλώς: αυτό τι αντικατοπτρίζει;

— Ξεκίνησε από το έργο, που έχει τρία μουσικά μέρη, το καθένα με διαφορετικές καταστάσεις. Έτσι, οι τρεις Χλώς θα είχαν από την αρχή η καθεμία τη διάθεση της κα-τάστασης στην οποία θα βρισκό-ντουσαν: η Χλόη-που-βιάζεται, εί-ναι βιασμένη από την αρχή, η Χλόη-Παιδούλα είναι παιδούλα απ' την αρχή μέχρι το τέλος, η Χλόη-Γυναίκα το ίδιο. Πιστεύω ότι στον άνθρωπο υπάρχουν όλα απ' την αρχή, κι αυτό που θα βιώσει σε κάποια στιγμή της ζωής του υπάρ-χει από την αρχή, είναι δεδομένο. Έτσι και η Χλόη, έχει την τύχη να τα ζήσει όλα, μόνο που δεν ξέρει πότε ακριβώς έχει αυτή την τύχη. Ενώ ο Δάφνις είναι ένας έφηβος που παραμένει έφηβος: ακόμα και όταν βιώνει τον έρωτα με τη Χλόη-Γυναίκα, εκείνη είναι που τον οδη-γεί.

*Οι παραστάσεις του Δάφνις και Χλόη από το «Χοροθέατρο Οκτάνα» συνεχίζονται ως τις 28 Φεβρουαρίου στο θέατρο Αποθήκη (Σαρρή 40, Πλ. Ασωμάτων, Ψυρρή - τηλ. 32.53.153), κάθε μέρα, εκτός Τρίτης, στις 21.30.

(Ας μου επιτραπεί να ξεκινήσω εκφράζοντας τον ενθουσιασμό μου για το βιβλίο του Θάνου Σταθόπουλου (*Η ιστορία της μουσικής*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1994). Η λογοτεχνία υπήρξε εσάει διά της ηδονής, και η ανάγνωση του βιβλίου του, η προσωπική μου ανάγνωση, μου προσέφερε αυτήν – την απόλαυση. Σωστή ή ολιγότερο σωστή η ανάγνωσή μου, δεν έχει καμία σημασία για την αξία του βιβλίου, επειδή ως γνωστόν ένα καλό βιβλίο επιδέχεται οιονδήποτε χαρακτήρα αναγνώσεως παραμένοντας πάντοτε καλό. Ένα καλό βιβλίο είναι γεγονός, κι αυτός είναι, άλλωστε, ο λόγος που με κίνησε να συμπράξω μαζί του προς κάτι το οποίο θα ονόμαζα «βιβλιοκρισία».)

«ΚΑΠΟΙΟΣ ΚΑΘΕΤΑΙ ΣΕ ΜΙΑ ΚΑΡΕΚΛΑ ΚΑΙ ΚΟΒΕΙ ΦΕΤΕΣ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟ ΧΡΟΝΟ...» (μια βιβλιοκρισία)

ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ: *Είχες πολλά χρόνια να εκδώσεις κι εγώ, τουλάχιστον, αισθανόμουν να κούλανες το χέρι σου.*

ΘΑΝΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ: Έχεις δίκιο, απ' αυτή την άποψη. Δέκα χρόνια είναι, όντως, μεγάλο διάστημα. Από μια άλλη άποψη, όμως, το χέρι μου νιώθω να κουλαίνεται όταν γράφω. Η πλήρης κουλαμάρα. Παρ' όλ' αυτά, ήταν, φαίνεται, να γίνει έτσι. Σε μία πρώιμη περίοδο δεν μου κάνει πολύ μεγάλη εντύπωση ένα τέτοιο γεγονός. Θα μπορούσα να σου πω πολλά γι' αυτή την περίοδο, αλλά θα μας έπαιρνε πολύ χρόνο και φοβάμαι πως δεν θα ενδιέφεραν κανέναν πραγματικά.

Η.Λ.: *Ας μιλήσουμε, λοιπόν, για την Ιστορία της Μουσικής. Και πρώτα απ' όλα, γιατί η Ιστορία της Μουσικής;*

Θ.Σ.: Πρώτα απ' όλα είναι μια

επινόηση, ένα τρυκ, όπως κάθε βιβλίο. Ύστερα, επειδή αντιλαμβάνομαι τον κόσμο μέσα από μουσική. Η μουσική, επιπλέον, με ωθεί να γράψω. Στην ουσία, οποιαδήποτε ανάγκη μου για έκφραση (και δεν εννοώ απαραίτητως λογοτεχνική) έχει αφετηρία τη μουσική. Απ' την άλλη, όλα είναι μουσική. Ο πραγματικός χρόνος (αν υπάρχει τέτοιο πράγμα) είναι μουσική· έστω και κακή. Το βλέμμα περιέχει μουσική. Η γλώσσα, ως γνωστόν, οι λέξεις. Και φυσικά ο χρόνος μεταξύ μας, όπως και ο νεκρός χρόνος – κυρίως αυτός.

Η.Λ.: *Κυρίως αυτός είναι που δεσπόζει στο βιβλίο σου.*

Θ.Σ.: Ο νεκρός χρόνος, ναι. Ας πούμε πως αυτό είναι το εσωτερικό μου θέμα. Το σημείο όπου όλα έχουν παγώσει, είναι σταματημένα και τίποτα δεν μπορεί να προχωρήσει παρακάτω, να πάει πα-

ραπέρα. Μια κατάσταση ακινησίας. Το σώμα δουλεύει, η καρδιά δουλεύει, αλλά δεν κινείται τίποτα. Κάποιος κάθεται σε μια καρέκλα και κόβει φέτες του νεκρού χρόνου στο κεφάλι του. Χωρίς να πίνει το κενό. Στο κεφάλι του παίζει δυνατά μια μουσική.

«ΕΝΑ ΒΑΡΥ ΡΟΧΑΛΗΤΟ»

Η.Λ.: *Ή κοιμάται. Γιατί έμενα το βιβλίο σου με πήγε στη διαδικασία του ύπνου που σβήνεται ο ροχαλητό.*

Θ.Σ.: Ωραίο αυτό που λες. Είναι έτσι ακριβώς. Ένα βαρύ ροχαλητό που το διαπερνούν κάποιες όνειρα ίσως, κάποιες εικόνες του ύπνου, αλλά που δεν μπορούν τίποτα να το διακόψουν. Ο υπνός κάνει καλά τη δουλειά του.

Η.Λ.: *Η Ιστορία της μουσικής, λοιπόν, είναι η Ιστορία του κενού.*

Θ.Σ.: Αν μη τι άλλο, είναι η ιστορία του δικού μου κενού. Η μου-

ΑΝΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΠΡΟΣ ΗΛΙΑΝ ΛΑΓΙΟΝ

στο δικό μου κεφάλι. Είναι πάθος που 'χει εκλείψει ορι-
ός, αν υποθέσουμε ότι υπήρ-
ίποτε. Αυτό που μένει είναι
νό.

ΠΡΟΣΩΠΑ, ΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΟ, ΨΗΦΙΔΕΣ ΜΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΑΣΚΑΣ

: Στο βιβλίο σου διαβάζω συ-
ς πρόσωπα: 'Ημουν, Γίνο-
Δεν ήσουν, Λες, Αυτός, Μπε-
, Κατέρχεσαι, Ένα κορίτσι,
, Η μάνα μου, Ένας γέρος,
γυναίκες, Κάποιος, Ζήλια -
'αναφέρω μερικά στην τύχη.
τοια είναι η κρυφή τους σύν-

Θα έλεγα πως δεν είναι
ζώς πρόσωπα, όσο νύξεις
ώπων· πραγματικά ή λιγό-
πραγματικά ή εντελώς φα-
ικά, δεν ενδιαφέρει· όλα τα
ωπα είναι διαφορετικοί
διορισμοί ενός και μόνον
ώπου. Οι ιδιαιτερότητές
είναι, στο τέλος, άνευ σημα-
αφού για μένα αποτελούν
δες μιας μεγάλης μάσκας.
τρόκειται για τον Μπετόβεν
ια ένα κορίτσι στον ζωολο-
κήπο είτε για την μάνα μου,

τον γέρο στον δρόμο είτε για τους
διαφορετικούς χρόνους του ρή-
ματος είμαι (τις μετατοπίσεις του
δικού μου εγώ), αυτό που τα συν-
δέει είναι η τύχη, η οποία συνι-
στά το σταθερό σημείο σ' όλο το
βιβλίο. Υπάρχουν κι άλλα πρό-
σωπα, αυτά όμως δεν ακούγονται
καθόλου· μοιάζουν με μουγκή
ορχήστρα.

Η.Λ.: Το θέμα της τύχης, εξάλλου,
δηλώνεται ευθύς αμέσως στο βι-
βλίο σου και με το σχετικό μότο
του Κάλβου· αλλά διατρέχει και
τις λοιπές σελίδες.

Θ.Σ.: Η τύχη, αρχικώς, με την έν-
νοια του συμβεβηκότος· αλλά,
στην ουσία, με τον χαρακτήρα
ενός αστείου οντολογικού, μιας
φάρσας, ας πούμε, του αναπό-
τρεπτου· όχι, βεβαίως, με τον χα-
ρακτήρα της μοίρας, σε καμιά
περίπτωση.

Η.Λ.: Ακούω στο βιβλίο σου την
τύχη. Όπως ακούω τη μουσική.
Ακόμη περισσότερο, όμως, έχω
την αίσθηση ενός όλου. Δεν μπο-
ρώ να χαρακτηρίσω το βιβλίο σου
(δοκίμιο, ποίηση, πρόζα – μια
και ενέχονται στοιχεία όλων αυ-
τών) παρά μόνο να πω πρόκειται
για κάτι ενιαίο, συνεχές. Θα το

έλεγα, πολιτικώ τω τρόπω, *en block*.

Θ.Σ.: Είναι ένα κείμενο. Αν
έπρεπε να μπω στον κόπο να το
ορίσω, θα 'λεγα πως είναι ένα
αποσπασματικό κείμενο· τ' απο-
σπάσματα είναι, φυσικά, μέρος
ενός όλου. Μοιάζουν με σημειώ-
σεις και σπασμένες ιστορίες. Κα-
τά έναν πολύ συγκεκριμένο τρό-
πο, κάθε απόσπασμα είναι η
προέκταση του προηγούμενου, κι
έχει γραφτεί όλο μαζί μ' αυτή τη
λογική· σαν μία φυσική ροή ανα-
πνοών. Όσο κι αν τ' αποσπάσμα-
τα διατηρούν ένα είδος αυτονο-
μίας, ωστόσο παραμένουν ανέ-
στια εκτός ροής.

Η.Λ.: Εκτός στήθους...

Θ.Σ.: Ναι, εκτός στήθους, πολύ
ωραία.

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η.Λ.: Είπες, όμως, σπασμένες
ιστορίες. Γιατί έχω, επίσης, την
αίσθηση της ιστορίας, ενός πολύ
συγκεκριμένου πράγματος, στα
περισσότερα από τα κείμενα του
βιβλίου σου και, συγχρόνως, αι-
σθάνομαι ότι διαφεύγουν της
ιστορίας και καταφεύγουν στην
ποίηση; Αυτό με πάει στη φάρσα.

Θ.Σ.: Μια σπασμένη ιστορία,
όπως την ονομάζω εγώ, δεν είναι
ιστορία. Είναι η καταστροφή της
ιστορίας. Ας πούμε: τα ξέφτια
μιας ιστορίας. Με το ύφος μιας
ιστορίας, μιας σημείωσης ή ενός
περιστατικού, κάποτε μπαίνω
στον χώρο του ποιητικού ή του
παράδοξου· και το αντίθετο: με
το ύφος ενός στίχου, ενός ποιή-
ματος, μπαίνω στον χώρο της
ιστορίας. Αυτή η ειρωνεία των ει-
δών είναι και η ειρωνεία του νοή-
ματος. Η φάρσα προκύπτει απ'
την ειρωνεία του νοήματος. Η
φάρσα εντέλει, όπως γνωρίζεις
καλά, είναι η ίδια η λογοτεχνία.
Η επινόηση, που είπα πριν, το
τρυκ.

• Αυτήν την βιβλιοκρισία. Με
την επίταση δεκατριών ωφέλι-
μων ετών, θα ειπώ
απλώς: διαβάστε τον.

Η φάρσα
προκύπτει
απ' την
ειρωνεία του
νοήματος. Η
φάρσα,
εντέλει, είναι
η ίδια η
λογοτεχνία

Ιδεολογία και πολιτική στάση του ποιητή του *Μαραμπού*

του Φίλιππου Φιλίππου

Αμέσως μετά το θάνατο του Νίκου Καββαδία. στις 10 Φεβρουαρίου 1975, εφημερίδες και περιοδικά δημοσιεύουν νεκρολογίες, οι οποίες αναφέρονται στη ζωή, το έργο και την απήχηση του ποιητή. Ανάμεσα σ' αυτές περιλαμβάνονται εκείνες των Τάσου Βουρνά, Μήτσου Κασόλα και Απόστολου Σπήλιου στην *Αυγή*, του Παναγή Λευκαδίτη στο *ΡΙ-ζοσπάστη*, της Μιράντας Ζαχαριάδη στο *Τετράδιο*, του Χρήστου Παντελίδη στη *Ναυτεργατική* και των Αλέξανδρου Αργυρίου, Κώστα Μαυρουδή και Δημήτρη Χριστοδούλου στο *Αντί*.

Οι συγγραφείς των περισσότερων νεκρολογιών εστιάζουν το ενδιαφέρον τους —θεωρώντας ίσως ότι εκφράζουν και τις επιθυμίες των αναγνωστών τους— στην ευαισθησία του Καββαδία. τον εξωτισμό και τον κοσμοπολιτισμό του.

Οι χαρακτηρισμοί για τον εκλιπόντα και οι τίτλοι των κειμένων, «ποιητής της θάλασσας», «ποιητής των μεγάλων ωκεανών», «αμαρτωλός ποιητής», «ποντοπόρος ποιητής» κ.λπ., σχεδόν πανομοιότυποι, ελάχιστα φωτίζουν την πολιτική πλευρά της ζωής του. Βεβαίως, η πολιτική διάσταση του έργου του σε κάποιο βαθμό έχει γίνει φανερή από τα δημοσιευμένα ποιήματά του, το «Federiko Garcia Lorca» και το «Guevara».

Ο Τ. Βουρνάς σημειώνει ότι «στάθηκε δίπλα στους κομμουνιστές» κι ο Π. Λευκαδίτης υπογραμμίζει την «αγάπη του για το

Ο Στρατής Τσίρκας με τον αγαπημένο του Κόλλια-Νίκο Καββαδία.

βασανισμένο βιοπαλαιστή της θάλασσας», ενώ γνώριζαν ότι ο Καββαδίας είχε διατελέσει γραμματέας του ΕΑΜ Λογοτεχνών-Ποιητών (σχετικό άρθρο του δικηγόρου Σταμάτη Καββαδία δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Χαραυγή* Κεφαλονιάς και Ιθάκης το 1978) και αγωνίστηκε στη διάρκεια της Κατοχής μέσα από τις γραμμές του ΚΚΕ (το αποκάλυψε η αδελφή του Τζένια

στο βιογραφικό του, που δημοσιεύτηκε στο βιβλίο *Του ποιητού-Στο αλόγο μου*, εκδόσεις Άγρα, 1987).

Αντίθετα, ο Στρατής Τσίρκας, στο κείμενό του που δημοσιεύτηκε στο *Βήμα* στις 12 Φεβρουαρίου 1975, επιχειρεί μια διαφορετική προσέγγιση και παρά τις γριφώδεις αναφορές του σε πρόσωπα, σκιαγραφεί με σαφήνεια την ιδεολογία και την πολιτική στάση του ποιητή. Ίσως ο Στρατής Τσίρκας, ο αντιφασίστας μαχητής της Μίσσης Ανατολής Γιάννης Χατζηανδρέας, ο Αλεξανδρινός που φιλοξενούσε στο σπίτι του τον ποιητή κάθε φορά που διανυκτέρευε στην Αλεξάνδρεια (του παραχωρούσε δικό του δωμάτιο) και τον αποκαλούσε «αδελφικό φίλο», να είναι ο καταλληλότερος άνθρωπος να ασχοληθεί με αυτό το θέμα.

ΟΝΟΜΑΤΑ-ΣΗΜΑΤΑ

Ιδού ένα απόσπασμα από εκείνο το λιτό και περιεκτικό κείμενο: «*Νοσταλγός των μεγάλων οριζόντων, άδολος ποιητής για την*

αδελφοσύνη ανάμεσα σ' όλες τις φυλές και σ' όλους τους ανθρώπους του μόχθου και του πνεύματος, ήταν και ατρόμητος περπατητής. Στην άλλη όχθη θα τον περιμέναν τώρα οι κατατρεγμένοι από την ξένη μισαλλοδοξία και την ελληνική κακορίζικη που βοήθησε: Η Μέλπω Αξιώτη, ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, ο Νίκος Καραγιάννης, η Ελπίδα κι ο Θράσος Καστανάκης, ο Στρατής Ζερμπίνης και πολλοί άλλοι.

Κάτι συμβαίνει εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος
Τζούλη Αγοράκη

ΕΛΛΑΔΑ-ΒΑΛΚΑΝΙΑ-ΕΥΡΩΠΗ: ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

• Στο Παλαιό Αμφιθέατρο της Ιατρικής (Πανεπιστημίου 30) η Κίνηση Πολιτών και ο Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών οργανώνουν ανοιχτή συζήτηση στις 27.2.1995 και ώρα 17.30 με θέμα: «Τα Βαλκάνια στην Ενωμένη Ευρώπη – Η συμβολή της Ελλάδας», το οποίο θα αναλυθεί σε ενότητες: Επισκόπηση της κατάστασης στα Βαλκάνια, συνεργασία στη Βαλκανική, οικονομική συνεργασία.

Συντονιστής της συζήτησης θα είναι ο καθηγητής Νίκος Μουζέλης, ενώ θα μιλήσουν οι Πάνος Καζάκος, Νικηφόρος Διαμαντούρας, Σωτήρης Βαλντέν, Παναγιώτης Ιωακειμίδης, Παναγής Βουρλουμής και Ηλίας Κατσούλης. Στη συζήτηση θα παρέμβουν οι Λεωνίδας Κύρκος, Θεόδωρος Πάγκαλος και Μιχάλης Παπακωνσταντίνου. Μετά τις ομιλίες θα ακολουθήσει συζήτηση με το ακροατήριο.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• Από τις 15.2.95 έχει εγκαινιαστεί η έκθεση ζωγραφικής της Αλεξάνδρας Χρήστου με θέμα «Καφενεία» στην γκαλερί Θέμα (Πατριάρχου Ιωακείμ 53, Κολωνάκι). Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 11.3.95. Πληρ.: 72.37.483.

• Στις 21.2.95 ξεκινούν και θα πραγματοποιηθούν παράλληλα στη γκαλερί Νέες Μορφές (Βαλαωρίτου 9) οι ατομικές εκθέσεις δύο νέων ζωγράφων, της Ειρήνης Διάδου και του Νίκου Κουρεσή. Πληρ.: 36.16.165.

• Στο Σπίτι της Κύπρου (Ηρακλείτου 10, Κολωνάκι) λειτουργεί από τις 9.2.95 έκθεση σύγχρονης τέχνης με τίτλο «5+4 από τη Σλοβακία». Η έκθεση θα ολοκληρωθεί στις 23.2.95. Πληρ.: 36.41.217.

• Επίσης στις 17.2.95 στο Σπίτι της Κύπρου η υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου Κλαίρη Αγγελίδου δίνει στις 20.30 μ.μ. διάλεξη με θέμα «Κυριάκος Μάτσης, ο αγωνιστής της λευτεριάς».

• Η ζωγράφος Ελένη Καλοκύρη παρουσιάζει τις νέες δημιουργίες της στην γκαλερί Astra

Εκδήλωση προς τιμήν της συγγραφέως Αλκυόνης Παπαδάκη οργανώθηκε, πρόσφατα, στο βιβλιοπωλείο «Ορφείας», Παπαδιαμαντοπούλου 146. Τη συγγραφέα παρουσίασε η κα Στεφανία Παπακρήστου, η οποία διάβασε αποσπάσματα από τα έργα της τιμωμένης: *Σκισμένο ψαδάκι*, *Μπόρα*, *Το χρώμα του φεγγαριού* και *Το κόκκινο σπίτι*, που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Καλέντης.

ΦΩΤ.: ΔΗΜ. ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ

188 φωτογράφοι, εκ των οποίων οι 22 διάσημοι ξένοι, εκθέτουν τις φωτογραφίες τους στην Αθήνα και σε 19 ακόμη επαρχιακές πόλεις, το Φεβρουάριο. Οκτώ διαφορετικά στρογγυλά τραπέζια με τους σημαντικότερους ανθρώπους της φωτογραφίας, πέντε σεμινάρια και 70 εταιρείες που παρουσιάζουν τα προϊόντα τους, ως τις 20.2 στο Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών. Ένας πρωτοφανής συνδυασμός θεωρίας και πρακτικής, η PHOTOVISION '95, που διοργανώνεται σχεδόν αποκλειστικά από το περιοδικό *ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ*. Κι όλα αυτά, ενώ η Φωτογραφική Συγκυρία στη Θεσσαλονίκη συνεχίζεται, καλύτερη από κάθε άλλη φορά. Χωρίς καμιά βοήθεια ακόμη από την πολιτεία, η φωτογραφία φαίνεται ν' ανθεί φέτος στην καρδιά του χειμώνα.

(Καρυάτιδων 8, Ακρόπολη). Η έκθεση εγκαινιάζεται στις 22.2.95 και ολοκληρώνεται στις 11.3.95. Πληρ.: 92.20.236.

• Στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (Σίνα 31) παρουσιάζονται έργα του συμβολιστή ζωγράφου Gustav Adolph Mossa. Η έκθεση θα διαρκέσει

ως τις 13.3.95. Πληρ.: 36.24.301.

• Στο Διεθνές Κέντρο Εικαστικών Τεχνών Αέναν (Στουρνάρα 30) εγκαινιάστηκε στις 20.2.95 η έκθεση ζωγραφικής της Eva Fischer, η οποία θα ολοκληρωθεί στις 12.3.95.

• Στην αίθουσα τέχνης Εποχές, από τις 20.2.95 έως τις 4.3.95, ο ζωγράφος Μιχάλης Βελουδής παρουσιάζει τα έργα του. Πληρ.: 80.83.645.

• Στο χώρο τέχνης Εύμαρος (Φωκίδος 26, Αμπελόκηποι) και ως τις 28.2.95 η ζωγράφος Κατερίνα Φιντικάκη παρουσιάζει τις δημιουργίες της. Πληρ.: 77.76.485.

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Ώψεις παιδικής λογοτεχνίας

δα Καρπόζηλου,
ιδί στη χώρα των βιβλίων.
Καστανιώτη, Αθήνα 1994

ναγνωσία και Παιδική
τεχνία.

γήσεις στο 5ο Σεμινάριο
κύκλου Ελληνικού Π.Β.,
Λελφίνι, Αθήνα 1994

κή Λογοτεχνία - Θεωρία
ράξη.

έλεια: Άντα Κατοίκη-
λου.

Καστανιώτη, Αθήνα 1993

ελευταία σαράντα περίπου
α γράφονται, κυκλοφο-
αλλά και διαβάζονται
α που έχουν δημιουργη-
τη σαφή πρόθεση να
υνθούν πρώτιστα σε ανα-
ες μικρών ηλικιών.

θαρώς ελληνική παραγω-
ορεί, πλέον, να συγκριθεί
τίστοιχες άλλων κρατών
αθέτουν μεγαλύτερο και
πικότερο παρελθόν. Κα-
α ποσοστά αναλφαβητι-
πον τόπο μας ολοένα και
νταν, οι κρατούντες ενή-
άρχισαν να δέχονται την
αι τη σημασία που έχει
αμόρφωση της ψυχοσύν-
και της γενικότερης
ύρας των παιδιών και

των εφήβων η καθημερινή πα-
ρουσία μέσα στο σπίτι και στην
τάξη λογοτεχνικών βιβλίων
που, με τρόπο άμεσο και όσο το
δυνατόν περισσότερο αισθητι-
κά καταξιωμένο, «συνομιλού-
σαν» με αναγνώστες 8 ή 12 ή 15
χρόνων.

Η ανάπτυξη μιας πρωτογενούς
εθνικής παραγωγής συνοδεύε-
ται από την ανάπτυξη ενός κρι-
τικού λόγου: Σεμινάρια, ιστο-
ρίες της παιδικής λογοτεχνίας,
προβληματισμοί δημιουργών
και αναλύσεις παραμέτρων και
όρων που διαμορφώνουν το
πρόσωπο της παιδικής λογοτε-
χνίας σε σχέση με τα άλλα
γραμματειακά είδη.

Από τότε, μάλιστα, που η παι-
δική λογοτεχνία, μπήκε στα πα-
νεπιστήμια και ειδικά καταρτι-
σμένοι φιλόλογοι άρχισαν να τη
διδάσκουν, ήταν κάτι παραπά-
νω από αναμενόμενο να δουν
το φως της δημοσιότητας βιβλία
που διερευνούν θεωρητικά
προβλήματα αυτής της λογοτε-
χνικής περιοχής.

Το σημερινό σημείωμα σκοπό
του έχει να παρουσιάσει –και
μόνο να παρουσιάσει– τρία από
τα πιο προσφάτως εκδοθέντα
βιβλία που πλησιάζουν θεωρη-
τικά τα έργα και τα θέματα της
λογοτεχνίας για παιδιά και νέ-
ους.

Το παιδί στη χώρα των βιβλίων
είναι μια σύνθετη εργασία η
οποία αντιμετωπίζει το παιδικό

βιβλίο –τόσο το λογοτεχνικό
όσο και αυτό των γνώσεων– και
από θεωρητικής άποψης, αλλά
και από πρακτικής. Είναι έργο
απόλυτα προσωπικό που διαθέ-
τει την τόλμη να συνδυάζει από-
ψεις βιβλιογραφικά δόκιμες με
θέσεις που στηρίζονται στον
ατομικό (αλλά πάντα και επι-
στημονικά κατοχυρωμένο)
προβληματισμό.

Η συγγραφέας του, **Μάρθα
Καρπόζηλου**, επίκουρος καθη-
γήτρια στο Πανεπιστήμιο των
Ιωαννίνων, στο πρώτο μέρος
του έργου (Το παιδί και το βι-
βλίο) μελετά την άμεση σχέση
που μπορεί και αξίζει να ανα-
πτυχθεί ανάμεσα στον μικρό
αναγνώστη και στον έντυπο λό-
γο. Σε μια τέτοια προσέγγιση
φυσικό είναι να κατέχει εξέ-
χουσα θέση η προβληματική της
σχολικής πράξης στον τομέα
της ανάγνωσης. Αλλά και κά-
ποιες άλλες –περισσότερο πρα-
κτικές– προσεγγίσεις όπως η
σχέση που μπορεί να συνδέει το
λογοτεχνικό κείμενο με την ηλι-
κία του αναγνώστη.

Το δεύτερο μέρος (Ανάγνωση
και ανάπτυξη) μελετά το πώς
και γιατί η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων βελτιώνει και
ασφαλώς επηρεάζει όχι μόνο τη
γλωσσική, όχι μόνο τη γνωστι-
κή, αλλά και την καθαρώς ψυ-
χολογική ανάπτυξη του παιδι-
ού.

Αμέσως μετά μελετώνται τα βι-

**Ζαρίφικο βιλιαράκι του Ηλία
Πετρόπουλου:** Τα σίδερα. Η
λάσπη. Τα μπαστούνια (εκδ.
Νεφέλη, 1994), με ωραία
σχεδιάκια από τον
συγγραφέα, σχόλια,
ετυμολογικές και
παρετυμολογικές
αναζητήσεις, όπως, λ.χ.: «Ο
ελληνικός λαός δεν αγάπησε
ποτέ του την λέξη θέρετρον.
Ίσως του θυμίζει την λέξη
φέρετρο...»

**Η Θεσσαλονίκη των
εφημερίδων** είναι ένα πολύ
ενδιαφέρον βιβλίο του
Γιώργου Αναστασιάδη
(πρόλογος: **Ι. Χασιώτης**, εκδ.
University Studio Press,
Θεσσαλονίκη 1994), που
φέρει στην επιφάνεια την
ιστορία, κυρίως την τοπική
ιστορία της Θεσσαλονίκης,
μέσα από τα πρωτοσέλιδα και
τα μονόστηλα των εφημερίδων
Μακεδονία, *Νέα Αλήθεια*,
Εφημερίς των Βαλκανίων, κ.ά.

Θα μπορούσε κανείς να
αρχεστεί στις εφημερίδες για
να γνωρίσει την ουσία μιας
πόλης και μάλιστα της
«ερωτικής Θεσσαλονίκης»,
όταν υπάρχουν τα
πατσατζίδικα; Κάτι τέτοιο
επιχειρεί να κάνει η **Λένα
Καλαϊτζή-Οφλίδη** στο βιβλίο
της *Τα πατσατζίδικα της
Ανατολής στη Θεσσαλονίκη
της Δύσης* (εκδ. Παρατηρητής,
Θεσσαλονίκη 1994).
κοντολογής, κατά την άποψη
της συγγραφέως, το μεράκι
και η αφοσίωση που υπάρχει
στην «υπόθεση πατσάς», η
ιεροτελεστία του, ο χώρος, ο
χρόνος κι ο τόπος, μοιάζουν με
την ιεροτελεστία του έρωτα.
Όσοι αμφιβάλλετε, μπορείτε
να μείνετε με τις αμφιβολίες
σας!
Άλλωστε, ο έρωτας, όπως και
ο πατσάς, προϋποθέτουν την
πίστη σας, πριν σας τη
βγάλουν...

«**Ιερό και Τέχνη**»: αφιέρωμα του περιοδικού *Ανιχνεύσεις* (τχ. 7, χειμώνας 1994) στις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο «Καλλιτεχνικό Χωριό 1994». Απ' ό,τι μαθαίνουμε υπάρχει πράγματι αυτό το χωριό στη Ν. Φώκαια της Χαλκιδικής και εδώ και τρία χρόνια γίνονται εκεί διεθνείς καλλιτεχνικές συναντήσεις και εκδηλώσεις. Την έκθεση των έργων που παρουσιάστηκαν τον Σεπτέμβρη του 1994, θα έχουμε την ευκαιρία να τη δούμε τον Μάρτιο στο Γερμανικό Ινστιτούτο Θεσσαλονίκης. Εν τω μεταξύ, μπορούμε να αντιληφθούμε τη σημασία της διοργάνωσης από τα όσα ενδιαφέροντα παρουσιάζονται στο θεσσαλονικιώτικο περιοδικό *Ανιχνεύσεις*, έκδοση του συλλόγου εργαζομένων τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης.

«**Καί πώς ορίζεται τό πούπουλο. Καί πώς ορίζεται τό μέταλλο. Φλογίζει βασιλεύουσα ανατολή νοτίζει τό μέτωπο του βρέφους. Αθώο πρωινό. Τα χρώματα αφετηρίας κόσμου. Εμπρός στο τείχος των προσώπων. Επάλξεις από βλέμματα. Επάλξεις από χείλια. Επάλξεις από δόντια. Και πώς το μέταλλο ορίζεται απ' το πούπουλο. Και πώς το πούπουλο ορίζεται απ' το μέταλλο.**»: Δημήτρης Δημητριάδης, *Κατάλογοι 9. Οι ορισμοί* (εκδ. Άγρα, 1994).

Λεπτομερής καταγραφή των περιεχομένων των παλαιών περιοδικών, με τρόπο συστηματικό που διευκολύνει την περαιτέρω έρευνα, είναι η σημαντική πρωτοβουλία που έχει αναλάβει ο εκδοτικός οίκος της

βλίας γνώσεων— τομέας βιβλίων με ιδιαίτερη ανάπτυξη στο εξωτερικό, που τώρα αρχίζουν να παρουσιάζονται και στη χώρα μας. Η συγγραφέας με πάθος και με στοιχεία υποστηρίζει όχι μόνο την ανάγκη ύπαρξης αυτών των βιβλίων, αλλά και αποδεικνύει την αυτοτελή τους οντότητα.

Και ακολουθεί το μέρος στο οποίο γίνεται μελέτη των καθαρώς λογοτεχνικών βιβλίων για παιδιά. Η Μάρθα Καρπόζηλου δεν διστάζει να συζητήσει ουσιαστικά προβλήματα. Με τόλμη και με επάρκεια μέσων, γνώσεων και διαισθήσεων επιχειρεί μια αναλυτική αξιολόγηση των επιμέρους χαρακτηριστικών ενός λογοτεχνικού έργου όπως αυτά της πλοκής, των χαρακτήρων, του χώρου και της θεματολογίας.

Ενδεχομένως οι βιβλιογραφικές αναφορές της ερευνήτριας, θα μπορούσαν να διέθεταν μεγαλύτερη ποικιλία, και ως προς τους τίτλους των έργων και ως προς τους συγγραφείς.

Έργο, λοιπόν, που με τον τρόπο του διανοίγει νέους δρόμους στη μελέτη και έρευνα των φαινομένων της παιδικής λογοτεχνίας. Η Μάρθα Καρπόζηλου ελάχιστα αγγίζει έναν συγγενή τομέα λογοτεχνικών βιβλίων όπως είναι εκείνα που ανήκουν στην εφηβική/νεανική λογοτεχνία. Βεβαίως τέτοια έργα αξίζουν μιας άλλης αντιστοίχου εύ-

ρους και μεγέθους μελέτης, αλλά θα μπορούσαν ωστόσο να γίνουν κάποιες νύξεις ουσιαστικότερες, αφού άλλωστε υπάρχουν έστω και λίγες σελίδες οι οποίες καλύπτονται με απόψεις που προχωρούν από το παιδικό στο εφηβικό βιβλίο.

Τα δύο άλλα βιβλία αυτού του σημειώματος είναι πρακτικά συνεδρίων: περιέχουν δηλαδή εισηγήσεις για θέματα γενικά ή ειδικά, καθώς και καταθέσεις εμπειριών πάνω σε εφαρμογές των φαινομένων.

Φιλαναγνωσία και Παιδική Λογοτεχνία ήταν το θέμα του 5ου Σεμιναρίου του Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου που έγινε στα Ιωάννινα τον Μάιο του 1993 και που τα πρακτικά του κυκλοφόρησαν πρόσφατα. Πανεπιστημιακοί, εκπαιδευτικοί, συγγραφείς κ.ά. επιχειρήσαν να διερευνήσουν τους τρόπους με τους οποίους η παιδική λογοτεχνία—έτσι όπως λειτουργεί στην οικογένεια και στο σχολείο—μπορεί να επέμβει θετικά στην αύξηση της φιλαναγνωσίας των παιδιών. Κι ακόμα τις σχέσεις που συνδέουν, αλλά και τις αντιθέσεις που διαφοροποιούν τα λογοτεχνικά κείμενα με τα ΜΜΕ (τηλεόραση, τύπο κ.λπ.).

Ο αναγνώστης του τόμου των πρακτικών μπορεί να επικοινωνήσει με την αξιόπιστο πείρα των (ενδεικτικά αναφέρω) Μ. Γ. Μερακλή, Α. Κατσίκη-Γκί-

βαλου, Δ.Ι. Κουκουλομάτη, Χ. Μηλιώνη, Μ. Καρπόζηλου, Π. Μαρτινίδη, Μ. Κλιάφα, Β. Α. Αναγνωστόπουλου κ.ά.

Παιδική Λογοτεχνία—Θεωρία και Πράξη, ο τίτλος του τόμου που επιμελήθηκε η καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας Άντα Κατσίκη-Γκίβαλου και ο οποίος περιλαμβάνει μια πληθώρα κειμένων γραμμένων από πανεπιστημιακούς δασκάλους, μελετητές, κριτικούς, συγγραφείς και εκπαιδευτικούς. Τα κείμενα βασίζονται σε ομιλίες που έγιναν κατά τη διάρκεια του 1ου Πανεπιστημιακού Συνεδρίου για την Παιδική Λογοτεχνία (1991).

Στην εισαγωγή της Α. Κατσίκη-Γκίβαλου, με τρόπο άμεσο και εύστοχο σύντομο, διαγράφονται τους βασικούς άξονες που διέπουν το πρόσφατο χτες και το παλλόμενο σήμερα της ελληνικής λογοτεχνίας για παιδιά. Τα κείμενα πραγματεύονται ιστορικά και θεωρητικά ζητήματα με έμφαση στις σχέσεις λογοτεχνίας και εκπαίδευσης.

Ο δεύτερος τόμος που πρόκειται σύντομα να κυκλοφορήσει θα ολοκληρώσει ένα έργο που αναμφίβολα είναι πολύτιμο όχι μόνο για όσους σπουδάζουν παιδική λογοτεχνία, αλλά και για τον καθένα που θέλει να συμβάλει σε θέματα που απασχολούν τα βιβλία των παιδιών μας.

Μάνος Κοντολιάς

Τα πρόσωπα της αλήθειας

Μένης Κουμανταρέας,

Θυμάμαι την Μαρία.

Σχέδια: Θανάσης Μακρής.

Εκδόσεις Καστανιώτη,

Αθήνα 1994

Με το τελευταίο του μυθιστόρημα, τη *Συμμορία της Άρπας*, που κυκλοφόρησε έναν περίπου χρόνο πριν, ο Μένης Κουμανταρέας έπλεκε δαιδάλους παραδοξότητας και μια αστυνομικής υφής πλοκή με επίκεντρο τη

μουσική μιας μυστηριώδους ομάδας. Μια μουσική που κρατάει σε δέσμιο τον αφηγητή με παράξενα πρόσωπα που σχετίζονται με την άρπα και τον αγγίζουσε σε ένα παιγνίδι αναμνήσεων της πραγματικής τους

5, ένα παιγνίδι, δηλαδή, του είναι και του φαίνεται απόληξη την αποδοχή λαπλών προσώπων της

ισική πρωταγωνιστεί και ύσφατο αφήγημά του, το *αι την Μαρία*. Μόνο που παιγνίδι της αλήθειας ισταται σε ολότελα διακά επίπεδα:

α απ' όλα, στο επίπεδο ήθειας της ιστορίας που και ένας κερκυραίος, πε της σήμερα, εστιάζοντας δημοσιογράφος, ιστορία αφέρεται στη σύντομη ία του με την «Μαρία» όταν, δεκαεπτάχρονος ον Αύγουστο του '57, ε γκαρσόνι στη Μεγάλη α. Το δειλό αγόρι που ήσει την πόρτα της σου μεταφέροντας το ρόφη είχε ζητήσει, θα γίνει τεμοναδικός ακροατής της ντίβας που θα τραγου απόσπασμα από την ατά» μόνο γι' αυτόν, συνη από τον αυθόρμητο μό του για τη μουσική κείνη την ίδια, αλλά και όνομά του, Αλφρέδο, ραπέμπει στον εραστή λέτας.

υνέχεια θα του δώσει ηση για την παράσταση ωδείου, όπου ο νεαρός τής θα λατρέψει τη θεά ρικού θεάτρου παρακο τας την έκτοτε νοερά πό τα δημοσιεύματα ύπο μέχρι τον ξαφνικό ατο. Πόση όμως αλή- εριέχει η ιστορία του ου; Ο ίδιος ομολογεί η γυναίκα του δεν πι- το γεγονός. Είναι, άρα- αλήθεια του Αλφρέδου κειμενική αλήθεια;

α δεύτερο επίπεδο, το της αλήθειας παίζεται αυτό τούτο το πραγμα- ύσωπο της Κάλας. Ο νε- Αλφρέδος περιγράφει ύσωπο μιας γυναίκας αλά και απόλυτα ανθρω- ευαίσθητης και απλής απλησίαστης, μιας γυ-

ναίκας που αποκαλύπτει τα άγ- χη της και τις απογοητεύσεις της, ευσυγκίνητης και ανήσυχης για την παιδεία των συμπατριω- τών της, που εκθέτει τις σκέψεις της σύντομα και με σαφήνεια. Πρόκειται για το ιδιωτικό πρό- σωπο της ντίβας, όπως αποκα- λύπτεται στα μάτια ενός παιδι- ού: για το πρόσωπο της Μα- ρίας.

Γι' αυτό και ο τίτλος με το μι- κρό όνομα. Γι' αυτό ακόμη και το αξιοπερίεργο γεγονός πως το επίθετο «Κάλας» δεν θα αναφερθεί ούτε μία φορά στο κείμενο: ο Αλφρέδος, σε μία και μόνη περίπτωση όπου ανα- θυμάται την αμηχανία του μπροστά της, γιατί δεν θυμάται το επίθετό της, θα ανασυντάξει τη σκηνή με τα εξής λόγια:

«Είναι ένα κάπως περίεργο όνομα, τραύλισα και πίεσα τον εαυτό μου να το θυμηθεί, κάτι σαν κι αυτά που βγάζουμε στα πόδια και μας πονάν... Πώς τα λέν... κάλους. Και κοκκίνισα πάλι».

Τα γύρω πρόσωπα, τα γεγονό- τα, οι χρονολογίες, όντας, έτσι όπως αναφέρονται στο κείμενο, όλα τους πραγματικά, η απου- σία του ονόματος «Κάλας» γί- νεται ακόμη πιο αισθητή: όχι όμως αν το δούμε από την πλευ- ρά του αφηγητή που έζησε μια προσωπική στιγμή με την Μα- ρία.

Η αναφορά του επιθέτου απο- μακρύνει, ταυτίζει το πρόσωπο με το είδωλό του, με έναν από- ντα για τον οποίο μιλούν οι κοι- νοί θαυμαστές, οι εχθροί, ο Τύ- πος.

Όχι όμως και ο Αλφρέδο που γνώρισε το άλλο πρόσωπο της γυναίκας που πριν ακόμη την ακούσει ως «πριμαντόνα» τη λάτρεψε ως Μαντόνα.

«Μη γελάτε, κυρία Μαρία, της είπα κι εγώ, όπως και να σας λεν, δε μοιάζετε καθόλου για πριμαντόνα. Δε μοιάζω; σταμά- τησε να γελά, έτοιμη να θυμώσει πάλι. Θέλω να πω, είσαστε λε- πτή σαν κρίνος και όμορφη σαν Παναγιά».

Ποιο ήταν λοιπόν το πραγματι-

κό πρόσωπο της Κάλας; Και κατά πόσο ήταν αληθινή η συ- νάντηση του Αλφρέδου μαζί της στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετά- νια, εκείνο το καλοκαίρι του '57; Η αλήθεια διαχέεται μέσα στην ιστορία και η ιστορία ανα- πλάθεται μέσα από τη μυθο- πλασία.

Ούτως ή άλλως, το *Θυμάμαι την Μαρία* ενέχει, ήδη, στον τίτ- λο του τη μυθοπλασία, αφού κά- θε ανασύσταση των αναμνήσε- ων, κάθε αναδιήγηση της βιω- μένης πραγματικότητας, απαι- τεί, προς κάλυψη των κενών της τελευταίας, στοιχεία αληθοφα- νούς μυθοπλασίας.

Η ιστορία του Αλφρέδου δεν κάνει άλλο από το να αναγάγει ακόμη και την ψευδαίσθηση του βιώματος σε βιωμένη αλή- θεια. Κι αυτό είναι που μετράει. Όπως θα πει κι ο ίδιος στο δη- μοσιογράφο που του παίρνει τη συνέντευξη, σχετικά με τη γυ- ναίκα του που υποστηρίζει πως μόνο από τη μισάνοιχτη πόρτα είδε τη Μαρία από το ξενοδο- χείο και όλα τα υπόλοιπα τα φαντάστηκε:

«Γυναίκες είναι, ας λένε. Non mi importa, όπως έλεγε κι εκεί- νη. Δεν πειράζει. Έστω κι αν ήταν έτσι όπως τα λέει, πάλι ευ- χαριστημένος θά 'μουννα. Δε δί- νονται συχνά τέτοιες στιγμές».

Για τον Αλφρέδο, το κέρδος από τη γνωριμία είναι η αγάπη για την κλασική μουσική: *«Όμως να ξέρετε: Δεν αρκεί να είναι κανείς Κορφιάτης για ν' αγαπά τη μουσική. Πρέπει να βρίσκονται και οι άνθρωποι που να σου δείχνουν την αξία της».*

Για τον Μένη Κουμανταρέα, άλλο ένα βιβλίο με το οποίο (μέσω μιας τεχνικής αφήγησης, που γίνεται αποτελεσματική λόγω της εσωτερικής οπτικής και αφηγηματικής φωνής ενός απλού και ειλικρινούς ήρωα, την οποία υιοθετεί) αποτίει εύ- στοχα και λιτά φόρο τιμής τόσο στη μουσική όσο και σε μια από τις μεγαλύτερες θεραπαινίδες της, τη Μαρία Κάλας.

Δημήτρης Τσατσούλης

Θεσσαλονίκης University Studio Press, με τη σειρά «Ευρετήριο περιοδικών λόγου και τέχνης» και υπεύθυνο τον Χ.Α.

Καράογλου. Το πρώτο δείγμα είναι η εργασία της **Μαρίας Σακελλαρίου** για *Το περιοδικό «Σήμερα» (1933-1934)*: ένα βραχύβιο περιοδικό με συνεργάτες τους **Άλκη Θρύλο, Π.Ν. Καραβία, Ξ. Λευκοπαρίδη, Γιάννη Μηλιάδη, Φάνη Μιχαλόπουλο, Κώστα Ουράνη, Κώστα Πάγκαλο, Τ. Παπατσώνη, Κλ. Παράσχο.** Κι όσο για τον Κώστα Πάγκαλο που δεν γνωρίζει η Μαρία Σακελλαρίου ποιος είναι, μήπως θα έπρεπε να συμβουλευθούμε επ' αυτού τον τέως υπουργό;

Μια προσπάθεια για τη μεταφορά της λαϊκής μας παράδοσης στην εκπαιδευτική πράξη είναι το βιβλίο της **Τζένης Α. Μωραΐτη** και της **Νίκης Γ. Καϊάφα, Η λαϊκή παράδοση στο Νηπιαγωγείο** (Θεσσαλονίκη 1994). Η σημαντική προσφορά αυτού του βιβλίου έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι απλώς μια θεωρητική ανάπτυξη του ζητήματος αλλά στηρίζεται σε μια συγκεκριμένη πείρα που αποκτήθηκε από το πειραματικό στάδιο της συνεργασίας με τα ίδια τα παιδιά. Και είναι μια πρόταση ιδιαιτέρως δημιουργική αν σκεφτεί κανείς τον πλούτο αλλά και τη συμβολή της λαϊκής παράδοσης στην αισθητική παιδεία της προσχολικής ηλικίας. Κρίμα όμως που δεν είδαμε να γίνεται λόγος πουθενά για τον **Καραγκιόζη**. Δεν είναι κι αυτός κομμάτι της παράδοσής μας;

ο χαρτοκόπτης

Σκέψεις, κατόπιν εορτής, για έναν θαρραλέο άγιο

[*valentia*=3) θάρρος,
«Λεξικόν Λατινοελληνικόν» Ουλερίχου - Κουμανούδη, εκδ. Σπανού, 1968]

Για τους Ρ. + Θ., Θεμ. + Ν., Βασ. + Σ., Ελ. + Μ. –αλλά και για τον Χρ., την Ειρ., τον Κ., την Μπ., την Μά., τον Μά.– «Όχι άλλα “σ’ αγαπώ” / Η γλώσσα μ’ αφήνει στη σιωπή» (Άννι Λέννοξ)

ΔΥΟ ΗΤΑΝ οι Άγιοι Βαλεντίνοι, λέει: επίσκοπος ο ένας, απλός ιερέας ο άλλος, μαρτύρησαν κι οι δυο στη Ρώμη, τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Κοντά στα χρόνια εκείνα που ο αυτοκράτορας Αδριανός, αναλογιζόμενος, διά γραφίδος Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, «αυτό το μυστηριώδες παιχνίδι που ξεκινά απ’ τον έρωτα ενός σώματος και καταλήγει στον έρωτα ενός ανθρώπου», ομολογούσε πως «η λογική στέκει απορημένη μπρος στο θαύμα αυτό του έρωτα, αυτή την παράξενη εμμονή που καταφέρνει ώστε η ίδια σάρκα που τόσο λίγο μας νοιάζει όταν συνθέτει το δικό μας σώμα, που μας απασχολεί μονάχα για να τη λούσουμε, να τη θρέψουμε, και αν είναι δυνατόν, να την εμποδίσουμε να υποφέρει, να μπορεί να μας εμπνέει ένα τέτοιο πάθος για χάδια, απλώς γιατί την εμψυχώνει μια ατομικότητα διαφορετική απ’ τη δική μας, και γιατί παρουσιάζει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ομορφιάς, για τα οποία, εξάλλου, οι καλύτεροι κριτές δεν συμφωνούν». Αυτή η «παράξενη μανία», πέρα από τα μυαλά, σου αλλάζει και τη φυσιολογία σχεδόν, κάνοντάς σε, εσένα τον μη καπνιστή, ν’ απολαμβάνεις τη γεύση του τσιγάρου στο άλλο στόμα, αν τέτοια ήταν η «εγγραφή» του πρώτου σου φιλιού. Και κάνει την «κάθε ατέλεια του προσώπου» να είναι «πιο ακριβή από την ομορφιά» την ίδια.

ΕΤΣΙ ΕΙΝΑΙ: αγαπάμε ένα πρόσωπο (έναν άνθρωπο) για τις ατέλειές του, για τις ελλείψεις αυτές, που τις συμπληρώνει ο έρωτάς μας. Ένα τέλειο πρόσωπο (έναν τέλειο άνθρωπο) δεν μας έχει ανάγκη. Κι όλο κοιτάζουμε τα πρόσωπα στον δρόμο, μήπως και βρεθεί το ταίρι μας. Ή μήπως για να βεβαιωθούμε, γι’ άλλη μια φορά, με ανακούφιση, πως δεν βρέθηκε ακόμα; (Γιατί αν βρισκόταν, σε τι μπελάδες θα μας έβαζε... Εκτός από τους τυχερούς που θα πετύχουν τον «σωκρατικό έρωτα», όπως τον περιγράφει ο Γρηγόρης Βλαστός¹: «ισορροπημένο, ανέμελο, ευτράπελο, εύθυμα και επίμονα νουνεχή»). Κάποτε, όντως, ο έρωτας απλοποιεί. Αισθήματα και σκέψεις που, αλλιώς, φαίνονται αντίμαχα, κι ούτε θα μπορούσες να τα κατατάξεις πουθενά, σε καμιά «φυσιολογική», καθημερινή εμπειρία, έκφραση ή ανάγκη, ξαφνικά, υπό τη σκέπη της έννοιας «έρωτας», μοιάζουν ν’ αποκτούν αυτόματα κάθε δικαίωμα ύπαρξης, χωρίς να πρέπει να δικαιολογηθούν, ν’ απολογηθούν και να εξηγήσουν τι εννοούν· συμφιλιώνονται.

Ο ΕΡΩΤΑΣ απλουστεύει και μπερδεύει.

Έτσι μπερδεύονται κι οι δυο Βαλεντίνοι, που, μας λένε τα βιβλία, ίσως να μην είναι παρά ένα μονάχα πρόσωπο, με δυο εκδοχές της ιστορίας του. Ούτε του ενός, ωστόσο, ούτε του άλλου η ζωή δικαιολογεί τη σύνδεση με τη «γιορτή των ερωτευμένων».

Ενδεχομένως η γιορτή αυτή να απηχεί την παγανιστική εορτή των Λουπερκαλίων, στα μέσα Φεβρουαρίου. Ή τ’ όνομα του Αγίου να μαρτυρεί για το θάρρος που θέλει ο έρωτας, όπως ακριβώς κι η ελευθερία. Αλλ’ ίσως πάλι, ν’ αρμόζει ο προστάτης αυτών που σμίγουν στην αγάπη, να ’ναι αβέβαιο αν είναι ένας ή δύο, α ξεχώριστοι.

1. Γρηγόρης Βλαστός, Σωκράτης: Ειρωνευτής και ηθικός φιλόσοφος, μτφ. Παύλου Καλλιγά, εκδ. Εστίας, 1993.

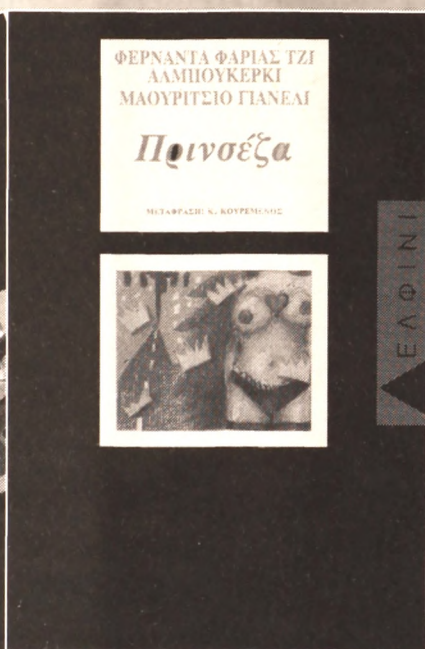
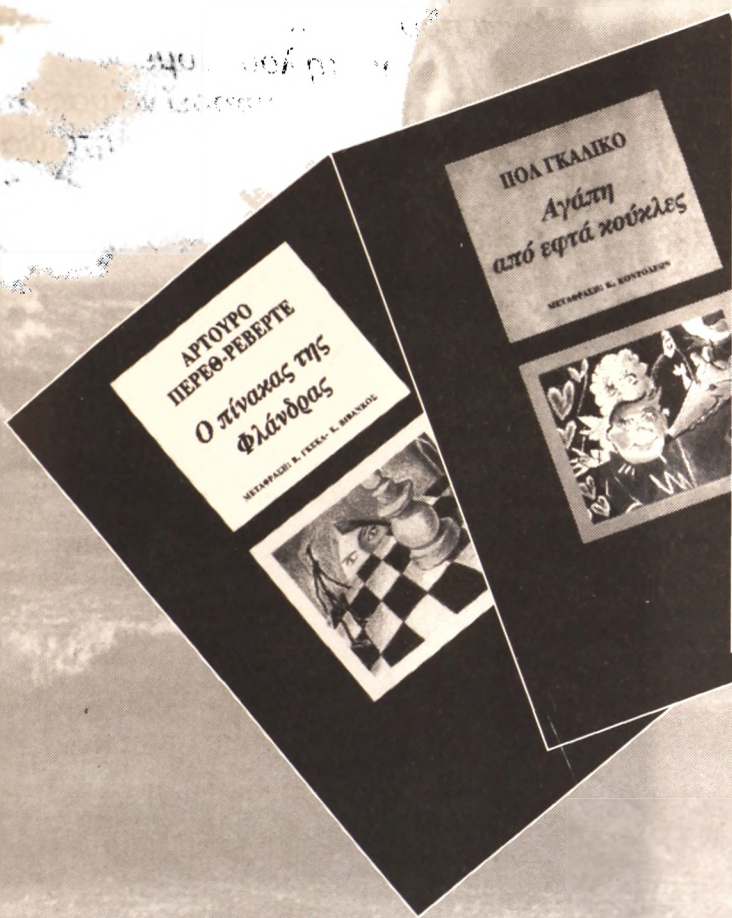
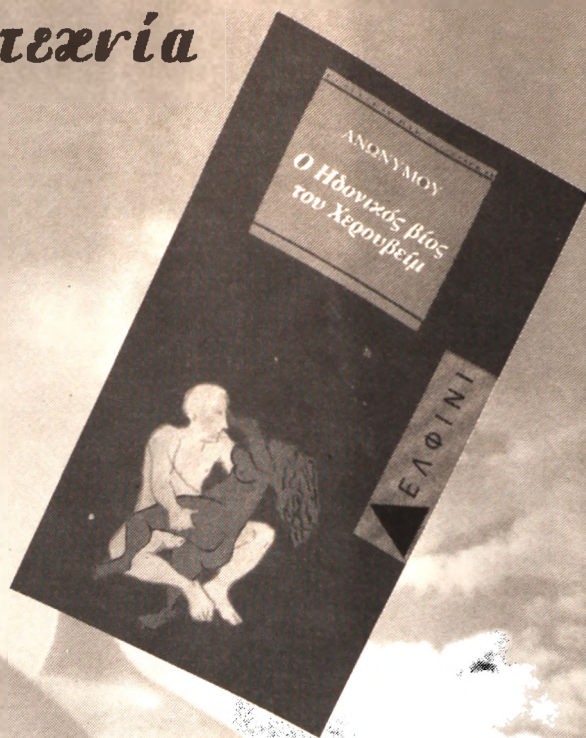
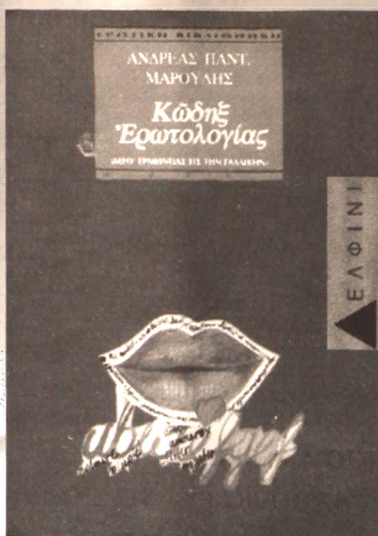
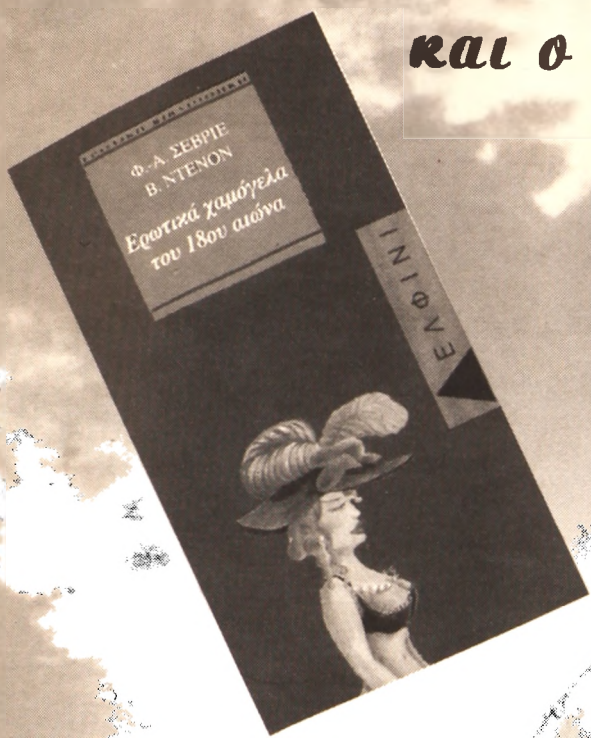
νέες
εκδόσεις

ΕΛΦΙΝΙ

Χριστούγεννα
1994

και ο ερωτισμός στη λογοτεχνία

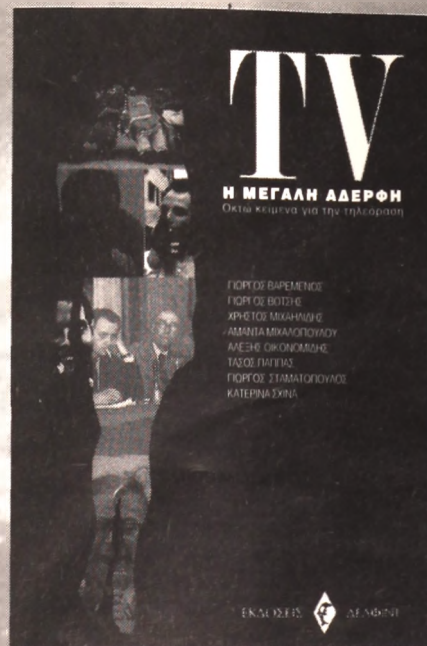

και η
απόλαυση
των
σύγχρονων
ευρωπαίων
συγγραφέων

και κάτι... για την
ελληνική τηλεόραση

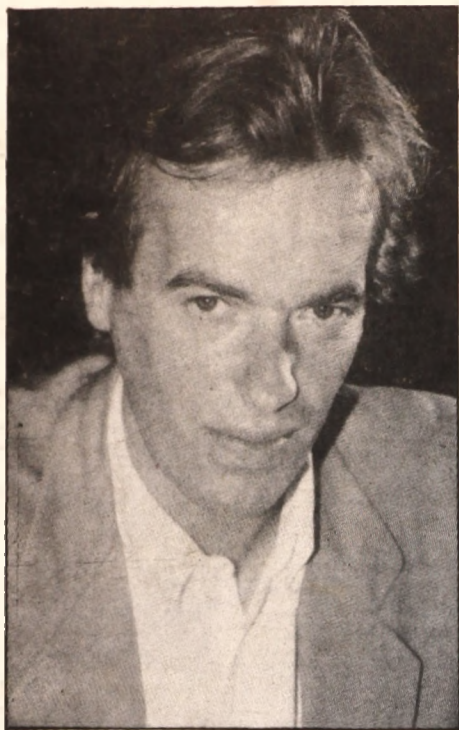
ΒΙΒΛΙΑ

που ξεκουράζουν
που ενημερώνουν
που ψυχαγωγούν

MARTIN Ε·Ι·ΜΙΣ

ΤΟ ΒΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στο *Βέλος του Χρόνου*, ο Μάρτιν Έιμις, αφηγείται ανάποδα τη ζωή ενός Ναζί εγκληματία πολέμου. Ο Έιμις έχει στήσει ένα ρωμαλέο αντεστραμμένο κόσμο πάθους και βάρβαρης ιλαρότητας, αλλά το κεντρικό σημείο, εκεί που δοκιμάζεται το όραμά του, είναι η αναφορά του στο Άουσβιτς. Το βαθύ αυτό βιβλίο προσθέτει μια νέα, τρομακτική διάσταση στη σαιξπηρική τραγική σύλληψη του απορυθμισμένου χρόνου.

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ, με την καινούργια σειρά «ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ», φιλοδοξούν να δώσουν τα πιο αξιόλογα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ήδη κυκλοφορούν

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Τζαζ
(Νόμπελ λογοτεχνίας, 1993)

ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ: Ιερή Πείνα
(Βραβείο BOOKER 1992)

και ετοιμάζονται

ΡΟΝΤΥ ΝΤΟ·Υ·Λ: Πάντου Κλαρκ Χα, Χα, Χα
(Βραβείο BOOKER 1993)

ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΒΕΤΑΓΙΕΒΑ: Ιστορία της Σονέτσκα
Λ. ΜΠΑ·Υ·ΑΤ: Το Πάθος
(Βραβείο BOOKER 1991)

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Το πιο γαλάζιο μάτι
ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΥ: Ο βίος και η πολιτεία του Μάικλ Κ.
(Βραβείο BOOKER 1983)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 2607744